

^ v
PESCANIK

Peščanik FM: KNJIGA 14
Za izdavača: PEŠČANIK
Urednice: SVETLANA LUKIĆ I SVETLANA VUKOVIĆ
Karikature: Predrag Koraksić CORAX
Kreativni direktor: NADEŽDA MILENKOVIĆ
Grafičko oblikovanje: SLAVIŠA SAVIĆ IDEAMAN
Lektura: JELENA GALL
Kompjuterska obrada teksta: IVAN MILADINOVIĆ, SELENA MILADINOVIĆ
Transkript: GORDANA MARTINOVIĆ
Štampa: FULLMOON, 2009.
TIRAŽ: 2000
ISBN 978-86-86391-10-0

Objavljivanje knjige 14 pomogao
Švedski helsinški komitet za ljudska prava.

www.pescanik.net

CIP - Каталогизacija u publikaciji
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-92
323(497.11)(047.53)
316.7(497.11)(047.53)

PEŠČANIK [FM]. [Knj. 14] / [urednice
Svetlana Lukić i Svetlana Vuković ;
karikature Predrag Koraksić Corax]. - Beograd
: Peščanik, 2009 (Beograd : Fullmoon) . - 351 str.
: ilustr. ; 22 cm

Tiraž 2.000

ISBN 978-86-86391-10-0

a) Србија - Друштвене прилике б) Србија - Политичке
прилике

COBISS.SR-ID 158436876

SADRŽAJ

05. 12. 2008 : APSANA

- 13 MILAN KNEŽEVIĆ, *iz Asocijacije malih i srednjih preduzeća,*
16 ŽELJKO BODROŽIĆ, *novinar,*
23 BORA ĆOSIĆ, *pisac,*
27 DUBRAVKA STOJANOVIĆ, *istoričarka*

12. 12. 2008 : SVE NIJANSE SIVOG

- 44 MIŠA BRKIĆ, *novinar,*
51 VLADIMIR GOATI, *iz Transparentnost Srbija,*
53 RODOLJUB ŠABIĆ, *poverenik za informacije,*
56 LJUBOMIR ŽIVKOV, *novinar,*
60 STEVAN FILIPOVIĆ, *filmski reditelj*

19. 12. 2008 : ANOMIJA

- 73 DUBRAVKA STOJANOVIĆ, *istoričarka,*
76 VESNA PEŠIĆ, *sociološkinja,*
84 BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO, *iz YUCOM-a,*
91 SVETLANA SLAPŠAK, *antropološkinja*

26. 12. 2008 : NOVA CRKVA

- 104 LJUBODRAG STOJADINOVIĆ, *novinar,*
107 VLADIMIR GLIGOROV, *ekonomista,*
114 VÉGEL LÁSZLÓ, *pisac,*
118 SRĐA POPOVIĆ, *advokat*

23. 01. 2009 : ARIVISTA

- 134 ŽARKO KORAĆ, *psiholog*
141 DEJAN ILIĆ, *iz Fabrike knjiga,*
151 PETAR LUKOVIĆ, *iz E-novina*

30. 01. 2009 : STANJE NACIJE

- 165 VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorica prava,*
171 NIKOLA SAMARDŽIĆ, *istoričar,*
177 TEOFIL PANČIĆ, *novinar,*
183 SRĐA POPOVIĆ, *advokat*

06. 02. 2009 : DESERTA

192 VLADIMIR GLIGOROV, *ekonomista*

199 DIMITRIJE BOAROV, *novinar*,

204 MIRKO ĐORĐEVIĆ, *publicista*,

13. 02. 2009 : RIBARI LJUDSKIH DUŠA

222 MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ, *ekonomista*,

231 VELIMIR ĆURGUZ KAZIMIR, *iz medijske dokumentacije Ebart*,

234 LJUBIŠA RAJIĆ, *profesor Filološkog fakulteta u Beogradu*,

239 ALEKSANDAR BAUCAL, *profesor Filozofskog fakulteta u Beogradu*

245 VÉGEL LÁSZLÓ, *pisac*

20. 02. 2009 : NAŠ MILADIN

252 BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO, *iz YUCOMA*

258 MIŠA BRKIĆ, *novinar*,

265 ŽARKO KORAĆ, *iz SDU*,

269 NIKOLA TUCIĆ, *profesor evolucije*

27. 02. 2009 : MILK

281 VOJIN DIMITRIJEVIĆ, *iz Beogradskog centra za ljudska prava*,

287 BORKA PAVIĆEVIĆ, *iz CZKD*,

294 BILJANA SRBLJANOVIĆ, *dramski pisac*

06. 03. 2009 : VITA MINIMA

327 VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorica prava*,

333 IVAN MEDENICA, *dramaturg*,

340 DUBRAVKA STOJANOVIĆ, *istoričarka*

13. 03. 2009 : ŠEST GODINA

351 ZORAN ĐINĐIĆ,

351 BEOGRADANI I GRAĐANI SRBIJE,

353 TEOFIL PANČIĆ I STOJAN CEROVIĆ, *novinari*,

356 NENAD PROKIĆ, *pisac*

358 OLGA POPOVIĆ-OBRAĐOVIĆ, BRANKA PRPA, DUBRAVKA STOJANOVIĆ I
LATINKA PEROVIĆ, *istoričarke*

361 ŽARKO KORAĆ, *psiholog*,

363 NIKOLA SAMARDŽIĆ, *istoričar*,

APSANA

MILAN KNEŽEVIĆ, *iz Asocijacije malih i srednjih
preduzeća,*

ŽELJKO BODROŽIĆ, *novinar,*

BORA ĆOSIĆ, *pisac,*

DUBRAVKA STOJANOVIĆ, *istoričarka*

SVETLANA LUKIĆ:

Još nekoliko dana i eto nas u 2009. godini. Kažu da ćemo te godine u punom sjaju ugledati ekonomsku krizu. Niko ne zna šta se sprema, ali je sigurno da će nam 2008. izgledati kao jedna od lepših godina naših života. Ovih nedelja nastala je panika u vladi, među poslodavcima, malim i velikim, među sindikatima, radnicima, komorama i pretkomorama. Svi se ponašaju kao da nailazi neka strašna poplava za koju se treba pripremiti, ali ne tako što ćemo planski ređati džakove duž reka, nego tako što će svako napuniti dvatri džaka i ređati ih ispred svoga kućnog praga. Kriza koja se iza brda valja za većinu aktera ove ekonomske igre znači samo šansu da nešto učare: neko milione, neko topli obrok i regres, a sve u želji da preraspodele pare i moć. Neki se naravno spremaju za novu pljačku i, kada se jednoga dana voda povuče, ugledaćemo novu mapu dodatno opustošene zemlje.

Najgore je to što takozvana politička elita ne odaje utisak da zna šta radi. Dinkić i Cvetković svima sve obećavaju, i Miškoviću, i Drakuliću, i Privrednoj komori i svim sindikatima, koliko god ih ima, Dilas broji aufingere, držače za kišobrane u boji i čajne kuhinje po domovima zdravlja, koje su direktorke koje je njegova stranka postavila preplatile. Pojavila se odnekud i neka gospođa koja se predstavlja kao ministarka za Nacionalni investicioni plan, koja priča nešto o Koridoru 10. A pojavio se, bogami, danas u Beogradu i Vladimir Vladimirovič Gasprom, koji je došao da uzme ono što su mu Koštunica i Tadić obećali: NIS, Banatske dvore i sve ostale pripadajuće stvari. Politika, čiji je urednik ekonomske rubrike od ponedeljka naš stalni sagovornik Miša Brkić, piše da Rusi ne žele da daju ni onih 500 miliona evra za modernizaciju NIS-a, nego traže da se NIS zaduži za tih 500 miliona, a onda će Gaspromnjeft da vraća pozajmicu umesto nas. Navodno, ako Rusi odu iz Beograda nezadovoljni, Rusija neće dozvoliti uvoz Fijatovih automobila iz Kragujevca. Kako će se završiti ova epizoda sapunice o srpsko-ruskom prijateljstvu videćemo, a onda će, naravno, biti kasno.

U međuvremenu, arogantna neznalica u obličju ministra spoljnih poslova dodatno se izvikala na EU. U intervjuu nemačkom nedeljniku Der Spiegel on je govorio da je EU Srbiju stavila na led, da nam ništa ne pomaže i slične budalaštine. Budali niko ne može da pomogne, pa ni EU. Poslanik Evropskog parlamenta Kalcin je rekao da ga je stid kao izveštača evropskog parlamenta za Srbiju zbog ovog Jeremićevog

SVETLANA
LUKIĆ

intervjua. A koliko je tek nas sramota zbog takvog ministra! No, naravno, to ništa ne znači, jer njega njegov nastavnik Boris Tadić i dalje voli i podržava. I daje mu petice iz znanja i vladanja.

Nekako mi je glupo sve ovo što nabrajam, naročito ove nedelje, možda zbog činjenice da je ovih dana objavljen podatak MUP-a da je za poslednjih desetak meseci na drumovima Srbije poginulo 800 ljudi, a da je 20.000 povređeno. To nisu nesreće. To je krvoproliće. Ove nedelje je objavljena vest da više od 60 mrtvorodenih beba mesecima i godinama leži u kutijama u porodilištima u Beogradu i Nišu, jer nema ko da ih sahrani - neće ni roditelji ni država, čiji je građani trebalo da postanu. Ove nedelje je objavljena i vest da Srbija nije htela da potpiše Konvenciju o zabrani korišćenja kasetne municije, koju je potpisalo više od 100 zemalja u Oslu. Nismo hteli da potpišemo, iako je više od 100 naših civila izgubilo život od kasetnih bombi tokom NATO-bombardovanja. Sećate se onog masakra kod niške pijace.

Izgleda da više nisu u pitanju one izgrađene institucije demokratije, nego kako da izvučemo goli život u ovoj zemlji. A vi ćete na početku današnjeg Peščanika slušati jednog čoveka koga do sada niste čuli, Milana Kneževića, koji je od one vrste ljudi za koje smo mislili da samo pričaju da postoje, a da u stvari ne postoje. To su takozvani mali i srednji preduzetnici. On je član i jedan od prvih ljudi Asocijacije malih i srednjih preduzeća u Srbiji, a njih ima jako mnogo, nekoliko stotina hiljada. Evo šta on misli o načinu na koji se ministarstva, komore, pretkomore i ostala tela spremaju za veliku ekonomsku krizu koja nam, dakle, izgleda sledi tek 2009. godine.

MILAN KNEŽEVIĆ:

Prošle godine smo razgovarali sa četvoricom ministara u Vladi. Rekao sam gospodinu Dinkiću da 8.000 komisiona, koliko ih je zvanično registrovano u Srbiji prema nalazu ministra Dimitrijevića, godišnje proda 550 miliona evra robe, a da ne plati ni jedan jedini dinar poreza i doprinosa. On se okenuo i rekao gospodinu Iliću, tada direktoru Poreske uprave: dobro, Vlado, je li ovo moguće? Ilić je odgovorio da jeste, moguće je. Onda smo razgovarali s direktorom Uprave carina, gospodinom Jerinićem, pitao sam ga da li carina uopšte postoji, kako je moguće da u državu Srbiju uđe 8 milijardi evra robe po dva osnova: jedan je faktičkim fizičkim švercom, znači prebacivanjem preko granica - ko puni te pijace, kako je moguće da se toliki obim tih roba nađe na 110.000 tezgi diljem naše domovine?, a

drugi je najveći izvor našeg zla - kineske robe. To se stalno predstavlja građanima lažnom slikom, kako mi poslodavci praktično ne možemo da podnesemo jeftinu robu i zdravu konkurenciju. A o čemu se radi? Robe koje se uvoze iz Kine iznose negde oko 700 miliona evra, carine ih na deseti deo njihovih nominalnih vrednosti. Napravio sam katalog zaštitnih cena da ljudima kažem: kilogram pamuka, a pamuk je berzanski artikal, košta 2,5 evra, dok se preradi, oboji i uradi nigde na svetu ne može da košta manje od 6 evra. Od toga se prave 2,5 majice, znači, samo materijal za jednu majicu košta 3 evra, pa šivenje - hajde, neka je i najniže na svetu - 1 evro, znači, ne postoji proizvodna cena koja je manja od 4 evra. Kad smo napravili taj zaštitni katalog cena koje je carina počela delimično i da primenjuje, podigli smo u budžet preko 150 miliona evra prihoda od carine. Ali, šta se posle toga događa? Kao u naučnoj fantastici, znate, ovde morate čitati Klarka, Asimova, morate, jer inače ne možete to shvatiti. Posle carinjenja, 90% kineskih roba se proda na crno. Predlagao sam gospodinu Iliću, tada direktoru Poreske uprave, da u kontni plan unese konto "odnela maca", jer drugačije ne možete nekoj inspekciji objasniti gde vam je roba, vi možete samo reći "odnela maca".

Evo, već se najavljuje da će rebalans budžeta morati biti korigovan u maju, mi se ponovo ponašamo kao porodica koja zna gde stoji novac u kući, i svi ga krišom krađu, a onda se začude kad ga nestane. Kao na vojnoj vežbi, ovde puca ko god stigne, mi uopšte ne znamo više o čemu se radi. Kao privrednik, ja ne znam šta ću sutra ili prekosutra, šta to uopšte znači, kakvo je zakonsko rešenje? Šta znači taj besmisleni socijalni pakt? Proizvođači se bave najsvetijim umećem i zanimanjem na svetu, oni stvaraju novu vrednost. U jedan moj artikal utkano je 50 drugih artikala, i konac i igla i dugme i naramenica i rajsfešlus i pošta i struja i kanalizacija i voda; jedan privrednik ima preko 163 rashodovne stavke. Zato je proizvodnja onaj segment društva koji obezbeđuje ekonomsku stabilnost, koji dugoročno obezbeđuje mogućnost da se, zahvaljujući stvaranju i zahvatanju iz proizvodnje, servisiraju i sve ostale društvene delatnosti u zemlji. Koliko su samo apsurdne tvrdnje ovih dana u novinama kako ti osioni poslodavci pokušavaju da steknu veću dobit tako što otpuštaju radnike! A to je jednostavno logički zaskočiti - zašto bi neko zapošljavao samo zato da bi otpuštao? Ovde se zaista moram ograditi od velikog broja mojih kolega - nisu moje kolege, doduše, nego poslodavci, oni sa zlatnim lancima. Ne smete sve

gledati na osnovu te tajkunske priče koja je isto tako maskirna priča. Tajkuni su manje uzeli nego što je dnevni gubitak ove zemlje u sivoj ekonomiji. I ja ne želim ni u jednom trenutku da se s tim ljudima identifikujem, niti ću dozvoliti da se s njima identifikuje 226.000 poslodavaca i preko 160.000 vlasnika malih i srednjih preduzeća. Mi u Asocijaciji malih i srednjih preduzeća zapošljavamo 800.000 ljudi.

Kolektivni sporazum ne postoji ni u jednoj zemlji na svetu, potpisuju se granski ugovori, jer, recimo, granski ugovor tekstilne industrije ne može da bude isto što i granski ugovor trgovine i gospodina Miškovića. Oni nemaju nikakve veze, ne možete na isti način primeniti odredbe tog ugovora na ove dve grane. Druga stvar, vlada se drži na distanci i pokušava jednu jedinu stvar da postigne socijalnim paktom, rekao sam to gospodinu Iliću: Vi sad hoćete praktično da dobijete kredit od poslodavaca i sindikata, uverenje da ćemo mi tolerisati vaše dosadašnje ponašanje, a i buduće, bez obzira kakvo bude. Umesto toga, evo vam četiri mere, provodive u roku od 60 dana: smanjite sivu ekonomiju, prijavite jedan broj zaposlenih radnika, smanjite za 20% poreze i doprinose, a obavezite nas zakonski i mi vam dajemo najsvetiju reč da ćemo sve dati u plate radnika. Praktično, biće samo nešto malo zakinut državni budžet, oko 7% nominalno, a to ćemo nadomestiti iz sive ekonomije i prijavljivanjem novog broja radnika.

Umesto toga, donosi se prošireni kolektivni ugovor sa šest stavki koje su potpuno mimo Zakona o radu, a ono što je njegova suština je sledeće: sindikati i Unija poslodavaca su uneli u taj prošireni akt da država sad treba da ih servisira i uzme 0,5% od svih zaposlenih u Srbiji, što iznosi na mesečnom nivou 60 miliona evra. Ko bi to delio? Pa, kaže, potpisnici sporazuma, odnosno poslodavci, Unija poslodavaca, sindikati, valjda i vlada, ne znam da li će i vlada u tome učestvovati. Pa, oni bi malo trošili. Mislim da je ovo potureno ministru Ljajiću, ja ne mogu verovati, on je umeren političar... Recimo, jedna od odrednica glasi "za rad sindikata poslodavac je dužan da obezbedi sledeće uslove: poslovni prostor, potreban broj kancelarija sa kancelarijskim nameštajem, pravo na korišćenje i drugih prostorija poslodavaca za ostvarivanje uloge sindikata, tehničke uslove, upotrebu službenog automobila, vođenje finansijskog poslovanja sindikalnih organizacija". Znači, vi poslodavci ćete izaći iz firmi, a mi ćemo ući da njima upravljamo. Šta ćete vi tu, tu smo mi da time upravljamo! Ali, čini mi se da je tu na

delu sledeći obrazac - kad izaberete nekog ko malo zna ili ko vam se pred institucijama deklariše ličnim interesom, kao Unija poslodavaca i sindikati, onda vlada kaže "ne može". I s pravom to kaže, jer je nezakonito, ali ono što bi moglo da bude i predstavlja pametno i zbirno rešenje za veliki broj poslodavaca, radnika i vlade, to niko ne iznese. E, mi smo juče u Politici, da se takve stvari ne bi događale, izneli svoje predloge i rekli da je 11 predloga Unije poslodavaca potpuno neutemeljeno na Ustavu, nezakonito i besmisleno. Recimo, oni predlažu da se plaćanje PDV-a odloži na šest meseci. PDV, ekonomska kategorija i svetinja u sve jednoj zemlji na svetu. Zamislite kada biste vi tražili od države da se odrekne onog od čega živi, koliko ste vi uopšte onda valjan partner?

SVETLANA LUKIĆ:

Vidim da su neki predsednici sindikata dramatično najavili protest i pominje se da su nezadovoljni što je premijer Cvetković rekao da se odlaže primena ovog kolektivnog ugovora. Kažu sindikati da neće odustati od tog svog stečenog prava, to su regres i topli obroci.

MILAN KNEŽEVIĆ:

Pa, već postoji regres i topli obrok, već su ugrađeni u plate, to nije istina. Ovo je samo želja da se sad dodatno ugrade. To bi značilo na najnižu cenu rada novih 15.000 dinara; sad imate najnižu cenu rada 13.500, a ovo bi bilo 15.000. To niko više ne može da izdvaja, a na drugoj strani, neki direktor javnog preduzeća koji ima platu 3.000 evra imao bi za regres 70%, znači, on bi dobio još 2.100 evra. Na ime toplog obroka on bi dnevno imao 20 evra, znači, onima koji imaju najviše dajte još više i onima koji taj dohodak ne stvaraju, budžetskim potrošačima, a ovim mojim jadnicima dole, koji 23 dana šiju za mašinom, njima ne. Mi smo limitirani na jednoj strani sivom ekonomijom, na drugoj neuređenim tržištem, na trećoj svetskom krizom, na četvrtoj najskupljom javnom državom i javnom potrošnjom u Evropi. I najlakše je sindikatima da traže nešto čega nema.

Najopasnija stvar u svemu je da će sindikati odlučivati o tome ko može to da plati a ko ne. Možete zamisliti, to je najotvoreniji prostor za reket. Otkud nekome pravo da arbitrira u mom upravljanju mojim kapitalom? Jer, to je osnovni princip državne privrede, tu ne postoji nikakav kolektivni sporazum, to smo mi izmislili. I on je u ovom trenutku samo oblada u koju se pakuju interesi poslodavaca,

sindikata i države. I mene naročito to iritira što znam da upravo oni koji nemaju neće ništa ni dobiti. Evo, na mom primeru - moji radnici imaju 22.000 dinara platu, za mene bi sad izdvajanje toplog obroka i regresa otprilike značilo 20.000 novih, to je 45.000, pa na 45.000 ide prevoz radnika, pa morate zaraditi mesec dana godišnjeg odmora, pa idu troškovi bolovanja, pa idu troškovi otpremnina, pa ide trošak noćne smene. Mislim da imaju 26 stavki. Na zagarantovani lični dohodak od 13.500, kada biste ga uvećali za topli obrok i regres, poslodavac bi izdvojio 56.000 dinara. Tako da je to samo laž, "dajemo 13.500". Nije istina. I stalno se pravi jedan brojčani galimatijas u kojem se više ni Pitagora ne bi snašao, a namerno se tako radi. Evo, ja vama tri puta pokušavam to da objasnim i teško vam je objasniti, jer oni samo ispaljuju socijalne parole kao pred buržoasku revoluciju.

Otmite od šverca u komisionima 200 miliona evra koje vam ne plaćaju, otmite od Kineza 300 miliona evra koje vam ne plaćaju, otmite jedan deo od milijarde zbog 400.000 neprijavljenih radnika. E, onda dođite da tražite, i mi ćemo tad imati ekonomsku pretpostavku priliva značajnijeg dela kapitala i odmah potpisujem da ćemo povećati plate za 30%. Imate na jednoj strani osiromašenje, ne možete podići cene. Ja sam pravio pokuse, podignete cene za 10%, i vi prepolovite promet. To je neverovatno, recimo, razlika između 1.200 i 1.500 dinara za pantalone prepolovi vam promet! Moj potencijalni kupac ima 300 evra platu, neprimljenu dva meseca. Moja radnica šije, ona je odradila sve što je njena društvena obaveza, svi mi drugi nažalost nismo odradili ono što je naša društvena obaveza. I zato su poslodavci ti koji čuvaju stabilnost, ne mogu sindikati čuvati stabilnost tako što će tražiti više. I to se namerno stavilo u ravan osionih poslodavaca koji mnogo zarađuju i sve od njih treba kao Robin Hud oteti, jer znate, oni se bogate na ime toga što neće da isplate topli obrok i regres. To je jako opasno. Podignite za 15.000 dinara naše obaveze prema državi, mi ih isplatiti ne možemo i vi ćete uvesti moju firmu u stečaj i, umesto da ja zbrinjavam 200 ljudi platom od 22.000, njih će 200 otići na biro. To je tako jednostavno. Novca je malo, a razulareni sinovi i drugi traže mnogo. Jednostavno nam sad treba mnogo više nego što imamo, a godinama smo trošili više nego što zarađujemo. Sad moramo platiti cenu, ali ne ovim populističkim formama socijalnog pakta, nego moramo napraviti zbir ekonomskih poteza i pokrenuti vladu ili njena tela

koja će konstantno zasedati i krenuti da ovo realizuju u narednih 60 dana.

Javno ćemo obznaniti da ćemo, ukoliko vlada u narednih 60 dana ne počne da ispunjava svoje obaveze, na političkom tržištu sklopiti dogovor sa jednom od političkih grupacija, uzećemo ljude izuzetne stručnosti koji će nas zastupati i u pravnom i ekonomskom smislu i počecemo od tog trenutka predizbornu kampanju. Sve jedan izlog će biti bilbord, uz sve i jednu kesu ili uslugu ići će flajer i mi ćemo raskrinkati tu situaciju u kojoj su hraniooci države praktično najokuženiji u ovoj državi. Mi to više nećemo dozvoliti. Ljudi iz krupnog kapitala ne odražavaju interes ove zemlje. Nećemo se politički angažovati, nećemo postati članovi nijedne stranke, ali ćemo podržati jednu od stranaka koja će dozvoliti da samo predložimo zakone koji će značiti boljitak ovoj zemlji - da u stvaranju privrednih saveta, kako je sad predviđeno i u Evropi i kod nas, budu ljudi koji se bave biznisom, a ne ponovo ti restlovi društvenih organizacija, tih kvazikomunističkih organizacija, kakva je Privredna komora, koja je komunistički recidiv i u nekom vremenu je bila veza između Centralnog komiteta i privrede. Danas ona mora kao u Sloveniji da se okrene tržišnim uslovima, a član Privredne komore da bude onaj čiji ona interes zastupa i odražava, a ovaj to potvrdi članarinom.

Privredne komore su poseban fenomen, one imaju 700 zaposlenih, koriste 28.000 kvadrata najelitnijeg prostora u Beogradu, imaju plate, uzgred, veće nego vlada, predsednik Privredne komore ima veću platu od predsednika vlade, one su depoi potrošenih kadrova, kadrova koji čekaju buduće naimenovanje. Zaista smo ušli u zonu besmisla kada onaj koga vlada plaća iz budžeta treba da zastupa interese privrede. To je jedna zona sumraka, oni implementiraju te svoje kadrove koji nemaju nikakve veze sa privredom, a privreda ostaje po strani sa svojim mukama. I predsednik Unije poslodavaca je čovek koji nikakve veze s biznisom nema, evo, ja vam tvrdim, ima jednog zaposlenog. Zato on i tvrdi da ne plaća PDV, jer njemu je obaveza prema državi strana, i umesto da kaže "PDV je svetinja, ja hoću da omogućim ekonomske pretpostavke, da moja država opstane, pa kad opstaje da je menjam" - ne, nego dajte vi nama, oslobodite nas poreza, odložite plaćanje poreza, strašno.

Ova vlada sve probleme kovertira za budućnost, sve odlaže, sve će to već neko uraditi, i dugove vraćati, i rešavati platni deficit, i

restrukturirati javna preduzeća, nećemo mi, sve će to neko drugi. Po principu - od moje bolesti umiru samo drugi i baš me briga. Mi nemamo plana. Apsurdno je, naravno, da trojica najbogatijih ljudi u Americi imaju zaradu veću od bruto društvenih proizvoda 60 zemalja. Apsurdno je i kod nas da je jedan čovek jednako pola države, pa makar ko da je on, ne zato što je to veličina kapitala, nego zato što on zakida šansu mnogima drugima da samo ofarbaju kosu, da obuku cipele koje ne propuštaju vodu i da detetu pribave nešto što mu vredi. Ne pripadam ljudima koji svoj status projektuju kroz materijalno, ja sam se bavio nekim lepim stvarima u životu, družim se s nekim pametnim ljudima, ali od boga mi je da utičem na 5.000 ljudskih života i samo me to sprečava da zatvorim firmu. Ja sam se počeo baviti biznisom da ne bih bio podstanar, i supruga i ja, iako smo se drugačije obrazovali. Tako da ću pozvati sve svoje prijatelje i sve radnike i mi ćemo izići na ulicu, nas 300 poslodavaca, civilizovano, i predati vladi svoje zahteve. Ukoliko u 60 dana ne počne da radi na tim zahtevima i rešava ih, mi ćemo objaviti konkurs za saradnju sa nekom od političkih grupacija, reći javno da smo prišli toj grupaciji i od tog trenutka početi javno agitovati da promenimo političku zbilju i raspored na političkoj sceni i uvažiti one koji uvažavaju privredu i život

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo gospodin Milan Knežević, a u nastavku Peščanika slušate našeg kolegu novinara Željka Bodrožića iz Kikinde. On je urednik Kikindskih. Željko i njegove kolege su rešili da od 1. januara počnu potpuno samostalno da izdaju svoje novine. Sada ćete čuti razlog.

ŽELJKO BODROŽIĆ:

Ono što nije uspeo Milošević da napravi od slobodnih novinara uspeo je ovaj divlji kapitalizam, danas su oni dospeli u dužničko ropstvo i zbog toga su prinuđeni da ćute o mnogim stvarima, da trpe vlasnike i da jednostavno ne rade ono što im profesija nalaže. Odjedanput se pojavilo mnogo ljudi koji ne žele da pričaju o mnogim stvarima, ne žele da pišu, dopisnička mreža svih beogradskih listova, znači centralnih, svodi se na to ko je koga ubio, na velike tragične događaje. Otvaranje neke teme, naročito istraživanja po provinciji, to danas ne možeš očekivati ni od jednog novinara, jer svi su zavisni od vlasnika, a preko njih i od političkih partija. Mi, nažalost, osim što više nismo slobodni, ne želimo ni da osvajamo slobodu, mi ne funkcionišemo u tržišnim uslovima. Mada znam da navodno živim u

kapitalizmu, u kojem postoje neka tržišna pravila po kojima neko opstaje, a neko propada, ispada da pravila ovde ne važe. Ovo je političko društvo gde ne važe pravila tržišta nego pravila koja nameće politička elita.

Bez obzira što ih ti pišljivi tabloidi s vremena na vreme onako žestoko opljunu, oni se ipak utrkuju da se oglase tamo. I ne samo da se oglase, nego i da nabace reklamu nekog javnog preduzeća. Jednostavno, ti kao medij moraš da se prilagođavaš takvom načinu mišljenja i gledaš kako sâm da zaradiš tu reklamu, kako da zaradiš oglas, a to možeš tako što ćeš nešto prećutkvati. Znači, ako nećeš da se ponašaš baš tako bezobzirno i da budeš pišljivi tabloid, ti ćeš se zvati nezavisni medij, nećeš lagati, ali ćeš prećutkvati mnogo toga. Stvarno ne znam medij koji nije legao na tu rudu, ali opet je problem do nas, zato što smo pristali na tu igru. Shvatam da nema mnogo prostora i shvatam položaj mnogih ljudi koji su i umorni i zasićeni svime, ali jednostavno su se mnogi predali i prepustili se stihiji i nisu nikakav korektiv vlasti. Vlast nameće neke teme, čak neke i prepumpava i izmišlja samo da bi skrenula pažnju javnosti, i to je ono čime se ti baviš, navodno istražuješ nešto, samo da ne bi čačkao dublje.

Daj bože da se iz ovoga izrodi neka jača javnost koja će u budućnosti služiti građanima Srbije da saznaju neke stvari o političkim strankama, o beneficijama koje donose upravni odbori ili javna preduzeća. Očigledno, ovde će se, kao i u prethodnim slučajevima, sve završiti na Krištu i još par ljudi, problem će i posle toga biti zataškan i pojaviće se nešto novo. Jer, ovo je očigledno naručena afera, taj isti Krišto je pre mesec dana u tom istom Pressu imao dve strane da se predstavi kao dobar direktor koji se obukao u odeću običnog radnika, on ih je vodio kroz ceo aerodrom, slikao se u sto poza. I odjedanput je posle mesec dana došao na tapet. I onda vidimo da su Press i aerodrom potpisali ugovor od 4,8 miliona dinara za reklamiranje aerodroma. Mislim, ja ne znam nijedan drugi aerodrom u Srbiji na koji mogu da idem, ne vidim zašto ovaj mora da mi se dokazuje kao jedini pravi aerodrom i da baš njegove usluge treba da koristim. Očigledno je to neka vrsta usluge za neku treću uslugu koja treba da usledi. Ali, očigledno je i da su u Pressu sada našli boljeg mecenu s više para, pri čemu je uslov bio da se Krišto pusti niz vodu. Cilj je verovatno negde zaklonjen -možemo da pretpostavimo da je trebalo da se Dinkić sreže na neku meru, da mu neki njegov jači i veći partner

pokaže gde mu je mesto. Mislim, meni je stvarno grozno kad čitam sve te naslove i tekstove o Mladanu Dinkiću, ali Mladanu Dinkiću dugo nije bilo grozno, i nije smatrao za shodno da se oglašava zbog sveg zla koje curi iz tih novina. Ali sada, kad su došli na tapet on i Krišto, on to radi.

Treba znati da se to dešava permanentno od dve hiljade i neke godine, otkad je osnovan onaj prvi pištolj-tabloid, Nacional. Iz Nacionala su se izrodili svi ostali, Kurir, Press itd. I sve te novine bile su u suštini na usluzi Mladanu Dinkiću, on je sve vreme koristio njihovu spremnost da urade prljav posao. Nije ni u jednom trenutku, iako je non-stop u vlasti, na sednici vlade pitao šta rade ovi javni tužioci, zašto oni ne reaguju, zašto ne zaštite njegovu partijsku koleginicu Ivanu Dulić-Marković, koja je sto puta nazivana ustašom, što je po meni sto puta veća i opasnija stvar nego kad ti neko kaže "lopove". I neki drugi ljudi, koji nemaju veze sa finansijskim tokovima u zemlji, kao oni iz nevladinog sektora, nezavisni novinari, dolazili su na te naslovne strane, i niko ih nije zaštitio. Nikada nije vlada rekla: e, ovo nam je zadatak ove nedelje, ako sad to rešimo imaćemo neku korist u budućnosti, scena će se malo raščistiti, biće u javnom govoru mnogo više pristojnosti. Međutim, oni ne obraćaju pažnju, na primer, na svog direktora javnog servisa koji je bezobziran čovek, koji se danas sa macolom slika za novine. Ako direktor javnog servisa na taj način šalje poruku, šta da se čudiš tamo nekim tipovima koji uređuju tabloide? Kako je to dozvoljeno direktoru javnog servisa - samo ta fotografija, da ne ulazim u sve ono što je radio i čime se sve služio - koji treba da bude primer medija po ozbiljnosti, po pristojnosti, po objektivnosti? A Mladan Dinkić ili bilo koji ministar se ne seti da opomene tog direktora, prelazi preko toga, ali kad budu nedelju dana žrtve nekih tekstova po tabloidima onda kukaju na sav glas, iako je sve to na neki način i njihov produkt. To je proizvod naše političke elite posle 5. oktobra, koja ni dan-danas nije uspostavila norme ponašanja. Znači, plate i apanaže u upravnim odborima i javnim preduzećima su takve kakve su od 2000. godine, a onda se 2008. svi čude, kao - mi smo im rekli da ne uzimaju toliko, znate, otrgli se... Ma, haj'te, molim vas! Kad god dođe predizborna kampanja onda se sve vidi i onda svaki od tužilaca, ako hoće, može lako da poveže sva javna preduzeća sa štamparijama, raznoraznim agencijama, da vidi kuda ide novac, da ga lako isprati, da napravi sliku kako se finansiraju predizborne kampanje političkih stranaka. To svaki iole sposoban tužilac može da uradi ako hoće. Ali neće.

Kikindske su nedavno proslavile 10 godina od drugog broja. Mi smo u ovih 10 godina menjali izdavače, i sada od 1. januara isto menjamo izdavača, postajemo sami vlasnici svojih novina. Zbog svetske ekonomske krize, koja, kažu, još nije došla do nas, novosadski Dnevnik, koji je bio naš izdavač, odlučio je da skreše broj zaposlenih i da se liši lokalnih izdanja. Tako je svetska ekonomska kriza prvo zakucala u moje selo na severu Banata, s tim što je bilo naznaka, i Dnevnik je to želeo, da nas proda firmi Vojvodina info, koja postoji nekoliko godina unazad i koja je sada vlasnik većine lokalnih štampanih medija u Vojvodini. Glavni u tom konzorcijumu je famozni Dušan Stupar, čovek koji je bio šef beogradskog DB-a krajem osamdesetih.

SVETLANA LUKIĆ:

Izvini, to je onaj Stupar koji je nedavno bio jedan od junaka Insajdera?

ŽELJKO BODROŽIĆ:

Da, to je taj što je objasnio da nisu ubijali nego su eliminisali protivnike tokom sedamdesetih i osamdesetih. Uglavnom, on je bio visoko rangiran policajac, pao je u tim previranjima kao pripadnik Stambolićeve strane, mada oni bolje upućeni kažu da nije bilo tako. Uglavnom, on je sklonjen u jednu firmu, Udba je naravno imala sve te izvozno-uvozne firme, pa tako i taj Univerzal. I radio je u Rusiji jedno vreme, a od polovine devedesetih postao je i vlasnik i direktor tog Univerzal holdinga, koji je danas moćna firma. Svako koga interesuje šta Univerzal poseduje od fabrika, nekretnina, može to lako da vidi na internetu. Stupar se, dakle, bacio u biznis, a jedan od njegovih biznisa je medijski biznis. Firma u kojoj je on suvlasnik počela je na aukcijama da kupuje lokalne štampane medije. Novine koje su bile opštinske prodavane su u prethodne dve godine na aukcijama i kupac je uglavnom bio Stupar sa ekipom. A s njim u ekipi su i novosadski DSS-ovci, izvesni Nenad Rončević i Srđan Vučurević, koji su u drugim firmama povezani sa bivšim ministrom Lončarom. To je neka od poslednjih afera, to kako su Lončar i taj Rončević zaradili za godinu dana nekih 5-6 miliona evra.

Uglavnom, to je jedna uvezana ekipa i oni su između ostalog kupili naše konkurentske novine, Kikindske novine. Radikali su, kada su došli na vlast 2004. godine, osnovali te novine i dali im isto ime kao naše. Mi smo Kikindske, i štampamo se na srpskom i mađarskom

jeziku latiničnim pismom, oni su Kikindske novine, i štampaju se na ćirilici, pa nas ljudi ovde tako zovu - latinične i ćirilčne. Nas nazivaju i ustaškim, izdajničkim. Raja Popović, naš čuveni tužilac iz devedesetih, ima najbolji naziv, on kaže da smo ustaško-soroševske novine. Uglavnom, mi smo imali konkurenciju koja se zove isto kao mi, i pre godinu i po dana je Vojvodina info kupila i te novine. Ista firma je danas većinski vlasnik Somborskih novina, Subotičkih novina, Nedeljnih novina iz Bačke Palanke, Sremskih novina iz Sremske Mitrovice, novina iz Vršca, Kule i Zrenjanina. Znači, u ovom trenutku, osim nas, oni nemaju konkurenciju ni u jednom većem gradu u Vojvodini. Uvezali su sve te lokalne novine, a glavni list je Građanski list iz Novog Sada. Tako može da se dogodi da u svim tim lokalnim medijima u istoj nedelji tokom predizborne kampanje bude neko od ovih lidera DSS-a; intervju, izveštaji o aktivnostima Vojislava Koštunice i tako dalje. Oni su, znači, računali na tu opciju, na DSS. Međutim, DSS je pukao u Vojvodini skoro kao LDP, ne baš toliko, i odjedanput je ta politička podrška nestala, barem smo mi mislili da jeste. Međutim, ispostavilo se da para vrti gde burgija neće i da su se oni lako prekomponovali i sada očigledno rade sa drugim vodećim strankama, kako u pokrajini, tako i u Beogradu.

Uglavnom, oni su sada napravili jedno dobro uvezano medijsko carstvo u Vojvodini, što naravno nije krivično delo, ali je problem u tome što su sve one novine koje su egzistirale u Vojvodini, koje su bile pokretane tokom devedesetih ili posle toga, koje su ličile na slobodne novine, sada ugašene. Ostali su oni koji su 2000. godine mislili da je gotovo sa njihovim novinarskim i propagandnim radom u svim tim opštinskim lokalnim listovima, odjedanput su sad dobili priliku da nakon osam godina postanu monopolisti u svim tim gradovima. I dalje rade komotno, po narudžbini i sve su im novine iste. Vlasnik je sa opštinskim novinama dobio i monopol da objavljuje opštinske oglase i, ono što je nažalost jako bitno - čitulje. Jer, što kaže Laki, sve može da propadne samo je smrt siguran posao. To je doslovce tako.

Oni sada imaju dobar prihod od tih medija, a istovremeno su spremni da ih sve upregnu u službu neke političke elite. Ona koja je trenutno najjača, ta će biti njihov partner, i to je ono što čini da se novinarstvo urušava više nego za vreme Miloševića. Jer, i tad je postojao pritisak na novinare, postojala je autocenzura, ali je bilo mnogo ljudi koji nisu pristajali na to, koji su radili barem iz nekog ideala, uverenja da

mogu da promene društvo. Kada su videli danas da ne mogu, pristali su na ovakve uslove. Mislim da u komunizmu nije bilo toliko propagandista koliko ih danas ima i koliko će ih biti u budućnosti ako se ovako nastavi. Proevropska vlada - samo na rečima, a na delu je ta vlada i dalje samo srbijanska. Ista politika kao i pre, manifestuje se samo u predizbornim kampanjama tim žutim zvezdicama i plavim zastavama, kao, mi smo za Evropu, a u suštini - ko šta radi da se približimo Evropi? Štaviše, oni huškaju ovaj narod da se vrati u one ludačke nacionalističke priče.

Sad će oni sami sebi uskočiti u stomak, jer imaju rastuće socijalno nezadovoljstvo. Taman su se radikali nekako raspali, a ti sada opet celu klimu nameštaš tako da praviš nacionalističku histeriju. I sad, osim što ljudi lude zbog besparice, oni ponovo lude zbog nekih navodnih nepravdi - te Hrvatska nas tužila, te Crna Gora priznala Kosovo... Imaš ministra inostranih poslova koji je u stvari ministar unutrašnjih poslova, koji očigledno radi za unutrašnji rejting svoje stranke i to na najgori mogući način. Ministar inostranih poslova ima isti rečnik kao Vladislav Jovanović, i mene zabrinjava to, da budem banalan, kurčenje, koje može mnogo da nas košta. Ne razumem kako to da onaj ko je tu šef, a to je Boris Tadić, ne vidi da to ne može da ima dobre rezultate na duži rok. Na kratki rok - da on pribavi simpatije, da čitaš po tabloidima da mu se divi Brana Crnčević ili Antonić - pa, to je okej ako im se sviđa, ako je to cilj njihove politike. Ali mi je ipak potpuno nejasno da se takva politika vodi i da se ne otvaraju važne teme, ali tu se opet vraćamo na početak: nema slobode u medijima, nema ko da piše, barem u ovim većim medijima. Što bi rekla baka mog druga, "ala nam je dobro, tako nam i treba".

Kod mene u Kikindi Demokratska stranka je preuzela vlast od radikala, samo što među demokratama imaš danas sijaset ljudi koji su i 1990. godine bili punoletni, ali im nije padalo na pamet da budu deo Demokratske stranke. Kad vidiš taj sastav danas, prvo se obeshrabriš, pomisliš - pa, taj nije bio u Demokratskoj stranci, a onaj je bio kod Karića. Pre nekoliko godina su neki ljudi kod nas u Kikindi jeli paprike sa Karićem na bini, a sad su u Demokratskoj stranci. Sveže paprike! On je jeo zelenu salatu ne znam gde, a kod nas je na svom predizbornom mitingu jeo svežu crvenu papriku, počeo da žvaće na bini, svi radosni, veseli, zapevali svi tadašnji kandidati za odbornike! I, nekoliko godina kasnije, eto ih kao sasvim legitimnih

predstavnik Demokratske stranke. Bizarno. Ta uljuljkanost Demokratske stranke me stvarno zabrinjava. Sve se nadam da će neki razumni ljudi, koji imaju ime, dignitet, nešto da preuzmu, jer ovako, ako se ja budem bavio Drugim svetskim ratom i slušao te tirade Vuka Jeremića... Ko te, čoveče, pita?! Jednostavno hoću da konačno uradimo ono za šta si i dobio mandat, a to je da se pridružiš Evropskoj uniji i da činiš sve da unormališ zemlju. Neke nedeljnike ne mogu da prepoznam, kako se ophode sa tom histerijom ministra inostranih poslova - jer, to je za mene histerija. Voleo bih da je to njegova samostalna politika, jer ako je to naum vrha Demokratske stranke, onda je to jako loše. Sve se nadam da je to njegov hir, da se on previše zaletio i da će mu vremenom neko reći: stani, zakoči.

Znači, postoji jedan centar i u tom centru je skoncentrisana sva lova, svi moćni ljudi. Svi ovi iz provincije koji hoće nešto da budu brže-bolje idu u Beograd da tu ostanu, da se tu uvale u vrh stranke, da postanu neki faktori. A ko će ostati da živi u Kikindi, Somboru, u Beloj Crkvi, Vranju, koga je to briga? Gledam po svom gradu, koji se nalazi na najvećim, skoro jednim izvorima gasa i nafte u ovoj maloj zemlji - poslednjih dvadeset godina Kikinda od toga nije imala nikakvu korist. Sada govore o rudnoj renti, pošto Rusi treba da uzmu Naftagas, pa se upoređuje sa nekim normalnim zemljama gde je rudna renta visoka. Kod nas se tamo gde se nalaze bušotine lokalnoj samoupravi daje oko 3% od eksploatacije tog prirodnog blaga, a negde taj procenat ide do 50-60%, ne znam tačno i neću da lupam, ali je procenat mnogo, mnogo viši nego kod nas, čak i u Rusiji. To je, eto, nepravda koja se nanosi mom gradu, a svaki grad ima svoju priču. Politička elita misli o provinciji samo kad je predizborna kampanja. Nešto se više asfaltiraju putevi, ali to je i dalje malo u odnosu na ono što treba uraditi, jer stvarno treba vratiti život u ta mesta. Danas i oni koji završe i koji ne završe fakultet ostaju u Beogradu. Dodeš jednom u mesec dana da napuniš torbu mesom i krompirom i vraćaš se u veograd, jer tamo je novac, tamo je šansa. Kad ideš kroz banatska sela, to je da plačeš, svaka druga kuća je prazna. Domaćinstva su jednostavno nestala, ostale su kuće koje su zabravljene, a oni koji mogu nešto da promene u tom sistemu ne čine da se to desi. Da kažu barem - zvuči smešno, komunistički, petoljetka - ali, bar da se zna šta ćemo u ovih pet narednih ljeta raditi, da bismo ono peto ljetu nešto ubrali.

SVETLANA LUKIĆ:

U prošloj emisiji Bora Ćosić nam je pročitao nekoliko pasusa iz svoje najnovije knjige Konzul u Beogradu. Juče smo pred njegov povratak kući u Berlin napravili ovaj razgovor, o čemu drugom nego o emigraciji. Uzgred, nedostaju mi ovih dana svi oni ljudi koje smo precrтали u telefonskim imenicima, jer su sada već 15-20 godina u emigraciji. Mislim na njih ovih dana, jer mi se čini da su strašno zatečeni ovom svetskom ekonomskom krizom, pobešli su od jednog haosa na bezbednu teritoriju, a sada ih je i tamo dočekao drugi haos. Da se vratimo Bori Ćosiću.

BORA ĆOSIĆ:

Juče mi se čak učinilo da je to jedan pokojni grad, čini mi se zaista da onaj grad koji je doskora tu bio, čak i tamo negde do osamdesetih godina, više ne postoji. Postoje ulice, postoje kuće koje sad čak mogu malo i da budu obnavljane, ali to mi se sve čini kao pozorišni dekor. Ti glumci su se promenili, dakle, ljudi su neki sasvim drugi, čak i oni koje prepoznajem kao svoje savremenike nekadašnje i poznanike, jer oni su svi, naravno, odeveni kao da su pošli u neku akciju po drva, nažalost. Ono građanstva što je još živo, a uglavnom su pomrli, oni svi imaju neku skramu na sebi, međutim, ovde živi čitava populacija potpuno novih i meni nepoznatih ljudi. Čuje se i neki melanž od jezika koji jeste, recimo, neki srpski, ili ne znam kakav, ali nije beogradski. Ja se posle svojih 55 godina ovog svog konzulstva u Beogradu zaista naprežem da razumem ono u prolazu, pogotovo sa prodavačima i sa drugima. Sveukupno uzev, ne mogu da ne budem zadovoljan što me ovde nema, a isto tako sam sasvim uveren da odavde nisam nestao, to baš i ovih poslednjih nekoliko dana dokazuje, da ima prilične srdačnosti prema meni, otvorenosti. Naravno, u jednom krugu, ali ja nikad nisam imao neki veliki krug, svi mi živimo u tim malim krugovima pozitivnog pakla.

Kao prognanici u Sibir. Zapravo je bilo vrlo mnogo tih, kako su ih Rusi zvali, siljka. To je, dakle, progonstvo gde su ljudi zapravo slobodni, oni samo moraju biti na Kolimi, a ne mogu biti u Lenjingradu ili u Moskvi. Na minus 60 stepeni ti možeš izaći iz kuće gde hoćeš, ali gde god da ideš, otpašće ti nos. Dakle, to je jedno nečuvano logorsko okruženje, nečuvani zatvor iz koga čovek nema kuda, a ono što je za mene najturobnija oznaka ovde u gradu, to je nekakva pomirenost. Evo jedne scene - pre neki dan ulazimo u trolejbus na Slaviji i do Terazija taj trolejbus ide 20 minuta. Naravno,

BORA
ĆOSIĆ

da smo to znali išli bismo pet puta peške, ali ko to zna, to je tako, zagušeno je, to sam video još samo u Bukureštu, takav jedan totalni kolaps svega. Ali, šta je tu najtragičnije? Lica tih ljudi koji pored nas stoje ili sede su potpuno ravnodušna, oni bi mogli tu stajati još tri sata i nijedan ni da opsuje nešto, a kamoli da se nešto pobuni ili da razbije vrata, stakla, prozore. Ne, gospođe nekog građanskog izgleda, pa sve do nekih nesrećnika klomfera, i ko zna sve čega tu sve nema, sede, stoje, oni su kao u nekom panoptikumu, u muzeju voštanih figura, drže se za ručke i sve stoji, stoji, stoji... Taj trolejbus koji za 20 minuta prelazi 400 metara, ili koliko, za mene je jedan model u kome se prikazuje život ove naše beogradske nesrećne savremene arijevske klase.

Pamtim vreme od pre 50 i više godina, odmah posle rata, Drugog svetskog, posle oslobođenja, tada je počela književna i ne znam kakva sve avantura moje generacije, tih nekoliko ljudi koji su nekako na sreću ušli u taj nimbus uz veliku potporu starih pisaca, posebno onih iz nadrealizma, znači, Marko Ristić, Duško Matić, Oskar Davičo i tako dalje. Postoji tu još uvek neka stega, prvih godina je vrlo važna osoba taj nesrećni Radovan Zogović, međutim, i mimo svega toga neko, moram reći, prilično mudrom politikom, u to vreme Josipa Broza, šalje Marka Ristića u Pariz za ambasadora. Pa, to je ipak bilo nešto epohalno za sve nas. Pa onda Duško Matić postaje rektor Akademije pozorišne, Mima Dedinac upravnik Jugoslovenskog dramskog. Tri-četiri glavna punkta kulture, civilizacije i svega drugog u mutnim i takozvanim surovim vremenima dolaze u ruke najznačajnijih pesnika ove zemlje. I samim tim stvoreni su kriteriji. U to vreme je bilo velikih sporova između takozvanih realista i nadrealista, modernista i nemodernista. Bilo je i značajnih pisaca i na onoj drugoj strani, Mihailo Lalić je ipak jedan respektabilan pisac, bez obzira što neguje neku realističnu frazu, ali Mihailo Lalić je istovremeno napisao prvi roman u kome jedan partizan susreće đavola. Mislim, ne može se ništa izbaciti iz tog konteksta ni sa jedne ni sa druge strane, ali znalo se da je jedan pesnik kao što je Miodrag Pavlović, ili kao što je Vasko Popa, velika inovacija. Oni su mogli Vaska da gnjave ne znam koliko dugo zato što je napisao "konj sa osam nogu", ali je to prošlo i ipak se videlo da konj koji trči ima i više nego osam nogu, kao što se vidi na starim Majnbridžovim fotografijama. A ovi koji su došli, naravno, iz sela, iz štala, oni su uvek gledali samo četiri konjske noge. Dakle, stvari su od prve imale jedno okolje, u tom okolju se znalo da je jedan osrednji pesnik

osrednji pesnik, makar on bio član pokrajinskog Komiteta ili ne znam čega, a ovi drugi, makar bili i malo dekadentni, ostajali su i išli napred i napred, i to je trajalo, pa, sve do osamdesetih godina kad je počelo sve da se ruši. Gledam sada ovu mapu o padu Jugoslavije na ovom zidu - s tim padom Jugoslavije padao je opšti kriterij, jedan generalni okvir života, civilizacije, kulture, literature, privrede, svega.

To je ona avlija kako ju je označio Rade Konstantinović u svojoj epohalnoj analizi koja je prikazala autizam seljačke sredine koja se još poseljačila, pa je to došlo na neki n-ti stepen. Ali i u okviru same avlije počeli su da se dele, a to je taj sumanutu tekst Dragoslava Mihailovića u kome on ne samo da je protiv Hrvata ili, ne znam, protiv Šiptara, kako oni kažu, nego je protiv Srba koji nisu super Srbi. Od Bore Stankovića i Laze Lazarevića do Crnjanskog, do Kiša i ne znam do koga sve, to je jedna linija koja je bila potpuno čvrsta i stabilna i u jeziku i u svemu drugom, naravno i u moralu, a ovo je sada cepkanje, sad kao da on iz te avlije hoće da izdvoji ovaj vajet, a štala je od onih drugih. Dakle, to je ono što Čolović izvanredno analizira, tu sumanutu podelu čak među Srbima. Oni ne mogu dovoljno da se nadele, oni samo cepkaju, cepkaju, što se sve svodi na Dobričaninovu komediju o zajedničkom stanu. Od cele civilizacijsko-kulturne, kulturološke i ne znam kakve društvene okoline Srbije i Beograda on je stvorio jedan zajenički stan u kome se oni guraju i svako ima samo komadić jedne sobe u jednom trosobnom stanu, ali to im je dosta i ne vole da izađu ni na hodnik, a kamoli na ulicu, kamoli da sednu u kola da pređu granicu, kamoli da uđu u Evropu, kamoli da uđu u svet.

Hrvatska je isto jedna jako autistična zemlja, samo taj autizam ima vrlo mnogo pukotina, mnogo više nego Beograd i Srbija. Ovo je još uvek jedna Nebojšina kula, jedna Čele Kula čije zidove čovek teško može da razbije. Tamo puca na mnogo strana, pre svega puca na mestu predsednika. Da je Srbija imala nekog Mesića, to je već jedan punkt, Hrvatska je imala taj Feral Tribune koji je nažalost sad mrtav, ali koji je 10 godina nešto značio. Ovde toga nema, ovo je sve delimično feralski. Građanstvo i onaj srednji sloj koji je uvek najmizerniji, moram reći, oni nisu mnogo Evropejci, oni isto tako vole zagorsko, ona tri jela koja se vrte, isto kao Šumadinci, kao ne znam koji... Hrvati imaju prednost što su geografski malo bliže nekim zemljama, jer tu je Austrija, Italija i sve drugo, a mi imamo

ovde Rumuniju i Bugarsku, koje, istina, jesu u Evropi, ali to je potpuna komedija. Ja sam u toj evropskoj zemlji Rumuniji proveo više dana prošle godine, pa to je ipak za nijansu depresivnije nego ovo što doživljavam ovih dana u Beogradu. I Bukurešt i svaka stopa između Bukurešta i, na primer, grada Sibiju, gde je rođen Sioran, to je jedno blatište. I ovde je blato, ali ovo je blato više metaforično, a ono je pravo blato. Prema tome, ima još i gorih stvari i paradoksalnijih, jer oni jesu u Evropi, a mi ovde nismo.

Kao da smo u nekom azilu, ne za ludake nego za glupake. Juče pročitam kako Toma Nikolić kaže: ma, ko šljivi ovu Hilari Klinton, da je bila čestita zadržala bi muža. Jedan čovek koji je u vrhu politike, koji je doskora bio šef jedne velike stranke, bilo kakve, bulazni tako neke stvari koje nemaju nikakvog osnova, i to se štampa. Da ne govorim, jedan Velja Ilić tamo šamara taksiste, uopšte, jedna totalna razularenost, to je stvarno znak strašnog beznada običnih ljudi koji uz takve političare, uz takvo okolje, uz takav dekor - jer novine su ipak dekor nekog duha i nekog civilizacijskog nivoa - ne znaju šta će. Ne govorim to sa nekom strogom odlučnošću ili gorčinom, meni je to sasvim dovoljno, ja volim da dolazim ovamo. Pre svega, imam još uvek dosta živih ljudi koje obožavam da vidim. Ja tamo živim toliko ležerno u tom smislu, ne u nekakvoj raskošnoj situaciji, nego pre svega u mentalnoj slobodi i moram reći da odande mnogo bolje vidim, a mislim, čak, i ako to smem da kažem, mogu više i da pomognem. Tamo se stvarno neprekidno bočim oko toga da prikažem toj još dosta zatvorenoj sredini ko je taj Marko Ristić, šta je taj nadrealizam, šta je taj zenitizam, ko je taj Crnjanski, gde je taj Makavejev koga sad više niko ne zarezuje, nego je sad važan samo Kusturica koji pravi to svoje etno-selo i hoće zaista da na svom primeru poseljači do kraja ovu zemlju. To je razlog što nemam nikakvu ideju da ovo svoje konzulstvo u Beogradu, koje je bilo dugo, i bilo je i zanimljivo i dramatično, da to sad nastavljam, to ne. Posle ove knjige sam već napisao jedan dodatak, to je zapravo bilo prošle godine kad sam bio u Mažestiku, kad sam prvi put bio u tom hotelu kao gost, a gde sam bio proveo pola veka dole u kafani. Sad sam odjedanput imao drugu vizuru, jer taj hotel je otvoren godinu dana pre nego što sam ja došao, 1937, to je bilo 1936. To je za mene bilo ne samo taj art déco, nego to je bio jedan simbol mnogo čega, i sad sam odjedanput iznutra gledao Obilićev venac i sve te stvari. Taj dodatak što sam napisao zove se Doručak kod Mažestika, u Mažestiku kao Tifani. Ono što je meni najvažnije to je da nekakav duh, beogradski,

koji nažalost potpuno iščezava obeležim i scenografski i dekorom i, naravno, duhom samim. Ja sam, zapravo, više ovde zbog te knjige nego zbog sebe, a to što smo tu, to je samo usputno zadovoljstvo da vidimo sve vas.

1998, znači, tačno pre deset godina, kad su izašle ove knjige kod B92 - sad ovih dana veliku srdačnost osećam, to moram reći - bilo je, po meni, na jedan drugi način bolje, borbenije, svi su ljudi bili vrlo napregnuti da sve promene kako znaju i umeju, iako su autobusi bili s provaljenim krovom, to pamtim. Ali sad je splaslo. To je ono Branka Miljkovića, da li će sloboda umeti da peva k'o što su sužnji pevali o njoj. Užas jedan od takvog jednog paradoksa.

(Mark Berns - Tamna je noć).

SVETLANA LUKIĆ:

Čuli ste pesmu Tamna je noć ruskog šansonjera Marka Bernsa. Kad se Bora Ćosić u svojoj knjizi Konzul u Beogradu seća svog detinjstva, malo-malo pa pominje neke Ruse, ili neke ruske pevačice po otmenim beogradskim kafanama, ili neke zanatlije. Zanimljivo je koliko se ljudi koji se sećaju svog detinjstva u Beogradu sećaju i nekih Rusa. Nekome su ruski oficiri, Kozaci, zauzimali kuhinje i spavaće sobe, a neko je, kao Bora Ćosić, imao sreću da mu od Rusa kao gost zapadne upravo šansonjer Mark Berns. Za kraj Peščanika slušate istoričarku Dubravku Stojanović.

DUBRAVKA STOJANOVIĆ:

Ove nedelje je bio 1. decembar, tog dana je bilo 90 godina od stvaranja Jugoslavije. Napeto sam čekala da vidim ko će na koji način to da obeleži. Dok je to bila državna ideologija, svi su se otimali o tu ideju i svi su izvlačili kontinuitete, tako da su oni malo skeptičniji nalazili jasne korene, recimo, u Prvom srpskom ustanku, a oni koji su bez ikakve skepse ulazili u to pitanje nalazili su korene još u srednjem veku, dok je ono što smo mi učili u školi - meni je bar ostala takva slika, ne tvrdim da je to baš pisalo, ali sam bila potpuno uverena u to - bilo, otprilike, da su stari Sloveni, Srbi i Hrvati, sedeli na Dnjepru i na Dnjestru i da je njima tamo bilo hladno, i pošto nisu imali baš neke najbolje uslove za život odlučili su da odatle krenu da bi stvorili Jugoslaviju. Imala sam utisak da su onda šetali prostranstvima Evrope i gledali gde bi bili ti idealni klimatski uslovi, gde je najlepše more, gde su najlepše planine, najdublja jezera, gde ima malo ravnica, malo šuma, dakle, da ta naša zemlja bude najlepša. I da su

onda naciljali taj prostor i rekli "ovde ćemo da se spustimo i tu ćemo da napravimo Jugoslaviju", i onda je za mene kao đaka cela istorija tekla dalje. Pojavili su se tu razni neprijatelji koji su nam zabijali klipove pod točkove, ometali Jugoslaviju, ali su stari Sloveni radili na tome da se 1. decembra 1918. ona konačno osnuje. Dakle, to je otprilike neka scena koju sam pokupila iz škole i bila uverena da je pravedna borba za Jugoslaviju tekla još od najranijih vremena srednjeg veka. Ali ono što jeste bitno i što jeste ušlo u nauku i u udžbenike je činjenica da su se za autorska prava na osnivanje Jugoslavije, dok je ona bila državna ideologija, otimali svi, tako da su Srbi nedvosmisleno tvrdili da je to njihova ideja i njihova tvorevina, dok su Hrvati sa svoje strane, pak, tvrdili da cela stvar počinje od ilirskog pokreta i da je to njihova ideja.

Kada se država raspala svi su se toga odrekli, i nekada ozbiljni istoričari tvrdili su, recimo, da u Srbiji te ideje nikada nije bilo i da je Jugoslavija, kao što znamo, jedna nasilna, veštačka tvorevina velikih sila, da nam je nametnuta. I onda je ta ideja počela da se prebacuje onom drugom, tako da je od naše ideje postala tuđa ideja, pa je ovde od srpske ideje to postala nasilnička hrvatska ideja. U hrvatskom obrazloženju to je postala srpska hegemonistička ideja, tako da je zanimljivo šta se s tom idejom dešavalo u samoj nauci. Istorijski je potpuno tačno da su sve srpske stranke, od levih do desnih, od takozvanih progresivnih do konzervativnih, usvojile jugoslovensku ideju kao svoju već od 1903. godine. Tu nema nikakve dileme, ma šta danas o tome govore istoričari i uprkos tome što i u udžbenicima još od 1993. godine piše da jugoslovenske ideje u Srbiji nikada nije bilo. Već u Miloševićev udžbenik istorije za VIII razred iz 1993. ušla je bukvalno takva rečenica, da ideje jugoslovenstva u Srbiji pre Prvog svetskog rata nije bilo, tačka.

Sticajem okolnosti, ja sam istovremeno sa tim prvim poricanjima svakog jugoslovenstva u Srbiji radila istraživanja i prosto utvrdila da su sve stranke, dakle, ne Nikola Pašić, kojeg, nedavno čujem, Dobrica Ćosić optužuje za golgotu, nego i levo i desno od Nikole Pašića, pa čak i naprednjaci bili za Jugoslaviju. Oni su u svim svojim novinama nepekidno pisali o Jugoslaviji, ali ne kao nekoj fantazmi, ne kao o opsesiji ili nekoj misiji, nego o nečem što je najracionalnije rešenje. To je ono što me je fasciniralo kada sam čitala te novine iz, dakle, 1900, 1903, 1904. godine, gde je Jugoslavija za njih jedno logično rešenje problema, kako oni to kažu, jer prosto ne vide način da se

prostor koji je u to vreme austrougarski srećno podeli između macka. On je do te mere etnički izmešan, do te mere komplikovan, da bi postavljanje granica, kažu, značilo beskonačan niz ratova među narodima koji tu žive. To je potpuno jasno, taj prostor ne može da se razgraniči, eto, o tome se radi i oni zbog toga prave jedan racionalan izbor, naravno potpuno svesni da to znači stvaranje jedne važne i najveće balkanske države koja samim tim postaje bitna i za celu Evropu. Prema tome, tu nema nikakvih mistifikacija na koje smo mi kasnije navikli, pa mislimo da su uvek svi o toj Jugoslaviji fantazirali na jedan ideološki način, pa nije ni čudo što se toliko puta raspala. Ne, ona je napravljena na sasvim racionalnim temeljima razmišljanja o tome šta će se desiti kad Austrougarska odatle nestane. Pokušajte da zamislite neki ogroman prostor u kojem treba da nastupi vakuum i, kao, šta sad bi? To pišu, dakle, bez razlike svi, od socijaldemokrata, koji su za balkansku federaciju, njima je Jugoslavija malo, do konzervativaca kakvi su bili naprednjaci Stojana Novakovića. Pri tom je vrlo važno imati u vidu da većina intelektualaca i veliki broj političara govori uvek isključivo o federaciji, i to je ta šansa koja je zapravo potpuno propuštena prvom Jugoslavijom, a ni druga Jugoslavija, s obzirom da je bila jednostranačka, nije mogla biti federacija u pravom smislu, jer je imala samo jednu partiju, čime se zapravo i narušava suština federalizma. Tako da Jugoslavija nikad nije imala šansu da stvarno iskusi federalizam i da stvarno iskusi demokratiju.

S druge strane, ja sam radeći za knjigu Kaldrma i asfalt, čitajući, da tako kažem, žutu štampu tog vremena, našla neke podatke koji su i mene samu iznenadili zato što su to podaci koji su potpuno s onu stranu bilo kakve ideologije. Jer, kada se i u najpozitivnijem smislu govorilo o Jugoslaviji, uvek se govorilo o tim deklaracijama - Niška, pa Krfska, pa Ženevska, pa sastanci, pa Jugoslovenski odbor. Dakle, uvek se govorilo na nekom državnom nivou, uvek se govorilo o nekom najužem vrhu elite koja donosi te volšebne odluke i pravi državu. Ali ja sam u žutoj štampi otkrila čitav niz veza između malih ljudi naroda koji će kasnije ući u Jugoslaviju, još od devedesetih godina 19. veka, koje istorijska nauka nije htela ili nije uspela da vidi i koji su za mene postali mnogo važniji od tih deklaracija, jer su mi oni govorili pre svega o potrebi tih ljudi da izađu iz svojih začaurenih malih sredina, i to je za mene bio znak. Nešto što bi moglo da se nazove svakodnevno jugoslovenstvo pre nastanka Jugoslavije, svakodnevno iskustvo dvadeset godina pre nastanka Jugoslavije,

iskustvo tih malih i neformalnih veza koje su ljudi međusobno uspostavljali, a koje je, kažem, naša nauka uspela da uopšte ne vidi. Samim tim ona dobija lakoću kojom sebi dopušta da kaže da jugoslavenstva ili ideje o Jugoslaviji u Srbiji nikada nije bilo.

Te veze su bile i institucionalne, tako da je, recimo, prve glumce iz Zagreba pozvao još knez Mihailo 1841. godine, da pomognu u stvaranju prvog beogradskog pozorišta, Teatra na Đumruku. Pa su se izvodili hrvatski pisci u Beogradu, pa su se srpski pisci izvodili u Zagrebu, i to već od polovine 19. veka. Međutim, meni je bilo važno da vidim kako ova žuta štampa piše o dočekivanju tih glumaca. Dakle, nije me zanimala samo činjenica da su tu postojali neki ugovori između pozorišta, već i ti tekstovi koji prenose atmosferu u gradu. Najveći broj tih događaja počeo je, što je važno za celu priču, krunisanjem kralja Petra, koje je bilo 1904. godine, tada je organizovan čitav niz događaja koji su svi u svom nazivu imali reč "jugoslovensko". Ono što se obično pominje su jugoslovenske izložbe, organizovane su četiri takve izložbe pre stvaranja Jugoslavije, prva je bila 1904. godine. Međutim, to nije bio jedini događaj. Evo, ja ću samo da pobrojim, da se prosto vidi koliko je još deset godina pre početka Prvog svetskog rata bilo jasno opredeljenje ove sredine. Recimo, tada je osnovano Jugoslovensko društvo Lada, zatim je osnovana Jugoslovenska umetnička galerija u kojoj su prvi put skupljene slike umetnika iz cele kasnije Jugoslavije i date kao prva zbirka Narodnom muzeju. Onda je stvoren i održan prvi Kongres jugoslovenskih književnika, pa prvi kongres jugoslovenskih učitelja, pa nekoliko kongresa jugoslovenskih novinara, pa posebno izložba na kojoj je učestvovalo sto umetnika iz svih jugoslovenskih zemalja. I na kraju, kongres jugoslovenske omladine. Dakle, to je bio čitav niz događaja koji su pratili krunisanje kralja Petra 1904. godine. U okviru toga održana je centralna svečanost, zvala se Jugoslovensko umetničko veče. Održano je u Narodnom pozorištu, sa učešćem i Hrvata i Slovenaca i Bosanaca.

Novine prenose ushićenje u pozorištu koje je bilo prepuno, kako kažu, uglavnom mladih ljudi, nekog neverovatnog entuzijazma koji je obuzeo sve te ljude. A meni su najzanimljiviji bili opisi onoga što se dešavalo posle te predstave. Kažu, bio je potpuno pun Pozorišni trg, danas Trg Republike, prepun mladih koji su klicali kada su izašli umetnici iz pozorišta, i sve se pretvorilo u jedno ogromno slavlje sa plakanjem i pevanjem. To je jako potreslo tadašnji Beograd i danima

se o tome pisalo u štampi, na šta, kažem opet, niko od istoričara nije obratio pažnju. Ja sam skupljala te podatke koje smatram krajnje dirljivim, jer u njima vidim potrebu malih ljudi da mrdnu iz tih svojih malih sredina. 1910. godine bila je neka poplava u resavskom kraju i po Srbiji se skupljao novac da se pomogne poplavljenima, ali je, recimo, došao ljubljanski hor koji se zvao Ljubljanski zvon i održao u Beogradu čitav niz koncerata za poplavljene u resavskom kraju. Šta 1910. godine Slovenci vide u poplavi u resavskom kraju, koja je to vrsta potrebe da oni u tome učestvuju? Dakle, treba da imamo u vidu, oni su tada u Austrougarskoj, ona je u sukobu sa Srbijom, tek se završila aneksiona kriza, to možda može čak da bude opasno za njih kad se vrate i tako dalje. Ali oni ipak učestvuju u pomaganju poplavljenima. Jednom je, recimo, došla neka hrvatska glumica, a novine kažu "milina je bila slušati taj njihov južnjački dijalekt" - verovatno se tu misli na dalmatinski, ali svi pišu o tome kako je to divan jezik, kako je mnogo lepši i mekši od srpskog, pišu čitave hvalospeve tom "južnjačkom" dijalektu. Bilo je tada i neverovatnih takmičenja pevačkih društava, što takođe počinje od početka 20. veka, koja su izvodila, kako kažu novine, i hrvatske i slovenačke i bugarske pesme. Pa gostuju tamburaši iz Osijeka, pa naši pevači idu u Split, a naše novine izveštavaju o velelepnom dočeku srpskih pevača u Splitu. Onda oni svi zajedno na rivi pevaju, o čemu piše hrvatska štampa i prenosi srpska štampa. Onda su u jednom trenutku došle Sarajlije u posetu Narodnom pozorištu, pa su se tu odigrale neke igre, Srpkinje i Sarajka, pa je bio neki poseban program, a iz imena učesnika se vidi da su bili uglavnom muslimani. Novine detaljno opisuju kako su Beograđani pratili Sarajlije na voz, pola Beograda otišlo na železničku stanicu. Novine sve opisuju u najsitnije detalje, kako su Beograđani Sarajlijama doneli poklone, neko ispekao pitu, neko im doneo kajmak, neko prase - to baš nije bilo naročito zgodno, pretpostavljam, onda su oni njima davali te poklone, pa su žene nešto izvezle, pa su onda svi plakali na toj stanici.

Hoću da kažem, to je 1910. godina, dakle, nema nikakvih deklaracija, niko nema u vidu mogućnost da Jugoslavija može da se napravi, u tom trenutku su ogromne te granice između Austrougarske i Srbije. Tek se bila završila aneksiona kriza, tek je Bosna postala deo Austrougarske, dakle, nikom ne pada na pamet da će ta Jugoslavija uopšte biti moguća, ali ljudi i dalje imaju tu potrebu. Dok sam analizirala sport, ista ta stvar se pojavljuje što u okviru sokolskih

društava, što u okviru raznih drugih pojedinačnih društava. Divan podatak da 1899. godine prvi srpski biciklisti odlaze u Zagreb, pa preko Velebita odlaze u Dalmaciju da, kako piše, upoznaju te naše druge krajeve, pri čemu kada to govore treba imati u vidu da su biciklisti tada najveća društvena elita, bicikl je tad bio užasno skup. Na spisku tih prvih biciklista vidimo da je tamo otišao Čolak Antić, da je tamo otišao Deroko, da je tamo otišao Ribnikar, to je društvena elita koja kreira i učestvuje, dakle, nekom sportskom aktivnošću u tom približavanju. Onda, recimo, tada se pojavljuju prve turističke reklame, poziva se da se napravi prvi izlet u Sloveniju, a vozom preko Zagreba, pa će voz da stane u Zagrebu i svi da izađu da se tamo upoznaju, pa će biti doček i tako dalje. To se dešava 1905. godine. Kakva je klima možemo da vidimo iz stvari koje se obično ne proučavaju, kao što su maturantske ekskurzije. Prethodno se uglavnom putovalo najdalje do Soluna, a to je bio i najčešći cilj, da se ode do Soluna ili do Svete Gore, pošto su to uglavnom bile muške gimnazije. Ali tih godina, 1907-08, kreću prve maturantske ekskurzije u Hrvatsku, Bosnu, Dalmaciju, i to postepeno potiskuje Grčku i Bugarsku. Mi tačno vidimo kako se interesovanje pomera s juga i istoka prema zapadu, kako se tu prirodno nalaze neke vrste veza. Bilo mi je strašno zanimljivo kada sam videla tri slovenačka studenta koji na biciklima dolaze u Beograd, pa sad tu opet ide veliki doček na stanici, pa novine prenose ceo program, šta je za njih priređeno, gde ručaju, gde večeraju, gde je umetničko veče, sve. A oni su se, u stvari, uputili u Kragujevac, gde se Lepenica, kragujevačka reka, izlila i oni idu da pomognu Kragujevčanima. Novine sve to prate, oni ostaju mesec dana u Kragujevcu i pomažu tamo, hej, 1905. godine!

Ili, recimo, ekipa najviđenijih Beograđana sa gospođama odlazi u Zagreb, i mi opet čitamo o svim detaljima tog putovanja i prijema. Pokušavala sam da skupim što veći broj tih podataka koji zaista dolaze iz svih oblasti života, dakle, od neke umetničke saradnje, do tih biciklista ili maturanata koji kreću na ekskurziju, detalja koji jasno pokazuju ono što sam na drugom mestu nazvala podzemnim jugoslovenstvom. Dakle, nešto što je bilo mimo svake ideologije, mimo države, bez ikakve nade da će se uskoro napraviti država, ali je sve to govorilo o potrebi ljudi da izađu, kako je to jedan od srpskih intelektualaca iz tog vremena formulisao, iz te 'apsane zvane Srbija ili Hrvatska ili Bosna, da prosto pređu granice koje u nekom trenutku postaju nepodnošljive. I posle je stvorena ta država - mislim

da je to najbolje formulisala Latinka Perović, u intervjuu za knjigu koju je u njenu čast objavio Helsinški odbor, nazvavši Jugoslaviju našom prvom Evropom. Jer, to jeste bila ta prva mogućnost integracije, prva mogućnost zajedništva koja je pokazala da mi to nismo uspjeli da iskoristimo i da razumemo. Pokazuje se da je ta država na neki način prevazišla narode koji su je napravili, da je ona za njih bila suviše naporna, da je tražila suviše naprezanja, suviše kompetitivnosti, da su svi morali stalno da se mere s nekim, da su morali stalno da daju najbolje od sebe da bi se Zagreb, Sarajevo, Ljubljana, Beograd, Skoplje merili jedni s drugima. Očigledno je iz dva krvava raspada te zemlje da je ona bila suviše naporna za te narode koji, što bi rekli klinici, nisu mogli da se opuste u toj zemlji nego su morali mnogo da se trude. Ovako je naravno svima lakše, kada su sami sa sobom.

Ta dva krvava raspada te zemlje oni koji je nisu voleli ili koji je sada ne vole često koriste kao glavni argument kad kažu da ona nije bila moguća, po njima ti raspadi svedoče o tome. Meni se, nekako, uvek činilo suprotno, za mene je činjenica da se ona tako teško i sa toliko krvi raspala dva puta upravo dokaz njene prirodnosti koju možete razbiti samo nasilno, uz toliko zločina. Treba da se zapitamo koliki zločini su bili potrebni da bi se napravile te histerične nacionalne državice na njenom tlu. Sada, 90 godina posle stvaranja Jugoslavije, imamo traumatično iskustvo da na tom ispitu nismo uspjeli, bez obzira šta mi o tom ispitu mislili i kako ga danas vrednovali, ali mi smo tu prosto podbacili svi zajedno, mada pre svega govorim o našoj sredini. Sada je pitanje: šta je od svega toga ostalo? Ono što je sigurno najveće zajedništvo tih država danas jeste grad Hag i njegova dva suda. Tu se govori o zločinima koji su posledica, po mom mišljenju, nasilnog raspada te zemlje, ali tu je i ovaj drugi sud na koji su sada sve te državice pohrlile da tuže jedna drugu. Dakle, Hrvatska je tužila Srbiju, Srbija je očigledno jedva dočekala da uputi kontratužbu, koja će se najverovatnije loše završiti, Bosna obećava da će se i ona ponovo u to kolo vratiti, Makedonija je tužila Grčku. Sada se postavlja pitanje o čemu se tu radi. Naravno da mi možemo da kažemo da ti narodi, ili njihove elite i njihova društva i njihovi predstavnici, ne umeju to sami da reše i da im je potreban tata, i da im je potrebna mama i da im je neprestano potrebna nečija arbitraža za ono što bi trebalo da reše svojom pameću. I u tome svakako ima nečeg.

Međutim, opet se vraćamo na ona pitanja koja često pokrećemo u *Peščaniku*, da li je to racionalno ili iracionalno. Svako bi mogao da kaže da je ovo ponašanje potpuno iracionalno, da te države na taj način za najmanje dve do tri godine odlažu svoje sazrevanje i svoj konačni ulazak u svet normalnih zemalja, zato što ćemo sad svi čekati rezultate tih suđenja. Ali, ponoviću ono što često govorim u *Peščaniku*, to je racionalno za te rukovodioce, oni samo tako umeju da vladaju, oni umeju da vladaju ako neprestano raspiruju mržnju. To je ono što je za njih neophodan preduslov da bi sakrili svoju korupciju, da bi prikriili činjenice o autoputu koji se nikada neće napraviti, ili taj nesrećni beogradski most i tako dalje. Prema tome, to je potpuno racionalna potreba elita i uvek se trudim da na to ukažem - lakše je vladati s mržnjom nego bez nje. Kako drukčije objasniti tu potpuno histeričnu spoljnu politiku Srbije u ovom trenutku. U trenutku kada se govorilo o pojačavanju diplomatske aktivnosti mi smo gledali kako se proletoz povlače svi naši ambasadori zbog priznavanja Kosova. Dakle, to je bila prva situacija; u drugoj situaciji nije im bilo dovoljno povlačenje nego su za 48 sati dramatično izbačeni ambasadori dve susedne zemlje iz Srbije. Onda imamo to neprestano delkanje šamara ministra spoljnih poslova Vuka Jeremića, koji se neprestano ponaša kao da je Srbija u poziciji da na taj način deli svima okolo savete. Njegov odnos prema Hrvatskoj je zaista vrlo teško rezumeti. Prošle nedelje je potegnut Kumanovski sporazum, dakle, otvoreno je pitanje pokretanja razgovora, valjda sa idejom da srpska vojska i policija uđu na Kosovo, mislim, ne razumem šta bi mogao da bude drugi cilj, mada čujem sada da je bio sastanak NATO, ali da niko, naravno, nije ni pomenuo Kumanovski sporazum. Hoću da kažem, između takvog ponašanja, delkanja šamara celom svetu i filozofije Branka Kostića da ćemo jesti korijenje, ja zaista ne vidim razliku.

Prema tome, problem je u tom kontinuitetu potpunog nesporazuma, nesporazuma sa ostatkom sveta i nesporazuma o tome ko smo mi, gde smo i šta mi u tome uopšte možemo. Ostaje pitanje šta sad imamo od te pameti koja je u nekom trenutku dovela do te prve integracije ili "prve Evrope" i gde smo mi sada ako izuzmemo to histerično ponašanje spoljnih i unutrašnjih politika tih državica. Ono što sada mogu da vidim kao sličnost sa onim podzemnim jugoslovenstvom, ili svakodnevnim jugoslovenstvom, ma kako danas to nazvali, svakako nije više jugoslovenstvo, ali postoje vrlo jasni dokazi da to zajedništvo i dalje nekom treba. I mislim da su sada ti

dokazi na mnogo zdravijim nogama nego što su možda ikada ranije bili, osim ako ne uzmemo u obzir ove slovenačke studente koji pomažu Kragujevcanima ili ove koji voze bicikle preko Velebita. Odnosno, to zajedništvo se sada pokazuje recimo preko reality showa gde učestvuju svi, ljudi očigledno imaju potrebu da gledaju te sapunice koje ja zaista vidim kao apsolutno najznačajniji kulturni fenomen u poslednje vreme, jer njih je sve više. One se snimaju i u Ljubljani, i u Zagrebu, i u Beogradu, i posebno je zanimljivo što su glumci iz svih tih sredina i što imamo jedan potpuno novi fenomen kojeg nije bilo nikada u Jugoslaviji. Naime, u Jugoslaviji, ako bi se nešto snimalo u Zagrebu, to bi bilo na zagrebačkom dijalektu ili hrvatskom jeziku, ili obrnuto. Ovi glumci sada svi govore svojim dijalektom i tu sada prvi put nastaje neki jezik koji nikada nije postojao dok je postojala država Jugoslavija, jer se valjda na taj način namiguje tim sredinama da svi gledaju neku od tih sapunica, da kupe taj proizvod. Ali, bez obzira, to je važan kulturni fenomen, da ti jezici, koje nacionalne akademije i univerziteti toliko pokušavaju da odvoje i da dokažu kako nemaju ničeg zajedničkog, da oni funkcionišu u jednoj takvoj komičnoj seriji. Ono što je zajedničko jesu i tajkuni i njihovi interesi; ja vrlo volim časopis *Glorija*, gde pratim ko je kod koga došao na svadbu i ko je kome krstio dete i tako dalje, to je strašno zanimljivo zato što vidimo da na svaku važniju žurku koju priređuje Mišković ili koju priređuje Todorčić u Zagrebu dolazi cela ekipa tajkuna iz Zagreba i iz Beograda, i da oni, ljudi, formiraju taj, nazovimo ga, društveni život o kome možemo čitati u časopisima kao što su *Glorija* i *Story*. Naravno da oni dele tržište za svoje samoposluge, ali to je za mene još uvek mnogo bolja i ozbiljnija osnova i interes nego što su bile neke prethodne ideološke priče. Tako da, eto, prosto smo danas hteli da govorimo o tom svakodnevnom jugoslovenstvu ne više kao o ideologiji, ne kao o nekim smernicama koje treba da propiše neka komisija i neka deklaracija, već ponovo kao o potrebi normalnih ljudi da izađu iz tih 'apsana, jer su one prosto male, histerične i očigledno ne umeju da razgovaraju ni same sa sobom ni sa okolinom. Ne mogu sad tačno da se setim kako se zove onaj fenomen kad vam odseku prste ili ruke, a ti i dalje imaš osećaj da to postoji; to je to.

Većina predstavnika današnje vladajuće elite prihvatila je nešto što su predložili predstavnici naše vladajuće istoričarske struke - da je 20. vek promašaj za srpski narod. Oni su to lepo tako proglasili, što drugim rečima znači da je Jugoslavija promašaj, a naročito

komunizam, to se podrazumeva, ali oni ni ne misle da komunizam s nama ima bilo kakve veze, oni misle da je on došao na ruskom tenku i da je to isto bila jedna vrsta okupacije. Na taj način u stvari stalno odlažeš mogućnost da ikada odrasteš, zato što nećeš da se suočiš sa svojim ključnim problemima. Dakle, u centru jugoslovenskog pitanja je naše razumevanje nacije, sebe, drugoga, malog, velikog, većine, manjine, suština raspada Jugoslavije leži u tome što mi te ključne stvari nismo razumeli, a suština razmišljanja o komunizmu seže još mnogo dublje u osnovne temelje egalitarnog razumevanja društva koje ovde vlada od sredine 19. veka. Dakle, po mom dubokom uverenju, komunizam je odlično legao na tu ideološku osnovu koja je ovde autentično napravljena, od vremena Svetozara Markovića pa nadalje. Prema tome, proglašavajući sve to greškom i promašajem, ti si lepo sprečio da se suočiš sa ključnim pitanjima kao što su nacionalno i društveno pitanje i onda si rešio sve probleme i nema nikakve frke. Onda proglašiš da si u ono zlatno doba o kojem smo često ovde pričali, vreme od 1903-1914, ti bio Francuska i kažeš: nema veze, mi ćemo ovo sve da zaboravimo, neko je tu pogrešio, je l', to nije trebalo da se desi, greška u sistemu. Dajte da mi nekako sklonimo ceo taj vek, da se vratimo na 1903. i onda ćemo da budemo Francuska. E, pa tako stvarno ne možeš nikad da razumeš ni šta ti se dešava, ni šta ti se dešavalo, ni šta će da ti se desi.

Naravno, moj problem nije toliko šta se nama dešavalo, moj problem je uopšte šta će nama da se desi, ali iz toga šta nam se dešavalo, iz toga koliko ozbiljno hoćete to da razumete, jasno je u šta srljate. Ako 20. vek proglasite greškom onda je jasno da ni za 21. nema mnogo nade. Šta sad? Onda imaš 29. novembar koji se slavi kao neka ekstravagancija. Koliko sam čula, mnogo je bilo fensi da tog dana budu žurke, čula sam da se jela ruska salata kao nekad, da se puštala ta muzika koje ima sve više na CD-ima, te bilećanke, revolucionarne pesme. To sad, zapravo, spada u neku novu modu, koja naravno nije podstakla nikoga da razmisli o stvaranju Jugoslavije tog 29. novembra. Niko se nije ni na koji način zapitao da li je ta država imala sa nama neke veze i šta mi možemo iz toga da naučimo. Ali pošto mi nećemo ni da razmislimo, ni da naučimo, onda je sve u redu i svaka prilika se propusti.

Moj je glavni osećaj prilikom rasturanja Jugoslavije 1991. godine bio da mi nismo tome bili dorasli, da je ta ideja nadrasla narode koji su je napravili, imala sam snažan utisak da je njima laknulo kad se

Jugoslavija raspala, što mogu da skinu cipele, dignu noge i kažu "hvala bogu, sad smo svoj na svome", kao što se i govorilo. I u tome vidim taj kompleks i prema Evropi. Uvek me je najviše zanimala činjenica, o čemu takođe često pričamo u *Peščaniku*, da su tvorci tog antievropskog raspoloženja, kad govorimo o 19. veku ili početku 20-tog, upravo studenti koji su se odande vratili sa školovanja. Dakle, oni su otišli tamo, dobro, i preneli su nam, naravno, institucije, ideje, sve su oni to doneli, ali oni su u stvari najviše mrzeli taj Zapad, oni su kreatori tog antizapadnog stava. Ovaj seljak što ima dva hektara i ne zna kako da se prehrani posle februara, on i nema neku ideju ni šta mu je taj Zapad ni što bi bio protiv Zapada, to mu je doneo ovaj koji se sa Zapada vratio. On mu je doneo tu ideju. Uvek sam imala taj utisak čitajući njihove memoare, njihova pisma, ono što su izgovarali u Skupštini, utisak da su se oni tamo loše osećali, da su oni, zapravo, svoj kompleks niže vrednosti, koji uvek ide zajedno sa kompleksom više vrednosti, tamo iskusili i da su tamo videli koliki je to napor, koliko bi morali da se trude, koliko bi morali da uče, da se promene, da bi tom svetu pripadali. Čini mi se da taj antievropski sentiment i diskurs dolazi upravo iz tog kompleksa niže vrednosti, koji se onda u ponašanju pretvara u kompleks više vrednosti, pa stalno slušamo kako mi ni nećemo nikog da molimo, videće oni šta će da bude ako Srbija to ne bude htela i tako dalje. To je u stvari samo druga strana tog nemoćnog i tužnog kompleksa niže vrednosti za koji mislim da je uvek bio jedna od verovatno ključnih tačaka tog otpora Evropi, otpora promenama, jer onda kažeš: bože, je l' moguće da sad moram toliko da učim, toliko zakona da promenim, da sve to uredim, i to moje društvo. Pa, to je preveliki napor. Imam utisak da su raspadi Jugoslavije bili odustajanje od tog projekta kao napornog.

(Sladana Milošević - Bez nade)

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste Sladanu Milošević i pesmu Bez nade sa njenog albuma iz 1989. godine na kojem je pevala pesme Darka Kraljića. Doviđenja svima, naročito Jugoslovenima.

DUBRAVKA
STOJANOVIĆ

SVE NIJANSE SIVOĞ

MIŠA BRKIĆ, *novinar,*

VLADIMIR GOATI, *iz Transparentnost Srbija,*

RODOLJUB ŠABIĆ, *poverenik za informacije,*

LJUBOMIR ŽIVKOV, *novinar,*

STEVAN FILIPOVIĆ, *filmski reditelj*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan. Napolju još duva košava, ali je lako podnosim, jer je zamenik ministra za energetiku rekao da je energija na vetar naša budućnost. Najbolje ćete proći vi koji živite na Suvoj Planini, Deli Jovanu, Midžoru i sličnim piktoresknim vetrovitim mestima. Kada propadne gasno-naftni sporazum sa Rusima, tu ćemo graditi vetrenjače, da nam prave struju, koja će da nas greje i da nam osvetljava, naročito one uvek iste, novogodišnje lampione, koje su već pokačili po banderama i skinuće ih tek na proleće.

SVETLANA
LUKIĆ

Od kada je počela da duva košava, beogradski trgovi su još prazniji. Ljudi žurno prođu, liče na unezverene životinjice. Ne znaju kuda da idu, kako da se spasu od ove rasturene, a opasne države, u kojoj svako svakoga doživljava kao vuka, a sebe kao Crvenkapicu. Ako su trgovi prazni, nema grada. Urbano naselje podrazumeva dominaciju trga, agore, što bi rekla braća Grci. Trg je samo prazan prostor, koji tek treba da se ispuni javnim životom građana. On je okružen fasadama, iza kojih se odvija naš privatni život, koji nije od suštinskog značaja za postajanje grada.

Svakoga jutra prolazim ulicom Kneza Miloša. Taj put odslikava svu šizofrenost ove države - bombardovane zgrade, redovi pred američkom ambasadom, zgrade vlade i ministarstava okićene nepojamno velikim brojem srpskih zastava sa nepojamno velikom krunom, koju kao da je namolovao Bogoljub Karić po uzoru na svoj porodični grb. I prokleti bilbordi. Tek što sam odbolovala srpski san Lutrije Srbije o 1000 evra mesečno, kada se pojaviše neki još depresivniji. To su bilbordi pitalice i zagonetke: šta raste kada ga niko ne vidi, šta je u srcu grada, šta to peva a ne sme da peva. To su valjda te nove, sofisticirane reklame. Nema više smirujućih praškova za veš i sudove, keksa, žvaka i farbi za kosu. U ovoj zemlji pitalice su zlokobne, kao sfinge koje pojedu onoga ko ne reši zagonetku. I tako, vozim niz ulicu Kneza Miloša, slušam vesti i grozničavo pokušavam da rešim zagonetke. Ako ih ne rešim, iz bilborda će iskočiti neko strašan i zgromiti me.

Nenadano i podmuklo, i do nas je stigla svetska ekonomska kriza i pokvarila sve. I, ajde da je stigla samo do nas, nego je stigla i u ruske banke i stepe, kolhoze i sovhoze. Onda su Rusi rešili da malo promene ovaj, već legendarni, energetski sporazum sa Srbijom: ništa ne mogu da nam garantuju, ni da će izgraditi magistralni gasovod, ni da će

modernizovati rafinerije, a o ekologiji niko ne sme ni da zucne. Dinkić jeste, ali to je bio pogrešan odgovor i sfinga ga je pojela.

Da ukratko rezimiramo kako su stvari tekle: prvo je ministar energetike rekao da sporazum samo što nije potpisan. Ministar Dinkić, koji je bio i šef pregovaračkog tima sa Rusima, rekao je da nam Gasprom nudi sporazum koji je štetan za Srbiju i da ga ne treba prihvatiti. U međuvremenu saznajemo da je ministarka finansija u budžet za iduću godinu već uračunala 400 miliona evra koje će nam Gasprom isplatiti. Postalo je jasno da je Dinkić ostao usamljen u vladi i da je postao smetnja zaključivanju sporazuma. A naš predsednik je zajedno sa Koštunicom početkom godine Putinu dao reč da ćemo sve rešiti bratski i sada mu predsednička čast ne dozvoljava da prekrši obećanje.

Šta ova vlada radi, znam koliko i predsednik vlade, znači - nemam pojma. Ali nisam ćorava da ne vidim kako demokracija preko svojih ministara ruše Dinkića. Pre neki dan je ministarka finansija saznala da preduzeće zaduženo za prodaju zemljišta za skijalište Babin kuk ili Babin Zub radi sa gubicima. A taj Kuk ili Zub duži G17. Nije da mi je žao Mlađana Dinkića - koliko je taj ljudi i vlada srušio! - ali ako je on u pravu, a izgleda da jeste, kada kaže da je ovaj sporazum štetan za Srbiju, a vlada i predsednik hoće da ga potpišu, onda je to, a obzirom na prirodu i značaj tog ugovora, velezdaža.

Dinkić je juče podneo ostavku na mesto šefa pregovaračkog tima sa Rusima, ali su u G17 rekli da to ne dovodi u pitanje njihovu podršku vladi. Tu stvari prestaju da mi budu jasne. Kako jedna stranka vladajuće koalicije može da tvrdi da su druge stranke vladajuće koalicije spremne da potpišu ugovor štetan po zemlju, a da oстане u vladi? E, tu izgleda leži zeka: izaći će iz vlade, ali ne svojom voljom, nego će biti isterani.

Tadić je rešio da razjuri sve koji mu pružaju otpor i koji, za razliku od njega i Jeremića, ne vide širu sliku. A u njegovu širu sliku sigurno ulaze samo on i Jeremić, svi ostali su van rama.

Ako se na sve ovo doda i Tadićeva najava od pre neki dan da će se svaka tri meseca ocenjivati rad svakog ministra, a to će raditi on, po samo njemu znanoj proceduri, meni se čini da ćemo uskoro imati takozvanu rekonstrukciju vlade, u kojoj će novi partner Tadiću biti novorođeni demokrata Tomislav Nikolić. Kuda će sa takvom koalicijom ova zemlja, nije jasno. Verovatno nikud.

Jeremić je ove nedelje ponovio da bi Srbija, ako mora da bira uzneđu EU i Kosova rekla "ne" Evropskoj uniji. To praktično znači stajati u mestu, a to stajanje u vremenu koje dolazi znači ubrzano i nepovratno propadanje. Tupave ideje da smo mi Evropi potrebni, da nas ona ni po koju cenu neće ostaviti van svojih zidina, u času kada se zemaljska kugla dramatično ljulja, sumanute su koliko i ono što je 1944. govorio Gebels - čovečanstvo bez Nemačke je nezamislivo. Nesreća za Nemce je bila u tome što su i oni, kao Gebels, mislili da Nemačka može bez čovečanstva.

Na predavanju koje je ove nedelje održao u Beogradu, dobitnik Nobelove nagrade za ekonomiju, Džozef Štiglic, rekao je da je ova kriza počela u centru, u SAD, ali da će najviše biti pogođena periferija. I dok se širom sveta sabiraju svi oni koji mogu da pomognu u odbrani od ove požasti, dok se ministri, poslodavci, sindikati, stručnjaci skupljaju i prate krizu, kao oni ljudi koji iz minuta u minut prate kretanje uragana, mi se ovde spremamo da se spasavamo pojedinačno i, u odsustvu pravila, svako stvara svoja sopstvena.

Čovek čijem su detetu lekari operisali pogrešnu nogu sklapa ugovor sa lekarom da mu plati 3000 evra da ga ne bi tužio - sve to rade u prisustvu advokata. Ministar koji je udario taksistu beži sa mesta udesa i naknadno isplaćuje taksistu da ga ne bi tužio. Radnici prete da će zauzimati fabrike, ne znam čime prete vinogradari... Znam samo da svi traže pravdu, a ona je duboko ukorenjena u mulj naše romantičarske duše - bez svega se može, ali bez pravde nikako.

Tražili smo pravdu za Uroša, odbornici SO Kula traže pravdu za Miladina, deliju koji je skoro na smrt pretukao svog kolegu američkog studenta i pobegao u Srbijicu. Opoziciona Zelena stranka iz Kule traži da se odlikuje vicekonzul koji je našem Miladinu pomogao da pobjegne iz Amerike. I najzad, tražimo pravdu i za našeg Milorada, Roda, Blagojevića koji je prodavao mesto senatora. Nije mi jasno kako to da je američki kongresmen srpskog porekla, kada se pokazao kao hohštapler, postao "naš Milorad". Zašto pored toliko svojih hoćemo da prigrlimo i tuđe bitange? Rod je postao Milorad samo zato da bismo se mi još više učvrstili u uverenju da nas svi mrze. Rod Blagojević je Amerikanac, a ne Srbin, baš kao što su braća Bitići bili američki državljani, a ne Šiptari.

Znam da Dobro i Loše nisu autobuske stanice do kojih je moguće stići. To su neka daleka priviđenja, ali priviđenja koja određuju putanju. To nam je potrebno, samo to, dobra putanja.

MIŠA BRKIĆ:

Nobelovac Štiglic je upravo u Beogradu. Predavanje koje je održao poslovnim ljudima u Hajatu trebalo je, po mišljenju nas nekoliko novinara, da održi poslanicima u parlamentu i da to prenosi javni servis. Štiglic je rekao da kriza u Americi nije dostigla vrhunac, da će tek biti užasa, ali da taj užas u Americi nije ništa u odnosu na ono što će se dogoditi u Evropskoj uniji. A onda je dodao: pa, znate, nisam mnogo proučavao ovaj region, ali pošto je blizu Evropske unije neće moći a da ga ne zakači ta evropska nesreća koja tek stiže.

I onda smo nas nekoliko kolega komentarisali - gde je, bre, naš premijer ovo da sluša? To što je Štiglic ovde, i to što je rekao, bilo bi dobra prilika da konačno naši politički zvaničnici izađu pred javnost. Kad kažem "zvaničnici", uvek mislim "predsednik, premijer i guverner". Ne da šire paniku, oni treba da uliju poverenje građanima, ali da im kažu istinu. Čujem da ponovo počinje povlačenje novca iz banaka, poslednje vesti koje sam danas video su da Cementara Holcim u Srbiji odlaže jedan razvojni projekat koji je bio vredan 80 miliona evra. Dakle, sad svi počinju da se javljaju, ali je zanimljivo da nude i vladi predloge. Ako je nekad trenutak, sad je. Vidim da vlada to pokušava da uradi, ali ide dosta kilavo. Dakle, u igri je neka vrsta socijalnog pakta - vlada, poslodavci i sindikati. Kriza se pretvorila za Srbiju u veliki problem, Srbiji treba kapital, a nema ga i skup je, i to će biti ključna odrednica.

Većina srpskih političara kaže: e, mi smo sjajna zemlja i napravićemo projekte da to malo kapitala što ga ima na svetskom tržištu dođe baš u Srbiju. Znaš šta, ima još mnogo pametnijih političara i lepših država nego što je Srbija, konkurencija za malo kapitala biće neverovatna, i Srbija bi morala da bude kao kandidatkinja za mis sveta da bi privukla te pare. Umesto toga, ti tri meseca tragično kasniš, kao što si kasnio na početku godine. Mi smo prespavali energetska krizu koja je zahvatila svet, kao i krizu hrane i cena hrane koja se pojavila sredinom godine. I mi i sada već tri meseca spavamo, spavamo, i onda kažemo - ne, mi ćemo našim budžetom da odgovorimo na svetsku finansijsku krizu! I onda napraviš budžet, a prethodno ti dođe MMF u posetu i kaže: kapitala nema, vi ste mala zemlja, bez kapitala ne možete da preživite. Jedna od atraktivnosti su makroekonomske mere vlade, dakle, napravite takav ambijent da kapital dođe ovamo. Ambijent znači da država mora da se ponaša štedljivo, vaš budžetski deficit ne sme da bude

veći od 1,5% bruto domaćeg proizvoda. I onda je slavodobitno objavljeno da mi imamo taj budžet koji se uklapa u ono što MMF od nas traži. Ključni problem tog budžeta su dve nepoznanice - on je zasnovan na pretpostavci da će privredni rast iduće godine biti 3,5%, a sad već ima ozbiljnih analiza koje kažu da će rast biti 2%. Ako rast bude 2%, onda cela konstrukcija budžeta i taj budžetski deficit od 1,5%, što traži MMF, pada u vodu. Onda će vlada morati uskoro da pravi rebalans budžeta. Druga stvar je potrošnja, mi smo društvo - a taj podatak je poznat, to je rekao predstavnik Svetske banke u Beogradu - koje svake godine troši 500 milijardi dinara više nego što zaradi, mi smo se na to navukli i niko neće toga da se odrekne. Do sada smo to pokrivali kreditima iz inostranstva i prodajom porodične srebrnine, privatizacijom. Nema više ništa od toga, niko više neće da kupuje srpska preduzeća, jer to što je ostalo za privatizaciju je bofl.

Strašno se plašim tog podsticanja i podjarmljivanja, jedne vrste sankilotske histerije, i čini mi se, ako neko nešto ozbiljno ne uradi i ne kaže da će na Terazijama uskoro biti napravljena giljotina, dobićemo nekog Robespijera koji će pred vladom ili pred parlamentom hvatati zvaničnike i voditi ih na giljotinu, a svetina će da urla i aplaudira. Znaš, kao što se ni političari nisu posebno istakli u predupređivanju krize, ni sindikati nemaju odgovor na krizu. Čak mislim da ne umeju da se organizuju. Vidim njihove reakcije: otpuštanje radnika je isto što i smrt. To lepo zvuči. Pa onda pretnje pred vladom: ne sme da bude otpuštanja, država to mora da zabrani. Ne može država da zabrani. A onda dođe još: mi nećemo da se privatizujemo, mi hoćemo da ostanemo državna firma. Sindikati ne reaguju dobro, oni se nisu pripremili ni na ovu tranziciju koju smo dosad imali. Dakle, bili su potpuno atrofirani i onda je došla kriza koja je mnogo gora od naše dosadašnje tranzicije. S tog stanovišta, mislim da radništvo u Srbiji jeste u teškoj situaciji zato što trpi ogroman pritisak, a s druge strane, nema, što bi marksisti rekli, organizovane radničke snage koja bi mogla da brani svoje interese.

Ali, nije rešenje u tome "nema otpuštanja". Hajde da se stavim u ulogu poslodavca, pa kažem da nema otpuštanja - onda samo pravim gubitke i moja firma propada. Prvo, tranzicija traje predugo, drugo, tokom dva mandata Koštunice sve je zamrlo i ti sad sa takvom državom i društvom dočekuješ krizu koja dolazi kao smak sveta. Dakle, ti si u izuzetno lošoj situaciji i podsticanje krvološtva između društvenih

MIŠA
BRKIĆ

grupacija vodi potpunom uništenju države. Uopšte ovo više nije stvar političkih subjekata, ovo je društveni problem koji neće rešiti političari i država, naprotiv. Sad je potreban konsenzus svih društvenih grupa. Pogledaj Ameriku - ako se neko bude odbranio od krize, ona će. Ali tamo se vodi velika javna debata. Američko društvo će iz ove krize izaći kao novo društvo, kapitalizam će preživeti. U Srbiji se ne vodi debata i to mene plaši. Ako je ikad trebalo voditi debatu sad je prilika, pošto nas je sad zateklo - možda nije dobar izraz "spuštenih gaća", ali zateklo nas je potpuno devastirane. Sad treba brzo reagovati i sad niko ne može da ima monopol da kaže "mi ćemo sami da rešimo krizu", pogotovo ne vlada, pogotovo ne političke partije, ni parlament, iako tamo sede predstavnici naroda, ali oni ne mogu da odluče sami, a da ne pitaju poslovne krugove, dakle, i poslodavce, i ne mogu ništa da urade a da ne pitaju sindikate. Ja o srpskoj radničkoj klasi ne mislim mnogo lepo i vrlo često pojam radničke klase pišem pod navodnicima, između ostalog zato što ovo nije radnička klasa školovana za novo vreme, ali je sad prilika da i takva radnička klasa bude partner u socijalnom dijalogu. To što ih neko huška da su plate u državnoj administraciji velike, mislim da to nije dobro. One jesu velike, ali problem raskalašne, skupe države ne može da se rešava tako što ćemo jurišati na barkade i pobiti sve političare i obesiti ih. Ne, nego - hajde da nam ta kriza, što reče Štiglic juče, bude šansa da najzad završimo tranziciju, da napravimo evropsku državu. Tek sad, kad je došla kriza i kad je sve puklo, vidimo da jedan sloj ljudi, političara, u Srbiji živi i dalje u komunizmu i onda je jasno zašto na izborima učestvuje 100 partija i 500.000 ljudi. Pa, oni su se očigledno navukli, oni znaju da se tamo dele ogromne pare, i da nikome ne odgovaraš, da nikome ne polažeš račun.

Bivši premijer Zoran Živković je rekao da je politička elita u Srbiji protiv evropskih integracija. To i ja mislim. Jedno od pravila EU je transparentnost rada državnih organa. To znači da moraš svakom građaninu da pokažeš kolika je plata svakog državnog činovnika i direktora javnog preduzeća. Ko je, bre, lud da to prihvati, da Srbija ide u EU? Onda ćeš razotkriti sve, ne samo Krišta i Vidu Uzelac! I onda će ljudi pitati da li neki drugi državni činovnik, ako vodi državu u kojoj je sve gore, stvarno treba da ima toliku platu. To je ona priča - imaju i u državama EU visoke plate. Imaju, ali te države imaju i suficit, a ne deficit. Isto važi i za javna preduzeća. Češka elektroprivredna kompanija ČEZ je poludržavna firma, dve trećine vlasništva je državno, jedna trećina je privatni kapital, ali češka

vlada je imala hrabrosti da kaže: otkajemo elektroprivredu od državne sise, ona ide na tržište. Menadžment koji u njoj radi nije pupčanom vrpcom vezan za državu nego za tržište. Pre deset godina ČEZ i EPS su bili na istoj poziciji; prošle godine ČEZ je imao profit od 1,6 milijardi evra, a EPS je imala 6 miliona evra gubitak. Direktor EPS-a ima, posle direktora NIS-a, najveću platu u Srbiji, nekih 400.000 dinara, a firma mu ima gubitke. Direktor ČEZ-a je za profit koji je ostvario u prošloj godini dobio nagradu u akcijama kompanije i niko se nije u Češkoj bunio zbog toga, čovek je ostvario profit i to je zaslužio. Njegov bonus izražen u novcu je 10 miliona evra, niko nije imao ništa protiv. Naša vlada sa Elektroprivredom niti pije, niti Šarcu daje, neće da je privatizuje, kaže "ne, to je nacionalni resurs".

Mi plaćamo najskuplju struju u regionu, imamo najneefikasnije elektroprivredno preduzeće koje posluje s gubicima i njen direktor ima najveću platu od svih javnih preduzeća u Srbiji. E, sad, nije problem samo direktor, ja bih pogledao sve ostale direktore u tom preduzeću i onda sve zaposlene. Dakle, nije problem samo 400.000 dinara plate tog generalnog direktora, u pitanju su milioni, ne dinara, nego evra isplaćenih za zarade, a nezarađenih para. Onda se ja pitam kakav je nacionalni interes da to ostane državno preduzeće? Što ne uradimo kao Česi? Kažu: nećemo da prodamo celo. Dobro, nemojte da prodate celo. Ali, sad je problem što ne možeš da prodaš uopšte, jer je kriza i niko nema para. To nas je sad lupilo po ušima, što to dosad nismo uradili, zato što su razni partijski kadrovi od EPS-a do JAT-a sedeli i kao paraziti isisavali novac iz tih kompanija, što za svoje plate, što za partijske kasice. I naravno da nikome ne odgovara da Srbija ide u EU, jer to onda više neće moći da rade. I to je jedan odgovor na pitanje zašto mi tako sporo idemo u EU i, kao, kukamo kako nas ona nešto stalno uslovljava. Pa, hajde, zaboravimo sva politička uslovljavanja, ej, imaćeš gomilu ekonomskih uslovljavanja a jedno je, dakle, to da ne može država da ima javna preduzeća. Mnogi ljudi će u ovoj državi izgubiti i strahovite beneficije. Koliko ovu državu pljačkaju, dobro je još na nogama.

Srpski političari moraju da zaborave dosadašnju praksu da političke partije kao hobotnica okuju društvo, tako država više neće moći da funkcioniše ni u krizi ni posle nje, ako hoćemo da je preživimo. Moramo da pratimo ono što radi moderan svet da bi se spasao krize. Srpski političari još nemaju svest da je ovo istorijski trenutak, a to se vidi i po odnosu Srbije prema Evropskoj uniji i Rusiji, kao i prema

pitanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU i, s druge strane, takozvanog energetskog sporazuma sa Rusijom. Počeli smo pre godinu sa energetskim sporazumom i, evo, završavamo godinu sa istim dilemama, istim pitanjima, mrcvare nas, dave nas, gnjave nas i mi ne možemo da se otmemo iz tog smrtonosnog zagrljaja. Znaš, ja vidim s jedne strane potrebu da Srbija ima uredno snabdevanje gasom, ali, recimo, Bugarska, Rumunija i Mađarska su to rešile na drugi način. A zašto? Njih štiti Evropska unija, tako što ne dozvoljava Rusiji da uđe na to tržište. Mi nismo u EU i lak smo plen Rusije.

Možda je prejaka istorijska paralela - početkom sedamdesetih godina u Čileu je na vlast došao Salvador Aljende, levičar, pokušao nešto da napravi od te države i ugrozio interes velike američke telekomunikacione kompanije ITT. Kad je počela u Čileu da gubi tlo pod nogama, ITT je, to smo posle saznali, uz pomoć CIA organizovala državni udar, ubili su Aljendea i na vlast je došao general Augusto Pinoče. Ponekad razmišljam kako je Srbija sad u takvoj poziciji i da je Gazprom jedna velika kompanija - ako joj prepustimo sve, pa, onda srpsko Ministarstvo energetike nema više potrebe da sedi u Beogradu, može da se preseli u Moskvu. Ako - a čuje se da je logično - posle naftnog i gasnog kompleksa Rusija uzme i Elektroprivredu, onda će kompanija koja je u državnom vlasništvu Rusije u jednom trenutku reći da je nezadovoljna srpskom vladom, onda neki srpski Aljende više neće biti po volji Gazproma i Gazprom će reći da mu treba neki drugi premijer i neka druga vlada. To je sve bilo u Čileu pre skoro četrdeset godina, da li je moguće da je na početku novog milenijuma Srbija došla u situaciju da mora na taj način da razmišlja i da se brani? Vidim neke magarce koji kažu: jao, što ste vi zabrinuti što će doći Rusija pa to sve kupiti, čeličanu smo prodali Amerikancima, što se onda niste bunili? Pa ni pivare, ni cementare, ni čeličana nisu nacionalni interes kao što je to energetika. I svi kažu: suverenitet države se meri po tome koliko upravljaš svojom energetskom bezbednošću, a mi u takvim okolnostima svoju energetsku bezbednost predajemo u ruke druge države. Ja ne znam nijednu državu u svetu koja ceo energetski kompleks privatizuje tako što ga predaje u tuđe ruke. Imamo jednu čeličanu i prodali smo je Amerima, ali industrija čelika nije više nigde strateška grana.

Nemam ništa protiv da Gazprom uđe u gasni sektor, nemam čak ništa protiv ni da Srbija, da bi to dobila, Naftnu industriju proda za jedan dolar, ali da ima čvrste garancije da će gasovod Južni tok zaista

proći kroz Srbiju i da liberalizuje naftno tržište. Dakle, da u Srbiji kao u Mađarskoj ili u Hrvatskoj svako može da prodaje benzin i naftne derivate. Ne, Rusi kažu: ne, ne, mi tražimo monopol do 2014. godine. Čekajte, ali mi imamo obavezu prema Evropskoj uniji da 1. januara 2011. godine, i to smo potpisali kao Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, liberalizujemo tržište nafte i naftnih derivata. Rusi od nas traže da pljunemo na Sporazum sa EU - hoće li to Srbija sebi da dozvoli? Onda neko mora javno da kaže: narode, mi nećemo u Evropsku uniju.

Uostalom, javljaju mi se kolege iz Rusije i pitaju čitamo li mi rusku štampu, ja kažem "ne", a oni odgovore da bi bilo dobro da malo pogledamo kako oni sad pišu o energetskom sporazumu. A znaš kako pišu? Kao da nije bilo perestrojke u Rusiji. Ko je ta Srbija da nam se suprotstavlja, pa mi smo joj jedini prijatelji u svetu, ne bi smelo da se dogodi Borisu Tadiću da slučajno zamajava Rusiju, da namiguje EU i traži od nje da sa Srbijom potpiše Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, a onda će Srbija da kao raskine ugovor sa Rusijom. No, no, nemoj slučajno to da uradi! Čak i neki liberalni listovi u Rusiji se sad služe tom retorikom. Kad sam to video - to je da se smrzneš. Jesmo li mi dali povoda Rusima da nas smatraju za guberniju? Ako jesmo, onda to neko mora javno da kaže, a ne više samo da mi sumnjamo, godinu dana da nas mrcvare, pri tom nam ruska delegacija vrlo nadmeno kaže: ima sad da nam date NIS, a za gasovod ćemo videti kad napravimo studiju o izvodljivosti, ako budemo imali gasa i ako budemo imali kapitala mi ćemo praviti gasovod, a ako ne... A zasad nemaju ni kapitala ni gasa.

Rusija je jedna od zemalja koje je najteže pogodila globalna ekonomska kriza, i državu i takozvane privatne kompanije. I pre neki dan Putin kaže: nemojte da vas čudi ako država uđe u sve velike privatne kompanije. Dakle, renacionalizuje ih, čak ima ono ograničenje medija da ne smeju da pišu o posledicama globalne ekonomske krize na rusku privredu. Kao, pa, mi tražimo monopol do 2014, a onda dodaju: da, NIS treba da ima 500 miliona evra za modernizaciju, ali niste valjda mislili da ćemo mi dati te pare? Ne, uzećete komercijalni kredit negde u svetu, a mi garantujemo da će biti vraćen. Pa, čekaj, što ja sam ne uzmem kredit, šta ćeš mi ti? Pa može i Srbija da garantuje za 500 miliona. Onda ih pitaš "a hoćete li vi to da modernizujete?", a oni kažu "pa, ne, možda ćemo dve godine samo da pravimo studiju kako treba da izgledaju nove rafinerije". A šta ćete

dotle da radite? Pa, uvozićemo benzin iz Rusije. A ko mi garantuje da vi nećete i posle da nastavite da uvozite benzin iz Rusije? Da li ćete stvarno da modernizujete rafinerije ili će one i dalje da truju ljude u Pančevu? Mnogo je nepoznanica, a oni traže konkretno da im prodamo konkretnu firmu. I ponekad kad vidim te Ruse ovde ili kad naši odu tamo, kao da je 1946. ili 1947. godina, tamo je neka centrala Kominterne i svi odavde idu tamo pognute glave. Ma, ne da ne smeju da pitaju, nego ne smeju, bre, da pogledaju domaćina u oči! Malo me plaši i baca u očaj ta pozicija koju Rusija trenira na Srbiji.

Politička elita u Srbiji ne može više da funkcioniše na lukavstvu političkog uma, "daj da prevarimo društvo i da ostane kako jeste". Mora da bude razbijena i uverenost da država treba da bude jača i sve moćnija. Globalna kriza je otvorila proces pisanja nove filozofije društva i države. Ništa neće ostati kao što je dosad bilo, a ako Srbija ostane park iz doba Jure onda nje više neće biti, onda ona nije članica međunarodne zajednice. Sad je srpskoj političkoj a možda i intelektualnoj eliti umesto udvaranja građanima mnogo potrebna vizija i sposobnost da pokrene dijalog o tome kako ustrojiti ne srpsku državu, nego srpsko društvo, da preživi i da izađe iz krize. Nije više pitanje da li će ova vlada ostati jedan ili dva mandata ili će pasti za šest meseci. Nije važno više koja je partija na vlasti a koja u opoziciji, ko koga mrzi, sad je u pitanju opstanak, ne države, nego društva. Ali, ima još sijaset stvari koje treba uraditi, jedna od njih je da politika upravljanja državom prestane da bude ćosićevska zaverenička delatnost. Demistifikacija politike u Srbiji je deo procesa rešavanja ekonomske krize koja nam stiže.

(Sarah Vaughan - My Favourite Things)

SVETLANA LUKIĆ:

Ove nedelje je, kao što znate, predsednik Tadić bio u Moskvi, tamo je celivao čelo, ruke, noge preminulog patrijarha Alekseja, a onda je tamo bio i gradonačelnik Đilas. On je predao ključeve Eurosonga gradonačelniku Moskve, čuvenom Juriju Luškovom. Juri Luškov je, da vas podsetim ako ste zaboravili, čovek koji je odlučno podržavao ideju prisajedinjenja Jugoslavije savezu Rusije i Belorusije, to je čovek koji je zabranio aktivistima za prava homoseksualaca da polože cveće na grob Neznanog junaka da ga ne bi skrnavili ti satanisti, kako je rekao. Aleksa Buha je dobio orden Republike Srpske i veliki je prijatelj Srbije. Izgleda da je Đilas malo pregovarao sa svojim kolegom o tome da nam Rusi naprave metro, mostove,

trolejbuse i ko zna koji su poslovi još bili u pitanju. A ove nedelje je, kao što znate, obeležen svetski dan protiv korupcije i, kao što još bolje znate, na svetskoj rang-listi koja meri korupciju stojimo katastrofalno, i situacija je sve gora. Predsednik Tadić je, kao i stotine demagoga pre njega, najavio da će borba protiv korupcije biti takva da ni kamen na kamenu neće ostati, međutim, ne može se ni njemu ni bilo kome verovati sve dok se ta borba završava pred njegovim vratima. Makar za početak da saznamo kako se finansira njegova stranka, ako ništa drugo. Ne može se verovati ni njemu, ni bilo kome drugom sve dok se hvataju pilićari koji su u kafani davali pare nekome ko je naručivao čarape za policajce. Onog dana kada predsednik države i najveća stranka budu stali iza kontrolnih institucija kao što su budžetska komisija, poverenik za informacije od javnog značaja, ombudsman, onda će moći da mu se veruje. Ali, tako to ide, ne može se verovati ljudima koji levom rukom grade sistem, a desnom ga ruše. Da vas podsetim samo da je zaštitnik prava građana vratio polovinu svog budžeta, jer nema uslova da radi, odnosno nema uslova da radi a time i da troši novac ne bi li pomogao građanima. Ministar, svaki ponaosob, praktično kad-tad počne da vodi rat protiv Rodoljuba Šabića, Palma i druge palme se smeju na izveštaje komisije koja se bavi sukobom interesa. Na konferenciji za štampu govorila je nekolicina ljudi, a vi ćete čuti predsednika Transparentnosti Srbija, Vladimira Goatija i poverenika za informacije Rodoljuba Šabića.

VLADIMIR GOATI:

Pretprošle nedelje sam bio na Skupštini Transparency International u Grčkoj, slušao sam i ljude iz zemalja stabilne demokratije i mislim da se na kraju tog zasedanja nameće zaključak da je korupcija jedan od najizrazitijih problema 21. veka, globalnih problema čovečanstva. To tim pre važi za zemlje endemske korupcije kao što je Srbija. O endemskoj korupciji govorimo kada je percepcija indeksa korupcije ispod 5. To su zemlje sa raširenom, neki bi rekli sistemskom korupcijom, ona je i sistemska i politička, ali je endemska u smislu raširenosti - takve zemlje će imati neuporedivo više teškoća. Tu vidim i Srbiju koja će u pokušaju da se pridruži Evropskoj uniji imati neuporedivo veće probleme sa korupcijom nego što je do sada izgledalo. Ako to neko ne veruje, neka vidi šta se događa sa Bugarskom, premda je Bugarska već ušla u EU, prešla je preko zida. Međutim, Bugarska je, kad je reč o korupciji, sada u nekakvom

posebnom režimu. Sem toga, imamo još jedno saznanje: mi smo prvi put umesto postepenog napretka imali stagnaciju. Ne bih rekao da je korupcija odjednom probila barijere, mi sada više imamo bljeskove nekih afera od pre dve-tri, pet ili deset godina, a to nije siguran indikator da ocenite da je korupcija sad zahvatila društvo i da pre toga to nije bio slučaj od dna do vrha. Rekao bih da su se mnogi čirevi koji su nastali mnogo ranije - sada aktivirali. U svakom slučaju, zadržao bih se na onoj konstataciji da stagniramo u borbi protiv korupcije, dok drugi žure. U toj relativnoj borbi, u trci sa drugima, padamo sa 80. mesta za nekih 13-14 mesta. Padamo, jer druge zemlje to rade sistematičnije, bolje. Ovoj vlasti, koja je sada u sedlu, treba još energičnija borba posle zastoja, a to korelira sa teškom ekonomskom krizom čije smo efekte, u našem poznatom samopouzdanju i uverenju da mi rešavamo sve ono što drugi ne mogu, nažalost, potcenili.

Neke od zemalja u okruženju su to mnogo ozbiljnije shvatile, a i neke veoma razvijene zemlje su preduzele dramatične, u istoriji još neviđene korake. Pogledajte Sjedinjene Američke Države. Imao sam prilike da budem u tri-četiri strane zemlje u možda mesec i nešto dana, mislim da je u poređenju sa našom zemljom pokušaj sa političkog vrha da se građani mobilisu u borbi protiv krize bio neuporedivo intenzivniji. Pomenuću vam dva primera. Velika Britanija ima, pretpostavljam, GDP između 50 i 70 puta veći od našeg, toliko slobodno možete računati, ali engleska kraljica, koja nema nikakvo učešće u vlasti, učestvuje u štednji. Ili, pogledajte američke vrhove kompanija čiji je GDP opet veći nego GDP Srbije, oni rade sada za platu od 1 dolara. Dakle, politički vrh je na svom primeru pokazao da je spreman da se odriče. To nije samo iluzija, nije samo propaganda, nego ima demonstracioni efekat. Znate, ako godinama pre toga imate plate od par miliona dolara godišnje, i ako pređete na 1 dolar, tu ipak postoji neka mala razlika. Ja to ne bih sveo na simboličku ravan. Dakle, mislim da nam nedostaje i ta borba protiv korupcije sa vrha. Kad pominjem štednju, još nisam video da imamo političke partije koje su spremne da se odreknu nekog procenta svog budžeta. Partije su zapravo zaposle parlament u kojem većinom nemaju poslanike nego delegate, privremene, zamenljive delegate vrhova partija po članu 102. stav 2. Ustava, dok neke partije imaju poslanike. Te partije po članu 4. Zakona o finansiranju političkih stranaka dobijaju 0,15% budžeta. Još nije kasno da čujemo da neke partije neće iskoristiti sve ono što im budžet daje nego će, recimo,

neki procenat od toga baš u znak solidarnosti sa građanima, njihovim članovima, ostaviti u zajedničkoj kasi. Mislim da je to izuzetno važno i kod nas potcenjeno u odnosu na druge zemlje sa kojima nas upoređujem. Mislim da bi takav apel imao neuporedivo veći mobilizacioni efekat kad je reč o političkom vrhu.

RODOLJUB ŠABIĆ:

Nesumnjiv fakat je da se u zemlji u kojoj bitni mehanizmi za kontrolu javnih rashoda hronično ne funkcionišu ta činjenica na neshvatljiv način ignoriše. Dakle, mi godinama imamo situaciju u kojoj mehanizmi poput Republičke uprave za javne nabavke, koja je jedan od osnovnih instrumenata u borbi protiv korupcije, radi u gotovo nemogućim uslovima. Budžetska inspekcija, koja postoji, radi, ulaže u granicama svojih objektivnih mogućnosti nekakav napor da obezbedi svoju funkciju, takođe je svedena na, neću reći rudimentaran nivo, ali na nivo koji je daleko ispod potreba ove zemlje. Imamo kapitalno važan organ koji tri godine postoji na papiru, i dandanas ne funkcionišu, to je državna revizorska institucija. I ja otvoreno kažem: ne može se to objašnjavati kao logistički problem. Kad nešto što je na prvi pogled logistički problem traje tri ili četiri godine, to postaje politički problem. Dakle, neverovatno je da jedna država ne može za četiri ili tri godine da dignu na noge i osposobi jedan vitalno bitan mehanizam. Naravno da je jako važno da svoj doprinos daju ljudi koji su unutra, čuveni insajderi, duvači u pištaljku, zovite ih kako god hoćete, dakle, ljudi koji su po logici stvari bliski nekim informacijama koje su od i te kakvog značaja u borbi protiv korupcije. Tim ljudima se ruke moraju odrešiti. Dakle, ne samo naša praksa uporedne borbe protiv korupcije pokazuje da se može dati ogroman doprinos, nego upravo na bazi aktivnosti pojedinaca koji su rešeni da u interesu javnosti prekrše ćutanje, odaju neku informaciju, može mnogo da se doprinese borbi protiv korupcije.

Kako to izgleda u našim uslovima neću opisivati nikako drukčije nego kroz jedan lanac pričica. Dakle, imamo famozni slučaj drumske mafije, još teče maratonski sudski postupak za gomilu ljudi, 50 optuženih, famozna krađa sa lažnim karticama na naplatnim rampama na autoputu. Taj slučaj je bio u kancelariji poverenika davno, pre više od dve godine. Čovek je došao prvo stidljivo, pa onda molio za pomoć, pa sam se zaprepastio kad sam shvatio šta traži - tražiti listing distribucije kartica na naplatnim rampama, zvuči na prvi pogled potpuno besmisleno. Ali kad mi je rekao "ako vi to meni

obezbedite, pa to uporedimo sa mojim video-zapisom, onda ćete videti da svaki drugi kamion koji prolazi rampu postoji na video-zapisu, ali ga nema u evidenciji, pa nema ni novca", shvatio sam šta traži i pokušao sam da mu pomognem. To se pretvorilo u vrlo žestoku višemesečnu borbu koja se završila uspehom. Dakle, posle naloga poverenika i posle pokušaja da se nalog poverenika obori pred Vrhovnim sudom, taj se dokument pojavio u javnosti i na nesumnjiv način potvrdio da su se tamo krali milioni.

I drugi slučaj je takođe bio vrlo zanimljiv, takođe iz sfere javnih nabavki i samo nešto skromniji po obimu novca, to su one famozne šarene lokomotive i kompozicije. To je takođe jedan od dokumenata koji ni dan-danas formalno nije stigao pred oči javnosti, i pored mog naloga, ali je gomila informacija vezana za taj slučaj ipak prodrila u javnost pa smo saznali da je jedno državno preduzeće protivno izričitom stavu, upozorenju Republičke uprave za javne nabavke radilo nezakonito, bez javnog tendera potrošilo milione evra da bi kupilo polovne lokomotive. Potrošilo čak i više nego što je samo planiralo, jer je odlučilo da 700.000 evra potroši na posrednika. Pa smo onda čak saznali da se posrednik nikada do tada nije ni bavio uvozom železničke opreme nego ženskom garderobom. I cela ta priča je ostala takva kakva je. Jedan od najstarijih slučajeva u mojoj praksi pokazao je da je potpuno moguće da naši instrumenti kontrole imaju u posedu egzaktnu podatke koji potvrđuju zloupotrebe ili kriminal, ali da se ne desi ništa. Dakle, jedan dan su mi moji saradnici izneli na potpis tri rešenja, sva tri su se ticala zahteva iste osobe, koja je tražila jedan izveštaj Ministarstva finansija, zapravo budžetske kontrole u jednoj ustanovi za zaštitu učeničkog standarda. Drugi se odnosio na Ministarstvo pravde, takođe je tražen izveštaj o nekakvoj kontroli u Domu učenika u Beogradu, dakle, radilo se o jednoj velikoj ustanovi, najvećoj u Srbiji za zaštitu standarda đaka. I treći se ticao finansijskog izveštaja te iste ustanove. Naložio sam da se daju sva ta tri dokumenta koja su bila uskraćena, Ministarstva su me brzo obavestila da su dali, a iz ove ustanove je stigao zahtev da stavim van snage svoje rešenje, jer sam ga, bože moj, doneo u korist procesno nesposobnog lica. Tek tad sam saznao da je reč o maloletniku, o jednom pitomcu, đaku, sedamnaestogodišnjaku. Kad je dečko složio ta tri papira našao je za shodno da ih prosledi u Upravu za borbu protiv organizovanog kriminala, sve se završilo sa sedam krivičnih prijava, smenom direktora i pre nekoliko meseci vraćanjem više miliona dinara đacima koje su im pokrali njihovi vaspitači.

Imamo i slučaj vojne tajne, reč je o čoveku koji je objavio knjigu pod nazivom Vojna tajna, koja zapravo nije autorsko delo, nego zbirka transkripata sa sednica nekadašnjeg Generalštaba naše vojske, koja na direktan način potvrđuje da se Generalštab, osim redovnim aktivnostima, bavio i kriminalnim. To je utvrđeno praćenjem i prisluškivanjem novinara, ometanjem emisija domaćih medija, presretanjem telefonskih razgovora itd. Bio je uhapšen, a knjiga zaplenjena i tek nakon obraćanja povereniku i velikog natezanja, uz dobru volju i razumevanje nekakvih evropskih standarda u toj oblasti od strane vodećih ljudi srpskog pravosuđa, knjigu smo izvukli iz podruma u koji je bila zatvorena. A da bi paradoks bio kompletan, knjiga je čamila u podrumu, a istovremeno ste sve to mogli da čitate na web-sajtovima i to na jedno 150 do 200 adresa.

Ali, naravno, u svim ovim pričama postoji nešto što vezuje sve ove ljude. Dakle, čovek koji je dao doprinos otkrivanju drumske mafije, onog trenutka kada je pisnuo, onog trenutka kad se obratio meni za pomoć izbačen je s posla, tri godine je bio bez posla, i tek pre neki dan sam uspeo da mu nađem posao, na svoje veliko zadovoljstvo, i to organizujući privatno jednu kampanju preko medija. To je jedan mali hepiend. Dakle, dižući jedan blog na B92 i objavljujući jedan autorski tekst, pozivajući novinare Politike koji su objavili seriju članaka o tome, došli smo u poziciju da možemo da ga vratimo na posao. Ali, ponavljam, bio je ostao bez posla. I prvi zaposleni u Železnicama Srbije, predstavnik radnika u Upravnom odboru, koji je progovorio o kupovini tih šarenih vozova takođe je ostao bez posla. Onaj koji je napisao knjigu Vojna tajna - izvukli smo tu knjigu iz podruma, ali krivični postupak protiv njega još nije obustavljen, ne vodi se, pasivan je. Ali sa svim konsekvencama, svako ko je pod krivičnim postupkom ne verujem da može da ide u inostranstvo, ne znam da li ima putnu ispravu. Ima, dakle, teret koji nosi. Onaj dečak o kome sam vam govorio, završio je taj treći razred svoje Pravno-birotehničke škole sa odličnim uspehom i svim peticama, zatražio je stipendiju države Srbije za četvrti razred i nije je dobio. Taj tretman prema njima nije osuda, to nije poruka njima, to je poruka vama. To je, dakle, evidentan strah od javnosti. Dakle, oni koji imaju šta da kriju od javnosti, koji imaju dosta toga nelegitimnog da kriju, preko sudbine tih ljudi pokušavaju da poruče svakom ko bi da pokuša isto da će proći loše. Srbija mora pod hitno doneti zakonske propise kojima će ne samo u krivičnoj sferi, nego u svakoj sferi, radno-pravnoj, administrativnoj, prekršajnoj, ljude koji su digli svoj glas u

javnom interesu i na taj način eventualno povredili neku formalnu obavezu tipa poslovne tajne ili slično, zaštititi i obezbediti da ne snose nikakve konsekvence. U tom kontekstu moram reći da je prilično zabrinjavajuće da sve dosadašnje inicijative da se to uradi nisu naišle na dobar odziv. Vreme je da se to promeni.

SVETLANA LUKIĆ:

Shušate kolumnistu nedeljnika Vreme Ljubu Živkova.

LJUBA ŽIVKOV:

Ono što razlikuje početak Koštuničine i Tadićeve vladavine je to što Tadić barem nije rekao "neću dopustiti da me vlast izmeni", pa se utoliko nije obrukao kao Koštunica. Vlast svakoga izmeni i malo koga može da izmeni nabolje, ili - da to formulišemo još preciznije - vlast svakoga manje ili više iskvari. Vlast ga korumpira; ne mislim da mu neposredno daje pare, mada on dobija i para više nego što je ikada imao, nego ga korumpira sama moć, moć ga opija. Znači, možeš kao šef države da odrediš ko će sa tobom da putuje, ko će da te savetuje, možeš da odlučiš da odeš na sahranu nekog verskog poglavara iako po protokolu verovatno nisi dužan. Koštunica je voleo da odlazi u Hilandar, Tadić može da putuje gde god mu se sviđa. Ono što su za Koštunicu bili manastiri, za Tadića su možda više smotre i vojne parade, on uživa u tome. Nemam problema da pišem i o njemu; jednom kad probiješ led pišući o Miloševiću, svi ovi naredni vladari ti ne izgledaju ništa moćnije i strašnije od njega. Ne znam šta se sa ljudima desilo - ja sam pokušao da napravim profil, recimo, Tadićevog mezimca koji kaže "ja sam samo običan ministar, ja imam u ofisu sliku mog premijera Cvetkovića". Čovek prosto ne zna da li se on šali ili formalno priznaje da ima nekog ko je iznad njega, međutim, on se oseća, a to je i vidljivo po njegovom ponašanju, kao neko ko je iznad premijera, jer je premijer zadužen, bože moj, samo za ovu našu državicu, a Jeremić je zadužen za ceo svet. I on oseća, kao što je osećao Samardžić dok je bio ministar, da je ministar nad ministrima zato što on brine o Kosovu, a ovi brinu o delovima zemlje koji uopšte nisu sveti. Tako i Jeremić oseća da je on glavni ministar i da je otprilike ravan Tadiću, verovatno se oni i dogovaraju na ravnoj nozi da sprovode ovu politiku zaostravanja prema onima kojima bismo, kao, hteli da se pridružimo. Ja ne mislim da mi treba da se specijalno ponižavam, da puzimo, ali ne treba onome sa kim hoćeš da uđeš u neki savez gurati stalno prst u oko.

Kad god razmišljam o njihovom cilju, dolazim do istog odgovora: njihov cilj je status quo. Oni su postigli da im bude jako prijatno i boje se da se tu bilo šta promeni. Njihovo tobožnje zalaganje da Srbija uđe u Evropsku uniju nema u suštini nikakvu psihološku potporu, oni nemaju nikakvu potrebu za tim. Oni nam samo bacaju nekakvu kosku. Ne bi čak možda imali ništa protiv ni da uđemo, ali samo kad bi postojale neke garancije da se ništa od njihovih feudalnih privilegija neće dovesti u pitanje. Znači, ljudi su spremni da urade sve da ostane ovako kako jeste, jer je ovo njihov zlatni vek, njihovi najsrećniji dani su sada, deo te sreće je i to nerazmrsivo klupko koje se zove Kosovo i u njihovom je interesu da ono stalno ostane takvo. Ne čak ni da se pripoji Srbiji i da Srbija zavlada njime, nego da ostane kao nešto što će moći uvek da se ponudi biračima kad dođe do novih izbora, gde će neko moći da kaže da to najviše voli. To je dosad bio Koštunica, ali sada ga vole ovi koji su sada na vlasti. Oni su shvatili da su i slava i užici lokalni, i oni to sve imaju ovde. Imaju povremene ekskurzije u Njujork, u Kinu, na Olimpijadu, na sahranu, gde se kome prohte, jedino ne vole da odu u Aušvic, jer se stide učešća Srbije, odnosno Jugoslavije u borbi protiv Hitlera.

Nisam nikada kao poslednjih godinu-dve osećao koliko je, da ne kažem besmisleno, ali koliko ne vodi ničemu to što ja, i što bilo ko piše. Nedavno me pitala neka studentkinja iz Slovenije da li trpim cenzuru ovde i ja sam morao da joj kažem da ne trpim apsolutno nikakav pritisak, niko ne pokušava da utiče na mene, niko me ne zlostavlja zbog onoga što sam objavio i smatram da sam kao novinar slobodan i da ima još priličan broj ljudi koji su potpuno nezavisni u onome što misle i što objavljuju. Ali to me ponovo vraća na Miloševića koji je bio jednako tolerantan - ne prema svima, njemu bi poneki put pukao film pa bi nekoga ubio - ali uglavnom je mogao da kaže da je suviše jak da bi se bavio time, a drugo, moglo mu je biti i od koristi da ga kritikuju jer je mogao uvek nekome reći: pa, evo, vidi šta su ovi pisali o meni, vidi kako me Koraks nacrtao, i mene i moju ženu, pa mu ništa nisam uradio, a mogao sam. Mislim da deo te vladarske svemoći oseća i ova sadašnja oligarhija, ili kamarila, kako ju je zvao Maršićanin, oni osećaju kako sve konce drže u rukama i da im slobodna štampa, i preslobodna štampa, ne može nauditi. Znam da je, na primer, Demokratska stranka izgubila jednog glasača zbog nekoliko sitnica. Recimo, jedan funkcioner je bio bahat na svadbi i mog druga koji mu je nameštao mikrofona je grubo odgurnuo. Tog istog čoveka je, kada je otišao do hale sportova, Limesa, da kupi kartu

za neki koncert i pitao gde se kupuju karte, obezbeđenje Demokratske stranke grubo oteralo - kakve karte, ovde je konvencija! Nije se ništa gore od toga desilo, ali njemu su te dve stvari govorile da je reč o partiji koja je toliko arogantna, a za koju je on do poslednjih izbora glasao, i rekao je: zbog ovih stvari neću da glasam za njih. Dakle, i na nekim sitnicama ljudima može da pukne film, međutim, tih malih eksplozija nema dovoljno i nisu povezane da bi dovele do nekog artikulisanog bunta. Ne prizivam neko krvoproliće, ali bih voleo kad bi se svi koji su nezadovoljni nekako okupili i upitali se: šta bismo mi mogli da uradimo da ovu našu državu malo preuredimo?

A verujem u izvesne promene i verujem da ovaj Dačićev SPS nije potpuno isti kao Slobin, ali sve to ide jako sporo i čovek se uvek iznenadi kad izbiju neki recidivi i pokažu da su promene znatno manje nego što nam se učinilo i da ono staro probija kao kad okrečiš kuću, a pojavi se stara, masna farba koja je bila najjača. Bio je, čini mi se, Komrakov gost kod ovoga Marića. Dobro, on je bio samo gost u nekoj emisiji, ali i on se nada nekakvoj renesansi za sve što je ispaštao u onoj Zvečkoj, gde nije imao stolicu za sebe, nego su na smenu on i portir sedeli. Ali, recimo, Lilić je vraćen na velika vrata i sad se on postavlja kao neko ko će da volontira, bože moj, jer mu je dovoljna predsednička plata, apanaža.

A našu vezanost za našu veliku slovensku braću vidim kao jednu urođenu kolektivnu manu koja ne može da se ispravi. Znači, ono isto što je vuklo oficire u Seobama Crnjanskog, neka slična ili ta ista sila vuče nas opet tamo, kao da nas privlači moć koju Rusija nesumnjivo ima. I mi stalno mislimo da će deo te ogromne moći da se okrene u našu korist i mislimo da smo mi neki jako drag rođak, siromašan ali simpatičan, za koga će oni da se zauzmu, iako kroz istoriju nema puno tog zauzimanja. To vidim kao urođenu manu. Jedan od prvih viceva koje pamtim kao dete bio je kad pitaju Rumuna "kakva je vaša spoljnotrgovinska razmena sa Sovjetskim Savezom?", a on odgovori "mi njima dajemo ugalj, a oni nama uzimaju žito". To je bila prva stvar kojoj smo se mi kao deca smejali, međutim, još uvek se nađe neko ko je spreman da Rusima da ugalj da bi nam oni uzeli žito.

Mislim da oni imaju neke planove za slučaj da svetska kriza onako repom udari i ošamari i nas, ali mislim da su ti planovi opet pre svega namenjeni očuvanju privilegija do kojih su oni došli, sumnjam da imaju program koji bi štutio ionako nezaštićene i ugrožene radnike i penzionere. Ne znam da li oni strepe od nekih ozbiljnih nemira, ali

je stanovništvo toliko pokunjeno, toliko bez nade i bez plana, da mislim da se vlada i ne plaši da će doći do nekih nemira. Mi imamo tu kulturu vajkanja, znači, mi smo spremni da stvari prikazujemo gorim nego što jesu, recimo ličnu situaciju, porodičnu, "nemamo ništa, nemamo ništa!", a onda dođeš kod nekog u posetu, a on te pita "hoćeš burbon, prase ili jagnje?". U suštini mi kao narod težimo stalno nečem izuzetnom, znači, ako nismo najbogatiji da budemo najsiromašniji, ako negde i nismo pobednici, onda da smo najveće žrtve. Treba nam stalno nekakva krajnost koja bi od nas načinila nešto što nigde nema, nešto što smo samo mi. Tako i u kafani imaš ljude koji su u stanju da potroše više nego što bi neki Amerikanac potrošio. Zahvaljujući toj našoj neumerenosti ja sam možda i živ. Nerazumno je dati, recimo, trećinu plate muzici za pola sata nekakvog derta, ali kad sam rekao svom drugu Ljubi da to nikad ne bih uradio, on mi je odgovorio "Kućo, da su svi kao ti, ti i ja bismo pomrli od gladi". Znači, ljudi su kod nas nerazumni, ali, s druge strane, iza te možda i prividne neracionalnosti možda stoji nekakva logika - i tako ne mogu da kupim nešto ozbiljno, i tako ne mogu svoj život temeljno da preuredim, i tako je kupovina novog auta za mene nedostižna, zašto da se sad ne napijem sa kumom, zašto da čuvam još te 4.000 kad mi one ništa bitno u životu ne menjaju? I tako, četiri po četiri, mi živimo i svojom krivicom gore nego što bismo mogli da živimo. Jer, video sam da ljudi koji stoje mnogo bolje nego mi, mnogo štedljiviji, jedna prosečna porodica na Zapadu pazi kad će da ide na ručak. Kod nas to nije ništa. Drugo, tamo će čovek da kupi u nekoj payless prodavnici detetu patike za šest dolara, za deset dolara, a mi smo u stanju da damo celu platu da kupimo detetu patike. Znači, mi smo i kao stanovništvo nerazumni, i ovi ljudi koji su na našem čelu, naravno, znaju da smo mi nerazumni i možda im je to pomoglo da nas prežale i da nas gledaju sa visine, onako, bez ikakve samilosti.

Za razliku od prethodnog premijera koji je, po mom mišljenju, bio štetočina, štetu koju on pravi je mogao svako da primeti, ja sada kod Cvetkovića, barem u njegovim izjavama, ne nalazim materijal. Čovek ne preteruje u jeziku, čovek je nevidljiv, možda ne radi sve ono što bi trebalo da radi, ali nije mi upao u oči kao štetočina. Prethodnik je imao zvezdani trenutak da mu jedan odličan književnik uruči nagradu za njegovu knjigu. Ja sam se pitao gde su sve te knjige, voleo bih da vidim neki omnibus, neki film u kojem su snimljeni svi ti ljudi koji čitaju Koštuničinu knjigu, voleo bih da vidim kako izgledaju, kakve su njihove sobe, lampe, da li to čitaju danju, da li čitaju u

krevet, da li čitaju u društvu, da li podvlače nešto, gde drže te knjige, gde su ih kupili i šta će sa njima. Kad bi neko mene osudio da čitam Odbranu Kosova, ne znam šta bih radio.

Jedan određeni tip ljudi voli da se bavi politikom i hoće na kraju da ubira plodove svog rada, ali bi bilo potrebno da napravimo sistem koji bi ograničavao samovolju i pohlepu, a mi to nemamo. A ne možemo mi da promenimo ljudsku narav, ljudsku dušu. To nije ni cilj, a nije ni moguće, nego bi ih trebalo nekako umeriti. A kako umeriti ljude koji sami naprave neki zakon i onda kažu: pa, jeste, ja sam uzeo neke milione za jedan mesec, ali to je bilo po zakonu. To je kao kad bih ja imao, kao što sam imao, 20.000 na tekućem računu, pa kad bi počelo da curi iz onog automata, pa ja skinem jaknu da uzmem sve to - znam da nemam toliko para, ali automat mi daje. Trebalo bi da se snimi skrivenom kamerom koliko bi ljudi bili u stanju tako da odnesu iz nekog automata. A njima to tako curi, i svi su znali da je tako, i niko od političara nema ozbiljan razlog da suzbija tu gramzivost i preterivanje zato što su na čelu tih upravnih odbora njihovi ljudi, partijski isturenici koji daju reket partiji koja ih je tu postavila. Znači, to je jedan sistem u kome nema konflikta, to je beskonfliktno društvo, tu sve štima, svima je lepo.

(Amy Winehouse - There Is No Greater Love)

SVETLANA LUKIĆ:

U Arandjelovcu je, kako saznaje B92, u toku akcija potrage za haškim optuženicima. Policija tamo od jutros proverava više objekata. Potraga se izvodi baš na dan kada glavni tužilac Haškog tribunala, Serž Bramerc, podnosi izveštaj Savetu bezbednosti o saradnji Srbije sa Haškim tribunalom. Na kraju Peščanika čućete filmskog reditelja Stevana Filipovića. Stevan ima 27 godina, snimio je jedan film, Šejtanov ratnik, a sada privodi kraju drugi film o srpskoj desnici, Šišanje. Glavni junak filma je matematičar Novica koji postaje neonacista. Stevan Filipović.

STEVAN FILIPOVIĆ:

Odrastao sam u vreme kad ste imali s jedne strane uticaj pop-kulture koji je bio na nivou uticaja religije od pre puno, puno generacija, u tim formativnim procesima kod tinejdžera, razdvajanja dobra, zla i tako dalje. I mi smo rasli na filmovima, muzici, igricama osamdesetih i devedesetih i onda smo veoma lako mogli tim ključem da objasnimo svet oko sebe. Imali ste Miloševićev režim koji je bio oličenje zle

imperije i imali ste imperatora i njegove podanike koji su bili nenormalno, ekstremno, predimenzionisano zli i poremećeni u onome što su radili, a mi smo, kao, bili pobunjenici protiv toga. Svi sa ove strane plota su dobri, i svi sa one strane plota su zli, a vi imate 14, 15, 16 godina, fenomenalno. Kad se završila ta borba protiv Miloševića, naša generacija je sazrela. Prestali smo da budemo klinici i prestala je ta crno-bela podela sveta. Tad stasava ta neka među-prelazna generacija, 1983-84, možda 1987. godišta, generacija nekih apatičnih klinaca kojima je sve što smo mi radili i ceo naš svetonazor izgledao predimenzionisano i ekstremno. Oni su definitivno imali probleme da bilo koju emociju artikulišu na bilo koji koherentan način. I mislio sam da ne može niže od toga da bude, a onda je stvarno pesnica u glavu bila pojava te novije generacije, znači od tog nekog 1987-88. godišta pa nadalje, klinaca koje je dokačilo sve što se dešavalo posle 5. oktobra. I sve te nijanse sivog i cela relativizacija, čitav sistem je radio vrlo otvoreno na predstavi normalnih stranaka, to nisu manijakalne, ilegalne organizacije nalik onima iz Džemsa Bonda, nego, kao, eto, normalne partije, pa sad ti biraš da l' ćeš levo, da l' ćeš desno i tako dalje. I onda su neki likovi koje smo mi uživo gledali, tipa Ratko i Radovan, postali mitološka bića. Oko koje živi u Mordoru, tamo, u Hagu. Imate klince koji su toliko agresivni, koji ne znaju šta će da rade s tim. Znae taj paradoks, kao, ne poštujemo pravila, a opet smo autoritarne ličnosti, znači, treba nam vođa, treba nam organizacija koja je definisana svim parametrima, počev od kostima. Pogledajte te strojeve, obrazovce, to je kostimirano, i onda je jako teško naći ključ, kako ćemo mi uopšte da komuniciramo sa tom generacijom. Znači, mi pravimo Šišanje kao film koji je namenjen najširoj mogućoj populaciji, treba da ga pogleda par miliona ljudi, kao što je pogledalo Šejtana na televiziji i u bioskopima, na piratima, gde god. I vi ne možete da pričate s tim klincima ako ne znate šta je Grand Theft Auto IV.

Zvuči mnogo naivno i mnogo klinački ako kažemo "sad ćemo mi filmom da menjamo svet", ali koliko ste filmova gledali u kojima Morgan Frimen igra predsednika Amerike? I neverovatno brzo je došlo do Baraka Obame. Ima super tekst Slavoj Žižeka, koga ja nekad volim, nekad baš i ne, o toj komotnoj poziciji cinika, u celoj toj priči. I onda se to nešto desi, pa cinik kaže: pa, dobro, ništa se u suštini nije promenilo. Luđa varijanta glasi: ništa se za Srbe neće promeniti. Suština je da se promenilo. Tako da u tom domenu pop-kultura definitivno ima presudan uticaj, pa za šta će se uhvatiti klinici? Mi pokušavamo da im damo nešto za šta će se uhvatiti. E, sad,

tu postoji serija problema, mislim da većina filmova koji su politički angažovani u ovom smislu ide linijom manjeg otpora, u smislu da glavni junaci tih filmova potiču iz nekih toliko siromašnih porodica i toliko sjebanog okruženja da je maltene potpuno razumljivo što će onda neko da postane skins ili šta god već. Mi smo hteli da izbegnemo te prečice i olakšice u celoj priči, tako da je naš glavni junak Novica asocijalan, on ima na prvi pogled relativno normalnu porodicu i genije je za matematiku. Znači, intelektualni nivo ne može da bude veći od toga. Šta je to, koji su to faktori koji će takvog jednog klinca iz te generacije da nateraju da pređe na drugu stranu? Kolika je njihova lična odgovornost, kad oni prestaju da budu klinici, a kad postaju ljudi koji su apsolutno odgovorni za ono što rade?

SVETLANA LUKIĆ:

Na nacističkim skupovima se odmah relativizuje stvar. "Pa, to je grupa dece..."

STEVAN FILIPOVIĆ:

Da, dok smo bili protiv Miloševića onda smo mi bili fašisti, a ovi su sad deca. Mislim da nisu deca i mislim da u svakom slučaju mora nekako da se definiše linija - ako su potpuno bezumni, hajde, neka budu tretirani kao bezumni, ako nisu, onda moraju da imaju neku vrstu odgovornosti za to što rade. Znam kako funkcioniše katedra za istoriju, katedra za arheologiju, za psihologiju, vi imate ljude koji su, možemo da kažemo, nacisti. Pazite, vi imate profesore koji pričaju te stvari. Najlakše je pustiti da se to dešava i govoriti da će to vremenom sve da se reši. Pa, nisam siguran. Setim se Spilbergove Šindlerove liste, i mislim da se retko priča o jednom aspektu tog filma. Film počinje scenama u velikim stanovima sa visokim tavanicama, neka bude Dorćol, odnosno Krakov, odnosno gde god u Poljskoj, i imate porodicu kojoj je, eto, malo nelagodno, ali u principu je okej, jer ne može da bude gore od ovoga. Onda prodaju klavir i kažu, dobro, nije tako strašno, moglo bi biti gore. Onda ne smeju da trguju, sledeći korak je odvođenje u geto - pa dobro, ne mogu dalje od ovog, šta će sad, da nas ubijaju? I na kraju, naravno, dođe i to, i mi možemo da vidimo kako se postepeno adaptira naša percepcija. Kad pričam sa svojim vršnjacima iz inostranstva, oni pola toga ne veruju. Ljudi su, recimo, za film Vidimo se u čitulji Janka Baljka rekli: pa, super su ti glumci, gde si ih našao, oni su mislili da je to lažni dokumentarac, neka varijanta Veštica iz Blera. Nadam se da će situacija biti

dovoljno normalna, da nam naša deca takođe neće verovati, nadam se da neće biti tako da deca mogu da razumeju film Vidimo se u čitulji, jer bi to baš bilo opasno. U tom filmu su vidljive sve opasnosti ovoga što radimo. Nikako ne želim, kad se sve ovo završi, da dobijemo klince koji će da se šišaju zbog svega. Ali, Vidimo se u čitulji, koji je Janko Baljak pravio kao svedočanstvo o jednom periodu, postao je ilustrovana enciklopedija dizelaštva i kriminala. Vi imate klince koji te ljude gledaju kao učitelje, znate, oni ne bi znali za te priče da nije tog filma. To naravno ne znači da tog filma ne treba da bude, samo kažem koje su opasnosti kad radite tako nešto. A s druge strane, ne pričati i ne raditi na tome bi bilo katastrofa.

Živimo u zemlji u kojoj ne postoji komercijalna kinematografija, uništena je. Kinematografija u Srbiji funkcioniše tako što filmove subvencionise država. Imate dva konkursa, republički konkurs Ministarstva kulture i konkurs grada Beograda. To su pare poreskih obveznika, da se razumemo. Naš prethodni film je dobio pare kad je već bio završen. Recimo, na prošlom republičkom konkursu članovi komisije su dali pare članovima komisije na gradskom konkursu. Pazite, u pitanju su milioni, znači, za jedan film republičko Ministarstvo daje, recimo, 250.000 eura. Ne postoji drugi način da se dođe do tih para, film je skupa zabava, ja nisam slikar ili pisac pa da sednem napišem knjigu ili naslikam nešto sa minimalnim sredstvima i sad, kao, super, ja ću da živim od nečeg drugog. Ja ne mogu da živim ni od čega drugog, radim samo to i to već dve godine. Glupo je kad kažem "ja", jer film je, da se izrazim jezikom Haškog tribunala, zajednički zločinački poduhvat, puno ljudi radi na realizaciji filma, jer verujemo u to. Isto je u srpskoj matematici, arheologiji. I u psihologiji imate ljude koji imaju sve desetke na fakultetima. Ja sam, ne znam, imao četiri stipendije na fakultetu, je l' to znao neko? Je l' postoji neko u Ministarstvu prosvete, Ministarstvu kulture pri samom fakultetu koje se bavi time, pa da kaže: čekaj, hajde da zaustavimo ovog klinca da ne ode odavde, a normalan čovek bi otišao. Evo, imate primer Gorana Markovića, koji u svakom nastupu u javnosti priča da nije u vlasti ali da jeste savetnik ministra kulture zadužen za kinematografiju. On hoće da kaže da on ne utiče na proces dodeljivanja sredstava. Ne znam, ja mislim da utiče, je li tako? Postoji samo određena količina štete koju svako od nas koji ovde radi, recimo, šišanje, može da podnese. Ja neću moći da podnosim tu štetu, neću imati od čega da živim, u jednom trenutku ću otići - ali neću, ja volim ovu zemlju, mislim, želim da ostanem u ovoj zemlji, aman, to je ono

minimalno pravo koje stvarno neću da dozvolim da mi bude potpuno uskraćeno. Ima klinaca koji imaju šta da kažu, ima i klinaca koji su na najneverovatnije načine došli do snage da naprave nešto, bilo to pesma, bilo to knjiga, šta god. I mislim da je strašno bitno da to postoji, inače se sve izgubi u vremenu, ne postoji svedočanstvo o tome. Ne mora da bude film, može da bude bilo šta što će da kaže da smo mi tu postojali i kako smo razmišljali, da nismo svi isti i tako dalje.

Moj veoma bliski prijatelj je matematičar i mi stalno pričamo o tome koliko vrhunska matematika, vrhunska fizika ili hemija mogu da budu odvojeni od morala u nekom trenutku. Nacistički režim je dobar primer, imate mnogo fizičara koji su radili za naciste. Ne, vi niste vrhunski naučnik ako odvojite celu tu priču od morala i niste intelektualac, to je izrabljena reč, ali može to tako da se definiše. I sad u filmu imamo, znači, Novicu koji je asocijalan i kome je na svakoj instanci definisano šta je cool za njegovu generaciju, kako je cool da se generacija oblači, koji likovi imaju najbolje ribe. Znači, sve te neke banalne stvari koje ne bi trebalo da budu nešto čemu on teži jer je mladi naučnik, ali on je isto tako klinac. Cela priča je u suštini tragična, u smislu da je malo potrebno da se sklizne, nemate za šta da se uhvatite. Ono što je dobro i ono što je loše biva redefinisano nekom neverovatnom brzinom svaki dan. Kad sam bio klinac, nije postojala muzika na kompjuteru, slušala se muzika na kasetama. Sam proces stavljanja kasete u kasetofon, premotavanja do pesme koju hoćemo da čujemo, čekanja novog albuma jedne grupe, sve to je jako dugo trajalo i vi ste imali vremena da budete malo sami sa tim, da se bavite time. A zamislite sad da nekom klincu neko kaže recimo, Bitlsi. Okej, on ode na internet i skine sve od Bitlsa. I onda za jedan dan poslušaj sve od Bitlsa. Ali dobro, oni su dovoljno svesni da to treba da stave u neki kontekst, a kontekst će napraviti tako što će da odu na Vikipediju i onda će da pročitaju sve o Bitlsima. Tako da taj neki klinac zna sve i čuje sve od Bitlsa i formira mišljenje o Bitlsima za dva dana. Pa, je li mislite da je to normalno? To je ono što ljudi starije generacije uopšte ne mogu da ukapiraju, brzina kojom se sve to dešava.

Površnost je nužni proizvod te neverovatne brzine. Sad se događa da se i proizvodi pop-kulture sve teže prilagođavaju novijim formama. Skoro sam čuo, MGM je potpisao ugovor sa YouTube, ne mogu da se bore protiv činjenice da je to sad legitimni način komunikacije. Kod nas je skoro neki klinac uhapšen, ne znam koliko će da dobije godina zatvora, zato što je uploadovao film Gorana Markovića na internetu!

Neko je postavio pitanje da li recimo Goran Marković ima neki DIVX u svojoj kućnoj kolekciji ili nema baš nijedan. Taj klinac to nije radio zbog profita. Mislim, ja se bavim filmom, ja bih voleo da zarađujem od filma, ali mislim da je pogrešno da hapsimo dvadesetogodišnje klince koji uploaduju filmove. To je pravi šok i pravi pokazatelj koliko, recimo, Goran Marković ima vlasti u ovom trenutku. Znači, zamislite vi koliko vlast imate kad možete da nađete nekog ko je uploadovao nešto na internetu i da ga uhapsite! Dobro, možda je on, dečko, stavio svoje lične podatke, što takođe govori u prilog tome da uopšte nije bio svestan koliko de facto krši zakon. Nesistematično se borimo sa takvim pojavama, a opet je to izraz nemogućnosti suštinske komunikacije među generacijama.

Scenario smo napisali pre dve godine i doživeli smo to ludilo da gledamo uživo da se to sve što smo pisali i desi - od tog upadanja na fakultete, prebijanja, konflikata sa profesorima, do neonacističkih marševa. Imate sajtove na kojima slave Hitlerov rođendan, to je potpuno ludilo, to ide dalje od ludila, u zemlji u kojoj je toliko ljudi poginulo u tom ratu neko slavi Hitlerov rođendan! Ne postoji racionalizacija za to. Do, eto, tog paljenja ambasada, divljanja na utakmicama, spektakla sa Insajderom - pola našeg scenarija se dešavalo u epizodama Insajdera koji smo onda gledali kao seriju, bukvalno tako, i mislim da je većina Srbije gledala tu emisiju kao TV seriju, što opet ne znači da smo mi preterano pametni. Ne treba biti prorok da se predvidi kuda sve to ide. Mislim, i ti klinci se boje, svakako, ali tako kostimirani, sa tim stavom... Evo, sad su se poklali neki, bukvalno su se poklali. Kad čujem da su se poubijali neki lokalni mafijaši, kažem sebi: dešava se, nije to toliko strašno. Ali, kad sam saznao da su to klinci od šesnaest godina, da su slavili rođendan i da su zato što se neko mrštio uzeli noževе i bukvalno se poklali, nisam mogao da se opasuljim. Uopšte tog prvog dana kad sam čuo tu informaciju nisam bio toliko šokiran koliko sledećih dana, kad je to krenulo ka svesti. I možda taj strah upravo dolazi odatle što znamo da možemo sve da očekujemo, znamo da za njih ne postoje pravila. To je neverovatan strah od nedostatka identiteta ili nedostatka koordinata koje oni tim ready-made identitetima, sa sve kostimima, kompenzuju. Pazite, toga je bilo i kad smo mi jurišali na Miloševićevu policiju, i onda je, siguran sam, postojala neka grupa ljudi koja se plašila nas - evo, znam da su nas se mnogi penzioneri plašili. Jeste to i stvar perspektive, pretpostavljam, ali opet mi se čini da je to bilo i naivnije i benignije, nije bilo toliko Al Kaida, nego smo

imali neki cilj u koji smo duboko verovali i za koji su neki tada moralni autoriteti govorili da je ispravan.

To su ljudi i iz bogatih i iz siromašnih porodica, najširi sloj, nema tu više jedne determinante. Skinhedse si mogao da odrediš kao fašistički radnički pokret siromašnih porodica u Engleskoj. Mislím da to sada apsolutno ne postoji, da svako od tih klinaca u jednom trenutku može da uzme neki ready-made identitet i da, kao, veruje - šta god to značilo - u tom trenutku u to, a onda sutra da se potpuno transformiše. Imamo i tu priču u scenariju, imamo ljude kojima je to poziranje, jer izgleda potpuno cool, izgleda fenomenalno, do jaja, okej, ja ću da se šišam na ćelavo, nosiću fajerke i tako dalje. A onda u jednom trenutku, dovoljno su možda inteligentni ili se dovoljno plaše ili šta god, shvate da je to malo otišlo do đavola i onda izađu iz cele te priče. E sad, imate taj paradoks posvećivanja, na koje ja gledam u suštini pozitivno, ali posvećivanje jednoj takvoj pogrešnoj ideji daje najgore moguće rezultate. To je Novica. Novica je apsolutno posvećeni klinac, ako radi matematiku onda će 300% da se posveti tome, ali ako ode u ovu drugu priču onda će sve da shvati mnogo ozbiljnije od te potpuno šarolike grupe u koju je upao, a to je baš opasna kombinacija.

Kao, Đelić će da učestvuje u Grand šou, neko će i da zapeva možda, i onda se kod tih klinaca stvara tolika odbojnost da kažu: e, pa dobro, sad ćemo mi, fašisti, da sredimo stvar. Znači, ta autentična potreba kod mladog čoveka da se sve pojednostavi, da se gleda crno-belo i da se nešto dovede u red, pretvara se u odluku da se pobije ološ, šljam. Koliko su i oni izgubljeni - pogledajte samo te spiskove za odstrel, potpuno je fenomenalno, na njima su svi Jevreji, to mi je potpuno neverovatno, bilo bi smešno da nije tragično. Biljana Srbljanović je, naravno, Jevrejka, neko je napisao kako i za Šišanje Jevreji daju pare. Evo, ovim putem pozivam sve Jevreje koji hoće da nam daju pare, neka nam ih daju, pošto nam niko ne daje pare! Mi smo se za pomoć obratili Televiziji B92, nismo dobili odgovor, nisu nam napisali čak ni - hej, odjebite, ne zanimate nas, ili - nije komercijalno, sad radimo Velikog brata, sezonu 3 sa Macom, ne možemo sad da radimo Šišanje. Ne, ništa nije došlo i to je stvarno jadno, osećate se kao potpuna budala. Dobro, ne trebaju nam ni oni, uradićemo i bez njih. Ovde moram da izuzmem Brankicu Stanković i Insajder, koji su apsolutno razumeli celu priču i izašli nam u susret.

Tako da vidite već samo iz ovoga koliko je priča nekoherentna i šizofrena. Ako se prepustimo, više nećemo ni znati da komuniciramo

s tim klincima. Osećam se stvarno matorim u odnosu na neke od njih, i brzo će doći trenutak kad će jezik do te mere da se promeni da stvarno više nećemo moći uopšte da komuniciramo. Pokušavam dok sam još tu i dok se bavim ovim poslom da kažem nešto, da napravim neki most. Opet kažem, ja sam bio klinac, ali znate koliko mi je lakše bilo dok je, recimo, Zoran Đinđić bio živ, on je bio kao neki reper, a sada ja stvarno ne znam za koga bi oni mogli da glasaju. To su teške računice, za koga uopšte glasati i da li glasati, a najgora je bojazan da će se na kraju sve pretvoriti u jednu masu. To je kao kad u filmu Olivera Stouna Nikson priča sa nekom klinkom koja učestvuje na antiratnim protestima i kad ona ukapira i kaže nešto što on nije nikad ukapirao: da je administracija zver.

Eto, dok mogu boriću se, i ima u mojoj generaciji, čini mi se, dosta mladih ljudi koji su krenuli nekim svojim putem. Na neke najneverovatnije načine. Vladajuća oligarhija uopšte ne može da zamisli kako smo mi došli do toga što radimo. Imam drugare, nedavno sam pričao o tome, koji su završili zombi horor u Pančevu, mislim da je super za Srbiju, to je jezik kojim recimo naša generacija govori. Potpuni je luksuz, egzotika, da postoji zombi horor u Srbiji. Ne znam za zombi horor u Hrvatskoj, Bugarskoj, ili Rumuniji. Nije reč o tome da smo mi bolji od njih, nego samo, eto, to su neki klinaci koji su na najneverovatniji način uspeli da realizuju svoj san. Naravno da imate te starije generacije koje će da kažu: ma, to su budalaštine, šta zombi horor, dajte socijalne drame o tranziciji, sive, ne znam kakve. Ali ne, to je jezik koji priča vaša generacija - dopustite da mi imamo svoj jezik, dopustite da je to iskreno, da je to način na koji mi komuniciramo, samo sečenjem i prekidanjem uništićete sve. Mislím da je najgora varijanta da odemo, mislim da je dobar deo onoga što smatram svojim identitetom vezan za ljude koje znam ovde, koje volim, porodicu, prijatelje, saradnike. Ako se to izgubi, ja treba da u ne znam kojoj godini redefinišem svoj život - mislim da je to katastrofa, stvarno, meni potpuno nezamisliv scenario, koji je s druge strane, ako gledamo pragmatično i dosta surovo, potpuno realan.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Stevan Filipović i bio je ovo još jedan Peščanik, doviđenja.

STEVAN
FILIPOVIĆ

ANOMIJA

DUBRAVKA STOJANOVIĆ, *istoričarka,*

VESNA PEŠIĆ, *sociološkinja,*

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO, *iz YUCOM-a,*

SVETLANA SLAPŠAK, *antropološkinja*

SVETLANA LUKIĆ:

Košava je najzad stala. U Bibliji je Bog često predstavljen u obliku moćnog vetra. Možda je vetar simbol čistog duha u knjigama starostavnim, ali ovih dana u Srbiji je pre simbol čiste propasti koja nam se sprema. Osmam godina nismo bili sposobni da izađemo iz kuće koja gori. Uplašili su nas krvavi tragovi koje smo ostavili za sobom i budućnost koja nam se činila nedostojnom nadnicom za patnju koju smo MI preživeli. Ljudi govore - bolje je nego pre, polako napred, zašto je Laki tako nervozan?

Nikada nismo doneli odluku da ćemo putovati za Brisel, pa smo pod Briselom počeli da podrazumevamo i Teheran, Havanu i Moskvu. Takozvana proevropska Srbija delila se na one koji su kao realni, uravnoteženi i smatraju da nije toliko važno da li ćemo u Evropu stići koju godinu pre ili kasnije, i one druge, nas, koji smo nerealni, radikalni i histerični. Ovi pametni, racionalni i nadasve uravnoteženi mudraci, kojima se nikuda ne žuri, zaboravili su da Srbija posle 5. oktobra nije samo sklepani splav pun brodolomnika, koji će se, malo veslajući, malo dremajući, jednog dana dokopati sigurne luke. Postoji i okean koji ponekad podivlja. I podivljao je. Veliku krizu koja ljulja celu zemaljsku kuglu dočekali smo rastureni i bedni. Zapadnjaci, koji životu pristupaju sa stalnim oprezom, pripremaju odbranu, a mi, kao pravi varvari, verujemo u sopstvene snage, ojačane Putinovom Rusijom.

Gledala sam grčke demonstrante kako zauzimaju državnu televiziju, bacaju molotovljeve koktele na parlament i zauzimaju Akropolj. De Ružmon je gledao Hitlera kako prolazi kroz Trijumfalnu kapiju i napisao da mu je Hitler izgledao kao manijak koji ulazi u kuću i trese svaki komad nameštaja - pa ako nameštaj odoli, on diže ruke, ako ne, lomi do kraja. Tako je Hitler, kaže De Ružmon, srušio sve što je bilo crvotočno u našem svetu. Ova finansijska kriza je kao Atila, Bič božji, kazna za sve koji su pokazali slabost. Grčka država i grčko društvo su slabi i korumpirani. Grci se, kao ni mi, nisu na vreme upristojili, baš ih je bilo briga za pitanja dobra i zla. Svega su se setili kada je ubijen jedan dečak, ali bilo je kasno. Zato Atina gori već danima. Strah me je da pomislim šta će se desiti sa nama ako se ne prenemo iz ove bele smrti. Ako je Grčka, sa sve svojim maslinama, morem, milionima turista, dugim periodom realativnog ekonomskog blagostanja tako eksplodirala, šta će se desiti ako naši ljudi izađu na ulice? Mi smo

SVETLANA
LUKIĆ

nekoliko puta naoružaniji, frustriraniji i siromašniji, a sklonost ka nasilju nam je postalo srednje ime. Jorgos Papandreu je proglasio državni slom. Kako će se zvati ono što ćemo doživeti mi, ako naša vlast i naše društvo pod hitno ne budu aktivirali nagon za samoodržanjem? Ako tako nešto ovde još uvek postoji.

Za Katare, ljudi su samo sablje kojima mašu duhovi čije ruke ostaju nevidljive. Gledajući juče Skupštinu i Tadićevog dobošara Vuka Jeremića, činilo mi se da su naši političari samo sablje kojima se bore EU i Putinova Rusija. Pobedio je duh iz Kremlja. Juče nam je Jeremić preneo završni zaključak Borisa Tadića, citiram: Preživeli smo direktan atak na ustavni poredak i pokušaj secesije. Srbija je delovala mirno, diplomatski i pravnim sredstvima. Prethodna i ova vlada su na secesiju odgovorile prilično dobro, jasno i nepokolebljivo. Politika koju je prošla vlada formulisala je politika koju ova vlada sprovodi u delo, rekao je Tadićev ministar spoljnih poslova. Nije to bilo samo još jedno buncanje Jeremića u kosovskom delirijumu. Posle gasno-naftnog sporazuma, izbacivanja G17 iz igre, zagrljaja sa Dačićem i ljubakanja sa Tomom Nikolićem, bila je to objava Borisa Tadića potpunog prekida evropskih integracija Srbije.

Ljudski um se razvijao malo po malo. Prvo je bilo neophodno ovladati fizičkom stvarnošću. To važi čak i za um Borisa Tadića. A fizička stvarnost govori da je Kosovo nezavisna država i da on tamo može da ode samo uz dozvolu KFOR-a i oklopni transporter. I on zna da je toj priči kraj, ali je nastavlja, kao alibi za svoju nespremnost da državu, koja mu je sticajem tragičnih okolnosti dopala ruku, povede tamo gde mora, ne bi li preživela.

Pogledajte kako se sve što se odnosi na normalno funkcionisanje države prolongira u nedogled. Nisu u stanju da urade nove pasoše. Ministar za prostorno planiranje, Dulić, kaže da se za iduću godinu priprema zakon o izgradnji, koji bi trebalo da doprinese smanjenju korupcije. Obećali su nam i metro, Dinkić za iduću deceniju planira modernizaciju železnice. Da ne pominjem skupštinski fucking poslovnik, i on će biti gotov iduće decenije. 117 sati, trećinu svog radnog vremena, poslanici su potrošili na priču o poslovniku.

Za ulazak u Evropu potrebni su nam političari koje ne možemo ni da zamislimo. Za približavanje Kremlju, dobri su i ovi koje imamo. Sa ruskim gasom oni će uvesti i Putinov odnos prema novinarima i Putinov način obezbeđivanja 16 predsedničkih mandata unapred.

Usvojiće i najnoviji predlog ruske Dume da se radikalno pooštri definicija izdaje. Član Dume, Izvesni Lugovoj, koga su Britanci optužili da je otrovao disidenta Litvinjenka, izjavio je da svako ko nanese štetu ruskoj državi treba da bude istrebljen.

Zbog Kosova smo zabranjivali prikazivanje filmova, podržavali zabranu knjiga, Kubu i Iran, pa zašto ne bismo i Putinovo shvatanje ljudskih prava. Rusi imaju jake gasno-raketne argumente, mi nemamo ništa. Imamo samo ovu eksplozivnu smesu od poretka, koja će nam eksplodirati u lice.

Danas je Sveti Nikola, pola Srba će slaviti, a pola će ići u goste. Posle jučerašnjeg poziva Vuka Jeremića naciji na sabornost, ne mogu da se otmem slici na kojoj se, već negde kod posnih sarmi, i gosti i domaćini pretvaraju u zaverenike koji kuju zaveru o sopstvenoj propasti.

Na početku današnjeg Peščanika čućete vanredno Dubravku Stojanović. Naime, naš najveći izdavač, Službeni glasnik, jako je naljutio Dubravku Stojanović, a sve je počelo tako što je ona neoprezno otišla dva dana van grada.

DUBRAVKA STOJANOVIĆ:

Prva primedba je to što ja uopšte nisam znala gde se u toj celoj stvari nalazim. Meni se javila neka sekretarica, ne znam ni kad je to bilo, možda u martu ili tako nešto, i rekla da oni pripremaju neki projekat biografijâ. Stvarno verujem da treba da se rade istorijske biografije, to se slažem. Pročitala mi je neku komisiju koja mi je bila u redu i ja sam rekla, dobro, javite se, doći ću na sastanak, videćemo. I ništa, onda sam prošlog vikenda bila na putu, vratila se u Beograd i zatekla svu štampu sa zakupljenom celom stranom na kojoj se najavljuje taj konkurs i ugledala sebe na mestu predsednice takozvanog stručnog saveta koji treba da oceni radove koji će doći na konkurs. Bila sam zaista pogođena, jer sam to, verujem ispravno, razumela kao potpunu zloupotrebu imena. Neko me stavi na spisak a da ja ništa ne znam o projektu, izboru imena, o koncepciji, ne znam da sam predsednica, ne znam kakva je komisija, ništa ne znam. Ko god da mi sad izražava saučešće ja kažem da se osećam i mislim da svi treba u Srbiji da se osećaju kao velike bečke šnicle koje neko uvalja u prezlu i baci ih da se sprže. Neko vas negde ubaci, smulja vas u neko društvo u kome vi nećete da budete, u neku koncepciju u kojoj nećete da budete, s nekom

idejom da ne može niko da ostane izvan, prosto mora svako da bude na neki način uvučen. Tako se osećam i ne mislim da je to ego-trip, kao "stavili ste moje ime bez mog znanja" - što, naravno, mislim da je možda čak i krivično delo, nije važno - nego kao da sam ružno umuljana.

Druga stvar s kojom se ja nikada ne bih složila, to je koncept romansiranih biografija. To je strašno opasno, ne znam koliko naši slušaoci to znaju, ali moje kolege istoričari i ja imamo problem oko saznavanja osnovnih podataka vezanih za vrlo važne ljude iz naše prošlosti. I vrlo često moje kolege odlaze na Novo groblje gde će naći najsigurniji podatak kad je neko rođen, kad je umro i gde se rodio, i, daj bože, i gde je studirao, jer iz političkih razloga nije stavljen u međuratnu enciklopediju, iz drugih razloga nije stavljen u posleratnu enciklopediju, i mi smo zaboravili stotine ljudi kojima ne znamo osnovne podatke, jer smo hteli da ih u raznim fazama naše zanimljive istorije izbacimo iz nje. Prema tome, ne karikiram, nama je najpouzdaniji izvor Novo groblje. U tim okolnostima ja zaista mislim da bi bilo dragoceno raditi ozbiljne biografije, kritičke, ali pre svega naći relevantne podatke o ljudima. Romansirati biografije u ovoj sredini znači otvoriti novi prostor za mistifikacije. Naravno, nemam ništa protiv tog žanra, znam da ga ljudi veoma vole, ali prosto mislim da istoričarima tu nije mesto, to je književni žanr.

Osim toga, u tom oglasu veoma nejasno piše da će u knjigama biti suočene po dve biografije. Ako se pogleda taj spisak od 30 ljudi mogli bi se napraviti parovi, dakle, moglo bi se naslutiti na koga su oni mislili, mada kriterijum nije jasan. Ali kad dođemo do novijih vremena, nesumnjivo ostaje da bi Draža i Tito bili u istoj knjizi ili da bi Stambolić i Milošević bili u istoj knjizi, jer ne vidim kako bi se drukčije napravili ti parovi. Čim sam to sve videla napisala sam jedno pismo Službenom glasniku, u kojem sam tražila da objave da ja s tim nemam nikakve veze i izrazila sam i ova svoja neslaganja sa samim projektom. Moram da priznam da me je direktor Službenog glasnika Slobodan Gavrilović odmah sutradan vrlo rano pozvao telefonom, lično mi se izvinio, rekao da nije znao da ja ništa o tome ne znam. Ne samo što se meni javio, nego je povukao projekat i organizovao konferenciju za štampu na kojoj je odgovornost uzeo na sebe. Bez obzira na sve, ja sam tu zaista loše prošla, ovo je bio mali eksperiment iz demokratije. Na to ćemo se

vratiti kasnije, meni je sad bitno da kažem da je on rekao tada da je njegova ideja bila da spoji biografije autokrata i demokrata i da pokaže zapravo tu demokratsku, kako je on rekao, vertikalu kroz srpsku istoriju. I to je vrlo opasno, pogotovo kad su u pitanju romansirane biografije, kad ne znaš koju vrstu romana, koju vrstu hepienda ćeš izvući za koju ličnost. Pričala sam i u *Peščaniku*, mi smo radili te grčke knjige sa multiperspektivnošću, gde predstaviš sve učesnike i stavljajući ih u različite pozicije, i istoriju sagledavaš iz različitih perspektiva. Ali ovo je ipak nešto sasvim drugo i meni je najviše zvučalo kao nacionalno pomirenje, a ja sam protiv svakog nacionalnog pomirenja.

Nacija nema šta da se miri, svako ima svoje mesto u istoriji, svako je svoje mesto zaslužio i mora za njega da bude odgovoran, svako mora, ako je velik i odrastao, da pazi šta radi i da misli na to šta će mu se desiti, a ne da se nada da će za sto godina doći direktiva da se svi pomirimo i da se svima operu biografije. Važno je - ako već razmišljam o naciji, čemu inače nisam sklona - da nacija ima negativne junake, da ona ima jasan sistem vrednosti koji se pravi na pozitivnim, ali i na negativnim junacima. Ako ih mi sve operemo, ako ih stavimo zajedno u jednu knjigu, jednog pored drugog, mislim da se u rezultatu dobija potpuna relativizacija, a to, ponovo kažem, u društvu bez vrednosti vodi daljem produblivanju haosa. Spisak je takav kakav je, ja na njega ni na koji način nisam uticala, jer ništa nisam ni znala. Ipak, strašno je važno što je javnost videla da nema Zorana Đinđića i što je reakcija bila tako neverovatno burna, verujem da niko tako nešto nije očekivao. Razmišljala sam šta je značila ta reakcija javnosti, jer mi stalno, pogotovo ovde u *Peščaniku*, govorimo da je naša javnost hipnotisana, da ne reaguje, ne utiče na državu, da nema društva, da se ovde može sve desiti, a da neće izazvati nikakvu reakciju, da je prosto proizvedena, kao što su u početku 21. veka govorili, ta pena reči u kojoj, dakle, sve možete da kažete jer više nijedna reč nema težinu i ništa ne može da promeni. Paradoksalno je da sloboda štampe proizvede potpunu neslobodu, jer više ništa nema smisla - ako je to uopšte sloboda štampe.

U roku od jednog dana nastala je ovakva reakcija svih - Večernjih novosti, blogova, raznih omladinskih organizacija, gde god sam mogla da pratim svi su na to strahovito snažno reagovali - i to je neverovatno dobar signal koji niko nije očekivao. Em nas plaše

krizom, pa nevažecim pasošima, pa svetskom finansijskom krizom... Ali ta snažna reakcija pokazuje da je Đinđić sada zaista simbol i da ljudi, kad pokušate da im uzmete Đinđića, reaguju samoodbrambeno. Ovo je bila reakcija samoodbrane, reakcija tipa: mi ne vidimo Đinđićeve ubice, ali znamo da su tu. I tu njegovu ideju mi ne damo makar se radilo o glupim romansiranim biografijama. Pa, mora i tu da bude! I to je za mene stvarno bilo uzbudljivo ovih dana, prosto nisam očekivala da će jedna moćna državna institucija kao što je Službeni glasnik reagovati na reakciju javnosti i obustaviti taj projekat. U celom tom incidentu trudim se ipak da vidim jedan mali trzaj ozbiljnog društva, kao da je društvo lupilo rukom o sto, a država rekla: ciju, ciju, izvinjavam se, pogrešila sam, ja sam kriva, ja sam odgovorna, zaustavićemo ovu stvar, razmislićemo ozbiljnije. Sa Đinđićem je podvučena crta, čini mi se. Radite nam šta hoćete, ajde, nećemo za Novu godinu da idemo van zemlje, nemamo budžet, nemamo ekonomski plan za finansijsku krizu koja dolazi, ništa od svega toga nemamo, ali dalje ne možete. To je bilo postavljanje praga i mislim da je to bio vrlo dobar znak, da se počne država učiti meri, šta se može, a šta ne.

SVETLANA LUKIĆ:

Ali, kako oni uvek probaju preko Đinđića da ispitaju stanje, on je lakmus-papir, da vidimo dokle možemo da idemo.

DUBRAVKA STOJANOVIĆ.

Da. Hajde da probamo, možda su ga sad zaboravili, kad smo ga ono poslednji put pomenuli? Aha, čekaj, nisu nešto mnogo pričali o njemu od 12. marta, pa ako sad prođe onda možda ni na taj 12. mart da ga ne pomenemo, ionako ima još oko tri meseca, hajde da vidimo sada, štih-proba.

SVETLANA LUKIĆ:

Bila je ovo Dubravka Stojanović. Uzgred, u današnjoj emisiji će govoriti samo žene. Druga žena po redu je gospođa Vesna Pešić.

VESNA PEŠIĆ:

U poslednje vreme su se pojavile nekakve osobe koje nisu u strankama, recimo neki ekonomski stručnjaci ili pripadnici nevladinih organizacija, koje bivaju zapažene tako što javno podržavaju vladu, Borisa Tadića i celu tu ekipu, i na taj način

doprinosu pokušajima da se od haosa pravi establišment. Postalo je čak bolje biti nestranačka ličnost a u vezi s partijom, nego biti njen član. Pogledajte upravni odbor Politike: tu je Zoran Stojiljković, kad god treba evo ga i Vladimir Vuletić, onda imate razne konsultante koji uvek nešto hvale - da, budžet je dobar, restriktivan isl. Oni oportunistom osiguravaju kaos, jer, ne držeći se bilo kakvih principa, misle da mogu prosto da se okoriste. Taj sistem se i pravi tako što partija šalje neku vrstu poziva svima, pa ako se prikloniš i malo nas podržiš, dobićeš nešto zauzvrat.

Moja dijagnoza bi bila da se od 11. maja, od kako smo dobili proevropsku vladu, jeste nešto novo dogodilo. Bilo je mnogo kritika pre toga zbog te crvene linije podele na proevropske i antievropske snage, prvu i drugu Srbiju. Nije se baš uvek tačno znalo koga ćemo da stavimo u prvu Srbiju, a koga u drugu, ali ta linija u mozgu je postojala i mislim da ju je najviše napao Boris Tadić. On je odavno pokazivao da ne voli konflikte u društvu, da pokušava da ih otkloni - ne da ukine višepartijski sistem, nego da razblaži, rastvori tu liniju. I mislim da to nije dobro. Podela na prvu i drugu Srbiju, na evropske i antievropske snage nije izmišljena, linija podele među njima je stvarna. Međutim, ona je sada zamagljena, zbog nečije potrebe da je izbriše. Nama se 11. maja učinilo da je prevladala ova evropska struja. Međutim, ja ću pokušati sad da dokažem da nije prevladala, nego je samo pogoršana vidljivost podele, koja nije nestala jer funkcionalno navodno više nije potrebna.

Kad se ta linija otkloni, relativizuje se pitanje koje vrednosti su uopšte u igri u Srbiji. Jer, to jeste u stvari vrednosni sukob, a ne sukob oko, recimo, nekog ugovora. Tadić je relativizaciju sproveo na dva načina. Prvi način je preko spoljne politike, ja to zovem mehur pun toksičnih kredita, to je ovaj bubble oko Kosova. Znači, vi imate u stvari jedno ništa, prazninu, zato što suverenitet, to smo sto puta rekli, ne postoji, i nadzidavate tu prazninu, kao što su nadzidavani oni krediti koji nemaju pokriće. Tako ste napravili taj kosovski bubble, ili mehur, piramidu oko nečega što ne postoji, što nemamo. Znači, vidimo apsurd da se zateže, upotrebljava se velika količina vlasti tamo gde nemamo nikakve vlasti, a tamo gde imate vlasti vi ste praktično paralisani. Tu paralizu najbolje pokazuje Skupština, i lepo je što se to vidi. Mnogi protestuju što ljudi to gledaju, pa se nerviraju. Pa, gledajte paralizu, ona pokazuje kao ogledalo kako s Kosovom proizvodite tu paralizu. To pitanje sam

postavila Jeremiću u Skupštini - u svakom razgovoru kada prikazuješ spoljnu politiku kažeš da je Kosovo prvi prioritet, kažeš da je drugi prioritet Evropska unija i kažeš da su treći prioritet susedi, regionalna saradnja. A sve to je ništa, presipanje iz šupljeg u prazno, tu nema nikakve politike, jer i kad pogledamo ono pobedonosno pitanje u Ujedinjenim nacijama, gde smo mi dobili, kao, podršku da ga postavimo - kad se to raspetlja na sudu dobićemo nešto što nije nikakvo rešenje za to pitanje. Znači, neće niko da vrati Kosovo pod srpski suverenitet, srpsku vojsku i policiju. Šuplje i prazno. I svaka ta priča se uvek završi time da se kaže da, ako nas neko pita da li ćemo da izaberemo nezavisno Kosovo ili Evropsku uniju, mi biramo ovaj mehur, mi biramo ništa. I još smo kažnjavali sve susede kad priznaju Kosovo. Mi koji smo okupirali jednu trećinu hrvatske teritorije imamo danas u parlamentu premijera Milorada Buha, premijera u izbeglištvu, a sada se ljutimo na Hrvate, koji su praktično najbliži ulasku u Evropsku uniju od svih nas na Balkanu, što su priznali nezavisno Kosovo.

Kada je pokrenuta inicijativa da se osudi Iran za kršenje ljudskih prava, jer se tamo seku ruke i noge maloletnicima i izvršavaju smrtne kazne nad njima, gde postoji kamenovanje, Jeremić je glasao protiv toga. Ja sam ga u Skupštini pitala kakav je naš vrednosni sistem ako ćemo mi da glasamo za Iran i za ovako teško kršenje ljudskih prava, kakvu uopšte ulogu politika ljudskih prava ima u našoj spoljnoj politici, i on je stvarno imao žutu minutu - jer na tu temu nema onog grgotanja, teritorijalni integritet i suverenitet - i direktno mi je odgovorio: zbog Kosova. Na pitanje čemu ruski sporazum, koji je za nas, izgleda, ekonomski potpuno neodrživ, opet je rečeno: zbog Kosova. Znači, sad mi vidimo da je u pitanju zaista Evropa ili Kosovo. Ne idu zajedno, ne zato što nam je neko postavio ono hipotetičko pitanje, nego zato što su to dva vrednosna sistema. I mi vidimo da smo putem takve spoljne politike u stvari ukinuli svaki vrednosni sistem. Mi sad više ne znamo koji je naš vrednosni okvir, koje vrednosti važe u Srbiji, znači, to je urađeno preko spoljne politike i Kosova kao prioriteta.

Drugi način na koji je Tadić sproveo vrednosnu relativizaciju, to je preko unutrašnje politike. Tu je drastično relativizovana ona linija koja razdvaja proevropski i antievropski put, koalicijom i pre svega deklaracijom o pomirenju sa SPS. Ona je u stvari imala za cilj da

ukine tu crvenu liniju između antievropejaca i evropejaca, koja je njih toliko strašno nervirala. Znači, nemamo više razloga da se korigujemo u odnosu na prošlost, nemamo razloga više da preispitujemo koje su to naše vrednosti u odnosu, recimo, na devedesete godine, a to je ojačano i raskolom u Radikalnoj stranci, zato što je i Toma Nikolić i jedan deo Radikalne stranke shvatio da u ime vlasti treba da prilepe i tu Evropu. On je na osnivanju rekao: mi ćemo biti ugledni članovi Evropske unije i najbolji prijatelji Ruske Federacije. I tako smo praktično omogućili tu polivalentnost svima, i sad više ne možeš da uspostaviš nikakve standarde ponašanja, nikakav normativni poredak.

Tako imaš situaciju koju je Stiven Luks u svom članku nazvao stanjem socijalne patologije. Mi hoćemo da napravimo establišment od jedne anomične situacije, patološke, koja se više ne kreće u okviru gradnje nekakvog poretka, nego je skliznula negde u stranu. To je vrlo slično objašnjenju Džordža Soroša zašto tržište nije dobro delovalo i kako je došlo do ove strašne finansijske krize - zbog ljudskog faktora. Nema niko ništa protiv tržišta, nije uopšte u pitanju nikakvo tržište, nego je reč o tome da ako zanemarim da postoje nekakve vrednosti, nekakvi standardi, ako interes do te mere probije u prvi plan, on odvuče ceo sistem u stranu. A u Srbiji naročito postoji iluzija da u modernom društvu vladaju isključivo interesi. Ne, nijedno društvo ne može da se zasniva samo na interesima, znači, ja moram da imam vrednosno-normativni sistem, kao dete koje dobija koordinatni sistem; ja sad biram svoje interese, ali u okviru nekakvog koordinatnog sistema. Stiven Luks - vi ste objavili taj članak na vašem sajtu - opisuje to stanje anomije kao veoma opasno zato što ni pojedinci ni društvene grupe nemaju više reper prema kojem bi se vladali. Oni ne znaju više šta je dobro, šta je loše, šta je legitimno, šta nije legitimno. Možete da pratite kod nas preko štampe kako ljudi više to stvarno ne znaju. Recimo, pročitate informaciju koja nije dobila baš veliki publicitet, da je neki direktor GSP-a svom zameniku kupio luksuzni auto za nekih 2,5 miliona dinara. On kaže "mogao sam da mu kupim i skuplji". Kod nas je, dakle, došlo do situacije da se legitimno i legalno jako razlikuju. Mi vršimo pritisak na njega da to nije legitimno, a on pita "a koji to zakon meni zabranjuje?". Kad ne možeš da uspostaviš čvrst sistem onda možemo da pričamo o tome koliko god hoćemo, svaki dan mi imamo novi primer, novi dokaz da ljudi ne znaju kako da se ponašaju. Sve je razobručeno i

sad - šta da radimo u toj razobručenosti? Kao kad bi se deca podizala bez ikakvih roditelja, bez ikakvih vrednosti, bez ikakvih normi, ona se uopšte ne bi socijalizovala. Mi smo u stvari postali jedno asocijalno društvo. Stiven Luks govori o anomičnosti, jer nomos je zakon, pa u bukvalnom prevodu anomičnost znači bezakonje. A u jednoj lepo pojačanoj figuri on to naziva moralnom bedom. Partijska država u stvari nije ništa drugo nego razobručenost interesa, jedna bezobalna smesa, koja nema sad odakle da krene da proba da tu razobručenu decu, koja kao i svi ostali rade šta hoće, uopšte vrati u nekakvo normalno stanje.

Imamo vrednosni vakuum, nemamo nikakve mehanizme kontrole, nikakav sud, policiju. A sve su to institucije koje su stvorene da budu kontrolorske. Da ne govorim da se zakoni ne primenjuju, da smo u izvršenju presuda najgori u regionu, da ne kažem da sam danas čula, kad je reč o reviziji, da smo mi jedini u regionu koji nemamo reviziju koja ozbiljno radi. Svi mehanizmi kontrole su ukočeni, ko to koči? Finansiranje stranaka da ni ne pominjem, znači, za sve ono što predstavlja neku kontrolu, on kaže "ne, ne treba nam". Međutim, koliko god da se nekome čini da može da kaže "i Evropa i Kosovo, i Iran i Rusija" i da mlatara tim vrednostima, mislim da je to samo pitanje nekakve volje. Verujem da su posledice za nas prilično jasne i da mi u stvari vidimo da je vladavina Demokratske stranke na čelu sa Borisom Tadićem jedna izrazita politička impotencija. Ako uzmemo onih pet ciljeva koje vlada postavlja, onda vidimo da je svuda rezultat nula. Zamislite u vašem ličnom životu da vam za svaki cilj koji postavite rezultat bude nula! Tako Dirkem objašnjava samoubistva: ako je sve nula, onda šta ćeš da uradiš nego da pucaš sebi u čelo, što god si rešio da ostvariš, nisi ostvario.

Znači, ako pogledamo sada ciljeve koje su oni sebi postavili, mi vidimo da svuda imamo jednu veliku nulu. Kosovo je nula samo po sebi, EU je takođe nula. Sve se odložilo za 2009, 2010. više se ni ne zna. I kažu, možda oni neće nas, možda mi nikad nećemo njih, možda ćemo voditi politiku ćilima sa rupom Tome Nikolića. Evropska integracija, a mi ćemo da budemo večita rupa. Pa, da li ste zapazili Bajatovićevu ideju? To je ta rupa u tepihu, on je rekao da je ruski gasovod naš ključni nacionalni interes, jer treba da se dokopamo te cevčine - nije rekao cevčine nego gasovoda, ali ja vidim da on tu misli na cevčinu. Ako ta cevčina prolazi kroz Srbiju,

kaže on, jedan ćemo pipak te cevčine da pustimo Republici Srpskoj, a onda ćemo da razmislimo šta će ići prema Kosovu, a i prema Crnoj Gori, jer to nisu naši nacionalni interesi. Znači, jedan od socijalista koji su nekada na čelu sa Miloševićem vojnim sredstvima, brate, pravili veliku Srbiju, oni se sad zanose, hoće da zgrabe rusku cev, pa da mi držimo na Balkanu tu cev, a možda ćemo mi preko te slavine i cevčine ponovo da ostvarimo i veliku Srbiju. Ne kaže se Bosni i Hercegovini cev, nego Republici Srpskoj, tako da su oni dobili jednu žutu minutu sa tom cevi, zamišljaju kako će da odvrću i zavrću i da će da postanu neke glavne zvezde, a možda će malo i da zezaju Austriju sa tim, kad počnu da zavrću taj gasovod.

Zato mislim da gasovod ima jedan povratni destruktivni smisao, to je ono kada kažu "mi smo se odrekli vojnih sredstava". Aplauz za to, mi ćemo samo čisto cevno-diplomatskim sredstvima, malo ćemo cev, malo diplomatska sredstva, pri tom, kad to govori Jeremić, moram da ga opomenem - pa mi ne možemo da upotrebimo drugo nego diplomatska sredstva zato što tamo sedi Kfor, pa i u Bosni, svuda su te vojske neke, pa kako to može? Ali dobro, to njemu lepo zvuči, da smo mi sad jedna ugledna, normalna zemlja, sve radimo mirnim i diplomatskim putem, ali pripremamo ove cevi koje neće možda da pucaju, ali možda mogu da se zavrću. Znači, da se vratim sada na ozbiljnu temu, posledica je toga da mi ne možemo da ostvarujemo svoje ciljeve, Evropu smo potpuno relativizovali, tu se više i ne zna hoće li Srbija ikad tu stići. Ponekad se malo stavi neki akcenat na to, evo, sad ćemo sami da primenjujemo taj Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, i onda se odmah izbalansira nekim Iranom ili bilo čime što se dovede u vezu s Kosovom.

A naš treći cilj, ekonomski razvoj, to je sad postalo gotovo komično. Imamo onu borbu protiv korupcije, tu smo - kao što znamo, već imamo indeks - gori nego što smo bili. Možemo da ređamo svakog dana nove slučajeve kroz koje se kriza iskazuje, ali to rasulo, dezorganizacija ili amoralizam nije otvoren prema nekakvoj strani koja bi nas povratila, nego se, da budemo pošten, otvara prema Srpskoj radikalnoj stranci. Pa, šta oni rade, šta radi Vučić? Ide u Hrvatsku. Kad sam ja tamo otišla sa Jelenom Šantić, ono posle Bljeska, oni su me na krst razapeli što sam otišla u zapadnu Slavoniju - šta tražiš na hrvatskoj teritoriji, šta te interesuju Srbi kad su to Tuđmanovi Srbi?! U stvari, oni su napravili otvoreni prostor prema najjačim strankama bivšeg režima. I sad imate

okrenutost ka tom delu Srbije, ka tom delu biračkog tela, koji je više nagnut na tu desnu populističku, anomičnu, neodređenu stranu, a ne prema nekakvim evropskim idejama. Ta strana kao da se nekako zatvorila. Možda se nekome čini da je ovo najbolje što imamo sada, da je to ta proevropska vlada. Pa, ako je ovo najbolje što imamo, ako je ovo najbolja proevropska vlada, šta bi bilo drugačije da dođu one tri žene, Nataša, i, ne znam, Gordana Poplazić? Samo je to još ostalo, jer taj prostor je postao toliko nedefinisan da ljudi gube nadu i postaju oportunisti. Zašto ne bih i ja, kad više ne mogu ništa da promenim, negde namignula i uskočila u tu priču? E, to je trenutna situacija.

Kad se linija stvarnih razlika izbriše, nemaš više meru, a za to služe vrednosti, one su smernice moga ponašanja, mera stvari. Znači, neko je hteo da ukine meru stvari, a kad to uradiš, dobiješ ne samo te razobručene interese koji vređaju svakoga i zbog kojih ne znaš kako uopšte to može da se završi, nego to dovodi do umrtvljenosti, nemaš izbora nego da budeš oportunista. Ako pokušaš to da napadaš, a to je ogromno, proglase te ludakom. Ne znam, da se upišeš - u šta? Toliko je neefikasna, mamurna, anomična, patološka situacija koju mi sad treba da podupiremo. I što je najgore, ovo što kažete, sad i inostranstvo podupire isto to. Pa, evo, šta hoćete, je l' smo vam pomogli, imate sada i Tomu Nikolića tu, stalno ste nam pričali.... Nekad sam čitala Remarka - ona besciljnost, ne možeš da nađeš smisao života, ne možeš da se organizuješ... Znači, posle svih velikih kataklizmi javljaju se po pravilu te duboke anomične situacije, socijalno patološke, u kakvoj je sad Srbija. Ali ako to treba da se obezbeđuje sa svih strana, da se prizna kao red i poredak, onda to izaziva paniku. Ja se bojim da će ova anomičnost da traje zato što ne vidim kako će da se prevaziđe.

Naravno, veliko otvaranje iz takvih situacija jeste uvek put ka EU, znači, uvek smo završavali tako razgovor - ako krenemo tim putem problemi koje sam opisala će polako da se reše, pa će da bude i kontrole, uvešće se norme i vrednosti, malo po malo, pa će sistem nekako da se izgradi na putu ka EU. Sada, kad je to bačeno u kotao da se kuva zajedno sa Iranom, s Kosovom i sa Rusijom, to više nije tako izvesno. Znači, mi smo izgubili izvesnost izlaska putem koračanja prema Evropskoj uniji. Koliko ja vidim, sadašnja vlast se ne otvara prema LDP, nego se otvara više prema Tomi Nikoliću, a ušla je u sukob sa Dinkićem. Ne ulazim sad u celu njegovu

biografiju i šta je on kao političar radio, koliko je umešan u neke korupcije ne znam, ali je sigurno da je ovaj sukob vezan za to evropsko ili rusko pitanje, to je potpuno jasno. I šta god mi mislili o Labusu, on jeste izašao iz političke priče iz tog istog razloga, znači, onda kad je odloženo potpisivanje Sporazuma. Dakle, ne otvara se sistem na tu stranu, jer vidimo s kime su upravo ušli u sukob u samoj vladi, nego se otvara na ovu drugu. E, sad, gde mi tu tražimo ponovo taj drugi pol, koji osećamo da nam nedostaje, nedostaje nam da ga osnažimo nekako, da se ponovo vrati u igru, jer su se ovi potpuno raskomotili, mogu da rade šta hoće. Ovi aplaudiraju, "bolje nego da smo dobili nekog drugog", to je sad kao nekakva proevropska vlada, ali taj mehur će ipak da pukne, on će da pukne zbog toga što je politički impotentan. Znači, ne može da se izdrži ta nefunkcionalnost, ne može sve da bude na ivici totalnog rasula, ne može da se dovede sistem u stanje potpune dezorganizacije, a ovo brisanje vrednosti, normi, to vodi u slom. Oni će zbog te impotencije morati nešto da urade, zato što će neostvarivanje ciljeva i ta nefunkcionalnost, neefikasnost takvog ponašanja u stvari dovesti do takve blokade, nešto će morati da se dogodi.

Relativizacija o kojoj smo govorili u vezi sa Deklaracijom, u vezi sa Kosovom, u vezi sa Jeremićem i tom celom politikom, ta relativizacija vrednosti nije računala na ovu recesiju. Zato je sad to postalo dramatično, zato sam i ja počela o tome da razmišljam, jer kad si ovde sve relativizovao ti si smanjio svoju mogućnost adaptacije na spoljašnji svet. Mi očekujemo možda jedan ekonomski kolaps potpuno neopremljeni i pošto nema više vrednosti onda može da izbije agresija, kao što se dešava, dobar ste primer naveli, u Grčkoj. Problem je kada stigneš dotle da društvo potpuno rastoči te svoje osnovne strukture i vrednosti i norme, onda ostaje samo čisti bes. Mi smo pojeli revoluciju, ona je pojedena 2000. godine i nama šansa da se ponovo organizujemo u revoluciju nije više opcija, svi znamo da je to pojedeno i da revolucija nije uspela. Zaista nam ostaje samo mogućnost agresije ili daljeg povlačenja, jer, vidite, nama je potrebna velika koncentracija sada da bismo se održali, a mi se potpuno obeznanimo kad vidimo da mi ni neke jednostavne radnje ne možemo da uradimo. Recimo, sa tim ličnim kartama i pasošima, to je postalo već paradigmatično. Pitam kad se to u Hrvatskoj dogodilo, kod nas je to veliki problem, i odgovaraju mi da su oni

promenili pasoše i da ni primetili nisu kad su to uradili. Pa, kako to, mi ne možemo uopšte da izađemo iz tog kolapsa sa pasošima i sa ličnim kartama. Sve su to neke nevelike stvari koje su opet povezane sa Evropskom unijom, a mi ne možemo tehnički, organizaciono da ih ostvarimo. Kako ćemo neke krupnije probleme da stvarno sredimo, posle Krišta i njemu sličnih, da stvarno napravimo neki red u javnim preduzećima? Mi smo potrošili Krišta, uzбудili smo se, ali ništa nismo preduzeli da se to dotera u nekakav red. Znači, mi već na tom nižem nivou uveliko ne funkcionišemo, i nije samo što nećeg neće biti, pa će biti po starom, nego zato što se mi strašno demorališemo. Od svega na kraju bude buć, buć, buć - i ne bude ništa. Sada stalno idem u Skupštinu i raspitujem se, i u liftu malo pitam ove iz Demokratske stranke hoće li oni da preuzmu tu većinu i da počnu da deluju kao većina. Oni hoće to bezobalno ponašanje, oni misle da tako može - e, ne može. Da bi sistem funkcionisao ili ćemo da se rasplinemo totalno ili uzmi tu vlast pa vladaj, bre, kako god znaš, kad si izabran. Uzmi vlast i vladaj. Mi bismo se bolje osećali da oni uzmu sada vlast u ruke. Pa dobro, hajde, vodi bitku za Kosovo, kažu da je to prvi, jedini cilj, pa hajde da vidimo. Oni su oterali Koštunicu zato što je bio opsesivan i zato što za njega Kosovo nije bio mehur, znate, a za ove je sve mehur.

SVETLANA LUKIĆ:

Govori Biljana Kovačević-Vučo.

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO:

Mislom da se svi osećamo isto, kao izduvani baloni. Imamo Miloševićevo nasleđe koje je potpuno legitimisano, Ivicu Dačića koji se potpisuje kao prvi potpredsednik vlade - zamenik predsednika vlade i ministar unutrašnjih poslova, Ivica Dačić. Znači, tri reda funkcija i titula iza kojih se krije jedan mali Ivica Dačić. I on mi je, onako, paradigma Srbije. Kad je to Ivica Dačić, e onda je to i Srbija, a onda smo i mi ispražnjeni baloni. Ne znaš na koju stranu da se okreneš. Imamo veliki broj političkih stranaka, da je zapravo došlo do takve konfuzije da ne znamo ni koji je njihov politički program. Evo, ja sam najbliža LDP i u njihovom sam političkom savetu, ali to ne radim zbog neoliberalizma, na kojem insistira Prokopijević, nego zato što je to, pod znacima navoda, revolucionarna stranka, revolucionarna u smislu promene onih

suštinskih vrednosti, ljudskih prava i svega što bi trebalo da bude neki električni zec koji će nositi te standarde, ono što su radile nevladine organizacije kad su bile agilnije nego sada. Ali sad je takva situacija da su svi izduvani.

(Darko Rundek - Šal od svile)

SVETLANA LUKIĆ:

Ne znam da li si videla da je Čedomir Jovanović rekao "nije se promenio LDP, SPS se promenio".

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO:

Pa, da, svi se nadamo da će SPS da se promeni, međutim, SPS se nije promenio. Na stranu to što je SPS u nekim segmentima mnogo napredniji nego što je to bio, na primer, Vojislav Koštunica, pa i nego što je to Boris Tadić - mislim, prvi čovek u ovoj državi koji je rekao "Nedić van iz Vlade" bio je Ivica Dačić, ja sam mu na tome zahvalna. Lako ćeš da nađeš dodirne tačke između Dačića i Čaveza, ta dodirna tačka da Nedić kao kolaboracionista mora napolje iz vlade, i to je okej, ali to ne znači da se SPS promenio. Oni i dalje zamišljaju da su antifašistička stranka, iako su bili glavni nosioci fašizma za vreme Miloševića, kad su bili vladajuća stranka, kada je ovde zaista krenuo agresivni rat sa svima, kada je krenula diskriminacija, etnička čišćenja i sve ostalo, genocid. Ja ne znam po čemu se to SPS promenio, ja to zaista ne vidim, oni samo jesu prihvatili jedan novi govor koji potiče iz političke korektnosti međunarodne zajednice. SPS, da bi se stvarno promenio, mora da napravi distancu u odnosu na samog sebe i pre svega da kao vrhunske kadrove u državi stavlja one ljude koji bar javno nisu bili uprljani do sada. To sigurno nije Dačić, to sigurno nije Obradović, to sigurno nisu svi ti ljudi koji su ginuli na braniku Miloševića optužujući Haški kazamat, međunarodnu zaveru i slično za ubistvo Miloševića. Oni mogu da preduzimaju određene pragmatične poteze koji u određenom trenutku mogu čak da budu korisni, ali suština promene ne postoji. I to zapravo dovodi do nečega što je mnogo opasno - sa takvom banalizacijom promene kao takve, u jednoj državi koja je do te mere opterećena zločinom i prošlošću, koja se nije makla s mesta, ono što je izgledalo da će biti neka promena, makar i spora, više ne postoji. U takvoj situaciji tvrditi da se SPS promenio je jedan politički pragmatizam na koji se ja ne bih baš mnogo ozbiljno osvrerala. Još spadam u onu grupu ljudi koji

BILJANA
KOVAČEVIĆ-
VUČO

glasaju za LDP, i dalje smatram da se oni zalažu za neke osnovne vrednosti kojima se druge stranke ne bave.

Nemamo javno mnjenje kao korektiv vlasti, javno mnjenje koga se vlast plaši. Ono što imamo je, na primer, da je prvi čovek u Srbiji koji je pomenuo štednju kad je krenula ekonomska kriza, pored silne javne potrošnje i zaposlenih u državnim službama, bio - pogodi ko? Ministar zdravlja Tomica Milosavljević. Genijalni Tomica kaže: u zdravstvu će da se štedi! Pa, gle, molim te, hajde da pobijemo bolesne, hajde da pobijemo siromašne, pa ćemo lepo tu da prištedimo, a onda ćemo da sačuvamo ovu elitu koja je uspela i da se obogati ili da se ugradi u javne službe i javna preduzeća i slično. To simbolizuje Srbiju. Kada si čula da u bilo kojoj zemlji prvi istrčava ministar zdravlja i kaže "menjamo zdravstvo", i to usred onoga što je gradska sekretarka za zdravlje označila kao problem zdravstva - onih pet gradskih ustanova, tri bolnice i dva doma zdravlja? Dragana Jovanović kaže: da, možda tu ima nešto, ali to se tako ne radi, to se prvo uradi preko institucionalnih mehanizama pa se tek onda izađe na konferenciju za štampu. Jeste, a mi znamo da kod nas institucije funkcionišu stvarno perfektno. Pa im odneseš dokaze, a oni kažu: e, baš smo tebe čekali, super, samo smo tebe čekali, marš napolje!, i ništa ne bude od toga.

Znači, nama je ostala samo neka snaga javnosti, i jedno zaista jadno javno mnjenje koje ne zna više za koga je, za šta je, za šta se opredeljuje. Dobili smo tu veštačku tvorevinu koja se naziva Srpskom naprednom strankom, koja sada treba sa Branom Crnčevićem, Oliverom Antićem i ostalima da bude rezervna partija za pravljenje velike koalicije kao u Nemačkoj, tako to oni zamišljaju. Meni je i ovo sa G17 koji se batrga i kome su pristigli dugovi na naplatu, mene je sramota više o tome da govorim, stvarno me je sramota. Verujem da to svi vide, ne samo ja, to vidi i to neartikulirano javno mnjenje i upravo to je ono čega se ja bojim. Kako će to javno mnjenje, kad se jednoga dana nešto artikuliše, kad ga neko izmanipuliše, kako će taj svet da reaguje, šta će da nam se dešava? Hoće li nam biti isto kao u Grčkoj? Hoćemo li imati neki novi populizam, antibirokratsku revoluciju? A za to što je moguće da se desi bićemo odgovorni upravo mi koji smo imali iste bazične ciljeve - evropsku integraciju. Demokratska stranka svojim ponašanjem - naročito Boris Tadić i njegova kamarila u tom kabinetu, odnosno Vuk Jeremić, koga ne želim da spominjem kao

posebnu osobu, izdvojenu od Borisa Tadića, jer je potpuno besmisleno, a i neukusno izgovarati ime Vuka Jeremića, a ne videti da iza te politike stoji Boris Tadić - oni pokazuju da pod evropskim integracijama podrazumevaju da ulazak u Evropu bude takav da mi svima pretimo prstom i govorimo kako su bezobrazni pošto nam postavljaju uslove, pošto nas neravnopravno tretiraju, da se svađamo sa susednim zemljama, da imamo nikad lošije odnose sa Hrvatskom, Bosnom, Makedonijom, Crnom Gorom. Mi ćemo biti krivi ako ne kažemo ono što je krajnje vreme da se kaže - ne, mi nemamo zajedničke ciljeve! Demokratska stranka, odnosno Boris Tadić i njegovi sateliti bliži su sada politici naprednjaka nego onome za šta smo na kraju krajeva svi mi glasali. Nemamo mi svi isti cilj, to je definitivno.

Mene užasno zabrinjava što mi više uopšte ne čitamo novine, mi ne znamo šta se dešava, niti mislimo da će nešto što se pokrene u medijima kao značajno, odnosno trebalo bi da bude značajno, i da će da se rešava, ne samo institucionalnim putem, nego i putem određenih pritisaka od strane, na primer, nevladinih organizacija, intelektualaca, pojedinaca. To smo sve imali, sve vreme smo imali te električne zečeve, ljude koji su iskakali iz nekog konsenzusa koji vlada i koji su nametali određene standarde i pomerali stvari napred. Čini mi se da u poslednje vreme toga više nema i da među političkom elitom - postoje naravno bitne razlike u njihovim, naročito javnim, nastupima - postoji i konsenzus. Konsenzus oko načina rukovođenja državom, dalje feudalizacije, a sve više i oko ulaska u Evropsku uniju. Možda će radikali malo da talasaju i ove razne grupe... Ne znam kako će DSS da se ponaša, ali što bismo se plašili DSS kada imamo na našoj strani naprednjake koji su postali prihvatljivi svugde. Maja Gojković je velika carica, svi je cene, svi je poštuju, nema tu šta, svako ko drži do dobrobiti Srbije zna da moraju da se poštuju te vrste promena.

Bilo nam je lako za vreme Koštunice, optužiš Koštunicu i super, i onda se glasalo za Tadića kao manje zlo. Sad više nemaš ni manje zlo, to je taj problem. Opet moram da izdvojim LDP, drukčiji je, ali izjava o promeni SPS nabolje im ne ide baš mnogo u prilog, i ja se pitam koje su to ciljne grupe kojima se te stranke obraćaju. I da li uopšte stranke razmišljaju o novim izborima, da li se trude uopšte da opravdaju poverenje tih ljudi koji su glasali za njih. Jer, jedno je politički pragmatizam, ne možemo da budemo čistunci, to je meni

savršeno jasno, ali ako politički pragmatizam postane dominantna vrednost u društvu, i to politički pragmatizam tog tipa da se zapravo nipodaštavaju birači, e, onda smo u problemu. Do sada sam uvek znala šta je to što treba da se desi da bi se krenulo na bolje, a sada ne znam da li me veći užas spopada od ideje da padne vlada ili od ideje da vlada opstane. Jer, ako opstane, osećam se kao taoc jedne politike koja sigurno nije dobra, a s druge strane, ako padne, osećam se odgovornom - čoveče, pa ja lajem protiv Tomice Milosavljevića, pogledaj, pada vlada, G17 Plus, a ko će da nam dođe? Naprednjaci, Brana Crnčević, Oliver Antić? Pa, ne, ne, ja to ne bih preživela! I sada, eto, pristajemo na svaku varijantu. Čitamo po novinama šta ima da nam kaže Suzana Grubješić ili Tomica Milosavljević, pa se stalno smenjuju i stalno nam objašnjavaju iste stvari, stalno nam uvijaju u oblance svoj politički pragmatizam najprizemnijeg nivoa. A oni znaju da mi znamo da oni to pričaju zato što pokrivaju sebe, i tu zapravo nema više nikakvog razgovora, nema pomaka napred. Srbija stagnira, a stagnacija je za Srbiju propast.

Mene neki prijatelji koji žive u inostranstvu pitaju "je l' se to nama čini ili je u Srbiji sve do te mere trulo da se više ništa ni ne dešava?". Nema sad tog događaja koji mene može da pokrene i motiviše, nema, upravo zbog mogućih posledica. Da li želiš da padne vlada? Ne, ne želim da padne vlada. Da li želim da se ljudi pobune? Ne, ne želim ni to, plašim se i toga. Šah-mat situacija je, mislim, prilično teška, a mi smo svi potrošeni i izduvani baloni. Šta će biti sada sa tom krizom koja nastane, šta će biti sa ovom sirotinjom, šta će biti sa ljudima koji su na dnu, šta se dešava kad se taj svet pokrene, ako se taj svet pokrene? Šta se dešava? Šta mi tu radimo? To mi sve deluje toliko katastrofično da ponekad odbijam da mislim o tome. Teško je, u stvari, živeti u državi u kojoj vidiš da stvari ne idu kako treba, a opet, nisu ni do te mere napete da moraš da bežiš. A ništa se ne dešava - a bilo šta da se desi, znaš da će biti samo gore. Znam da ne postoji recept, ali gde su svi ti pametni ljudi, gde su sve te individue, ako to više uopšte postoji, koje mogu nešto korisno da kažu, da ponude neka rešenja, da se otvori neki razgovor na tu temu? Ne znam, nemam rešenje, a nemam više ni entuzijazma, i čini mi se da ni ljudi oko mene nemaju entuzijazma. Šta sad znači ne rešiti pasoše? Opet smo njihovi taoci sa tim pasošima. Ja samo hoću da imam pasoš i hoću da budem građanka države u kojoj neće glavni problem biti imbecilnost i nesposobnost i lukrativnost,

idiotizam, ne znam kako to da nazovem, političke elite u Skupštini koja nije u stanju da donese zakon o pasošima. Oni jadni, nikakvi političari desetorazrednog karaktera koji su se našli u tim poslaničkim klupama - mislim, ono svet nije video, onu garnituru! - oni demonstriraju tako svoju moć nad tobom, i oni imaju tu moć, a ti ne znaš čega se više bojiš, jer se te njihove moći ne bojiš, čini ti se, kad bi je video dunuo bi je, znaš, onako, i nju, i sve njih koji prave te kombinacije. A s druge strane, bojiš se upravo reakcije kod ljudi, izazivanja gneva, jer šta onda, koje je rešenje posle toga? Niko ne želi nikakav građanski rat, ne želimo Grčku, ne želimo nasilje.

SVETLANA LUKIĆ:

Kod nas ne bi bila Grčka.

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO:

Bilo bi gore, i zato ne smeš da praviš ni strašan pritisak, ne smeš sebi da dozvoliš ni da budeš gnevan, ni ljut. I tako, hajde, pusti ih da izglasaju zakone 20. decembra, neka nas zezaju, neka demonstriraju svoju moć, samo da ljudi ne polude i da ne krenu sa močugama na njih ili nekim vatrenim oružjem, ili da svaki taksista koji je frustriran zbog dozvole, ili svako ko je frustriran zbog urbane mafije, ne krene da izravnavava svoje račune. To je katastrofa, u tome se ne vidi izlaz, a oni se mnogo igraju time. I onda gledaš te poslanike koji samo demonstriraju svoju moć, a ta moć je jedna moć u jednoj državi koja propada i u kojoj je nezadovoljstvo ljudi tako veliko. Ono jeste izduvano, nije napumpano u ovom trenutku, ali ništa lakše nego napumpati ga, ništa lakše. I, šta posle? Da li neko u ovoj državi ima izlaznu strategiju? Da li Boris Tadić kao predsednik države u svom kabinetu, okružen svojim saradnicima, zaista ima sindrom Marije Antoanete, pa ne želi da vidi šta se dešava, zamišlja da to sve ide svojim putem zajedno sa tim njegovim desnim eksponentom Vukom Jeremićem? Da li oni zaista ne vide šta se dešava? Koja je njihova izlazna strategija? To meni više uopšte nije jasno.

Kako sad da se pravi alternativa u Srbiji? I za vreme Miloševića, i za vreme Koštunice postojalo je nešto za šta se vežeš, neko nešto kaže, pa se ti strašno obraduješ, tu ima ljudi koji su normalni, koji misle. Ali više nema ni toga. Slušaš *Peščanik*, čitaš novine - mislim, šta radiš u stvari, nije mi jasno. Za svaki medij u ovoj Srbiji tačno znaš

koju političku opciju ima i ko stoji iza njega. Pa, odlazak Borisa Tadića na sahranu Alekseja, na primer, to se prezentuje kao državna vest, a to je privatna stvar. Ima pravo predsednik države da ode na sahranu, ali to je nama bila udarna vest. Mi se do te mere dodvoravamo Rusima da je to evidentno - ma, evidentno je da su oni odustali od politike Evropske unije i to je ovaj mali, takozvani ministar inostranih poslova sasvim jasno i glasno rekao i stekao je popularnost, on je najpopularniji političar. Eto, u tome je stvar, preko toga se testira javno mnjenje. Rusija, Rusija, Rusija, mi se stvarno okrećemo ka Rusiji i to je ono što mene užasava, taj despotizam i ta koncentracija vlasti.

Svi smo se podsmevali Borisu Tadiću što izigrava neku vlast, a on je, čovek, zaista koncentrisao svu vlast, on je mrtav-hladan, on kaže, bez ikakvih posledica, da će smenjivati sve članove vlade, on na svoj način imitira Putina, kao, pogledajte kakav sam, lajte vi samo, ali ja ću da smenjujem članove vlade. I svi znamo da će on smenjivati članove vlade i pitam se kako članove vlade i tu Demokratsku stranku više nije sramota, da tu najveću stranku toliko srozaju. Pa, da li ima nekog autonomnog čoveka tamo koji će da kaže: aman, bre, dosta, ljudi! On tamo preti, ja ću da izbacim ovoga, ja ću da izbacim onoga, ja kao predsednik, ja kao predsednik stranke... Pa, čoveče, to je balkansko-srpska imitacija Putina, to je katastrofa. A Evropska unija, ona je nešto kao rezervna varijanta. Sigurna sam da postoje među poslanicima, članovima i biračima Demokratske stranke ljudi koji iskreno, autentično žele i sve bi uradili da uđu u Evropsku uniju, ali vlast je koncentrisana kod čoveka koji ne želi u Evropsku uniju, a to je Boris Tadić; Vuk Jeremić je potpuno nebitan, on je samo izvršilac određenih radova koje Boris Tadić nije u stanju da izvede. I opet kažem, pobedio je Dobrica Ćosić, to je taj takozvani evropski put Dobrice Ćosića koji nikad nije bio evropski, i njega oličava Boris Tadić, koji bez ikakvog stida, srama i protivustavno koncentriše celu vlast u svojim rukama. Ali pošto Boris Tadić ne deluje kao tip autoritarnog čoveka, poput Putina, mi se malo smejujimo, jer, eto, jadna je Srbija u kojoj je Boris Tadić prigrabio svu vlast pored svih nas ovako genijalnih. Ali on to jeste uradio.

Bojim se da će sada da dođe ona situacija kada će svi ljudi koji su bili hrabri i lično angažovani reći: e, pa sad je bilo dosta, svi se ugrađuju, hoću i ja da živim i da preživim, ako imam tu sreću, kao

Ilfi i Petrov, teško je zamisliti da postoji takav gadan grad kao što je Pištislav, ali on postoji i s njim treba računati. Tako će da bude i ovde, teško je zamisliti da je nama baš pripala ta sreća, gadna sreća da živimo u ovakvoj zemlji kao što je Srbija danas, ali kad je ona takva, s tim treba računati. Dakle, daj da vidimo kako ćemo da se namestimo i da bolje prođemo, jer se entuzijizam koji je postojao pretvorio u budalaštinu, u stvar za ismevanje, ljudi ti se smeju. A ljudi moraju da vode računa o svojim porodicama, o svojoj poziciji, moraju da vode računa o starosti, žele da prežive, pa ne mogu da budu aktivisti celog života. Bojim se da će sve veći i veći broj ljudi da se pasivizira, i to upravo intelektualaca kojih mora da bude. Uvek je Srbija imala veliki broj intelektualaca koji su odlično govorili, fantastične knjige pisali, fantastično promišljali to što se dešava u Srbiji. Ali danas imamo politiku ispuštenih guma. Automobili su najnoviji modeli, ali gume im ne rade, ne možeš ni da ih popraviš, ne mogu da se pokrenu. Tako je i to bogatstvo koje je postojalo u Srbiji počelo, putem kompromisa i raznih drugih oblika prilagođavanja, polako da nestaje sa scene i bojim se da će Srbija zapravo da ostane i bez tih angažovanih, pod znacima navoda, intelektualaca, koji su uvek davali jedan drugi ugao i zbog kojih si se radovao što živiš u Srbiji. Poznajem dosta ljudi koji zaista više ne žele da se mešaju i uradiće sve da prežive ovaj period u Srbiji, prema jednom opšteprihvaćenom konsenzusu, ne samo kod nas, nego i od strane međunarodne zajednice. Samo da Srbija ne bi talasala i da ne bi bilo još gore.

(Gotan Project - Celos)

SVETLANA LUKIĆ:

Na kraju Peščanika čučete Svetlanu Slapšak. Svetlana je profesorka na Institutu za humanističke studije, prvom ljubljanskom privatnom postdiplomskom fakultetu. Ove nedelje je bila u Beogradu, gde je govorila na skupu o Jugoslaviji u Centru za kulturnu dekontaminaciju. I dok sam se ja preznajavala na promociji Peščanika na Palama, Vuković je levičarila sa Svetlanom Slapšak.

SVETLANA SLAPŠAK:

Pre nekog vremena me zvala jedna holandska novinarka, TV-autorka zapravo, koja hoće da snima dokumentarni film o Jugoslaviji, o dve strane rata sada, i zamolila me da joj pomognem

da nađe te dve strane rata. Ja sam pitala na koje dve strane rata misli i ona mi je rekla "pa, na one koje su bili protiv Nemaca i ove druge koji su trpeli posle". I onda mi je objasnila koliko su trpeli posle, i sve ostalo, što ja vrlo dobro znam jer živim u Sloveniji. Vađenje kostiju je bilo popularno skoro četiri godine, manje-više dva puta nedeljno na televiziji, i ja sam joj odgovorila, pošto se u meni naravno akumuliralo mnogo iracionalnog besa, "jeste vi u Holandiji imali javnu debatu između onih koji su za spasavanje Ane Frank i onih koji su protiv, odnosno za denunciranje porodice Frank, pa neka se u javnoj demokratskoj debati suoče dva mišljenja". Ona je na to zanemela.

Kolonijalna reinvenija Jugoslavije je do te mere napredovala i do te mere je danas opasna da mi moramo smatrati svojom dužnošću da ponovo uzmemo Jugoslaviju u ruke, možda ne kao politički projekt, ali svakako kao naučni projekt. S jedne strane, to je sigurno otvaranje Pandorine kutije, toga sam svesna, jer sam veći deo svog aktivnog života provela takoreći rušeći bivšu Jugoslaviju, sa određenim posledicama i cenama koje sam platila, smatrajući da onakva kakva je može da se popravi. Drugi su smatrali da ne može da se popravi, a danas smo sa rezultatom koji uglavnom svi vidimo - propast Jugoslavije se više ne upisuje u lokalne i regionalne pojmove. Ona se mora upisati u dekolonizaciju i kolonizaciju i krizu kapitalizma, jer drugačije rešenje ne može da se misli. U nekom smislu, paradoksalno, kriza kapitalizma nam pomaže da revidiramo Jugoslaviju, odnosno da rekonceptualizujemo Jugoslaviju. A zašto mislim da je nostalgija tako negativna? Zato što se iz depresije i očajanja i, zapravo, jedne melanholične filozofske misli uglavnom reinventira ono što je u nekadašnjoj kulturi bilo najjednostavnije, najvidljivije i, ja ću se usuditi da kažem i taj termin, najkičastije. Obnova partizanstva na nivou abažavanja novih heroja stripova ili nošenja uniformi o proslavama, ili pevanja partizanskih pesama sa babama i dedama je naravno emotivno zadovoljavajuće, ali kognitivno uništavajuće. Ja sam duboko uverena da nova konceptualizacija Jugoslavije mora da se odrekne toga, da konačno prestanemo da patimo za Buce-sirom i Gavrilović-paštetom, uostalom, imamo je, nije nestala, neke druge stvari jesu.

Dakle, na tom nivou svakodnevice treba da se odrekemo kristalizacije svakodnevice u šećeru i da primenimo jedan drugi

model kristalizacije, isto toliko transparentan koliko i šećer, ali zdraviji za naša tela i naš duh. Ta druga vrsta nostalgije značila bi pre svega legalizaciju žala za Jugoslavijom, legitimizaciju, ne legalizaciju, legitimizaciju u intelektualnim krugovima. Dakle, da je dozvoljeno žaliti za Jugoslavijom i njenim realnim dostignućima od kojih su neka direktno upisana u današnju svetsku krizu kapitalizma, kao što je jednakost, kao što je pravo na rad, kao što je zdravstvena zaštita, kao što je jednakost rodova i tako dalje. Dakle, taj žal treba legitimizovati. Drugi aspekt upotrebe i, ako hoćete, dekonstrukcije nostalgije jeste naravno vrlo praktično pitanje: zašto da uništavamo terapiju koja je tako uspešna, posebno za nas matore? Pa, upravo zato što se apsolutno ne sme prihvatiti stereotipizacija koja je dovela do katastrofalnih posledica onoga trenutka kada se reciklirala u novopečenim medijima. Dakle, tu opasnost treba po svaku cenu izbaciti. A treće bi bilo ponovno otkriće filozofije sreće - nisam toliko luda za Ernestom Blohom i njegovom revalorizacijom Karla Maja, ali mi je jako stalo do francuskih misliteljki 18. veka i njihove konceptualizacije sreće, privatne sreće. Gospođa Emili de Šatle, koja prevodi Isaka Njutna sa latinskog na francuski, ljubavnica je Volterova i nalazi sreću, i opisuje svoju svakodnevnu sreću terminima filozofskog zadovoljenja onoga što inače radi, a to je matematika i prevođenje sa latinskog. I konačno, ja mislim da je rešenje za nostalgiju to da se dislocira, da se premesti, da se premesti u jedno novo područje koje nije dovoljno istraživano, premda ima sjajnih primera u postjugoslovenskim kulturama. Mislim da nostalgija ne može biti ugrožena i ne može ugrožavati druge, jedino ako je smestimo u smejačku kulturu, koja u ovim krajevima nikada nije bila dovoljno razvijena, a sada bi mogla biti razvijena, jer raspadnutost institucija to u velikoj meri dozvoljava.

Kriza je uveliko već došla u siromašnija područja Evropske zajednice, udariće, ja mislim, u sam centar relativno brzo i imaćemo situaciju u kojoj će današnje plemenito pokrivanje banaka morati ipak da se pretvori u nešto drugo, jer sada države plaćaju banke i kapitaliste da otpuštaju radnike. To će se morati ozbiljnije misliti, i ja sam duboko uverena da će jedan od mogućih izlaza iz celokupne krize biti verovatno novo mišljenje socijalizma. Odnosno, bilo kakvoga sistema u kome će se na nov način, popravljen, korigiran, kako god hoćete, misliti jednakost, omogućavanje istih uslova, borba protiv najcrnje globalne

sirotinje, nemogućih uslova i svega ostalog. Ne može drugačije, stvarno ne vidim budućnost kapitalizma u ovome što se događa, nema je. I u tome smislu, naravno, misliti Srbiju se mora drugačije, ona se prosto danas utapa u jednoj mnogo široj slici. Ja za to stvarno nisam stručnjak, polovinu argumenata koji se iznose uopšte ne razumem, ali sasvim sigurno razumem da se države strašno trude, počev od Amerike, koja se tim poslovima nije ranije bavila, da spasavaju najveće, što mi se stvarno čini potpuno ludim. I glasovi u Americi su mnogobrojni - pustite ih da potonu, izgubiće posao strašno mnogo mladih menadžera - pa, neka ga izgube, bolje da oni izgube nego oni koji će bez posla izgubiti i život. Nameću se rešenja koja svet više ne može da prihvati. Ako je zaista kriza takva, ako će se zaista desiti svima, onda se što pre mora misliti na globalna rešenja. Tako da u svojoj potpunoj ekonomskoj naivnosti, ako hoćete, u svom potpunom amaterizmu, ja zaista mislim da je trenutak da se misle veliki društveni projekti, a ne da se spasavaju banke i kapitalisti koji su bili nerazumni dugi niz godina, pa im sad treba pomoć da oni prežive. Razvijeni svet je organizovan tako da će bogati biti zaštićeni u svojim tvrđavama, sa svojim lekovima, rezervama hrane, skloništima, mogućnostima da pobjegnu prvi gde treba, oni su već osigurani, tako da se ne bih naročito brinula za psihičke nesreće koje će doživljavati kada se slomi ova ili ona berza. Problem u vezi sa krizom postavlja se na sasvim drugom mestu, a to, naravno, na velikim političkim telima uopšte ne čujete, prosto je cenzura takva da nikome ne pada ni na pamet da kaže da bi se društveni odnosi morali menjati.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Da, naši liberali bi se tu jako naljutili.

SVETLANA SLAPŠAK:

Baš me briga, čujte, stvarno, liberali i treba da budu u potpunome šoku. Mene nimalo ne zadovoljava to što veoma omatoreli Grinspen kaže "pa, možda baš nisam bio u pravu", za boga miloga, umesto da se odmah povuče u manastir i da dâ sve svoje bogatstvo sirotinji. To su rešenja koja se sada pojavljuju. Meni je jako žao, ali institucije i bogataši bi sada trebalo da se ponašaju sasvim drugačije, a oni to očigledno ne nameravaju. Nego, u prvoj fazi mi svi treba da smo potpuno hipnotisani i da se bavimo time kako su bogati nesrećni, jer se berze drmaju i ne znam šta sve pada njima na glavu. Who

cares? Dolazi druga faza koja će biti nešto ozbiljnija, treba se bojati krvavih obračuna, revolucija, smenjivanja vlada i tome slično. Pitanje je tu ko treba čega da se boji. Oni koji nemaju ništa da izgube - da vas podsetim, citiram jednu poznatu pesmu, kao i neke poznate stavove nekih zaboravljenih teoretičara - oni koji nemaju šta da izgube biće u relativno boljem položaju u prvome trenutku, ali, kažem, bogati deo sveta već ima jako mnogo razvijenih mehanizama da se zavije u nekakvu fazu zamrznutog preživljavanja dok svi ostali ne izginu. I to je jedno od rešenja.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Kako se objašnjava to da u Grčkoj, istina, retko bude ovakvih nereda, ali kad buknu, onda praktično ne mogu da se zaustave?

SVETLANA SLAPŠAK:

Naravno da ne mogu da se zaustave zato što je mnogo različitih organizatora i interesenata. To je tradicija ulične pobune koja je u Grčkoj dobra, stara, utemeljena, uhodana, ja sam takvih videla ne znam koliko puta. Mogu se setiti jednoga događaja iz ranih osamdesetih godina kada je jednu devojčicu od 17 godina, koja je raznosila komunističke letke u dvorištu neke fabrike, šofer koga je vlasnik uputio jednostavno smrskao o zid autobusom. To se desilo u podne, u 12 sati, sećam se vrlo dobro toga dana. U 5 popodne istoga dana na atinskim ulicama je bilo više od milion ljudi. Savršeno organizovanih, sa redarima koji su imali trake, sa odeljenjima protestanata, manifestanata sa sloganima napisanim na platnu sa sve rupama da ne bi vetar razdro to platno i plastiku, sve je to bilo za pet sati organizovano. To ne možete zamisliti ni u Parizu, koji je drugi veliki grad u kome se stvari vrlo brzo i jednostavno organizuju u velikim dimenzijama. To je u Grčkoj moguće, oni imaju tu praksu i zato za mene nikakvo iznenađenje nije bilo - ubili su dete, šta god da se desilo, slučajno ili ne, naredne večeri su već anarhisti počeli da pale, narednoga dana su komunisti organizovali demonstracije, trećeg dana su se već i socijalisti, koji su videli da je tu i njihov interes, dodatno organizovali. Tu nema milosti, to je aparat koji je tako dobro podmazan, tako savršeno uigran, da vi zaista možete bilo gde u Grčkoj u bilo kom trenutku napraviti masu koja vam je potrebna.

A njima je sada potrebna masa, prvo da sruše vladu, to je osnovni zadatak. A onda, zaista ima još jedan element u svemu tome što se

događa - to je pobuna najsiromašnijih, jer su u Grčkoj već počeli, i to daleko dublje i daleko drastičnije, da se pojavljuju znaci krize. To su mi rekli ljudi koje poznajem, da već uveliko propada strašno mnogo sirotinje, da je proces uveliko krenuo nizbrdo, tako da se to mora razumeti u kontekstu u kojem se događa. Verovatno će srušiti vladu, a koje će rešenje biti ja ne znam, jer već skoro deset godina imamo mrtvu trku između dve porodice, Papandreua i Karamanlisa, Karmanlida i Papandreuida, koji vode svoju politiku.

Najvažnije i najbolje promene koje sam ikad videla u Grčkoj bile su promene u diskursu. Kada je diskurs postao dobar, kvalitetan, sa pametnim zamislima, onda se probudila i mašta političara, mobilisani su ljudi. Reći ću vam jedan paradoks - meni se čini da je Grčku Srbija ubila u toj odvratnoj, histeričnoj izmišljotini o srpsko-grčkom prijateljstvu i o mržnji prema svemu što je drugo, a posebno muslimanima. Grčka je pojednostavila svoj javni govor. Siromašenje misli direktno dovodi do ubistva, zaglupljivanje direktno vodi u ubistvo drugog, a zaglupljivanje je proces koji mediji dosta lako i jednostavno izvode, kada jedanput više nemaju šta da kažu. I to je to, bojim se da se zaista isti proces desio i u Srbiji i u Grčkoj, a u Grčkoj se desio pod uticajem novog izmišljenog prijateljstva sa Srbima, koje nije dovelo do toga da nemate vizu za Grčku, da vas podsetim. Ali šalu na stranu, stvarno se bojim da je taj paralelan primer gubljenja komplikovanosti govora ključan, prvo za zaglupljivanje, a posle zaglupljivanja odmah ide agresija. Bojim se da su posledice tog zaglupljivanja strašno duge u Srbiji. Samozaglupljivanje je izvedeno između 1986. i 1987, više nije bilo ni potrebno. Sve što je trebalo da se kaže u Srbiji da bi se ljudi zaglupeli rečeno je tada.

Situacija u socijalizmu se promenila utoliko što institucije stavljaju ljude na položaje, ne biraju ih same institucije. To je, izvinite, promena koja je dosta radikalna, u tom smislu bi nekakva politika vrhunske vlasti, onih koji su na samom vrhu, morala da bude usmeravanje tih institucija. Zašto se tu ne poštuju nekakvi osnovni evropski kriterijumi, ja ne znam. Ako jedna stvar funkcioniše u Evropi, onda to jeste neprekinuto sporazumevanje vlasti sa institucijama koje označavaju učenje, obučavanje, vaspitanje i na kraju krajeva, i propagandu, odnosno medije. Ta komunikacija postoji - e, a ovde ne postoji. Moram priznati da ne razumem zašto, ali sasvim je sigurno uspela medijska

manipulacija po kojoj su oni koji stalno govore o odgovornosti, o ratu, smešteni u nišu za divlje životinje. Bojim se da su to ključne greške najviše vlasti i njihovog uticaja na promenu javnog govora, za to ne može da bude odgovoran niko drugi nego onaj ko je najviše plasiran.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Da li je Vuk Jeremić tako vidljiv spolja, kao što je nama vidljiv iznutra?

SVETLANA SLAPŠAK:

Slušala sam ga nekoliko puta i moram priznati da nisam primetila nikakvu bitnu razliku između njega i, neću da kažem uvredljivu reč, ali ogromne populacije mlađih političara danas u svetu koji se ne odlikuju ničim drugim sem svojom odanošću onome ko je viši. To je prosto tip koji je sada postao aktuelan. Videla sam ih na slovenačkoj sceni, ljude koji sa strašću brane svoju potpunu zavisnost od nekoga ko je iznad njih i to je jako žalosno. Premda kod Jeremića, ako ništa drugo, imate jedan novi kvalitet, čovek govori jezike i to dobro, vrlo lepo i to je vrlo dobar element. Ali, kada ga slušate kako govori o stvarima kao što je kosovski problem, koji ja mislim da u Srbiji ne bi trebalo više da postoji, u čemu je više problem? Imamo nezavisnu državu sa kojom treba ustanoviti pametne odnose da bi se eventualno uticalo na zaštitu manjina, i to je to. Ali sve dok se zadržava jedan tip govora koji je zavisn od više vlasti, šta hoćete da se desi? Ništa. Videli ste isto tako veoma mladog hrvatskog ministra za spoljne poslove, čovek bi na osnovu mladoga lica rekao da će nešto da se promeni, ali ništa se ne menja, samo je još veća apsolutna vernost onome ko je iznad. Prevara je mlado lice, vi biste očekivali mladoga čoveka da unese nekakvu novu ideju, a jeste li je možda primetili? To su naše zablude i naši stereotipi, evo, fino, mlad čovek.

Znate, jedna stvar je dosta ključna u modernoj Evropi, u modernom svetu, i to upravo sada sa krizom, a to je što ne moramo više dovoditi u direktnu vezu ono što govore političari i ono što se zaista dešava, to više nije povezano. Taj jezik se sve više odlepljuje, njihov način upravljanja sudbinama većine, čitavih naroda, postao je, sa krizom, manje relevantan, a to može da dovede do dobrih posledica. Ako se sećate Montija Pajtona, jedna divna epizoda iz one prve serije sedamdesetih godina bilo je dovođenje ministra u studio.

Ministar počinje da objašnjava neku vrlo važnu stvar, a spiker se okrene drugome koji sedi i kaže "dok ministar govori mi ćemo...", kaže neku potpuno trivijalnu, besmislenu stvar. Da, dok ministar govori - u tom smislu mi živimo u svetu u kome treba revidirati situaciju dok ministar govori. Ali to se, žao mi je, može jedino putem medija.

SVETLANA VUKOVIĆ:

I mene mnogo iznerviraju, mnogo su glupavi.

SVETLANA SLAPŠAK:

A gde su pa pametni, izvinite, možda poznajete svetsku državu u kojoj su političari pametni, razumni i znaju kako da se ponašaju. Pogledajte Island, zemlja se raspada, ja prosto ne verujem da savremeno parlamentarno organizovanje politike onako kako ga znamo više odgovara zahtevima sveta, ne odgovara više nigde. I ta stvar sa parlamentarnom demokratijom i demokratijom uopšte - mora isto tako jedanput da se nađe neka dobra igla da to pukne. To ne ide više nigde. Imali smo trenutak, jedno veće nadanja, slušali smo fantastičnu retoriku Baraka Obame, to je zaista bilo briljantno, to je najbolje u američkoj tradiciji, tako nešto dobro davno nisam slušala. Jedno veće - i dovoljno. Šta će biti dalje nije bitno, ali, prosto, naučimo se da oni ne mogu više da vode politiku, da svet zahteva neka potpuno druga rešenja. Znae, modeli koji se nude jesu tihe revolucije, srednje revolucije, burne revolucije, to je ono što se nudi kao dosta predvidljiv model. Bojim se da u drugim terminima više ne može da se misli o budućnosti. Evo nas opet na velikim temama, kuku mene, to najviše mrzim.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Šta vi tamo predajete?

SVETLANA SLAPŠAK:

Kako to izgleda? Predajem od 5. novembra do 23. decembra svaki dan, u 12 sati imam kurs na srpskom jer su to moji studenti zahtevali. Kurs se zove Invencija Balkana od antike do danas. Od 15 do 18h imam kurs na engleskom koji se prvo zvao Uvod u feminizme i feminizmi pre feminizma, a sada je Film, TV i pozorište i žene. To je pet puta nedeljno, a jedanput nedeljno još imam kurs Balkanske žene na slovenačkom.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Dobro, znači revolucija, ili šta?

SVETLANA SLAPŠAK:

Bojim se da sledi veoma ozbiljno promišljanje ozbiljnih promena, što je vrlo učtiv naziv za revoluciju. Evropa ima model welfare state koji je napustila već početkom osamdesetih godina, neke od tih mera će morati da se vrate. U Engleskoj su već počeli sa nekim takvim merama, prosto potkupljivanja, pomaganja stanovništva. Nadam se da to nije samo predbožićna akcija. Za to vreme jedna trećina sveta već uspešno umire od gladi i bolesti, ali nikoga nije briga, i to je deo krivice koji će se olupati o glavu Evropi. Ali se sada situacija promenila, jer je strašno mnogo mladih ljudi otišlo levo. Mene uopšte ne zanima kako, neki direktno imitiraju crvene marame i folklor, a neki ozbiljno misle u terminima trećega sveta, ponovo čitaju stare leve teorije, tako da situacija uopšte nije nezanimljiva. To je zaista potpuni preobrat, jer to rade mladi. Još uvek naravno postoji čitava serija privilegovanih desnih budala koji će tvrditi da se demokratija sastoji u tome da je levica zaboravljena za sva vremena. Neka ih.

SVETLANA LUKIĆ:

Bila je ovo Svetlana Slapšak i još jedan Peščanik.

SVETLANA
SLAPŠAK

NOVA CRKVA

LJUBODRAG STOJADINOVIĆ, *novinar,*

VLADIMIR GLIGOROV, *ekonomista,*

VÉGEL LÁSZLÓ, *pisac,*

SRĐA POPOVIĆ, *advokat*

SVETLANA LUKIĆ:

Ove nedelje Tadić je postigao odličan rezultat: zemlju je predao na čuvanje Vladimiru Vladimiroviču, a kada se nešto takvo desi, na čelu Generalštaba ne može ostati čovek kao što je general Ponoš. On je doveden na to mesto da srpsku vojsku pripremi za Partnerstvo za mir i NATO, a sada, kada je Srbija kao svog saveznika izabrala Moskvu, jasno je da general Ponoš mora da ode. Problem je što, za razliku od mnogih, Ponoš ima integriteta, i nije hteo da nestane u tišini, nego nam je rekao ono što je dužan da nam kaže, da ova vlast i ova zemlja nemaju strategiju odbrane, da se odustalo od profesionalizacije vojske, da se pare troše na pogrešne stvari i da nam je ministar odbrane fićfirić koji je češće viđan na koncertima svog tasta i na raznim okupljanjima beogradskog džet-seta nego što se bavio svojim poslom. Doduše, Šutanovac se nije ni trudio da nam se prikaže kao ministar odbrane, sem kada je trebalo da ode na neki aeromiting, na koji vole da idu svi dečaci. Za razliku od običnih dečaka, Šutanovac je mogao i da se provoza u MIG-u i da nam onda naširoko priča o tome kako piloti svaki put kada uzlete rizikuju i svoj život. Za taj hrabri čin vozanja MIG-om ministar je pre neki dan dobio zlatnu značkicu.

Ovih dana su se svi obrušili na generala Ponoša zato što je poremetio idilu. Napali su ga svi, od onog Šešeljevog potčrka Todorovića, koji je na našu sramotu šef republičkog Odbora za bezbednost, do predsednika Vlade Cvetkovića. Da je sa Ponošem gotovo, bilo je jasno kada se na njega ustremio Cvetković, koji je baš na Ponošu pokušao da dokaže kako je on, majke mi, pravi pravcijati predsednik vlade.

Sada se čeka mudra presuda mudrog predsednika, koji kao nema s tim nikakve veze, nego je, kao i mnogo puta do sada, nahuškao svoje saradnike na nekoga, a onda se pojavio da izigrava plavi šlem, mirotvorca, takoreći majku Terezu. Gotovo je s tim njegovim glumatanjem neobaveštenog i pomalo nezainteresovanog šminkera. Tako je na početku izgledao i Koštunica, da bi se na kraju ispostavio kao sitni i zli demijurg. Tadić se iz dana u dan transformiše u to isto. Sada samo treba da razaznamo ko su njegovi Nikitovići, Ace Tomići, Bulatovići, Antonići i Vukadinovići. Konkurs je otvoren, a interese-nata ima mnogo.

Tadić i DS su ove nedelje sa ovakvom prodajom NIS-a i ovakvim eliminisanjem načelnika Generalštaba stavili tačku na evro-atlantske integracije Srbije. Uostalom, ona pojava koju nazivaju ministrom inostranih poslova pre neki dan je jasno rekla ruskom ambasadoru - da ova vlada i sve ostale vlade u Srbiji imaju dve konstante od kojih nikada

SVETLANA
LUKIĆ

neće odustati, a to su Kosovo i Rusija. Podržao ga je njegov ideološki prijatelj Branko Ružić, predsednik IO SPS, rečima "Srbija se ne okreće Rusiji, nego joj se vraća". U to ime Tadić je Medvedevu poklonio NIS. Njih dvojica su razmenili neke kožne fascikle u kojima piše da oni politički garantuju da će Gazprom izgraditi taj Južni tok i te Banatske dvore. Koliko znam, u srednjem veku su odnosi među ljudima počivali na poverenju ukorenjenom na osećanju časti, a moderno društvo se zasniva na UGOVORU. Ugovor jeste potvrda nepoverenja u bližnjega, kada sa njim sklapamo posao. Jasno mi je zašto su se Rusi dosetili bratskog stezanja ruku, ali mi nije jasno zašto smo mi na to pristali. U stvari, pomalo mi je jasno i od toga me hvata strah.

Jedna od primedbi na ovu emisiju i na naše sagovornike je da širimo defetizam i strah. Ko se boji u Srbiji, ima razloga za to. Postoji ne mali broj pacijenata, govorio je Jung, koje je potrebno preplašiti, jer oni zbog zakržljalih instikata više nemaju straha, a čovek koji se ne boji stoji na rubu propasti.

Na početku Peščanika slušate vojnopolitičkog komentatora Politike Ljubodraga Stojadinovića.

LJUBODRAG STOJADINOVIĆ:

Ponoš insistira da postoji sukob između koncepcije Generalštaba i nedostatka bilo kakve koncepcije u Ministarstvu odbrane. To je rekao u jučerašnjem intervjuu Politici. S druge strane, u Ministarstvu odbrane tvrde da ne može biti sukoba koncepcija, jer i ne postoje dve koncepcije, nego samo jedna koju kreira Ministarstvo. Po zakonu, dakle, jedino Ministarstvo odbrane može da pravi koncepciju koja proizlazi iz politike odbrane i iz onih dokumenata koje je država usvojila kada je odbrana u pitanju. Međutim, general Ponoš tvrdi da Ministarstvo odbrane nema nikakav plan, da politika odbrane praktično i ne postoji, jer dosad nisu usvojeni oni dokumenti koji predstavljaju polazni okvir za vođenje bilo kakve politike odbrane: strategija nacionalne bezbednosti i u skladu sa njom strategija odbrane.

Srbija je proglasila vojnu neutralnost pre svega u skladu sa političkim interesima grupe koja se nalazila na vlasti u trenutku kada se to dogodilo. Ali ako Srbija polazi od principa da je Kosovo deo njene teritorije, a na Kosovu nema nijednog srpskog vojnika, nego se snage drugih država nalaze na toj teritoriji, onda tu postoji problem koji se ne može razrešiti na nivou neutralnosti. Ja pretpostavljam da to politička grupacija koja vrši vlast u ovoj zemlji dobro razume, ali da se to

upotrebljava u dnevopolitičke svrhe. Pretpostavljam da je zbog toga general Ponoš govorio o 2015. ili 2020. godini, sa idejom da srpska politička javnost treba da razume proces razvijanja vojske u skladu sa interesima države koja želi da sačuva svoju bezbednost, spokoj i pristojnu poziciju na Balkanu. To može da bude ugroženo upravo zbog loše politike odbrane i loše izabranih saveznika, zbog loših poteza vlasti, koje su možda izazvane trenutnom frustracijom zbog odgovarajućih nepravdi, a ne interesima države koji moraju da budu stariji od ambicija aktuelnih vlasti.

Sada se ne zna da li će Srbija standardizovati svoju opremu sa Istokom ili sa Zapadom. Razlog ovoj nedoumici je upravo ta neutralnost. Ona može mnogo da nas košta, jer svaki zastoj nas vraća u tehnološku praistoriju. Znači, u ovom trenutku politika odbrane nije definisana, nego se sprovodi ad hoc i od ministra do ministra. Svaki ministar u poslednjih 7-8 godina imao je svoju politiku odbrane i time je struka u vojsci oštećena. Mnogi ministri su svoje pozicije shvatali kao odskočnu dasku za neku drugu funkciju. Oni su nešto započinjali, ali nikada nisu završavali. Mnogi od njih nisu ni razumeli šta je trebalo početi, a šta završiti, a neki nisu znali šta je početo, a šta treba uraditi. Politika odbrane ovde je svedena na konfuznu predstavu o tome šta su interesi države i na nedostatak saznanja o tome na koji se način ti interesi države u sferi odbrane ostvaruju.

Predsednik države je pokušao da jednom smirujućom izjavom pacifikuje taj sukob, koji je pomalo i lični, ali ne verujem da će sve ostati samo na njegovoj izjavi da se on neće stvarno umešati. Ne postoji druga ličnost u ovoj državi osim predsednika države koji po Ustavu rukovodi Vojskom. Vojskom ne rukovodi Ministarstvo odbrane. Ono je pre svega koordinirajući činilac vlade, a Vojskom rukovodi, i u miru i u ratu, predsednik države. U tome se sastoji to dvojstvo načelnika Generalštaba, koji je na jedan način usklađen sa sistemom rada u okviru Ministarstva, pa je Generalštab jedna od organizacionih jedinica Ministarstva odbrane, a s druge strane, on je neposredno potčinjen predsedniku države. Pretpostavljam da nije moguće da posle svega obojica ostanu na svojim mestima. Može se dogoditi da ode jedan ili drugi, ili obojica, ali ovakvo stanje nije održivo. Ne verujem u neko pomirenje koje bi moglo da bude spontano ili pod nagovorom arbitra kao na fudbalskoj utakmici - hajde, rukujte se i idemo dalje. Ovde su ipak izgovorene teške reči i u pitanju su teški problemi koji očigledno nisu rešavani. Radi se o krupnim razlikama u razumevanju onoga šta

treba uraditi, koje postoji i u srpskoj javnosti. Kada se predsednik bude vratio iz Rusije, pretpostavljam da će njegov prioritet biti sistem odbrane. Bilo bi pravo čudo da izostanu kadrovske promene.

MILOŠ ĆIRIĆ:

Meni se u intervjuu Politici čini zanimljivim odgovor generala Ponoša na vaše pitanje šta bi radio posle Vojske. On je rekao da bi jednako dobro napredovao i u građevinarstvu. Da li ste to shvatili kao nagoveštaj Ponoševe ostavke?

LJUBODRAG STOJADINOVIĆ:

I u privatnom razgovoru na nekom prijemu on mi je rekao da može da se snađe bilo gde. Nije nemoguće da on posle svega sam, ili pod pritiskom snaga koje su ga tu i dovele, ode sa tog mesta. Mnogi oficiri su vrhunski stručnjaci u svojim oblastima. Vojvoda Živojin Mišić je jednom rekao "ko sme, taj može". General Ponoš je smeo da kaže. On će snositi posledice svoje odluke, ali će na kraju, kada sve bude gotovo, bar moći da kaže - ja rekoh i spasih svoju dušu. Dakle, to može da bude pouka i za ljude koji iz politike olako dolaze na dužnosti koje smatraju atraktivnim. Ja se, naravno, ne zalažem da ministri odbrane ponovo budu generali, ali se zalažem za izbor dobrih savetnika. Mi imamo savetničke timove u kojima ljudi imaju 20 i nekoliko godina, koje treba savetovati kako da nekoga savetuju.

Istup generala Ponoša je lekovit i podseća nas da je u našoj istoriji bilo više takvih slučajeva. General Jovan Belimarković, koji je razbio Turke i proterao ih sve do Vranja, pobunio se protiv svog načelnika Generalštaba i nazvao ga štapskim pacovom. General Živojin Mišić je tri puta penzionisan i vraćan zbog teških reči i psovki na račun načelnika Generalštaba. Takva vrsta neposlušnosti u srpskoj istoriji vrlo često je bila lekovita.

Ideju o profesionalizaciji vojske mora da ima država. Vojna struka to predlaže, a država prihvata. 2005. general Ponoš je bio na čelu tima u Ministarstvu odbrane, napravio je pregled strategije odbrane, gde je predviđeno da do 2010. Vojska Srbije bude profesionalna: bez regruta i bez obaveznog vojnog roka. Sada to očigledno nije moguće, a pravda se recesijom i globalnom krizom. U pitanju je različito razumevanje trošenja onih para koje su date. Ja sam imao dve informacije, jedna je da Ministarstvo odbrane nije potrošilo 480 miliona evra, a juče sam dobio informaciju u Ministarstvu da su sve te pare već realizovane. Dakle, to

su dve potpuno oprečne informacije i ja nemam mehanizam da ih proverim. Ali nezavisno od toga, očigledno je da od profesionalizacije Vojske do 2010. ne može biti ništa i to ne zbog nedostatka para, jer sistem koji sada imamo je vrlo skup i neefikasan, nego zbog nedostatka ideje na koji način to sprovesti.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Ljubodrag Stojadinović s kojim je razgovarao Miloš Ćirić. Miloš je jedan deo ovog intervjua priredio za naš sajt, a tamo možete da pronađete i tekst generala Ponoša, u kojem on još pre godinu dana upozorava na probleme u Vojsci Srbije. U nastavku emisije slušate ekonomistu Vladimira Gligorova.

VLADIMIR GLIGOROV:

Imamo vladu koja zaista ima šanse da bude najgora vlada od 2000. Ona jako liči na vlade iz vremena Slobodana Miloševića. Ti ljudi su bauljali od jedne stvari do druge, u zavisnosti od toga šta se dokona u vrhu vlasti. U ovom trenutku čak nije jasno ni ko sačinjava taj vrh, niti kako on dolazi do svih tih ideja. Iz puke nemoći, pretpostavljam, intelektualne i političke, vidim tendenciju da se, naročito predsednik države i ministar spoljnih poslova, oslanjaju na duhovno jedinstvo sa Rusijom. Od nekoga ko je po profesiji fizičar i nekoga ko je po profesiji psiholog, ta ideja o vanvre-menskom kolektivnom, verovatno verskom duhu koji pluta i objedinjuje ljude i nacije, zaista mi je fascinantna. Dublje posledice te ideje odražavaju se na sistem legitimnosti u Srbiji i njenu strategiju razvoja.

Pitanje legitimnosti se postavlja zbog toga što je na glasanju glasačima postavljeno pitanje gde žele da idu i oni su dali odlučan odgovor - želimo u Evropsku uniju. Postavlja se pitanje odgovornosti vlasti koja, evo, kroz usta ministra spoljnih poslova kaže da, pošto to ne piše u Ustavu, vlada može i da odustane od evropskih integracija. Znači, to što je neko dobio mandat demokratskom procedurom izbora ne znači ništa. To je jedno, a drugo, ako neko kaže da je integracija u Evropsku uniju naš prvi prioritet, ali će naš najbolji bilateralni partner u više decenija biti Rusija, onda on ne razume spoljnu politiku koju mora da vodi, ukoliko se priprema da bude član EU. Vi ne možete imati privilegovane bilateralne odnose sa zemljom izvan EU, ukoliko ste član ili zemlja koja želi da postane član. Odnose sa Rusijom može da ima samo EU. Ne možete jednom nogom biti u EU, a drugom u Iranu. Trenutno u Srbiji postoji potpuni nesklad između autoriteta vlade i poslova koje treba

obaviti, između političke stabilnosti koja je neophodna i političkih ambicija ljudi u i izvan vlade i partija koje je sačinjavaju. I postoji potpuni nedostatak strategije kada je reč o približavanju EU. U ovom trenutku to nije strateški cilj. Tome dodajte činjenicu da Demokratska stranka apsolutno ne funkcioniše. Iz te stranke vi nemate apsolutno nikoga ko bilo šta bitno govori. Čovek sa najvišim položajem u vladi iz Demokratske stranke je Boža Đelić, koji je praktično ostao bez teksta, jer očigledno nema nikakvu podršku za to što radi. Njemu su date te evropske integracije, ali vi po težini koju on ima u vladi vidite koliki je značaj cele te priče. Dat mu je resor nauke, u koji se on inače ne razume, koji inače nikoga u Srbiji ne zanima i to se vidi i po budžetu za nauku. Stvarno je dramatično kako se prema toj stvari Srbija odnosi. Ali dobro, to je tradicionalan odnos prema nauci u Srbiji i tačno se zna koliko znači biti ministar nauke. To praktično ne znači ništa.

Predsednik vlade nije, koliko ja razumem, ni član DS, ili, ako jeste, učlanio se juče. Za ministarku finansija važi isto, ni ona ne govori u ime partije i nema autoritet u njoj. Ako uopšte neko ima autoritet u toj partiji, mimo predsednika države, mi ga ne znamo. Još se tu i tamo pojavljuje Mićunović, koji na svaki mogući način racionalizuje ovu budalaštinu. Ja ga razumem, on to čini sa dobrim namerama, ali od toga nema koristi. Pored toga, on očigledno ne govori u ime stranke. Prema tome, Demokratska stranka kao stranka ne funkcioniše.

Srbija prosto ne ume demokratski da misli, to je taj osnovni problem. Vi ste imali ljude koji su za nešto glasali. To nije bilo pre 50 godina, to je bilo u maju. Glasničima nije bilo postavljeno hiljadu pitanja, nego samo jedno - da ili ne za ulazak u EU. I sama DS je za majske izbore govorila da su to referendumski izbori, je li tako. Znači, vi ste dobili potvrđan odgovor i šta tu ima dalje da se raspravlja? O kom konsenzusu mi govorimo? Vi možete govoriti o obavezama prema demokratskoj volji birača izraženoj na izborima, koja vas je dovela na vlast. Izborna pitanje se nije ticalo duhovnog jedinstva sa Rusijom, šta god to bilo. Uvek se nasmejem kada to čujem. Niti se izborna pitanje ticalo duhovnog jedinstva sa Iranom. Na izbore se u demokratijama retko ide sa jednim pitanjem. To se dešava samo kada se odlučuje o nečem krupnom. Tako je bilo 2000, pa sada, i to ne jednom, jer isto pitanje je, osim na predsedničkim izborima, bilo postavljeno na parlamentarnim izborima i na izborima u Vojvodini. Posle toga, vi imate samo obavezu da izvršite to što je odlučeno. Tu nema mesta razmišljanju o konsenzusu. To je

razumeo čak i Toma Nikolić i pobegao od te Srpske radikalne stranke, jer je ona očigledni ćorsokak.

Pitanje koje se postavlja je šta su država i vlada na tome uradili. One nisu uradile ništa, bukvalno ništa. Hajde da se koncentrišemo samo na presudni uslov ulaska u EU, a to je predaja Ratka Mladića. Taj uslov je postojao i pre izbora, što znači da su ljudi sa saznanjem o tom uslovu ipak glasali za evropsku opciju. Vi zato nemate obavezu prema Holandiji, nego prema sopstvenoj javnosti, prema onima koji su glasali za vas, da to pitanje skinete s dnevnog reda. Ponavljam, Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju potpisan je od strane Evropske unije, uz taj uslov, pre izbora. Pa pogledajte haos sa pasošima. Oni su doneli neki zakon sa idejom da mogu da obezbede šengenske vize za sve nas od 1. januara 2009. Vidite kolika je to jedna otkaćenost od realnosti. EU stalno javno govori da Srbija ima veliki administrativni kapacitet. Srbija u stvari ima izuzetno mali administrativni kapacitet za bilo šta. Administrativni kapacitet Crne Gore je veći od njenog, što je katastrofa. I onda kreću te neverovatne priče - možda Unija odugovlači zbog krize, možda Unija nas uopšte i neće, i tako redom. EU je dala milion signala, ja sam, na kraju krajeva, jako puno na tome radio pred grčki samit u Solunu i tačno znam da je odluka o primanju Srbije doneta.

Onda se uzdiše - ah, oni nam postavljaju i uslov dobrosusedskih odnosa i regionalne saradnje. Taj uslov je postojao još pre 2000. To je bio uslov koji Hrvatska nije poštovala u Bosni i Hercegovini dok je Tuđman bio živ i zbog toga je bila na ivici uvođenja sankcija. Ministar spoljnih poslova kao da nema pojma o tome. Čitam kako ljudi, koji bi to morali znati bolje od mene, upoređuju slučaj Gotovine sa slučajem Ratka Mladića. To je potpuna besmislica. Međunarodni sud pravde je odlučio da je u Srebrenici bio genocid. I Srbija je po toj presudi osuđena za nesaradnju. Najveći broj zemalja EU drži do te presude kao do lanjskog snega. Većina njih bi bila spremna da pređe preko toga i pogura proces integracija Srbije napred. Ali ako bi oni ozbiljno razmišljali o svojim obavezama, posle te presude oni ne bi mogli da naprave korak napred sa Srbijom, budući da ona krši, i dan danas Konvenciju o genocidu. To uopšte nije mala stvar.

Ja ne poznajem Borisa Tadića, ali po njegovom ponašanju i njegovim odlukama stičem utisak da on zaista smatra da ovde vlada predsednički sistem. On je i šef najjače stranke i predsednik države i sva vlast je u njegovim rukama. Nemam rđavo mišljenje o Mirku Cvetkoviću, ali i nije reč o njemu, jer on nije izabran čak ni na jedno mesto u partiji, a ni

premijersko mesto nije dobio na izborima. On ne može da ima političku težinu u demokratiji. On može da ima političku težinu u sistemu Josipa Broza, ili Putina, zato što se u takvim sistemima tačno zna ko je gazda i ko izdaje naređenja, a ko vrši tehničke poslove. Tako je bilo i pod Miloševićem. Šef najjače stranke zaista mora da ima ozbiljnu političku težinu, pa da neku jaku ličnost iz partije stavi za predsednika vlade i da mu se ne meša u posao. To nije jednostavno i zbog toga je on izabrao Mirka Cvetkovića. Sutra će to verovatno ipak naslediti Jeremić, jer Tadić i Jeremić su očigledno tandem koji spaja duhovno jedinstvo.

Problem je, naravno, u tome što ni Jeremić nema nikakvo uporište u partiji, a pored toga, ne razume se u ono što je ključno za vladu. Za vladu su ključni privredni problemi i privredna pitanja. Tu vi morate imati autoritet, jer vi ste taj koji kaže - mi smo odlučili da treba otpustiti toliko i toliko ljudi ili treba uložiti tu i tu, a ne tamo, i tako redom. Znači, vi morate donositi odluke sa dalekosežnim konsekvencama, a to bez političkog autoriteta stečenog na izborima, jasno, ne možete imati.

Šokiran sam demagogijom kojom se služi ministar spoljnih poslova. Da li je to nešto što se rađa u jednoj, drugoj ili trećoj glavi, čini mi se potpuno irelevantnim. Važno je da je to u kontinuitetu sa politikom koja opседа politički vrh Srbije u bilo kom ustrojstvu već 20 godina, a to je srpsko nacionalno pitanje, to jest, kako da se što više Srba i što više srpskih teritorija nađe pod jednom kapom. To je bio cilj pre 20 godina, to je bio cilj pre 10 godina, to je cilj danas. Tu nikakvih razlika nema. Čak i kada neko iskoči na trenutak, brzo se vrati u taj kolosek. Posebno je pitanje na koji način se obnavlja taj uvek isti izvor legitimnosti koji je Milošević pronašao pre 20 godina. Očigledno je da se ne obnavlja demokratski, jer, kao što smo rekli, u demokratskom smislu je to već dva puta prelomljeno, ali očigledno nije prelomljeno tamo gde se ta politika konstituše, vodi i gde se ljudi regrutuju za predsednike, premijere i sve ostalo. Tamo je očigledno nešto drugo važnije. Mislilo sam da će se to generacijski rešiti samo od sebe. Ne možete očekivati od Dobrice Ćosića da to učini, ali vidite da i u mlađoj generaciji niko ne može da se odupre tom sirenskom zovu. Kad god ne zna šta da radi, svako se dohvati Kosova ili Bosne ili i jednog i drugog i onda cela zemlja mora da trpi tu neverovatnu demagogiju.

Prodaja NIS-a je jedna skandalozna i prosta stvar. I ona nema nikakve veze sa energetskom budućnošću Srbije. To je tipično demagoški zaokret, da kada se razgovara o nafti oni odmah krenu da pričaju o gasovodu. Reč je samo o jednom poslu, a to je prodaja NIS-a. Sve ovo

drugo tiče se drugih pitanja: treba li imati gasovod ili ne, da li on treba da bude tranzitni ili ne i tako dalje. Sve su to vrlo zanimljiva pitanja, ali ona nemaju nikakve veze sa prodajom Naftne industrije Srbije. Rusi su tražili da podršku Kosovu naplate NIS-om i molim, tu smo. Problem sa time, kao i sa Iranom, je što je to politički posao i vi ne znate kada će vam biti tražena protivusluga. Danas ste glasali za to da nije važno da li se nekom odsecaju ruke u Iranu ili ne, sutra ne mora biti važno što se u Iranu, na primer, prave nuklearne bombe. Možda je to sa Iranom uvod u invaziju, jer takvi ratovi počinju ispitivanjem stanja ljudskih prava. Ako bi eventualno došlo do napada na Iran, suštinski razlog bi bio odnos Irana prema Izraelu, to jest Jevrejima, jer Iran tvrdi da Izrael treba uništiti i da se holokaust nije dogodio.

Potpuno je nejasno kako na svetskom nivou stoje stvari sa energetskim sektorom. Vi danas imate cenu nafte oko 40 dolara po barelu, što je pad sa skoro 150 od pre nekoliko meseci. Ako ova recesija bude tako duboka kao što kažu da će biti, nafta može da siđe na 20. Troškovi proizvodnje nafte u Rusiji su negde na 60 dolara. To znači da Rusija već sada gubi na nafti. Postavlja se pitanje koliko dugo to može da se izdrži? Prema tome, vidite da je prosto besmislica računati na ne znam kakvu investiciju, koja će možda početi kroz 3-4-5 godina. Sasvim je razumljivo da Rusi ne mogu da se obavežu na to. Zašto da se obavezuju na nešto za šta znaju da je krajnje neizvesno. Ono što je izvesno je da će oni za relativno male pare, a videćemo da li će i to dati, dobiti Naftnu industriju Srbije. Jasna je i politička motivacija obe strane. To je svakako najskandalozniji posao za koji ja znam, od kada pratim poslove u Rusiji.

Šta može predsednik vlade koji nema mandat? Čak i da ima najgenijalnije ideje na svetu, on ne može da ih proda sopstvenom kabinetu, ni sopstvenoj vladi, a pogotovo ne partiji čiji nije član. Iz tog razloga vi imate jedan potpuno neambiciozan, defanzivni budžet koji će trajati do rebalansa, kao i svi do sada. Pa ćemo videti šta ćemo dalje - to je ta ideja. Čuo sam Mrkonjića koji kaže: država će dati 20 milijardi, a za kasnije ćemo se dogovoriti. To vam je u jednoj rečenici najbolja ilustracija kako to funkcioniše. Ozbiljnije govoreći, ovo jeste nešto nad čime bi čovek morao da se zamisli. Budžet za 2009. je preloman i ja to tvrdim već više od godinu dana. Fiskalna politika je tu ključna, bez nje ne može ništa da se uradi, to je 45% bruto domaćeg proizvoda. To je ono što određuje potrošnju i ulaganja i stabilnost. I u najpovoljnijim mogućim okolnostima bila bi neophodna ozbiljna korekcija fiskalne politike sa nekom srednjoročnom idejom potpunog restrukturiranja

javnog sektora, kako na prihodovnoj, tako i na rashodnoj strani. Ništa od toga nije moguće, s obzirom da ova vlada nema ideju o tome. Zato prvo, nema para, a drugo, nema izvoza, jer ste vi imali jednu politiku koja je učinila da se izvozni sektor Srbije sastoji od 3-4 proizvoda. Svi ti proizvodi su takvi da su im cene u jednom trenutku dobre, a u drugom loše. To nije od juče, to se znalo. Vi vidite da cene metala, ruda, a na kraju će se to dogoditi i sa cenama hrane, idu dole. U tom slučaju, vi nemate šta da izvezete. Znači, Srbija jako malo izvozi, peći u Smederevu su zatvorene, oslanjanje na strane kredite je vrlo otežano, prodaja javne imovine je smanjena, a pitanje je i šta će biti sa doznakama iz inostranstva. Ne zna se kako će naš svet u inostranstvu proći u ovoj krizi. Ključno je da se situacija neće vratiti na prethodno stanje ni za godinu, ni za dve. Ona strategija tranzicije koju su imale sreću da sprovedu centralnoevropske zemlje, koncept tranzicije oslonjen na strana ulaganja i na izvoz na tržište EU, ta strategija više nije tako dostupna.

Pitanje je šta će biti izvor finansiranja visoke stope rasta, koja je Srbiji neophodna. Ako nema visoke stope rasta, 6-7% u periodu od bar 5-6 godina, situacija u zemlji će postati vrlo komplikovana. Ovde ima malo zaposlenih, puno zavisnih, i sa niskom stopom rasta to postaje vrlo komplikovana privredna, socijalna i politička situacija. Znači, ključno pitanje sada nije kako dogurati do sledećeg rebalansa, što je očigledno ključna stvar kojom se bavi vlada Srbije, nego kako smisliti strategiju visokih stopa rasta u potpuno izmenjenim okolnostima, u kojima vi ne možete to da finansirate stranim novcem. Čak i kada dođe do oživljavanja privrede u EU, u Americi, u Kini i u celom svetu, to više neće biti finansijski sistem iz vremena pre ove krize. Vi više ne možete očekivati kreditne bumove po Balkanu, jer će se čitav taj sektor smanjiti. Onda se postavlja pitanje šta će da finansira rast od 6-7% u Srbiji. Može da nastupi i recesija, koja je već zahvatila industrijsku proizvodnju. U Srbiji pored industrijske proizvodnje imate još samo usluge. Finansijske usluge će prve pasti, a onda imate i sve druge usluge koje zavise od prihoda ljudi, potrošnje u restoranima i tako dalje. I sektor građevinarstva je zamro. Pitanje šta će obezbediti brzi rast Srbije je ključno pitanje za ovu vladu, naročito ako želi da opstane četiri godine. Četiri godine je već srednjoročni period. Vi nemate apsolutno nikakvu ideju u vladi ili oko vlade, o predsedniku države i da ne govorimo, kako to da se postigne. To se ne može postići prodajom NIS-a, niti neverovatnim fantazmagorijama o neverovatnim parama koje će da dolaze zbog toga što će neki gasovod da prolazi kroz zemlju. To se ne

može ostvariti ni prodajom nečega drugoga, jer nema šta da se proda. Morate da krenete u reindustrijalizaciju zemlje, ukoliko hoćete da to bude kakva-takva napredna ekonomija. To je ono što su uradili u povoljnije vreme zemlje srednje Evrope. Počele su da proizvode nešto što nikada nisu proizvodile i to će im omogućiti da lakše prođu kroz krizu.

Trebalo je u odnosu sa EU izlaziti u susret njihovim uslovima. Trebalo je disciplinovati svoje političko ponašanje, za šta nije bilo volje. Zašto nije bilo volje? Zato što je za ovih 9 godina određeni politički sloj ljudi jako dobro prošao. Pored toga, vi nemate opoziciju. Od 2000. su praktično isti ljudi na vlasti, što nije dobro, jer to znači da nemate unutrašnju kontrolu, nemate strah da ćete izgubiti vlast i da će doći neko drugi. Nema ni ideološke kontrole, jer je čitav ideološki prostor u Srbiji sveden na nacionalizam i tako je već 20 godina. Vi nemate raspravu između socijalista i konzervativaca, između jednog i drugog modela, tržišne privrede i ideje socijalne pravde. Šta je u nacionalnom i državnom interesu, ko je izdajnik, ko nije izdajnik, da li treba popuštati Evropskoj uniji ili ne i tako redom - vi nemate ozbiljnu debatu o bilo kom pitanju. To ide dotle da ta ideološka uskogrudost poništava čak i volju naroda. Kako god narod glasa, na vlast dođu nacionalisti, jer prosto nema druge ponude, a i ti koji kao nacionalisti dolaze na vlast uvek su jedni te isti ljudi. Po ponašanju takozvanih naprednjaka vidite da su oni shvatili da u Srbiji ne možete biti konkurentni - vi morate biti kooptirani. Kooptiran je Dačić, sutra može biti kooptiran Toma Nikolić, pa, ko zna, možda se presaldume i radikali i tako redom. Znači, to je jedan sistem kooptacije u vlast, bez prave političke konkurencije. U tome se Srbija razlikuje od ostalih zemalja. Vi ste tu imali i ideoloških sporova i političke konkurencije i strateškog opredeljenja sa samog početka 90-ih za Evropsku uniju kao mesto u kome vi tražite i razvoj i modernizaciju i bezbednost i stabilnost.

(John Pizzarelli - Gee Baby Aint I Good To You)

SVETLANA LUKIĆ:

Nešto su se uzbudile moje kolege na B92 i pitaju me da li ja to imam neke insajderske informacije, pa tvrdim da će general Ponoš otići sa mesta načelnika Generalštaba. Nemam insajderske informacije, nikada ih nisam ni imala, niti nas zanimaju insajderske informacije. Čitamo novine, gledamo televiziju kao i vi, tu su neke premise, onda koristimo malo zdravog razuma i izvodimo neke zaključke. Naravno, uz rizik da mogu da budu pogrešni, ali ne verujem da jesu ovoga puta. E sad, da li

Boris Tadić koristi ovu situaciju i da se otarasi Šutanovca, kao što se piše po novinama - možda, ali baš me briga za to, to je potpuno irelevantno. Mnogo je važnije da li će sa mesta načelnika generalštaba otići čovek kao što je Ponoš ili neće.

Eto, kao što mi se čini da je današnja vest da je MUP pokrenuo akciju na jugu Srbije hapšenja bivših pripadnika OVK tempirana namerno za ove dane, da bi nam država pokazala da je država bezbedna i da možemo mirno da spavamo i za Novu godinu i za Božić i za Srpsku Novu godinu. U nastavku emisije slušate književnika Lasla Vegela.

VÉGEL LÁSZLÓ:

Posle nekoliko meseci u Beču dosta sam iznenađen. Prvo sam video da je opozicija nemoćna, smešna i nema ništa novo da kaže unutar svoje nacionalističke koncepcije. Opozicija je umorna. Dobro, pomislio sam, to je dobar znak, ali onda sam video da su vladajuće partije isto tako umorne. Ni one više ne veruju u sebe. Kod njih se još više oseća nedostatak novih ideja. Nije dovoljno u predizbornim kampanjama želeći drugačije društvo. Ta nemoć zbližava partije i one se kao zanemoćali plivači drže jedna za drugu da se ne bi utopile. Nastupio je opšti umor i gubljenje svih iluzija. I opozicija i vladajuća partija su izgubili svoje iluzije. To se vidi na jednom malom primeru koji se tiče evropskih integracija. Bilo bi normalno da posle izbora taj trend jača u Srbiji, međutim desilo se suprotno. Vladajuće stranke su preuzele slogane opozicije i opozicija je ostala praznih rukava. Šta god da opozicija smisli, ministar spoljnih poslova preuzme. To je jedna dosta komična situacija, na način Vitolda Gombroviča. Taj čuveni poljski prozaist bi najbolje znao da opiše tu univerzalnu nemoć u Srbiji.

Kao u svim istočnoevropskim i postsocijalističkim zemljama i u Srbiji postoje dve orijentacije. Jedna je evropska, a druga istočna. Međutim, posle 1990. u Mađarskoj, Poljskoj, Češkoj i Slovačkoj jedna odlučna politička elita je rekla društvu - mi smo za Evropu sa svim svojim nedoumicama. Bili su jako istrajni i nametnuli su svojim društvima evropski put. Kod nas nedostaje politička elita koja jasno zna šta želi. Kod nas je politička elita u nekoj vrsti maglovitog kompromisa, želi i ovo i ono, i treće i peto. Trenutno u društvu imamo jedan spontani sukob, ovo što se odvija oko Gasproma i NIS-a. To nije samo trgovinsko pitanje, to je i poprište bitke u kojoj se sukobljavaju istočna i zapadna struja. U nepostojanju političke elite koja jasno ume da kaže šta želi, taj

sukob ostaje jalov i sve više nas gura ka istočnoj varijanti. To se dešava delimično i zbog autoritarnog nasleđa ovog društva.

Putin nije samo ruska paradigma, već i istočnoevropski odgovor na tranziciju. To je zalaganje za jednu vrstu autoritarnog kapitalizma koji je jako nacionalno obojen. E, zato je Putin privlačan i u Srbiji, i u Poljskoj, i u Mađarskoj. Putin je privlačan i onima koji ga kri-tikuju. Tako u Srbiji imamo spor između istočnog i zapadnog puta ka kapitalizmu. Ja nisam veliki ljubitelj kapitalizma, ali ako već treba da se izabere, bolji je zapadni tip kapitalizma. Istočni tip kapitalizma je čorsokak stare srednjoevropske, balkanske, istočno-evropske traume koja uvek donosi zastoj tim društvima. Celom istočnom Evropom je zavladao jedan novi populizam. Na kraju će ipak pobediti tržišna logika. Kod nas, nažalost, ta odluka nije doneta ni na jednom nivou. To se vidi kada se spomene Zoran Đinđić. Đinđićevo ime je vezano za zapadnu varijantu, a njegovi naslednici bi želeli kompromis sa istočnom. Taj kompromis ne može da opstane. Sva pitanja na koja politička elita nema odgovor se reprodukuju u društvu. To proizvodi inerciju, na koju se sada nadovezuje svetska ekonomska kriza. Ona će ojačati populistički, nacionalistički trend u društvima u celoj istočnoj Evropi, a u Srbiji naročito. Tu postoji velika opasnost da on i definitivno pobedi.

Danas sam čuo jedno čudno objašnjenje u vezi sa 1968. Jedan stariji funkcioner je stidljivo objašnjavao zašto su studenti hteli da se Univerzitet zove Karl Marks. I on kaže: mi smo tako izbegli da Univerzitet dobije ime Josip Broz Tito. Takvo objašnjenje ne stoji, a zašto? Mi više nemamo ulice Karla Marksa, koje postoje na Zapadu. Marksizam postoji još samo na Zapadu, a u Srbiji ga nema. Nego šta imamo? Imamo značajna imena desnice ili ultradesnice, ulice nose imena ljudi koji su po svojoj vokaciji bili antisemiti. Znači, niko ne kaže: hajde da umesto po Jaši Tomiću ulici damo ime po Karlu Marksu. A na vlasti su isti ljudi koji su nekada navodno hteli da preko Marksa eliminišu Josipa Broza Tita. To je malo smešno. Jako mi je teško da zamislim nekadašnje marksiste kao nacionalne mesije ili tehničare koji upravljaju divljim kapitalizmom. A to se dešava. U Nemačkoj se svakog dana objavljuje po jedna knjiga o 1968. Ljudi koji su u tome ušestvovali nisu menjali svoj osnovni stav. Oni su ušli u institucije, u politički sistem, ali su ostali verni nekim osnovnim postulatima levice. Kod nas se više ni ne zna šta je to levica, kod nas to više ni ne postoji i svi peru ruke od markisizma. Na čelu te kolone pobegulja su bivši marksisti, koji

su imali međunarodni renome zato što su marksisti. A sada nemaju nikakav renome. Oni su sada na Zapadu dosadni.

Mase u Srbiji više ne veruju ni poziciji, ni opoziciji. Ljudi znaju da njihov glas ne vredi mnogo i počinje moralna erozija u društvu. To društvo počinje da se raspada, da se segmentira. Ono će postati nesolidarno, atomizirano, svako će gledati samo svoje interese. Zajednički interesi odumiru. U tom smislu, nacionalističke ideje više nemaju plodno tle, ali ljudi ipak, pre svega zbog propagande, glasaju za tu opciju, jer za ono drugo ne znaju tačno šta je. Sada nam iz zvaničnih krugova govore - Rusija će dati ideje, a Evropa novac. To je bajka, jer niti će Evropa dati novac, niti Rusija ima baš mnogo ideja. I ruska elita će morati da se prestrojava u hodu, jer i njih očekuje kriza, ne samo ekonomska, nego i društvena. Obični ljudi u Rusiji plaćaju ogromnu cenu ekonomskog prosperiteta svoje zemlje. Srbija će morati da tapka iza Kine i iza Rusije. To su dugoročni veliki diskursi o kojima ovde niko ne razmišlja. Kapitalizam će morati da se menja. Kod nas se govori o kapitalizmu, ali to je neki anahroni kapitalizam. Na Zapadu se on reformiše, francuski predsednik govori o rekonfiguraciji kapitalizma, Angela Merkel govori o humanizaciji kapitalizma. Zamislite kada bi kod nas počeli da govorimo o rekonfiguraciji i humanizaciji kapitalizma. Mi imamo zastarelo shvatanje i kapitalizma i istočnog populizma. Ni jedan od ta dva sistema nismo u stanju da razvijemo.

Neka Srbija izabere istočni put, ali ni na njemu ne treba da tapka u mestu. To je problem u Srbiji, želja da se stvari konzerviraju. I druga strana želi da konzervira zastareli model kapitalizma. Na Zapadu se vode velike diskusije o tome kako da se spase kapitalizam i sve više se govori o tome da bi obični građani trebalo da imaju veća ekonomska prava nego do sada. Kod nas to niko ne sme ni da pomene, jer mu odmah kažu "nema više samoupravljanja". Mi ne raspoznajemo anahrone ideje, pa se bavimo stvaranjem nacionalnog jedinstva između miloševićizma i antimiloševićizma - krpimo prošlost. Takvi zahvati nemaju veze ni sa evropskim putem, ali ni sa Putinom. I Putin će uskoro zapitati svoje sledbenike u Srbiji zašto odbijaju da se modernizuju? To će biti neugodna lekcija, kao kada je Gorbačov pitao Miloševića "zašto ste tako zaostali?".

Ova ekonomska kriza nije samo ekonomska, već i globalna društvena kriza. Ako kapitalizam želi da opstane, on će morati da se obnovi. I Kina i Rusija će raditi na tome, a šta ćemo činiti mi? Ne čujem da se o tome raspravlja u parlamentu i nezavisnoj javnosti. Nezavisni intelektualni

sloj je uništen ekonomski i živi u zavisnosti od partokratije. Slušam u parlamentu da vlada nema viziju. Vlada i ne treba da ima viziju. Viziju treba da ima sloj ljudi koji se bave nezavisnim istraživanjima. Onda vlada prelistava tu aktuelnu biblioteku i bira ono što joj se čini realnim i ostvarivim. Vlada nije tu da proizvodi viziju, već da ostvari najbolju alternativu. U vladi ne treba da sede filozofi i nezavisni intelektualci, već partijski ljudi. Univerziteti, nezavisni ljudi, naučne institucije, istraživački centri popravljaju položaj vlade, jer joj njihov rad omogućuje izbor. Ako jedna partija ili vladajuća partija određuje sve, onda više nema izbora, postoji samo jedan put koji je ona zacrtala.

Kada kažem da pozicija nema nove ideje, onda to ne znači da ja mislim da pojedini ministri i funkcioneri partija treba da sednu za pisači sto i proizvode ideje. Te ideje dolaze od društva i njegove elite. Društvo mora da ima elitu, koja ima autoritet, ali bez moći. Onda je vladi lako da kaže da ima nove ideje. Moderne vlade preuzimaju ideje, ne proizvode ih, jer vlada nije univerzitet, nije intelektualna laboratorija. U njoj sede dobri, sjajni, bistri činovnici, i to je to. A kod nas vlada osmišljava politiku i, naravno, ne uspeva joj. Onda opozicija kaže da vlada nema viziju, a vlada kaže da ni opozicija nema viziju. Mislim da celo društvo oseća njihovu nemoć. Srbija je umorna od obećanja.

Ovde ljudi kompromituju jedni druge teškim optužbama i mnogi od njih se onda povlače iz javnog života. Najveći broj ljudi ne voli da bude meta niskih napada i onda se pasivizira. Ispod te pasivnosti stvara se velika agresivnost, iz koje ne nastaje rasprava o opštem dobru, nego o partikularnim interesima. Mi stalno težimo redistribuciji moći. Sada se na primer formira novi politički džet-set. Među njima nema zaista različitih mišljenja, sve je rutina i privid. Društvo ne može tako da formuliše svoje težnje. U tim okolnostima je nemoguće doći do konsenzusa o osnovnim vrednostima. Mi kažemo da nema konsenzusa o evropskoj orijentaciji i to je tačno, a zašto? Zato što se o tome nikada ne raspravlja, već svi gledamo to mačevanje političara. Društvo treba da progovori. Umesto toga, imamo surove dnevno-političke diskurse. Tako dobijamo potisnuto društvo, u kojem građani nešto mogu da kažu samo svake četvrte godine na izborima. Onda dolazi do vanrednih izbora, koje svi doživljavaju kao spas. A neće nas spasiti nijedni vanredni izbori, sve dok se u društvu, mimo partijskih linija, ne razvije pravi pluralizam. I ljudi često ne znaju za koga da glasaju. Ne bih se čudio da isto glasačko telo posle tri godine glasa u sasvim drugom pravcu, ne zato što je postalo racionalno, nego zato što je razočarano, jer se njegov glas nije

čuo, pa se nada da će ga ovi drugi možda čuti. I onda to društvo luta. Mi imamo jedno društvo koje bi želelo da govori, ali ono ostaje nemo društvo, koje onda luta na izborima.

Prošlost je čudna stvar, koja jako brzo može da se pretvori u budućnost. Kada se prošlost probudi u punom sjaju, ona postaje budućnost. Ljudi nisu slučajno okupirani prošlošću, pa bi neki da je zaborave, a drugi kažu da se sa njom treba suočiti. Kada se vodi rasprava o prošlosti, govori se i o budućnosti. Kada se kaže da je prošlost prevaziđena, nastupa neka čudna i sterilna budućnost, koja nema snagu budućnosti. Zaboravljena prošlost se osvetnički pojavljuje u budućnosti. To se desilo i devedesetih. Nove generacije će još jače osetiti uticaj prošlosti nego mi, jer mi smo imali neke rezerve koje nove generacije neće imati. Nema bekstva u budućnost bez prošlosti. I ta generacija će učiniti veliki posao i veliki prevrat u Srbiji. Ta generacija će izabrati svoju novu prošlost. Oni neće reći "hajde da zaboravimo". I tek tada će Srbija ozbiljno krenuti ka Evropi. Hajde da zamislimo čudo, da Brisel sutra kaže: vi ste u Evropskoj uniji. Ne znam šta bi se onda ovde desilo. Nepripremljeno ući u drugi svet je ravno katastrofi. U Evropsku uniju će nas uvesti samo ona generacija koja će biti sposobna i odlučna da napiše novu prošlost društva u Srbiji.

SVETLANA LUKIĆ:

Za kraj Peščanika slušate advokata Srđu Popovića.

SRĐA POPOVIĆ:

Ponoš je inteligentan čovek, mislim da je dobro obrazovan kao vojnik, ambiciozan, očigledno je diskretan, tako da je ovaj njegov poslednji nastup prilično iznenađenje i pokazuje veliku frustraciju. Ja mislim da je on došao na to mesto zato što mu je rečeno - slušaj, mi ćemo imati profesionalnu vojsku, mi ulazimo u NATO, vojska će se modernizovati, dobićeš najbolju tehnologiju, mi od tebe očekujemo da od ovoga napraviš jednu modernu, efikasnu, malu vojsku. Njemu se to dopalo, on je odabran kao čovek koji bi to mogao da izvede, a onda mu je postalo jasno, čak mislim da mu je rečeno - znaš šta, zaboravi sve to, mi smo, znaš, neutralni. Rusi ne bi voleli da mi ulazimo u NATO, oni ne gledaju dobro na to, prema tome, ništa od toga neće biti. Ovo je sada business as usual, taljigaj tako, malo ćemo da ti smanjimo i budžet i to ti je to. Muljaćeš kao i svi mi što muljamo, a i svetska je kriza.

Možemo da pođemo od velike slike, a možemo da pođemo i od NIS-a, koji je samo jedna manifestacija te politike. Arogancija kojom je uterana cela ta priča sa NIS-om od strane Rusa našoj vladi, pa nama od strane naše vlade, do te mere je bezobrazna, da je to stvarno neverovatno. To samo dokazuje koliko je nacionalizam destruktivan za svoju stvar i kako nam taj nacionalizam, koji nam štiti dostojanstvo, stalno urušava to dostojanstvo, i koliko lako isti nacionalizam, koji se toliko brine za naš suverenitet, krčmi taj suverenitet. Prvo su nas slagali oko tog sporazuma - o svemu smo se dogovorili, Banatski Dvori, Južni tok, zato NIS ide po tako maloj ceni i van tendera. To je veliki poduhvat čiji je NIS samo mali deo, a od celog posla ćemo imati fantastične koristi. Onda su posle toga morali da nam kažu - ne, ne, one druge stvari vise u vazduhu, ali imamo garancije Putina. A Dačić kaže: pa nećemo valjda da sumnjamo u Putina? Koja je to servilnost i koje je to puzanje.

Onda se pojavi onaj Nenad Popović, ja uopšte ne znam ko je taj čovek, šta on radi, mislim da niko ne zna šta on radi - odnosno, ja znam šta radi, ali ne mogu da kažem - i kaže: pa znate šta, mi smo ratifikovali taj sporazum i to je zakon. I niko mu ne kaže - a šta se Rusa tiče naš zakon, to je zakon za nas, Rusi uopšte nisu obavezni da poštuju naš zakon. On je to ponovio 18 puta, da ne treba ništa da brinemo, jer je to zakon. Kao da mi možemo Rusima da prepisujemo neke zakone iz naše Skupštine. Posle smene vođe tog pregovaračkog tima, Bajatović je odjednom počeo da priča: ja razumem vašu frustraciju, ali mi smo sve te uslove poboljšali i dobićemo sve što smo tražili, i što se tiče radnika i monopola i ekologije i modernizacije, sve smo to dobili, sve će biti u redu.

A onda ljudi pitaju: pa šta ste se dogovorili? E, to ne možemo da vam kažemo, jer smo u pregovorima. Ne razumem zašto ne može da se kaže o čemu se pregovara, zašto je to neka tajna, kada oni od Rusa nikakve tajne ne kriju. Za koga je to tajna? Pa tajna je za nas, tajna je za ekonomiste i stručnjake koji bi im rekli da pričaju budalaštine. Ne, ne, vi ne razumete, videćete. Kada ćemo da vidimo? Pa kada potpišemo. Sada su potpisali i kažu: sada je gotovo. Kao da smo ovce, majmuni, ne znam kako da nazovem to kako nas tretiraju i kako im ne smeta što su ti marifetluci toliko glupi i providni. Njih se to više ne tiče. I na kraju kažu - u stvari, to je zato što će nama Rusi spasiti Kosovo, to je glavna stvar.

Na predsedničkim izborima Boris Tadić je stalno ponavljao "i Evropa i Kosovo". Dobro, i Evropa i Kosovo, ali ako dođu u sukob te dve stvari, šta će biti prioritet? To nikada nije hteo da nam kaže. I Koštunica je govorio

"i Evropa i Kosovo", pa smo pretpostavljali da je kod Borisa ipak prioritet Evropa. Ali onda izađe Jeremić i kaže: ako treba da priznamo Kosovo, ne treba nam ta Evropa. To isto je radio i Koštunica. Oni su se njega oslobodili kao političkog rivala, ali su preuzeli celu njegovu politiku.

SVETLANA LUKIĆ:

Jeremić je rekao da postoji kontinuitet u politici ove i prethodne vlade.

SRĐA POPOVIĆ:

Možemo da se vratimo još jedan korak unazad. Kada je Milošević pao, i Koštunica je govorio o kontinuitetu. Taj kontinuitet se tako prenosi na devedesete. Onda vidite Dačića kao potpredsednika vlade, pa se vraćaju Lilić i Škundrić. Pa, stvarno je kontinuitet. Onda vidite da je Toma Nikolić postao mogući koalicioni partner - pa, to je puni kontinuitet. E, onda vam kažu: ali morate da priznate da se sada bolje živi. Pa, čekajte. Prvo da vidimo kako smo dobili taj bolji život. Tako što smo isterali jedno 300.000-400.000 ljudi van zemlje, koji šalju pomoć svojim porodicama u iznosu od tri milijarde dolara godišnje. Tako što smo dobijali razne poklone, donacije i oproste dugova od pariskih klubova, od Evropske unije i od MMF-a. Tako što smo se maksimalno zadužili i tako što smo sve vreme trošili više nego što smo proizvodili. I sada im je svetska finansijska kriza pala kao keč na jedanaest.

Jedina tekovina Đinđićevog režima se uništava. Srbija je uvek imala samo dva državna koncepta, jedan je bio Jugoslavija, drugi je bio velika Srbija i oba su pukla. 2000. smo bili neka grupa ljudi u ovim gudurama, oko ovih reka, na ledini, bez ikakvog pojma šta ćemo da radimo i Đinđić je došao i kazao: ja imam koncept, moj koncept je Srbija u Evropi. I ljudi su to prihvatili. I on je ubijen, a ta glavna tekovina Đinđićeve kratke vladavine je ostala. U ispitivanjima javnog mnjenja vidite da ljudi u tome vide neki izlaz. Posle atentata, koji je delimično zato i izvršen, jer je on zapadni agent, špijun, izdajnik, nemački čovek, mafijaš, šta se sve nije pričalo, počelo je sistematsko, prvo personalno, menjanje svega što je on doneo, a onda je počeo da se nagriža njegov najveći doprinos, a to je taj novi državni koncept. Kosovo je tu palo kao džoker. Donet je ustav koji nam onemogućava da ikada priznamo Kosovo, pa su donete rezolucije o Kosovu, i u svemu tome je Koštunica obezbedio saučesništvo Tadića. U svemu tome je Tadić učestvovao. Smisao tih poteza je bio da mi sami sebi postavljamo prepreke za ulaz u EU, da se odrekemo NATO, da poklonimo Rusima NIS i da sve to predstavimo

kao neku objektivnu nemogućnost - mi bismo u Evropsku uniju, ali ne možemo, evo, imamo ove prepreke. Pa, sam si ih postavio. Svejedno, prepreke su tu, ne možemo da ih preskočimo. Je l' se slažete? Svi se slažemo.

Mali je broj poslanika sa kojima se ja viđam, ali nekima sam kazao da ne mogu da shvatim da među njima nema nikoga da izađe i kaže: je l' hoćete izlaz iz ove situacije? Vidite ona vrata tamo? Treba samo da izađete kroz ta vrata i to vam je izlaz. Koja vrata? Eno vam vrata, imate li oči - odmah priznajte Kosovo, koje ionako nikada nećete dobiti, a i kada biste ga dobili, ne biste znali šta ćete sa njim i vi to odlično znate. Pa ne možemo zbog Ustava - promenite Ustav. Pa doneli smo rezoluciju - donesite novu rezoluciju i ništa vam onda nisu potrebni ti Rusi i možete pravo i lepo u Evropsku uniju, kao što smo se svi dogovorili da je jedini izlaz. Naravno, vi možete da se pravite blesavi, ali bar ćemo znati da se pravite blesavi i jednoga dana ćemo moći da vas pitamo na šta smo straćili sve ove godine, kada ste kroz ta vrata mogli da izađete još onda. Izgleda da je postignut takav psihološki pritisak da se ljudi kojima je to savršeno jasno ne usuđuju to da izgovore, nego se svi prave ljudi.

Svi čekaju presudu Međunarodnog suda pravde u Hagu, koja ne može da vrati to Kosovo. Kosovo je izgubljeno 1990, kada je neko namislio da može silom da vlada nad dva miliona ljudi, kojima ne pada na pamet da žive pod vašom vlašću. I da ih sutra dobijete, imali biste permanentnu pobunu, dokle god postoji ijedan Albanac. Sve se to zna i cela ova priča i sve ove laži i sve ove diplomatske pobede Jeremićeve, sve je to jedno pozorište i izgovor koji se nudi ljudima koji su poverovali u Đinđićev koncept, da su se tobože pojavile neke objektivne prepreke. A glavna objektivna prepreka je to što mi to nećemo. A zašto mi to nećemo? Zato što se još uvek nadamo da će nam Rusija pomoći da ostvarimo veliku Srbiju. Te priče oni još ne mogu da se odreknu u svojim fantazijama. Pored toga, nas za Rusiju vežu mnoge važne veze, jedna je što tamo beže naši ratni zločinci, druga je što je tamo porodica Milošević i što su tamo naše pare. A sviđa nam se i kako je Putin ukrotio svoj civilni sektor, kako je lepo tamo zaveo red i još ima opštu podršku. To bi mi, a ne neku Evropu, u kojoj će da nam ukidaju monopole od kojih se te partije izdržavaju, da nam reformišu vojsku, da naprave transparentnima tokove novca, da nas nateraju da imamo revizionu komisiju koja će da pazi kako se troši budžet. Ne daj bože, to bi bila katastrofa.

Ova javnost je ili umorna ili obeshrabrena i sve to dovodi ovo društvo do onog stanja o kome je pričala Vesna Pešić, o kojem ste objavili dva

odlična teksta, Ralfa Darendorfa i Stivena Luksa, koji se smatra jednim od vodećih sociologa u svetu. To stanje se zove anomija. Anomija je nemogućnost da nečemu date ime. Ovo u čemu mi živimo nema ime, odnosno jedino ime mu je anomija, a to znači nemogućnost da se imenuje o čemu se radi. Ja sam poneo Luksov citat Dirkema, koji je najznačajniji autor koji je pisao o anomiji, *koji kaže anomija se manifestuje u vreme ekonomske propasti, to hvala bogu imamo, kada dolazi do svojevrsnog raspada društvenih slojeva i kada se pojedinci nađu u situaciji koja je gora nego dotadašnja. Ako se ne prilagode nametnutim okolnostima i samu ideju prilagođavanja smatraju neizdržljivom, iskusiće patnju. Ako ne možete da se prilagodite, jedino što vam ostaje je da patite. Čovek više ne zna šta je moguće, a šta nije, šta je pravedno, a šta nepravedno, koji su prohtevi i očekivanja legitimni, a koji nisu. Svaka grupa je okrenuta protiv svih ostalih, jer više ne postoji utvrđena hijerarhija i klasifikacija, slabi volja za životom.* Dirkem je verovao da su svima potrebni društveni i moralni propisi, *norme ponašanja koje ograničavaju inače bezgranične i destruktivne težnje od vrha do dna lestvice. Uništava se socijalna integracija, uništava se solidarnost, uništava se povezivanje sa socijalnim grupama i širim društvom.* To je taj opis, koji zvuči kao da nas je gledao.

Društvo je zapalo u patološko stanje, jer ne razume samo sebe. Nastalo je opšte bezakonje. Žalimo se kako Skupština ne donosi zakone, a što i da ih donosi ako ih ne primenjuje? Vidimo da policija učestvuje u kriminalu, da prebija ljude na ulicama. Postoji tu nešto još važnije, zato što je elementarnije, a to je potpuno nepoštovanje svih moralnih normi. Ovde moralne norme više ne znače apsolutno ništa. Samo ako ste jako naivni možete da kažete - nemoj, to nije pošteno. Mi više ne znamo šta jedni od drugih uopšte možemo da očekujemo, šta imamo prava da tražimo u svakodnevnom ponašanju. Ja ću vam dati primer koji mene muči. Stanujem blizu Palilulske pijace i tu ima neka škola. Izađu ona deca iz škole, njih šest se skupi na trotoaru, niko živ ne može da prođe. Vi dođete do njih, oni vas vide i na pamet im ne pada da se pomere. Komšinice sa pijace sa onim torbama, kesama isto tako stanu, isto tako dođete do njih i na kraju im kažete "hoćete li da me pustite da prođem?", a one se brecnu na vas.

Na onim specijalno uzanim delovima trotoara na kojima su parkirani automobili idete u susret čoveku i niko nikoga ne propušta, nego idemo jedan u drugoga. Nekako ćemo se mimoići, zagrlićemo se, pa ćemo se mimoići. To je ponašanje na najelementarnijem nivou - nećeš valjda da

prođeš kroz mene?, hoću da prođem kroz tebe, zašto misliš da neću. Opisujem nešto prilično neuhvatljivo, ali mislim da u svakodnevnom životu ljude takve stvari najviše tište. U svom svakodnevnom životu vi nemate previše posla ni sa partijama, ni sa Miškovićem, ni sa policijom, ni sa sudom, ali sa drugim ljudima imate svakodnevni kontakt, a oni vam svakoga dana daju do znanja da nikakva vaša socijabilnost neće biti uvažena, da tu nema nikakvog društva, tu je svako za sebe i baš me briga šta ti očekuješ, baš me briga šta ti misliš o meni, možeš da misliš šta god hoćeš, ja ću da svršim svoj posao. E, to je ta anomija koja vas satire. Ona vam daje na znanje da nema milosti, da vas niko ne poštuje kao ličnost, da nikoga ne zanimaju vaša suluda očekivanja pristojnosti i da je to stanje u kojem smo se stabilizovali.

Ljudi shvataju da je to izgleda novi način života, i da ćemo tako živeti zauvek. I to ljude strahovito tišti i tera ih, što je posledica anomije, u izolaciju. Zatvorite se u svoju kuću, tu ste jedino sigurni. Anomija se ponekad svršava u revoluciji, koju ne vidim na pomolu, ili se završava u ritualnom ponašanju, ali je ono ispražnjeno od svakog sadržaja. Slavićemo slavu, Novu godinu, idemo, eto, na groblje, palimo sveću, idemo u crkvu, postimo, ispunili smo život, dali smo mu neki oblik. Ali unutra, u tim ritualima više nema ničeg što čoveka intimno dotiče.

Na to dolazi ova svetska kriza, koja sve to diže na kvadrat, jer kada je kolač mali, onda je otimanje za njega još brutalnije. Gledam one jadnike koji stoje ispred vlade, protestuju, izvode hepeninge, traže neke pare. Dođe mi da im kažem - nemojte, hladno je, idite kući, vaš poslodavac je bankrot, nije da neće, on nema odakle da vam da.

SVETLANA LUKIĆ:

Meni se čini da to ljudi znaju, ali traže preraspodelu.

SRĐA POPOVIĆ:

Tako je, oni traže - otmi od nekoga, ne tiče me se, daj meni. Nisam ekonomista, ali sam živio deset godina u kapitalizmu i znam šta se radi kada dođe recesija. Vi pokušavate da oživite privredu i onda celo društvo razume da je otpuštanje neminovnost. Ako nemam kome da prodam to što proizvodim, pa smanjiću proizvodnju, a ako smanjim proizvodnju, šta će mi toliki radnici? Ne, ovde se govori: nipošto, ovde niko ne sme da izgubi posao. To je izbor između prirodne ekonomske mere i kupovine socijalnog mira. Ovde je uvek izbor kupovina socijalnog mira, kojom ćete na kraju uništiti privredu. Ali to se vas ne tiče, jer vas

interesuje sledećih šest meseci i sledeći izbori. I onda dolazite do situacije koja se u ekonomiji zove stagflacija, istovremena inflacija i recesija. Sve se to njih ne tiče, jer vodi ka nečemu što je ovde podsvesno idealno stanje, a to je jednakost u siromaštvu - može ova stoka to da izdrži, navikli su, a pošto je gladan čovek politički miran, još će se i smiriti. To je kao kada konju oduzmu zob, pa ga hrane samo senom, a on se upripitomi. To je bezdušna ideja takve politike.

SVETLANA LUKIĆ:

Na prijemu u ruskoj ambasadi Jeremić je izgovorio da su dve konstante srpske spoljne politike Kosovo i Rusija.

SRĐA POPOVIĆ:

Mislim da je stvar odlučena na nivou Vlade, na nivou države. Je l' Toma Nikolić predlagao da budemo ruska gubernija, a evo, Tadić ga smatra potencijalnim koalicionim partnerom. On putuje u Moskvu, potpisuje te ugovore, slika se sa Putinom. A što se tiče kontinuiteta te politike, pa setite se ko je podržao puč protiv Jeljcina, pa kada je bila oružana pobuna Crvenih beretki, gde putuju Aca Tomić i Pavković? Putuju u Moskvu da pitaju da li smeju da izvrše puč, hoće li biti podržani. Kada se smenjuje Milošević, ko dolazi da izvrši primopredaju vlasti? Pa, dolazi Ivanov. Kada ste u ljubavi sa Rusima, to je okej, ali kada hoćete da raskinete, oni hoće da biju. Ne možeš ti da raskidaš sa mnom, kada ja kažem da smo raskinuli, onda smo raskinuli. A inače, ako treba da se ideološki definiše, ovo je četničko-informbirovska vlada. Četnici i Informbiro, oni su sada vlada.

To je postavljeno još 5. oktobra 2000. Od tada do danas ta strana koju su predstavljali Koštunica, Toma Nikolić, cela ta nacionalistička, ksenofobna bratija u stalnom je sukobu prvo sa Đinđićem lično, a onda sa njegovom zaostavštnom, koja je fantastično žilava. Oni sistematski ovih osam godina pokušavaju da nas odvoje od tog državnog koncepta koji je on formulisao i koji je narod jednoga trenutka prihvatio i da nas približe svojoj staroj politici i svojim starim saveznicima. S druge strane, Rusi su se s pravom obradovali idiotskoj Bušovoj politici, porastu antiamerikanizma u svetu, koji koincidira sa rastom cena nafte, koja je otišla na 150 dolara. Oni su jednoga trenutka bili puni k'o brod. Sada se to rapidno topi, jer je nafta pala na 40 dolara i za nas je karakteristično da se baš u tom trenutku vezujemo za njih, kada oni propadaju, a Obama na onoj strani uliva velike nade.

Puni trezori ohrabрили su nešto što u ruskoj državi ne umire, a to su imperijalne težnje. Oni nikada nisu digli ruke od svoje interesne sfere i zadržali su tu nadu da će se oni tu kad-tad vratiti. Slični procesi dešavaju se i Češkoj, Slovačkoj, Poljskoj, Bugarskoj - oni svuda traže ovakve kao što je naša vlada da se polako ušunjaju nazad u te zemlje. Tako da su ta dva procesa konvergiralala, naš i njihov, da bi se krovno susrela u NIS-u. Mislim da ćemo se teško iz toga iščupati.

U osnovi nacionalnog pomirenja, opšte homogenizacije kojom svi postajemo krompiri u izgradnji prividnog i lažnog konsenzusa, u osnovi toga leži nešto što je njima bila kost u grlu, a to je priča o dve Srbije. Ne mogu da postoje nikakve dve Srbije, sve ćemo to da iznivelišemo. I ono što je tu stvarno tužno, to je da ima mnogo prebega. Ljudi iz druge Srbije su obeshrabreni, gledaju od čega se živi. Ako ovo ne može da pobedi onda ćemo, kao što kaže Marko Vidojković, da gledamo svoja posla, gradimo svoju karijeru. E, to je zato što mi nismo protestanti i što nemamo nikakav autonomni zahtev prema samima sebi i zato što mi odustajemo odmah ako povoljan ishod nije na vidiku. Mi nismo rukovođeni time - ne, ja hoću da živim tako da se ne stidim sebe i živeću tako, bez obzira kakav rezultat mogu da postignem i da li je neka moja pobjeda na vidiku ili ne. I time vi vršite ipak neki uticaj u društvu.

Tu sam imao problem da razumem LDP, tu želju da matirate protivnika u jednom potezu i da odmah pobedite. Kao da ne može da postoji stranka koja je vrlo značajna za jedno društvo, koja nikada neće doći na vlast, ali koja ima vrlo korisnu ulogu. Ne, ovde to mora odmah da bude izmereno izbornim rezultatom, a izborni rezultat odmah mora da bude nagrađen nekim parama. Pa, od toga slabo nešto može da bude. I onda počinju kompromisi i ulivanje u mejnstrim. To je glavna ideja Borisa Tadića, da sve to izniveliše, jer računa na to da je među Srbima jako malo protestanata.

Za vaš sajt sam napisao tekst o glasanju za manje zlo i pitao: jeste li sigurni da je to manje zlo ili je to nešto što se predstavlja kao manje zlo da bi dobilo glasove, a kada dobije glasove, videće se da je to isto ono zlo. Posle izbora je nastala konsternacija na proe-vropskoj strani, a samo je manje zlo ispalo isto zlo. Priča o manjem zlu je učinila ljude skromnima, zadovoljnim malim, lako ih je prevariti, lako podlegnu, lako poveruju, brzo se razočaraju i postaju apatični. Ali ja imam veru u to što je dato u biološkoj osnovi ljudi, a to je da su oni društvena bića. Reći ću nešto još naivnije - mislim da ljudi žele da se vole i žele da saosećaju sa drugima i žele da pomognu jedni drugima. Mislim da to nije nikakav kulturni

konstrukt, mislim da je to dato u vrsti kao način na koji se jedino može preživeti.

Niko ne može preživeti sam. I jedina moja nada je da to može da dođe odozdo i da bi ovde bio potrebniji od svake partije neki duhovni pokret, neka crkva koja ne postoji, nova crkva koja bi išla okolo i podsećala ljude da pre svega treba da se vole, a posle ćemo sve lako, eto.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Stvarno smo nisko pali.

SRĐA POPOVIĆ:

Vidite dokle sam dogurao.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Srđa Popović i ovo je bila poslednja emisija Peščanika u 2008. godini. Na kraju samo nekoliko obaveštenja - da je izašla trinaesta knjiga Peščanik FM, da se može nabaviti u Domu omladine, i to u knjižarama B92 shop i knjižari Beopolis. Inače, B92 shop je jedino mesto u gradu gde možete nabaviti našu drvenu igračku Ubacite Srbiju u Evropsku uniju. Sa indignacijom su nas odbili u Beoizlogu Kulturnog centra Beograda, nisu hteli da je prihvate zato što je suviše proevropska i provocira njihove kupce. Sada im je možda žao što je nisu uzeli, mada sumnjam, jer ova igračka je dobila prvu nagradu Udruženja ekonomskih propa-gandista Srbije u kategoriji novih medija. Igračku Ubaci Srbiju u Evropsku uniju je smislila dizajnerka Svetlana Čopić. I u skladu sa novim zaokretom u našoj spoljnoj politici zamolili smo Svetlanu da napravi igračku Ubaci Srbiju u Rusiju, a da za klasičnu kolekciju pripremi model Ubaci Kosovo u Srbiju. I da ne zaboravim, ubiće me Miloš, naš webmaster, da vam kažem da od danas na našem sajtu imate svih 350 emisija Peščanika, u audio-formi i transkripte. Mi se ponovo čujemo za tri nedelje, 23. januara sledeće godine, a do tada će predsednik izgovoriti još mnogo činodejstvjućih fraza, kojima će kao strašilima plašiti stvarnost, a mi se onda vraćamo da sve to razbijemo u paramparčad.

ARIVISTA

ŽARKO KORAĆ, *psiholog*

DEJAN ILIĆ, *iz Fabrike knjiga,*

PETAR LUKOVIĆ, *iz E-novina*

SVETLANA LUKIĆ:

Ove nedelje smo prisustvovali istorijskom događaju - inauguraciji Baraka Huseina Obame na mesto američkog predsednika. 40 miliona Amerikanaca u utorak je bilo pred televizorima, skoro dva miliona je došlo da prisustvuje ponovnom rođenju svoje zemlje. Sa ogromnim uzbuđenjem polaganje predsedničke zakletve gledali su u nemačkim pivnicama, pariskim kafićima i kenijskim selima. Ovog utorka veliki deo zemaljske kugle bio je ujedinjen odavno zaboravljenom nadom da svet može biti lepše mesto za život. U tom krasnom čoveku Afrikanci su videli spas od gladi i side, Palestinci spas od Jevreja, Jevreji spas od Arapa.

Obami su čestitali svi političari koji vam padnu na pamet, od Angele Merkel, Sarkozija, Baroza, Zapatera, do Nelsona Mendele. Svi naivni su se u svojim čestitkama nečemu ponadali, ali ne i Hamas, Putin i Tadić. Hamasove vođe tvrde da Obama nije nikakva promena u odnosu na Džordža Buša, Putin je izrazio skepsu poručujući da se "najveća razočarenja rađaju iz velike nade". A predsednik Srbije, valjda jedini na svetu, uopšte nije poslao čestitku novom američkom predsedniku. On, koji voli da čestita i kućetu kada zalaje i ptici kada poleti, Obami je poslao čestitku posle novembarških izbora. U međuvremenu mu se nije svideo Obamin izbor saradnika, pre svih čuveni antisrbin Džon Bajden i već notorna antisrpkinja Hilari Klinton. Možda je predsednik i počeo da piše čestitku, ali mi je ruka zadrhtala kada je video Putinov stih - najveća razočarenja rađaju se iz najveće nade. Možda se osetio kao lik u drami koju igra pred velikom publikom prošlih i budućih srpskih pokolenja kod kojih će mu pasti rejting jer je čestitao onima koji su nas bombardovali. Kako to da su Srbi, zajedno sa svojim predsednikom, ostali ravnodušni prema onome što toliko ljudi na ovoj planeti smatra toliko uzbuđujućim?

Slobodno razmišljajući na ovu temu došla sam do mnogih zaključaka i ne umem da ih obrazložim, a da ne pomenem neizlečivu niskost i osujećenost i da ne citiram Aristotelovovu Politiku: ko sa opštim nema veze i nema šta da mu da, taj je ili bog ili životinja.

Uproščeno rečeno, evo šta sam dokonala o našem i predsednikovom odnosu prema ovom događaju, koji jeste istorijski, bez obzira šta će Obama uraditi. Negde sam čula tezu koja mi se čini tačnom, da svrha Gvozdene zavese nije bila u tome

SVETLANA
LUKIĆ

da spreči, kao što je to Lenjin govorio, milione radnika sa Zapada da dođu u Rusiju i pobegnu od eksploatacije čoveka nad čovekom. Gvozdena zavesa je bila tu ne da od Rusije napravi sigurno utvrđenje, nego tamnicu. Ruski narod je bio držan u pokornosti tako što mu je ukinuta pomisao o spoljnom svetu.

Milošević i njegovi ćosići, bečkovići i danojlići, Koštunica i njegove kusturice i jelene žigon, i najzad Tadić i njegovi ćosići i kusturice, evo već 20 godina, opiljak po opiljak, grade našu gvozdenu zavesu. Operacija Gvozdena zavesa, sada u svilenim rukavicama, uspela je. Koga briga za Obamu - pa zar Amerika nije propala, zar Amerikanci ne gube kuće, penzije, zar njihovi milijarderi ne izvršavaju samoubistva, zar Microsoft ne otpušta 5000 ljudi, zar berza na dan inauguracije nije krahirala? Nismo samo mi nesrećni i bedni. Vidi njih, gospodare sveta, kako se uvijaju kao crvi. Srozavajući Ameriku i Obamu i mi i naš predsednik dolazimo do umirujućeg osećaja ravnopravnosti sa najmoćnijom zemljom sveta.

Svet je u utorak gledao u Ameriku i činilo se da i ona toga dana gleda u svet. Međutim, milioni Amerikanaca su mislili samo na sebe i svoju zemlju i ponavljali Obamin slogan - Da, mi to možemo. Mi Evropljani, kaže Žan Bodrijar, samo sanjamo i s vremena na vreme ponešto ostvarimo, dok Amerika izvlači logične, pragmatične zaključke iz svega što je moguće pomisliti. Amerika na budućnost i sudbinu ne gleda sa ironijom, ona dela, ona materijalizuje. I zato, kaže Bodrijar, nije tačno, kao što sam mislio, da ću kada dođem u Ameriku odavde bolje videti Evropu. Kada sam se okrenuo, Evropa je jednostavno nestala.

I nama je, bogami, Evropa nestala, a da nismo prešli okean. Rezultati istraživanja Kancelarije za evropske integracije pokazuju da bi, kada bi se danas održavao referendum o ulasku Srbije u EU, 61 odsto građana Srbije glasalo za, što je za čitavih šest procenata manje u odnosu na maj prošle godine. Šta se desilo u ovih sedam meseci, pa je toliko naših Evropejaca odustalo? Objašnjenje leži u sledećim podacima iz istog istraživanja - 20 odsto građana smatra da su glavna prepreka evropskim integracijama nesposobni srpski političari, ali 62 odsto veli da su krivi Evropljani koji Srbiju stalno uslovljavaju i nameću joj uslove koji za druge nisu važili. A čija je ovo rečenica, koju kao zombiji ponavljaju građani? Pa Tadićevog ministra spoljnih poslova.

Taj Tadićev mali samuraj direktno je proizveo pad podrške evropskim integracijama, a onda će se drugi Tadićevi samuraji zaduženi za marketing pozivati na taj podatak i savetovati svoga gospodara da ne pominje mnogo tu Evropu. Eno mu nesvrstanih, pa neka se igra. Ćosić će mu već objasniti kakvo su zlo svi ti Latini i krug je zatvoren. A u tom krugu, takoreći ograđenom čoporu, Tadić može da nastavi da glumi alfa mužjaka. On predsedava savetom za energetiku, on čuva radna mesta, on upravlja svetskom krizom, on nabavlja gas od Mađara i, najzad, on poklanja gas Sarajlijama. Taj toliko hvaljeni gest izazvao je simpatije i Tadićevih protivnika. Lepo je što je Tadić dao gas Sarajlijama, ali je sumnjivo njegovo objašnjenje. Nije rekao nešto kao, eto, moramo biti solidarni sa našim susedima, Mađari su pomogli nama, a mi Bosancima. Ne, rekao je - i ja sam rođen u Sarajevu, to je i moj grad. Prvo, koga zanimaju podaci iz njegove krštenice, drugo, kako se nije setio da je Sarajevo bilo njegov grad i tokom tri godine opsade? U stvari, iza rečenice I ja sam pomalo Sarajlija stoji ono što nije smeo da kaže - evo gasa, pa da se, brate, izmirimo. Gas za Srebrenicu, pa smo kvit.

Evropski parlament je pre nekoliko dana, sa 556 glasova za i devet protiv, proglasio 11. juli Danom sećanja na žrtve genocida u Srebrenici. Nama ne pada na pamet da to prihvatimo. I jedne nezavisne novine, perjanica građanske Srbije, iz obrazloženja deklaracije, koju je pred evropskim parlamentarcima pročitala Doris Pak, citirale su samo to da je taj zločin bio velika greška međunarodne zajednice koja nije bila u stanju da spreči masakr. Oni su, obrni-okreni, tu deklaraciju doneli pre svega iz griže savesti. Pa neka ih, neka 11. juli bude dan njihovog sećanja i njihovog žaljenja, šta mi imamo sa tim? I profesor Dragoljub Mićunović nas je podsetio da se Tadić već izvinio zbog zločina u Srebrenici i da je Međunarodni sud pravde oslobodio Srbiju odgovornosti za genocid. Rasejani profesor je zaboravio da nam kaže da u presudi piše da je Srbija odgovorna zato što genocid nije sprečila. Malo li je.

Ne samo zbog loših, nego i zbog dobrih ali rasejanih ljudi nastavićemo da živimo iza Gvozdene zavesse - u međunarodnoj samoći, kako je govorila Isidora Sekulić. A u samoći, kaže ona, može da se sačuva rasa, ali se neće razviti ni država ni kultura.

Na početku Peščanika slušate Žarka Koraća.

ŽARKO KORAĆ:

Iz inauguracionog govora Frenklina Delana Ruzvelta ostala je zapamćena rečenica: "Jedina stvar koje treba da se plašite je strah sam". To je rekao i Obama, ali to ne dopire do nas. Srbija kao da je iz Diznijevih crtanih filmova, znate ono, bila je srećna dolina i onda je neko oteo harfu i sada smo svi mračni, svi smo neraspoloženi. Vrlo pažljivo sam gledao gostovanje Borisa Tadića u jednoj emisiji B92, ali ne mogu da reprodukujem ono što je rekao. Sve su to opšta mesta - pretpostavljam da se većina građana Srbije slaže sa njime, ali on ni jednom jedinom rečenicom ne podrazumeva preuzimanje odgovornosti. I zato su ljudi u ovoj zemlji tako mračni, a sada su počeli da projektuju taj mrak i na svet oko sebe. Svi kažu - pa dobro, i svet je u krizi. Ali, činjenica da se kod nas ljudi ne osuđuju za otvorenu korupciju, da nemate revizorsku komisiju, da parlament za 5-6 godina nije nijednom usvojio završni račun koji posle godinu dana vlada mora da podnese - on se uradi, ali se nikad ne usvoji, a to je jedini način da znate šta je vlada finansijski radila. To nikakve veze sa svetom nema, to smo mi.

Srbija postaje mučno mesto za život. Ovo je Srbija Borisa Tadića. Ne mislim da on sam to radi, ali on je delegiran, dobio je podršku. Da sve pomiri, da su svi u pravu, i četnici i partizani, i Momo Kapor i Mirko Kovač. On sebe svesno stavlja u poziciju iz koje hoće da pokaže da smo u stvari svi mi, na kraju krajeva, ljudi i Srbi. U Srbiji nema alternative, sve se čini da se izbriše razlika između dobra i zla. Pogledajte našu javnu scenu, nikome nije problem što o gasu svakoga dana suvereno priča Bajatović, čovek koji nikakve veze sa gasom nema. To je uvredljivo za inteligenciju prosečnog čoveka. O MUP-u priča Dačić. Znači, ljudi koji su do juče uništavali Srbiju su dobili mesto u medijima. Nijedan novinar se ne usuđuje da ustane da ih nešto pita. Znači, sve je isto, svi smo jednaki i onda neka se ne žale građani što loše spavaju, što su neraspoloženi, što su bez optimizma, što su uplašeni - i treba da budu uplašeni, jer, kao u Domanovićevom Vođi, opet su izabrali ljude koji ih nigde ne vode.

Narušeni su odnosi u regionu. Pogledajte Vuka Jeremića koji je veoma nepopularan ministar spoljnih poslova u Evropi. Uspeo je da teško izgrađene odnose sa Hrvatskom dovede na najnižu moguću granu. Opsednut Kosovom, revanšizmom, a istovremeno

je u svim istraživanjima druga najpopularnija ličnost u Srbiji. Uzgred, taj redosled izgleda ovako: Tadić, Vuk Jeremić, Toma Nikolić i Vučić. I Dodik je postao jedna od najomiljenijih ličnosti u Srbiji. U Srbiji vi nemate ono što je Amerika uradila - ponudila alternativu. Možda nije prava, ne znam šta će uraditi Barak Obama, ali bio sam ponosan kada je u anketi jedan običan građanin Amerike rekao: evo, uzeli smo jednoga čoveka čiji je otac musliman, crnac iz Kenije. Zakletvu je polagao pod punim imenom i prezimenom - Barak Husein Obama. Zamislite kako birate čoveka sa rubova društva i kažete: hajde da nešto pokušamo sa ovom zemljom. Bušov tata je bio predsednik, Buš je bio guverner Teksasa, njegov brat Džef Buš je bio guverner Floride, to je elita. I njegova majka Barbara je iz veoma bogate familije teksaških proizvođača nafte, a Buš senior nije bio samo predsednik SAD, bio je i direktor CIA. I onda se s izborom Obame odjednom sve menja.

U Srbiji ne vidim tu spremnost da se menja. To bi bilo kao kada bi se većinski izglasao neko ko je autsajder u politici, Čedomir Jovanović na primer, i da mu se kaže: hajde ti probaj. Ali ne, ovde je čarobna formula, mantra: i Kosovo i Evropa. To je govorio i Koštunica, mada se posle ispostavilo da se radilo ipak samo o Kosovu. Bojim se da ćemo ponovo tako završiti. Vuk Jeremić je u Skupštini rekao da naša politika prema Kosovu predstavlja kontinuitet politike Vojislava Koštunice i bivše vlade, u kojoj je sedela i Demokratska stranka, što sada svi zaboravljaju. Danas je svima jasno da je cela Srbija ustrojena tako da se ne ugrozi primat Borisa Tadića. Znači, vlada je napravljena tako da on donosi odluke. Takva vlada ne može da bude funkcionalna. Slučaj sa gasom je to najjasnije pokazao. Takva koncepcija vlade sama po sebi vodi u propast. Odluke treba da donose vlada i premijer.

Imate jasnu podelu uloga: Boris Tadić je dobar policajac, a Vuk Jeremić je loš policajac. Vuk Jeremić preti, a Boris Tadić dođe i kaže - mir, mir, niko nije kriv, svi smo mi dobri. Podsećam vas da je Boris Tadić na poslednjim predsedničkim izborima pobedio Tomislava Nikolića sa oko 200.000 glasova više. To je vrlo tesna pobjeda. On mora da shvati da je pobedio isključivo zato što je predstavljao prodemokratsku, proevropsku opciju. On iz nekih razloga misli da zastupa i ovu drugu opciju i pokušava da je pomiri sa onom prvom. To je do te mere pogubno za Srbiju da će on biti zapamćen kao čovek koji je promenama posle 2000. oduzeo

poslednju snagu. On želi da bude pomiritelj i za sada to radi uspešno, a cena je to što vaši slušaoci ne spavaju, što su zabrinuti, što ne vide neku stvarnu perspektivu. Okružio se ljudima koji ne dovode u pitanje tu politiku. Na javnoj sceni su u modi analitičari koji kažu: nema prve i druge Srbije. Jedna stvar za drugom nestaje, od blogova koji postaju sterilni i smešni, do javnih tribina koje postaju sterilne i smešne. U Volterovom Kandidu - u prevodu se glavni junak zove Naivko - Bugari siluju njegovu ljubav Kunigundu, njega ubodu nožem u stomak, on jedva ostaje živ i posle svega kopa svoju bašticu. Srbija je postala ta baštica. Vratio sam čarobnu frulu u srećnu dolinu, zla Evropa nam ne dâ da napredujemo, mi smo oduvek bili u redu, sve je u redu. I socijalisti su se odjednom naglo popravili. Stranka koja nikada nije jednu reč rekla o svojoj odgovornosti, odjednom je poželjni partner. Ako je bila poželjna Koštunici, još je poželjnija Borisu Tadiću, on izgleda najmanje problema ima sa Dačićem i SPS, a najviše sa Dinkićem.

Srbija je danas jedno nesrećno društvo. Ovo mi liči na kraj Miloševićeve vlasti. Kao da je neko rešio da u bašti zasadi samo crveno cveće, eto, to vam je Boris Tadić. Nema tu šarenog cveća; ja sam tatko na Srbija. Vi ćete da slušate i da me podržavate, a ja ću vas uhvatiti za ručicu i odvesti u Evropu. Srbija pravi novu grešku. Nemamo snage da dovršimo bolan i težak proces kritičkog odnosa prema Miloševićevoj politici. Zatrpali smo je jednom velikom lopatom. E, to što smo zatrpali nam neće dati da živimo, vraćaće se. Kao duše nesrećnih koje te opsedaju, tako će Srbiju opsedati duhovi prošlosti. Te utvare su u medijima, te utvare su na vlasti, mnogo ih je i ljudi u Srbiji se osećaju bespomoćno zato što imaju utisak da je svaka politička pobuna unapred osuđena na neuspeh.

Takva stanja potencijalno uvek vode ka vaninstitucionalnoj pobuni. Da li je u redu praviti fašističke skupove? Ne znamo šta o tome misli naša elita. Da li je u redu da Skupština odbije proslavu godišnjice srebreničkog genocida? Ne znamo, nemamo pojma. Na sve to nema nikakvih odgovora. Mi trljamo ruke, mi smo vedri, mi smo nasmejani, mi imamo marketinški tim, mi merimo popularnost. Najsposobniji političari u istoriji nisu bili popularni. To je paradoks koji ova elita još nije naučila. Kada kažeš da su svi u pravu, ti izbegavaš odgovornost. U jednoj staroj anegdoti tri čoveka razgovaraju u meksičkom zatvoru. I jedan pita: "A što si ti u zatvoru?" Ovaj kaže: "Ja sam bio protiv Pedra, došlo je do

incidenta". Pita drugoga: "A što si ti u zatvoru?" On kaže: "Ja sam bio za Pedra". Onda oni pitaju njega, a on odgovori: "Ja sam Pedro". Drugim rečima, pohapsiš sve, pa više nema problema. Ovde imaš inverziju te priče, svi su u pravu i svi su na slobodi, i imamo samo jednog čoveka koji zastupa sve pozicije. Nikada jedan čovek ne može da zastupa sve ljude, to je rasistička pozicija. Protiv Baraka Obame je skoro polovina Amerike, protiv DOS-a je Milošević dobio veliki broj glasova na predsedničkim izborima. I to je ono što danas ubija Srbiju, ovo političko ništavilo, kao neko sivilo koje polako pada na sve. Neko se još buni, neko, kao vaša emisija, očajnički trese rešetke, ali sivilo polako pada. Ima i pametnih ljudi koji brane tu politiku. Oni kažu: Srbija jedino ovako može, ovo je takav trenutak. To ti je kao "hajde da kolaboriramo sa okupatorom". Tako se pravdao Nedić - šta smo mogli da radimo, eto, Nemci došli, bolje da saradujemo. Sa takvom vrstom kompromisa politički se može jako daleko otići.

SVETLANA LUKIĆ:

Onda smo pozajmili Bosancima gas i podsetili su nas da je predsednik rođen u Sarajevu. Time valjda potiremo genocid u Srebrenici.

ŽARKO KORAĆ:

On je bio u Srebrenici, doduše nije govorio, što je bilo primereno. Ali onda je otišao u Bratunac, čime je napravljena veštačka simetrija. Bilo je tamo zločina prema Srbima, ali to je drugačija priča. Problem je u tome što ćete vi u aktuelnoj politici naći argumente za sve. Svaki dobronameran čovek koji sluša ovu emisiju morao bi da prizna da ga ni najmanje ne bi iznenadilo da Tadić napravi vladu u bilo kojoj kombinaciji stranaka, uključujući i SRS. Opravdnje bi bilo da to nije više ista stranka, Šešelj je u Hagu, ipak su povukli amandmane na budžet. Znači, sve može. A oni smatraju da je Ratko Mladić heroj, to je nedavno izjavio Toma Nikolić, onaj isti koga glorifikuju svi demokratski mediji u Srbiji. Oni su doneli plakat sa likom Ratka Mladića i rekli "Skupština je sigurna kuća za Ratka Mladića". I onda službenik BIA koji treba da uhapsi Ratka Mladića to gleda na televiziji. Pa neće biti uhapšen Ratko Mladić, zato što niko nije ustao u Skupštini i rekao: on je zločinac i on mora da bude uhapšen. Zašto bi službenik BIA ušao u istoriju time što je uhapsio čoveka kome je Skupština sigurna

kuća? Da li je bilo sada istrage u BIA povodom informacija da se od oktobra 2007. zna gde se krio Radovan Karadžić? Iz BIA su rekli i da su prošle godine postojale informacije o tome gde se krije Ratko Mladić, pa je onda on navodno otišao u drugi stan. Je li to tačno ili nije? Niko nikada na to pitanje nije odgovorio. Znae li gde je Rade Bulatović? Koliko znam, on i dalje radi u BIA kao savetnik. Dolazi na posao, prima platu. Pogledajte taj crnjak!

Neće Srbija daleko stići. Na vlasti će biti jedan čovek, biće popularan i to će trajati relativno dugo, ali kakav će biti konačni bilans te vlasti? Koje su teme na osnovu kojih se ovaj opštepomiriteljski stav kod nas procenjuje? Posledica te politike je to što svi kolumnisti ponovo pišu, što su ljudi koji su nas oterali u propast dobili indulgencije, oprostajnice zbog kojih je nastao protestanski pokret. Martin Luter je zakucao svoje proteste na vrata katedrale u Vitenbergu, jer mu je dojadilo to što svako može da dobije oprostaj od Rima ako dobro plati. Koliko dugo ćemo mi čekati nekog političkog Martina Lutera koji će ustati i reći - ovako ne može. Ne može meni Bajatović da deli lekcije, ja ga pamtim, pamtiću ga do smrti. On mora da kaže da mu je žao i da povlači rečenicu koju je izgovorio kada je Đinđić bio ubijen. On je rekao: prvi koji je izručio Miloševića je platio, na redu su sledeći. Dozvolite, imam prava to da zapamtim, ja sam jedan od onih koji su sledeći. Taj čovek mi se smeši sa ekrana, on je direktor velike firme. Tadić očigledno s tim nema problema, ja imam.

Pre Drugog svetskog rata je postojalo društvo za pomoć siročadi u Beogradu koje se zvalo Lako ćemo. E, ova vlada je "lako ćemo". Sećate li se tri Bajatovićeve izjave u tri dana, prvo - gasna kriza nas uopšte neće pogoditi; sutradan - propali smo, uopšte nemamo gasa; i na kraju - pa, imamo nešto malo gasa. U tri dana tri oprečne izjave, to je dovoljno da smeniš čoveka.

A sada da vam odam jednu državnu tajnu. Vaši slušaoci znaju da ući u Evropsku uniju znači i doneti određene zakone. Oni ne moraju da budu isti, ali okvir je zadat i neprekidno se usklađuje. Kada je Evropska unija porasla sa 12 na 15 zemalja, Austrija je morala da promeni svoj zakon o radiodifuziji, jer je do tada ORF, austrijska radio-televizija, imala monopol. Engleska je dobila zakon o dostupnosti informacija od javnog značaja posle Srbije, verovali ili ne. Znači, zemlja koja je kolevka evropske demokratije nije imala takav zakon, ali je morala da ga donese. Znači, svi ti

zakoni postoje, imaju ih i Bugarska, Rumunija, Makedonija. Šta znači pitanje kapaciteta za donošenje zakona, Svetlana, kada vi sve te zakone imate na internetu, samo treba da ih skinete i malo preuredite. Svoju kreativnost mi treba da pokažemo u stvaranju uslova za privlačenje investicija tokom svetske krize, a ne u prepisivanju zakona. Šta smo mi ponudili Evropi sem najboljih malina na svetu i pametne dece koja beže odavde? Samo u jednoj stvari Srbija postavlja svetski standard, ne znam da li to znate, a to je ta svetska cena malina. Naše maline su zaista najbolje na svetu. Znači, mi određujemo svetsku cenu malina, eto toliko.

Znae kako je radio Zoran Đinđić, tačno se znalo ko je zadužen za koje zakone. Voleo bih da znam koja je satnica ove vlade za koji zakon. Nedavno me je neko pitao da li će se zakon o nevladinim organizacijama vratiti u proceduru i ja nisam znao da odgovorim. Pitao sam ljude iz vladajuće koalicije, kažu mi da ne znaju. A ko zna? Koji zakon je sada na redu? Evo, guraju taj ludački zakon o političkim strankama kojim bi uništili mogućnost da se uopšte osnuje stranka. Kada novinari ne znaju šta da pišu, onda napišu da u Srbiji ima 2.000 stranaka. Pa šta? Neka ima i 100.000 stranaka, aktivno ih je možda 10 ili 15. Ali to je shvatanje demokratije u našem društvu - ne treba da bude mnogo stranaka, najbolje je da postoji samo Komunistička partija Jugoslavije, Socijalistički savez i možda još dve-tri strančice. Ma čekaj, bre, neka svako registruje stranku, šta mi to smeta? Svi oni se boje konkurencije i u skladu sa time guraju zakon. Ili zahtev da se smanji broj poslanika u Skupštini, jer će ona onda bolje da radi. Ma nemoj, stvarno? Znači, umesto 250 ovakvih biće ih 150, a u čemu će biti razlika? Pa ni u čemu, samo će ovih 150 imati još više prostora da pričaju. To je koješta. Sve je to deo one legende da smo mi zemlja neviđenih kapaciteta.

Evo jednog primera kakvi su naši kapaciteti. Mi smo uveli Bolonju na univerzitet. Bolonja je po meni opravdani pokušaj da Evropa ima jedinstveni, zajednički sistem sticanja visokog obrazovanja. Kao što postoji EU, kao što postoji zajedničko tržište, kao što postoji zajednička moneta, treba da postoji i evropsko obrazovanje. To je vrlo važno u odbrani Evrope od intelektualnih džinova kao što su Kina, Indija i Amerika. Naši studenti nažalost ne mogu da zadovolje bolonjski kriterijum studiranja godinu za godinu, jer u svetu se tako studira. Ali onda se kaže - mi smo 20

puta bolji, i uzima se primer Novaka Đokovića. To je njegov individualni talenat, kakve to veze ima sa nacijom? Nismo u stanju da promenimo tablice na automobilima. Crna Gora ima nove tablice i sve češće ih vidate na ulicama Beograda, a Srbija i dalje ima tablicu koja je iz vremena kada je postojala SR Jugoslavija. I da li to nekome smeta? Ne. Eto, to su vam kapaciteti za promene. Koji je program rada parlamenta do kraja godine? Nemamo pojma. Jesmo li usvojili sve propise koji su potrebni da bismo dobili beli šengen? Nismo. Srbija zaista podseća na uspavanu seosku zajednicu u kojoj svi znaju šta ne valja, ali, što reče Njegošev vladika Danilo, narod moj mrtvijem snom spava.

Srbija je zemlja u kojoj su ljudožderi proglašeni za časne građane. Ljudoždera više nema, svi smo sad ljudi s manirima, umemo da koristimo pribor za jelo, ne mljackamo, držimo salvetu na krilu. Sukob između realnosti i onoga što vam se priča postaje tako veliki da Srbija postaje pomalo patološko društvo. Vi vidite da ništa ne valja, ali marketinške agencije spinuju po medijima da je Srbija najbolja od svih mogućih svetova. I zato su ljudi u sve većem čudu. Podsećam na priču o carevom novom odelu. Pitanje je ko će biti taj, i kada - nisam optimista - koji će viknuti: ljudi, u Srbiji nešto ne valja, mi zaostajemo u razvoju, mi se svađamo sa susedima, mi nemamo plan reagovanja na ekonomsku krizu!

Ovo s gasom je alarmno zvono, jeste li videli da niko ne zna zašto nema gasa, niko ne ume da vam odgovori ko je kriv. Ne, sve je u redu, prolazi zima, biće toplih dana, a kada stigne proleće - ljudi sede veseli po kafanama. Kao u čitankama posle rata, svi su nasmejani, rumeni, ovo je najbolji od svih mogućih svetova. E, pa nije najbolji od svih mogućih svetova, i Amerika to zna. Amerika, koja je hiljadu puta bogatija od nas, bira jednog autsajdera za predsednika i kaže: evo, toj Americi mi dajemo šansu, jednom čoveku koji ne pripada ovoj beloj, gramzivoj, pljačkaškoj protestantskoj Americi. On dolazi sa margine. Postoji jedan izraz - arivista, onaj koji dolazi, koji grabi, koji se penje. Evo tebi, Barače Obama, završio si škole, neka Amerika bude drugačija, ona koja je protiv rata, neka pokaže svoje drugo lice. On je bukvalno drugo lice Amerike. A gde je naše drugo lice? Sklonjeno, uništeno, oterano u neku sitnu kolaboraciju samo da ne postoji. Ko bi rekao da ću ja da citiram Dinkića, ali on je rekao jednu tačnu stvar - nikada se gore nisam osećao.

Dobrica Ćosić i ljudi poput njega i dalje pišu te svoje završne knjige i u njima se vidi ta opšta ideologija koja kaže: dobro, bilo je i završilo se, Đinđić je tragična epizoda naše moderne istorije, ajmo sad svi dalje, da se pomirimo, da se uhvatimo za ruke, nema tu nikakve razlike, Toma je okej, Šešelj je u Hagu, a i on da se vrati rekli bi - mnogo ga je zatvor promenio, to je sada drugi čovek, on vidi da treba razvijati Srbiju. Svi smo jednaki i svi smo isto krivi, niko nije kriv, svi smo lepi, svi smo dobri, jedini je problem - neće nas Evropa, opet ne razumeju Srbe.

Bedno. U vašoj špici se čuje Đinđić koji kaže "to su gluposti". A ovi kažu: Holandija ima problem sa Srebrenicom. Gospode bože, Holandija ima problem, a nema Srbija i mi svi zajedno! I ja, kao pripadnik tog naroda i građanin ove zemlje, imam problem sa svojom savešću, veliki problem imam da živim sa tim što je tamo urađeno.

Juče sam gledao Obaminu inauguraciju i kažem ženi koja mi sprema stan, Romkinja, kažem joj "dođi, gledaj malo to", a ona radi, kaže "ne mogu, brate". I ja je pitam "šta ti misliš, kada će Rom da bude predsednik Srbije?", a ona meni kaže "nikad". Znao kako je to rekla, sa takvim ubeđenjem, rekla je - nikad. Vi meni odgovorite da li je ona u pravu ili nije.

(Lokua Kanze - Salle)

SVETLANA LUKIĆ:

Govori Dejan Ilić iz izdavačke kuće Fabrika knjiga.

DEJAN ILIĆ:

Ti si se bavila sportom, pa ćeš se setiti Ducija Simonovića i njegovih genijalnih objašnjenja zašto profesionalni sport ubija sport kao takav. To je bio jedan od jačih utisaka koje nosim iz perioda svoga odrastanja - kako su ga svi gledali kao poslednju budalu. Takvi uvidi budu toliko poražavajući da od njih moraš da se braniš tako što ćeš čoveka koji ti ih iznosi proglasiti budalom. Nemaš drugu odbranu, jer ako kreneš da razmišljaš o onome što je taj čovek pričao, ti moraš da priznaš da je on u pravu. Video sam sebe u sličnoj situaciji - imam potrebu da krenem bukvalno od postanka sveta - šta je smisao, zašto smo mi ovde, pa da dođemo do ovoga o čemu bi trebalo da razgovaramo, a to su nekakve svakodnevne, sasvim obične stvari. Medijski prostor u ovom trenutku ispunjavaju međupartijski sukobi. Šta mene briga u

kakvom su odnosu Rasim Ljajić i Sulejman Ugljanin? I kako je moguće da opstanak vlade zavisi od toga da li je neko iznajmio ili ne nekakav prostor? Šta mene briga u kakvom su odnosu ta Srpska napredna i Srpska radikalna stranka? Šta mene briga ko je predsednik nekakvog odbora? Sad kao mi treba da razmišljamo ima li mnogo ili nema mnogo poslanika, ima li ili nema mnogo stranaka. Pa dobro, prijatelji, hoćete li odmah da sklonite taj višak poslanika? Nećete. Hoćete li odmah da raspisujete izbore? Nećete.

SVETLANA LUKIĆ:

Njih može da bude 2.500 ili petoro, to ne menja na stvari, jer je princip isti.

DEJAN ILIĆ:

Tako je, ali šta se događa na ovoj drugoj strani, kako je moguće da opozicija ne ume da artikuliše neku kvalitetniju kritiku ljudi koji su na vlasti, šta je vizija, šta ćemo mi da radimo ove i narednih godina? E, to će nam reći predsednik Republike. "Mi moramo da sačuvamo radna mesta". Pitali su ga, koja radna mesta? Mislite li da će svi koji su sada zaposleni ostati zaposleni? On se ogradio i rekao "ne, sačuvaćemo produktivna radna mesta", a onda objasnio da mi moramo da zamislimo situaciju posle ove krize, da vidimo koje će grane industrije biti tada uspešne, efikasne - one će moći da opstanu. E, u tim oblastima ćemo mi da čuvamo radna mesta. Ej bre, prijatelju, pa čekaj malo, ti kažeš da ćeš sačuvati radna mesta, onda ti neko kaže - ne možeš da ih sačuvaš, onda ti on kaže - čuvaću produktivna radna mesta, onda ga ti pitaš - a koji su ti kriterijumi? Kriterijum je pretpostavljena budućnost. A pošto je ovo zemlja u kojoj su političke stranke okosnica vlasti, već shvataš da će produktivna radna mesta biti ona koja su korisna ljudima u političkim strankama, bilo na vlasti, bilo u opoziciji. Ne verujem da u Srbiji ima neke ozbiljne razlike između vlasti i opozicije. Oni svi dogovorno koriste budžet i otuda mi imamo stabilnu situaciju, koja nam se na površini stalno predstavlja kao kriza, neizvesnost, a zapravo sve funkcioniše i niko tu nije nesrećan i nezadovoljan.

Priča o čuvanju produktivnih radnih mesta je prevara. Nema vizije, Srbija je zemlja koja i dalje pluta. Događaji će zavisiti od odluka drugih i od stanja stvari na nekim drugim mestima. Izvini, šta znači čuvati radno mesto? Čuvati radno mesto samo po sebi ne

mora ništa da govori o tome šta će se dogoditi sa ljudima koji su u datom trenutku na određenom radnom mestu, jer zaista možeš sačuvati radno mesto i tako da otpustiš čoveka koji ga u tom trenutku zauzima. Radno mesto ima veze sa sistematizacijom u procesu proizvodnje, a imati posao je nešto sasvim drugo. Očekivao bih da neko iz opozicije kaže - ovi ljudi koje sada otpuštate morali su da budu otpušteni pre 10 godina. To što će ljudi ostati bez posla nije problem koji je prouzrokovala ova kriza, to je strukturni problem koji smo imali pre 10 godina - hajde rešite ga, ali nemojte to da radite pod izgovorom ove krize nego objasnite zašto to radite. I onda da vidimo da li vi u ovoj krizi možete da garantujete bilo kakvu izvesnost ljudima koji će ostati bez posla.

Ovo je kriza bogatih. Neko je hteo da ostvaruje profit veći nego što je to bilo moguće i u jednom trenutku se sve raspalo. Mi imamo krizu bogatih koja nužno mora da se odrazi na one koji su najslabiji. Posle Drugog svetskog rata ljudi prvi put idu na godišnje odmore, dobijaju zdravstveno osiguranje i socijalnu zaštitu. Tako je radila država koja je planski intervenisala na tržištu i neutralisala negativne posledice njegovog delovanja. Država se povukla u drugoj polovini XX veka i sada vidimo rezultat tog povlačenja. Ali mi u Srbiji sa time imamo ozbiljan ideološki problem. Mi smo se odrekli jedne države koja se uplitala više nego što bi trebalo i u tržište i u planiranje proizvodnje i u sve ostalo. I kako ćeš ti sada da zagovaraš intervenciju države ako si se toga odrekao?

SVETLANA LUKIĆ:

Slušala sam Tadića kako opisuje svetsku krizu kao veliko nevreme, tokom kojeg treba da se šćućurimo i čekamo da ono prođe.

DEJAN ILIĆ:

On je potpuno u pravu. To jeste nešto što ne zavisi od nas, mi smo tome izloženi i treba da se trudimo da što manje pokisnemo i nabezemo. Nije to rđava slika, ali ja mogu da kažem "nevreme", a meteorolog bi morao da mi objasni zašto je do nevremena došlo. Naši političari bi trebalo da nam objasne šta znači upozorenje evropskih država SAD, u kojima je kriza nastala, da moraju da promene ponašanje. Nemačka kancelarka im je to rekla i dodala da im je to jedini izlaz. Je li neko ovde to objasnio? Ovde ljudi misle da je kapitalizam minimalna država, slobodno tržište, a socijalizam

je regulisano tržište i državna intervencija u svim sferama društva. Kapitalizam poznaje jasne oblike državne intervencije. Pozivanje na tržište kao na objektivni ali ne i kao na ideološki mehanizam ovde takođe izaziva problem. Kad kažeš "banke, tržište, novac", ti to shvataš kao nešto objektivno, nešto izvan tebe što odlučuje o tvom životu, na šta ti nemaš uticaja. Tome prosto moraš da se prilagodiš, tako su ti predstavljene stvari. Ali šta rade banke? Banke se ponašaju kao proizvodna delatnost. One ti, recimo, prodaju 10 dinara za 15 dinara. Nešto što ti se predstavlja kao objektivno funkcionise po pravilima koja poznajem iz sveta fikcije. Nešto što je priča, što nije stvarno nameće ti se kao stvarno. Tako da mi se čini da to odvajanje od realnosti nije samo problem u političkoj sferi. Tu je ta druga sfera ekonomije, novca, tržišta, koja se samo oslanja na stvarnost, a potpuno je iskonstruisana.

Pazi, podigao sam kredit pre četiri godine, rata je bila 187 evra, a danas je 223 evra. Za četiri godine rata je skočila skoro 40 evra. Nije trebalo da primam stvari zdravo za gotovo. I da li je ijedna stranka rekla: hajde da se pozabavimo bankama. Šta rade banke u Srbiji, čime se one bave? Na glavu nam se penju ljudi koji nam objašnjavaju šta je to srpski nacionalni interes i šta je Kosovo. Neka nam se tako popnu na glavu ljudi koji će nam objasniti kako rade banke, zašto tako rade. Ako su banke u SAD dovele do krize, da li postoji mogućnost da se to dogodi i ovde? Nemoj mi više pričati o Kosovu. Nema više nijednog načina da se ozbiljno postavi pitanje nacionalnog interesa. Ono će možda iskrsnuti samo kao maska za neki drugi problem koji niko nije umeo da artikuliše. Primer za to su nemiri u Grčkoj, u kojima je okidač bio ubistvo onog mladića. Onolikoj destrukciji povod ne može biti to jedno ubistvo. Ključni problem jeste u sferi ekonomije i on je tabu.

Novac je vrednost sam po sebi i novac je pokriće za sve što radiš. Ako si zaradio novac, sve što si radio da bi do njega došao nema veze. Tamo gde je nekada bila nacija u ideološkoj strukturi, sada stoji novac i on postaje pokriće za sve. Kao što je nacija bila opravdanje za sve, sada je novac opravdanje za sve. Mi smo umeli da dekonstruišemo tu priču o naciji. Nacija je disciplinovana pričom o naciji, tako se postiže poslušnost. Nisi bitan ti kao pojedinac, bitan je kolektiv. Time smo bili pripremljeni da uđemo u ovu fazu, ali mi više nemamo aparat, jer novac se shvata kao

nešto što je izvan ideologije, kao nešto što objektivno postoji. I to ti govori da on je ideološki konstrukt. Onog trenutka kada vidiš da nečemu ne možeš da priđeš, a da ti se to predstavlja kao objektivno, kao samo sebi dovoljno, kao realno, tog trenutka tačno znaš da je to ideološki konstrukt. Moramo tome da pridemo, moramo to da razgradimo. Zašto je američka država odlučila da spasi bankrota neke firme koje su na tržištu poslovale i propale? Ako ti dozvoliš da tržište i novac dovedu do toga da većina ljudi bude nezadovoljna, ti više nemaš temelj za obavljanje vlasti, društvo se raspada, zajednica se raspada.

Dakle, postoji nešto što prethodi i tržištu i novcu, kao što postoji nešto što prethodi tim glupavim idejama o naciji i nacionalnim interesima. Postoji neka zajednica ljudi koja se saglasila da živi zajedno pod određenim uslovima i koja taj dogovor poštuje i tu saglasnost sprovodi u onoj meri u kojoj je zadovoljna životom u toj zajednici. To je elementarna stvar, to je početak svega. Kad se pokazalo da će nekakvi mehanizmi dovesti do toga da jedan veliki broj ljudi u Americi postane nezadovoljan, država je intervenisala mimo svih ideoloških pravila kojih se inače pridržava. I ajmo sad to da vratimo na situaciju u Srbiji. Nama se dugo kao ono što treba da nas učini zadovoljnima nudila budućnost, a onda nam se nudila prošlost. Sve vreme se nečega odričeš, sve vreme ti neko govori - sad trpi. Da li smo mi zadovoljni kako ovde živimo, da li ova država radi tako da mi budemo zadovoljni i da li nam osigurava stabilno okruženje u kojem mi možemo da realizujemo svoja htenja i želje? Pa ne, a čak se i novac pokazuje kao nedovoljno ideološko pomagalo, jer naprosto nema dovoljno novca za sve.

Dakle, izvesnost je važnija od novca. Novac nam je predstavljan kao nešto što garantuje izvesnost, ali se pokazalo da nije tako. Vraćaš se na najelementarnije stvari koje čine život i pitaš se - zašto mi je tako loše? Zato što smo elementarno razvaljeni. Onaj koji u ovom trenutku vodi politiku u Srbiji bi trebalo da se pita koji je razlog da ljudi koji žive na ovoj teritoriji pristanu da poštuju zakone, da budu građani ove države, šta je njihov motiv. Možeš da im ponudiš motiv "zato što ste vi Srbi", ili "zato što ćete svi biti bogati". I jedno i drugo je laž, dakle moraš da im ponudiš nešto treće. Šta bi to treće moglo da bude? Dajte, pobogu, da se nešto radi, garantujte nam kakvu takvu izvesnost. Je l' niste u stanju to da uradite? Sklonite se. To mi je strašno zanimljivo, kako

je većina ljudi koji su odbacili ideju da je nacija vrhunska vrednost prihvatila da je to novac. Mogao bi neko da me pita "dobro, a šta je vrednost?" - pa ljudski život. Kao što nisam hteo da ljudski životi budu ugroženi zbog nacije, neću da budu ugroženi ni zbog novca.

Evo primera, Prosvetina knjižara Geca Kon u Beogradu. Prosveta treba da se proda, ali, zaboga, šta će biti sa knjižarom Geca Kon? Stigao je genijalan predlog Gorice Mojović da ko god da kupi Prosvetu, taj prostor mora ostati knjižara i mora se zvati Geca Kon. Molim ljude koji nisu bili tamo, neka odu i neka mi kažu da li im to liči na knjižaru. To je kulturno ruglo. Broj naslova je minimalan, knjige se tretiraju bez ikakve pažnje, prosute su po onim stolovima i nabacane po onim rafovima. To nije knjižara, ali Gorica Mojović kaže da jeste i da moramo da je čuvamo. Bolje da su u toj knjižari napravili neku banku, jer ovo je bruka, i za Gecu Kona i za knjižarstvo. Pazi, BIGZ-ova knjižara na Terazijama je sada banka, a to je bio najbolji knjižarski prostor u gradu. Od takve brige o kulturi, što bi rekla moja majka, i konji crkavaju. Nemojte brinuti na taj način, najlepše vas molim.

Onda imaš Dom omladine, koji je dobio novac da se renovira. Nisam čuo da je Dom omladine ikoga otpustio, da su plate smanjene, da je iko pozvan na odgovornost zato što je nekoliko puta probijen zadati rok za renoviranje. U isto vreme u tom Domu omladine postoji privatna knjižara koja se zove Beopolis, koja je izmeštena u mnogo manji prostor i koja se bori za opstanak. Oni trpe sve moguće posledice, a u istom su prostoru i trebalo bi da dele sudbinu ostalih.

Treći primer. Ja se bavim izdavaštvom i kupujem autorska prava za knjige koje bih da objavim. I desilo se da državna izdavačka kuća koja se zove Službeni glasnik bude zainteresovana za neke naslove za koje sam i ja zainteresovan. Ja sam uspeo da spustim cenu, a onda su se oni pojavili i rekli - plaćamo kočliko god tražite. Da je Službeni glasnik privatna izdavačka kuća ja ne bih imao nikakav problem. Ali Službeni glasnik je državna izdavačka kuća koja, između ostalog, vuče sredstva iz budžeta, u koji novac daje i moja izdavačka kuća, Fabrika knjiga. Oni ne smeju biti moji konkurenti. I onda ti neko priča o tržištu i o državi. Država meni ne sme biti konkurent ni u jednoj stvari, jer je ja izdržavam, ona je moj servis. A onda, da bi ti se legitimisali, da bi ti objasnili kako oni ipak vode računa o svemu, ispričaju ti priču o knjižari Geca

Kon. Pri tome je na vlasti Demokratska stranka. Ali u pojedinačnim institucijama rade činovnici za koje bi, po njihovom ideološkom profilu, pre rekla da su DSS ili SRS. To nije sporno, ali on ne može sprovesti politiku koja je na izborima izgubila, a raditi za vlast koja se zalagala za nešto sasvim drugo. Pazi, *Peščanik* i Fabrika knjiga rade posao za Vladu, mi smo ideolozi Vlade, mi sprovođimo politiku Vlade, jer zastupamo načelne vrednosti koje zagovara Boris Tadić. Ali mi smo i dalje omraženi. Pa ko je ovde na vlasti?

Kada mi se prostor toliko suzi da više ne mogu da radim, ja ću na neki način reagovati. I nadam se da će tako uraditi svi drugi ljudi kada se nađu u sličnoj situaciji. Možda nam se dogodi da se u takvim situacijama nađemo istovremeno, pa ćemo zajednički probati da uradimo nešto. Ili ćemo svako za sebe rešavati svoje probleme. Svako od nas je povukao granice prostora oko sebe i rekao - ako se pređe ta linija, ja moram da se branim. A dok se ta linija ne pređe, ovo će trajati.

Malo je poražavajuće kako se LDP utopio u celu priču. Iskustvo me je učilo da to očekujem, ali me je pogodilo. Žao mi je. Oni nas neće izneveriti u ozbiljnim krizama, ali je problem u tome što bismo mi voleli da se one ne dogode. Onda moramo da se uzdamo u razum onih koji zaista raspolažu polugama moći. Ali oni nas tretiraju kao magarce i možda s pravom računaju s tim da im mi ništa ne možemo. Mislim da to nije dobra računica, biće ekscesnih situacija. Ekscesi će stvarati krizu, nered i to će život u Srbiji učiniti nestabilnim. Ljudi neće biti srećni i zadovoljni. Ne znam kome je to potrebno. Mislim da ne bi trebalo ovako voditi državu, ali ja mogu da im dajem savete samo što se tiče knjižara, knjiga. Ostalo neka rade kako misle da je najbolje.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste Dejana Ilića iz izdavačke kuće Fabrika knjiga koja redovno izdaje knjige Dubravke Ugrešić. Dubravka je za naš sajt poslala tekst koji većina vas nije videla, jer nam već dva dana neko uporno obara sajt. Tekst Dubravke Ugrešić čita Svetlana Vuković.

DUBRAVKA UGREŠIĆ:

U zemlji laži sve je istina

Ima jedna kategorija ljudi koja me načelno gnjavi više od cendravaca, kritičara, apokaliptičara, tipova koji svaki čas udare u kuknjavu, pesimista, gnjavatora, sve u svemu - toksičnih ljudi. To nisu pušači, ako je to prvo na što ste pomislili. To su fini ljudi. Fini ljudi su svuda oko nas, oni su pobjednička vrsta, na njima se drži ovaj svijet. Fini ljudi su žene koje sahranjuju po nekoliko muževa, i muševi koji sahranjuju po nekoliko žena. Fini ljudi su optimisti.

Božić 2008. provela sam u Zagrebu. Sve je bilo kako treba biti: božićna jelka, pod jelkom pokloni, za Badnjak bakalar, za Božić purica s mlincima. Dječaci plegli na pod, mali anđeli utonuli u igru. Monopoli-kolopoli, pojma nemam, ali vidim da izvlače kartice, čitaju pitanja s poleđine kartica i zbrajaju bodove. I dok grickam domaću orehnjaču i pijem kavu s domaćicom, do moga uha dopire...

- Kako se zove povrće zbog kojega jedna princeza nije mogla spavati? - pita jedan držeći karticu u ruci.

Koje dražesno pitanje, mislim...

- Grašak? - odgovara malo nesigurno drugi.

Sada pitanje s poleđine čita prvi.

- Kako se zove mjesto gdje se rodio prvi hrvatski predsjednik Franjo Tuđman?

- Veliko Trgovište! - ispaljuje pobjedonosno drugi.

Sada je red na prvome da postavi pitanje.

- Kako se zove režiser genijalnog filmskog ostvarenja Duga mračna noć?

- Antun Vrdoljak!

- Šta je ovo? - pitam svog domaćina.

- Koje ovo?! - odgovara naoštreno.

- Pa to što igraju?

- Monopoli, valjda, pojma nemam.

- To je HDZ-ovska igra! - kažem.

Moj domaćin demonstrativno izlazi na balkon da popuši cigaretu.

- Zamolio bih te da se ostaviš sličnih komentara pred djecom - kaže.

- Pa igra je evidentno HDZ-ovska!

- Pretjeruješ...

- Za ovih osamnaest godina HDZ se infiltrirao posvuda, u medije, škole, bolnice, sudove, čitanke, čak i u dječje igre!

- Pa zašto ne bi! Živimo u demokraciji, zar ne? - odgovara.

- Nisam vidjela igru s partizanima, komunistima, Titom, ili nečim sličnim. Dakle, dječje tržište i nije baš osobito demokratsko. To je HDZ-ovska igra, jer je u državi sve u vlasti HDZ-a.

- Ne želim da mi indoktriniraš djecu! - kaže i napušta balkon, jedino mjesto u stanu gdje čovjek, zimi barem, može na trenutak biti sam. Ogrnuta dekom ostajem i buljim u susjedne kuće. Ja indoktriniram djecu?! A njegov sin ide na vjeronauk. Roditelji me uvjeravaju da je to dječakov izbor, ali nema nikoga iz njegova razreda tko ne ide. Idu svi. Dječak često i subotu provodi u crkvi, jer tamo su svi dečki iz njegova razreda. Dječak uči iz udžbenika koje odobrava Ministarstvo kulture. Ministarstvo kulture je HDZ-ovsko, zato su i udžbenici, pogotovo oni iz hrvatske povijesti i hrvatskog jezika, indoktrinirani. Moj domaćin je, kao i drugi zaposleni u firmi, neopozivom odlukom vlasnika firme dobio za Božić samo pola plaće. A ima dvoje male djece i nezaposlenu ženu.

Fraza "Živimo u demokraciji, zar ne?" čula sam u Hrvatskoj nebrojeno puta, s tim što je fraza s vremenom izgubila svoj deklamatorsko-obrambeni ili pak bodro-ironičan ton. Fraza sada po tonu podsjeća na krležijanski stih, na onu poznatu himnu hrvatskom fatalizmu: Nigdar ni tak bilo da ni nekak bilo, pak ni vezda ne bu, da nam nekak ne bu. Jedini hrvatski opozicijski tjednik nedavno je ugašen. Sada su usta svima definitivno zapušena i nikome više ne pada na pamet da bi išta trebalo reći. Uostalom, čak i da hoće, nema se gdje: svi su mediji u dobrovoljnom promiskuitetu s vlašću. Novinari i književnici postali su nenadmašni mađioničari kompromiserstva. Tako jedan hrvatski književnik objavljuje u jednim novinama ekstatičan intervju s hrvatskim premijerom (ekstazu potvrđuju i zajedničke fotografije), dok u drugim novinama bilda self-image mučenika razapetog na križu lokalne ksenofobije. Što nije ništa

zabrinjavajuće, jer i hrvatski predsjednik, na primjer - koji u posljednje vrijeme radi na laštenju svog antifašističkog imagea - udijelio je božićni predsjednički orden nekom lokalnom profašistu. U zemlji laži sve je istina.

Fini ljudi u Hrvatskoj ne bave se kritikom režima. To je ostavljeno rijetkim budalama. Fini ljudi bore se za prava životinja, za prava homoseksualaca, za čisti zrak i zdravu hranu, protiv pokušaja komercijalizacije starih gradskih jezgri, na primjer. Fini ljudi usvajaju pse iz psećih sirotišta. Fini ljudi ne usvajaju djecu bez roditelja, niti starce bez djece. Psi su jeftiniji. Fini ljudi izlaze na ulice i demonstriraju za prava voća i povrća ozračenih pesticidima. Fini ljudi su, zapravo, jedini ljudi koji javno protestiraju. Fini ljudi ne bore se za prava radnika, jer radnici su tu da slušaju ili da budu otpušteni. Fini ljudi ne bore se za prava penzionera, jer penzioneri su tu da umru od gladi. Fini ljudi ne bore se za one koji ostaju bez posla, ili za zaposlene, ali gladne, za stare, za bolesne - svu tu borbu ostavljaju državi. A država nema vremena. Država jedva stigne da se brine sama o sebi.

Fini Hrvati borili su se kao lavovi pred Božić 2008. za ugrožena prava gospođe Celzijus. Tko je gospođa Celzijus? Gospođa Celzijus je jedna od stotinjak zvjezdica koje svjetlucaju na hrvatskom medijskom nebu, žena nekog nogometaša i porno-zvijezda koja pjeva. Zvijezde takve sorte napučile su hrvatsko medijsko nebo, svaku sekundu rodi se po jedna nova. Gđa Celzijus napisala je pornografsko-autobiografsku knjigu pod naslovom Gola istina. Opet ništa neobično. Hrvatski političari, generali, vojnici, sportaši pišu memoare, a zvjezdice pišu knjige o tome kako su spavale s hrvatskim političarima, generalima, vojnicima i sportašima. Svaka zvjezdica napiše po knjigu, a neke i po dvije. Knjiga gđe Celzijus bila je učas rasprodana. Gđa Celzijus je trebala dobiti hrvatsku književnu nagradu "Kiklop", koja se dijeli za književno sve i svašta, a između ostaloga i za najprodavaniju knjigu godine. Žiri je, međutim, u posljednji čas odlučio da nagradu ne dodjeljuje. I digla se neviđena medijska dreka. Čast gđe Celzijus branili su mnogi fini ljudi, ljudi iz hrvatskog Helsinškog odbora, slobodni intelektualci, NGO koje se bave ženskim pravima, zaštitnici prava na slobodnu riječ i demokraciju. Neki su odmah iskoristili šansu da napadnu Jamesa Joycea i Thomasa Pynchona, kao pretenciozne pisce koje ionako nitko ne čita. Gđa Celzijus najavila je tužbu

protiv zločestih članova žirija, usput promovirala svoj novi videospot, slikala se za novine polugola, ogrnuta krznenom bundom, i u pozi napetog čitanja vlastite Gole istine. Članovi žirija proglašeni su nepoštenima, nemoralnima i licemjernima, jer "nisu proveli jedno od temeljnih načela demokratskog društva - pravo na jednakost". U žestokom članku pod naslovom I nagrade ukidaju, zar ne? (što je parafraza naslova američkog filma They Shoot Horses, Don't They? o mučnom vremenu američke recesije) gola gđa Celzijus proglašena je "heroinom svih obespravljenih Hrvata".

I dok razmišljam o tome kako završiti ovaj tekst, stiže e-mail. Neki fini ljudi traže od mene da potpišem peticiju. Peticije redovito bacam u koš. Ovu promptno potpisujem. Životinje se, saznajem iz teksta peticije, odvoze na klanje u neprihvatljivim uvjetima. To se najviše odnosi na trajanje transporta. Trenutni EU zakon dopušta prijevoz životinja u trajanju od nekoliko dana. Tražimo hitnu promjenu zakona! - stoji u peticiji. Životinje predviđene za klanje ne smiju se transportirati duže od osam sati.

Peticiju potpisujem kao životinja. Jer, očito, samo kao životinja mogu računati na humaniji tretman. Kako u životu, tako i u smrti.

(Peggy Lee - Doodling song)

SVETLANA LUKIĆ:

Za kraj Peščanika slušate Petra Lukovića, urednika e-Novina.

PETAR LUKOVIĆ:

Živimo u neobičnom vremenu, u kojem čovek mora da gleda sve televizije i sve radio-emisije da bi shvatio šta se u stvari dešava. Evo, daću primer: predsednik Srbije koji tvrdi da se zove Boris Tadić, pre nekoliko dana gostuje u polučasovnoj emisiji Poligraf koja je ovog puta trajala čitav sat. Zašto je trajala čitav sat? Zato što je on pola sata govorio valjda kao predsednik države, a pola sata kao predsednik Demokratske stranke. Okej, cela poenta je u tome što negde u 28. minutu, da li kao predsednik države, da li kao predsednik DS, na pitanje šta je sa Fiatom, on kaže vrlo bitnu stvar - ta operacija Fiat, kao Operacija trijumf, odlaže se za 10 meseci. Čekaj, hajde da počnemo od početka. Kako si ti, Borise Tadiću, dobio izbore u maju 2008? Na osnovu Fiata, jebenog Fiata. Pa je l' bila ona fešta, folklorna društva, Dragan Nikolić kao Flojd vozi kola, Rambo Amadeus vozi prvi auto, je l' se sećate? Boris Tadić namešta retrovizor, sve su novine to objavile, videli smo slike,

opšte veselje, Mlađan Dinkić, potpuno ludilo u gradu, suze radosnice Kragujevčana. Dinkić najavljuje: ne samo što nam je došao Fiat, nego za mesec dana dolaze i Opel i Crysler i Volkswagen. Sledeći dan u novinama: građani Kragujevca dižu kredite, kupuju kuće, cena stanova u Kragujevcu je porasla za 500%, svi kupuju stanove da bi iznajmljivali Italijanima koji će doći, u hiljadama će doći, posao stoleća, Punto 1, Punto 2, Punto 3... Osam meseci kasnije Tadić u Poligrafu između dve rečenice kaže - to se odlaže za 10 meseci. Pa čekaj, da li ja treba da živim u zemlji u kojoj treba da jurim predsednika po emisijama? Sutra će on možda da gostuje u emisiji 48 sati svadba, u kojoj će nam reći - jebiga, kurs dinara više nije 90 nego 120. Ili će nam u Grand paradi reći - mi prekidamo odnose sa Hrvatskom, nećemo u Evropsku uniju.

Odakle ta ludačka potreba predsednika da ide po tim emisijama? Kada čovek malo promisli, pa mi živimo u zemlji koja više nema parlamentarni sistem, mi živimo u zemlji koja je dobila spontano, ničim izazvano, predsednički sistem. Nama je Boris Tadić sve i svja, dakle, on je čovek koji nam priča o Fiatu. Izvini, gde ti je premijer, kako se ono zvaše, Cvetković? Stavili su za premijera čoveka koji kad govori izgleda kao da umire, i mi svi zajedno sa njim. Njegova je svaka reč teška, užasna, zagasita. Okej, staviš tog premijera koji nema pojma ni o čemu. Gde ti je ministar ekonomije, fucking Dinkić? Okej, neka se kaže ovog sekunda - više nemamo vladu, nemamo parlament, ali da znamo da živimo u takvom sistemu u kome je predsednik sve i svja. Stvarno sam živeo u ubeđenju da postoji neka vlada, da postoji nekakav parlament, a da predsednik radi ono što je Ustavom predviđeno. Međutim, Tadić odlučuje ko će biti ambasador. Ta nesrećna Ljilja Smajlović, on se složio da ona bude postavljena, pa se posle popišmanio pošto je čuo da država neće dobiti agreman od Kanađana, pa ju je, da ne bi bilo diplomatskog skandala, smenio. On se bavi Ljiljom Smajlović, Kosovom, gasom, ptičjim gripom, jebote. Čekaj bre, polako! Sa gasom mi je bilo najsmešnije; on je obezbedio, uspeo, razgovarao. Je l' imamo mi ministra za energetiku? Šta ako sutra Tadić ode na godišnji odmor, šta možemo, da se svi poubijamo, a? Sve od njega zavisi, ali sve od njega zavisi. Živimo u tako neobičnom sistemu u kakvom nismo živeli nikad. Izvini, čak i dok je bio Milošević smo imali neku vrstu iluzije da neka vlada postoji, a pre svega postojala je opozicija.

Protiv Miloševića je bio jedan deo društva, i to hardcore, a danas su opozicija Koštunica, Velja Ilić, Toma Nikolić. Pa jebem mu čvorka, to stvarno izgleda fensi! Dakle, nemaš opoziciju, mediji su napravljeni po sistemu "i Exit i Guča", sve može kod nas. Evo ti, sukob u Gazi, mi smo i za Arape, ali smo i za Izraelce. U bilo kom problemu nas ne može zajebati niko, ne postoji stvar o kojoj mi imamo neki poseban stav. Mi osuđujemo nasilje generalno. Pazi, Srbija osuđuje nasilje, funny.

Miladin Kovačević, čovek sa poternice Interpola, bio je danas gost u Skupštini Srbije. Šta će biti sutra, oružane grupe ubica posećuju Skupštinu i obilaze restoran, u čemu je poenta? Kako Miladin Kovačević koga traži Amerika, koji je na crvenoj poternici Interpola, može da uđe u Skupštinu? Može, zvali su ga radikali da bude gost, dao je intervju, tamo je zvezda. Da li neko kaže nešto? Ne. DS? Zaboravi. DSS? Oduševljeni su što je tu. Radikali presrećni, Toma Nikolić nema ništa protiv. O kakvom društvu mi tu govorimo? Pazi, Tadić gostuje kod one žene sa krupnim očima i ne može da odoli i otkrije joj veliku tajnu oko Fiata. Gde to ima, da ja treba da gledam bilo koju emisiju na bilo kojoj televiziji da bih otkrio šta će da kaže Boris Tadić? A šta da nije gostovao u Poligrafu? Možda bi ceo Kragujevac verovao da je sa Fiatom sve u redu i da nećemo čekati 10 meseci. Italijani, vadeći se na svetsku krizu kao što se svi vade, a Srbija najviše, mole za odlaganje da uplate onih čuvenih 200 miliona evra, nego bi to da plaćaju u nekim ratama, verovatno na 20 godina, mada su u međuvremenu dobili ceo Kragujevac. Ne plaćaju porez, dato im je zemljište besplatno do kraja života, samo je još falilo da im prodaju u roblje decu i čitave familije i kažu im "evo vam roblja". Ne postoji stvar koja im nije data.

Dakle, od Fiata ništa. Taj Fiat je bio poslednji marketinški šaperovski udar na primitivni um srpskog glasačkog tela da 11. maja glasa za njih. Završni udarac je bilo 1.000 evra akcija svakome čoveku. Jebote, akcije ne pominje više niko, sem kao 24 evra godišnje. Tadić kaže da je 400 miliona koje smo dobili za Robne kuće Beograd skoro četiri puta više nego što je bila početna cena. Dakle, početna cena je bila 100 miliona evra. Da li stvarno neko može da me ubedi da ovih nekoliko zgrada u Beogradu vredi više nego ceo NIS plus svi oni uslovi, da Rusi imaju pravo da prave ekološke katastrofe, a da im niko ništa ne može? Mogu da nas

poubijaju, sve da nas potruju i ne može im niko ništa, ruski NIS ne može biti tužen. Ni policija, ni tužilaštvo, privatna osoba, firma, *Peščanik*, ne može niko da ga tuži, oni su izuzeti od zakona. Zamisli, Rusi koji su izuzeti od zakona celog života, zamisli živeti u Pančevu pod takvim Rusima, pa Černobil će biti malo dete. Davati to na takav način i još nas ubeđivati kako je to genijalno.

Rekao je u Poligrafu da je to super, nismo mogli bolje da prođemo, pa niko nam ne bi dao ni milion dolara za NIS, a Rusi 400. Čak ni nestašica gasa nije izazvala neki problem. Ti si potpisao ugovor sa Rusijom da ti daju gas, uopšte me ne interesuje kako će gas da dođe, hoće da ga šalju pticama, avionima, da ga lično nose u kanisterima, to me ne interesuje. Tuži ih onda, ali ne, mi nećemo da tužimo Rusiju, mi ćemo da tužimo Ukrajinu. Ako si im već prodao to govno, i ne samo da si ga prodao nego si otišao u Moskvu da potpišeš ugovor. Ja prodajem svoju kuću i ja idem kod čoveka da u njegovoj kući potpisujem ugovor za moju kuću? Zar nije bio elementarni red da Rusi dođu ovde da to potpišu? Ne, nego mi idemo kod njih, počastvovani. Novosti pišu da je ugovor potpisan u dvorani staroj 800 vekova, pa su tu na zidovima vezovi, pa gobleni... Mrš bre, pizda vam materina, šta me interesuje gde je potpisano 400 miliona. Kako te nije sramota, blam bre, blam! Pazi ekipa, Tadić i Jeremić, taj duet. Šta je tim ljudima? Nek' nam kažu - mi vodimo ovu zemlju, nas trojica, Jeremić, Tadić i Šaper. Da znamo, da se ne zajebavamo, da ne gledamo Skupštinu bez veze. Ti ludaci tamo donose neke zakone, kakve zakone, o čemu se bre, radi? Nikad nismo imali ovu situaciju, imali smo makar privid nekog parlamentarizma, neku opoziciju, pa i medije. Sada je sve sistem "i Exit i Guča", sve može, i fašizam i liberali, i Izrael i Arapi, i za rat i protiv rata, i za Kosovo i protiv Kosova, sve može.

Naravno, postoji zbunjenost, koja se pretvorila u apatiju. Izvini, ko vodi ovu zemlju? Vodi je onaj za koga nisam hteo da glasam prošle godine. Žao mi je, moram da kažem, imamo predsednika koji nije baš previše inteligentan, a drugo, želi da bude inteligentan, to je njegov glavni problem, i želi da bude popularan i želi da bude svuda. Kada bi mogao da vodi dnevnik, da vodi muzičke emisije, da bude na svim utakmicama, da on bude Novak Đoković i da igra tenis, on bi sve voleo i sve bi stigao. Predsednik si i imaš neke obaveze, pa radi to što ti je dato. To mu je dosadno. Ako te baš interesuje država na nekom drugom nivo, zašto nisi bio

premijer? Hoću da budem premijer - okej, budi premijer, ali nemoj mi onda govoriti da je Cvetković premijer. I sam Cvetković ne veruje da je premijer, i s pravom ne veruje. Čovek verovatno oko 11-12 ustaje, nema posla. Kakva posla ima Cvetković? Kakav je život Cvetkovića premijera? Nema obaveza, daj bože da zna kako se zovu ministri, ne znamo ni mi kako se zovu ministri. Kako se zove ministar finansija, hajde, kaži mi?

SVETLANA LUKIĆ: *Dijana Dragutinović.*

PETAR LUKOVIĆ:

A ministarstvo nauke?

SVETLANA LUKIĆ:

To je nešto integrisano, to vodi Đelić.

PETAR LUKOVIĆ:

Đelić, svaka ti čast. A gas je Bosni dat sa jednom idejom - sad smo vam dali gas i više nemojte da nas uopšte pitate šta smo radili u ratu, mi smo svoju obavezu izvršili. Ako smo nešto pogrešili u onom ratu, dali smo vam gas i gotovo je. Ta vrsta prepotencije kako smo mi pomogli ljudima je neverovatna. Ja bih želeo samo da podsetim da je Sarajevo bilo pod opsadom 44 meseca i da nema te količine gasa koju bi Srbija mogla da dâ Sarajevu i da se time opere. Do kraja sveta da im dajemo sve gasne izvore, nije dovoljno. Tadić misli da će sa tih hiljadu tona, dve hiljade, dve kile, 200 grama gasa poništiti teret krivice prema Sarajevu? Pa nema šanse. Ajmo na Srebrenicu. Odluka Evropskog parlamenta glasi da se 11. jul proglasi Danom sećanja na Srebrenicu. Kakva je reakcija iz Srbije? Strašna. Tu je divljanje na sajtu Nove srpske fašističke misli kakvog odavno nije bilo. To su one čuvene teze - nije bilo genocida, a ako ga je bilo, neka je i bilo. Nije istina da je bilo 7.000, mada je Republika Srpska priznala da je bilo 7.000, ali oni kažu - Republika Srpska je morala to da prizna kao i mi, nije istina, nije istina, nije istina, non-stop nije istina. To je jedno uživanje u genocidu. I ne uživa samo njih 20 na tom sajtu Đorđa Vukadinovića, nego uživaju mase, uživaju partije.

Srebrenica je lakmus papir za Srbiju. Ulazimo u četrnaestu godinu postsrebrenice i mi imamo iste reakcije kao što smo imali i 1996. Šta se u društvu promenilo? Ništa. Da li je sada gore nego pre dve

godine? Da. Zašto? Zbog toga što postoji veći broj medija koji u tom benevolentnom stanju svesti piše o svemu na način da im se niko ne suprotstavi. Pojavio se neki list koji se zove Borba, i kredo glavnog urednika u kojem on u prvoj rečenici kaže - mi ne nameravamo ni sa kim da se tučemo. A šta je poenta novina, izvini, medija, nećemo da se svađamo? Hoću da se svađam i sajt na kome radim, portal čiji sam urednik, njegova ideja jeste da bude korektor savesti, da se svađamo i da napadamo i da budemo dosadni sve vreme, da vam dosađujemo, da vas zajebavamo, jer nemamo druge mogućnosti. Ja ne mogu da dižem revoluciju, ali mogu da napravim sajt na kojem možemo da govorimo o svim ovim stvarima. I ko to osim nas radi? Radite vi, *Peščanikov* sajt, i gde još radimo? Nigde, nigde. U čemu se Politika promenila, izvini, dolaskom Dragana Bujoševića? Je l' piše još uvek Antonić? Piše. Je l' piše još uvek Vukadinović? Piše. Je l' pišu svi oni ludaci koji su i ranije pisali? Pišu. Pa u čemu je promena, jebem mu mater? Duh Ljilje Smajlović je još uvek tamo. Sonja Liht, izvini, molim te, kako jedna žena, jebote, može da ima 26.156 funkcija? Šta bi ova zemlja radila bez Sonje Liht, da ode u pizdu materinu bez Sonje Liht? Ona je predsednik Upravnog odbora Politike, predsednica nekog saveta o međunarodnim odnosima, šefica onog njenog NVO za izuzetnost, savetnica Borisa Tadića, potencijalni nesuđeni ambasador u Americi. Pa jebote, uzmi taj dnevni rokovnik, kako to može da stane u 24 časa? Još se ljuti i ona će da tuži Ljubu Živkova nesretnog zato što je rekao da ona ima jedanaest funkcija? Nema jedanaest, možda ima dvesta, otkud znam, isti je đavo, jedanaest, osam, šest, pet. Nema ona para od toga - jok, ja imam para od toga! Sve radi džabe, besplatno, Sonja Liht. Od čega živi, pizda mu materina, od analitičkih komentara Milana Nikolića u Poligrafu ili na B92? Pazi, Tadić, Jeremić, Smajlovićka, Lihtova, Nikolić, Kovačević u Skupštini. Ej, Miladin Kovačević u Skupštini! Da ne pominjem mog omiljenog Tomicu Milosavljevića, moram uvek da ga pomenem. On me svaki dan ubeđuje da nema korupcije u zdravstvu. Šta ova država radi za teške bolesnike? Ništa, boli ih ona stvar za teške bolesnike, i za bolesnike uopšte ih bole dupe. Njima je glavni problem da li će privatni lekari da rade noću ili neće da rade noću. Kako te nije sramota da osam, sedam, šest godina budeš ministar, a da ne uradiš ništa? Dovoljno je da čuješ "G17 plus" i odmah ti je sve jasno, ne moraju ništa da mi kažu, to je kao šifra.

Niko ne zna ko troši ni za šta troši. Danas žirafa, sutra bazen, preksutra manastir, u četvrtak Pahomije. Ali nemamo Banatski Dvor. Čak i da sam potpuno glup rekao bih: znaš šta, imamo te pare? Imamo. Hajde da napunimo Banatski Dvor, dolazi zima. Ili naši veruju u totalno zagrevanje i otopljanje, pa ne veruju da će ikada doći zima. Hajde, daj nešto što će da traje, da ima neke koristi od toga. To se laže, to se krade, to su neviđene pare koje se uzimaju. Kreni, vidi na šta nam liči zemlja. Gde se sad nalazimo, jebem mu mater, ne znam, da li smo bolji nego što smo bili, pojma nemam, da li ćemo biti bolji, to znam da nećemo sigurno, da li mogu da poredim ovo sa Miloševićevim režimom pojma isto nemam, ne mogu da ti kažem. Ali sistem vrednosti u zemlji je potpuno poremećen, šta je dobro, šta je zlo. Tadić u tom čuvenom, već legendarnom Poligrafu govori da između partija postoji sporazum, koji on naziva sporazumom o finom knjigovodstvu, za koji kaže - a to građani smatraju dogovorima sa tajkunima. Dakle, sada imamo nov izraz, imamo fino knjigovodstvo. Ja tebi dam pare da mi nešto uradiš i to je fino knjigovodstvo. Kakvo je grubo knjigovodstvo, pizda mu materina, ako je ovo fino knjigovodstvo? Možeš i žirafu da obučeš u odelo, Palma ostaje Palma. Stavljaj ga u uniformu, udari ga pendrekom, Dačić ostaje Dačić. Bio u Poligrafu, ne bio u Poligrafu, Tadić ostaje Tadić.

Malo je nas koji to hoćemo da priznamo. Svi nešto veruju - bitno je da predsednik radi, neka radi, neka se trudi, vidiš da nam je predsednik pomogao oko gasa, šta bi bilo da predsednik nije zvao Mađare, Nemce, Austrijance, Italijane, Grke, Alžirce? Mi bismo se smrzli, jebo te bog, da nema predsednika. Hvala ti, predsedniče! Evo, predsednik je dao gas i Sarajevu, vidiš kakav je predsednik, imamo super predsednika. Evo, primio je Fiat, predsednik je super. Predsednik će da uskoči kad god nešto bude trebalo, ako Cvetković nešto zasere, ako Dinkić zasere s Fiatom on će da uskoči, ako nešto bude, on je tu. Znaš, ceo problem je u tome što, pod a) on Ustavom nema ta prava, i pod b) on i da ima Ustavom ta prava naprosto nije sposoban da to uradi. Sumnjam na milion načina u njegovu inteligenciju, u njegovo rasuđivanje, a drugo, on uživa u toj vlasti mnogo više nego što bih ja uživao u tome. To njemu nije opterećenje, njemu je to uživanje. I on kaže u Poligrafu - baš bih voleo da vidim izdvojeno mišljenje bilo kog člana DS koje će da bude suprotstavljeno mome. Otprilike, gde ste pederi, hajde, kažite ako smete. Kada ti to kaže predsednik države, to deluje

onako malo gnusno. On je razulareno popularan svuda, na RTS-u s njim razgovaraju satima. Ako on kaže "intervju 6 sati", ima da bude 6 sati, hajde, zabrani mu. Evo ti Poligraf koji traje pola sata, a sada je trajao ceo sat. Da je rekao da Poligraf traje tri sata, trajao bi tri sata. Koliko gostuje kod Olje Bečković u Utisku nedelje? Dva sata, samo zato što je umoran, već je kasno.

Ta vrsta prepotencije odnosa prema svima nama - otprilike, ko vas jebe, ja sam pobedio, ja sam gospodar vašeg života i ja odlučujem o vama - mislim, meni to više govori nego bilo šta drugo. Mi ovog sekunda imamo nekog ko može da bude opasniji nego Koštunica, mi smo se svojevremeno zajebavali sa Koštunicom. On se bavio samo jednim segmentom života, to je bilo nesrećno Kosovo koje je izgubio, i gotovo, njegov život se završio 17. februara prošle godine. Okončan je, on je umro, a da još toga nije ni svestan. Ali mi sada imamo čoveka koji je premijer i predsednik i ministar inostranih poslova i sve ostalo, mi sad imamo sve u jednoj osobi, koja je sve uspela da niveliše. Ti više nemaš ni radikale kao nekakav entitet, a ništa se nije pacifikovalo, ništa se ovde nije dovelo k svesti, ništa ovde nije shvaćeno, ni o ratovima, ni o Slobodanu Miloševiću, ni o politici. Danas je stigla vest da su Ratko Mladić i Radovan Karadžić dobitnici ruske književne nagrade. Da li će ta vest da izazove komentar, da li će neko da se oglasi, da kaže "pa, pizda vam materina, kome je to palo na pamet?!" Misliš da će neko iz DS da kaže da je to strašno? Ne.

Za život u ovoj zemlji dve osobe su ti dovoljne da kažeš: marš, bre, u pizdu lepu materinu! Jedan je Božidar Đelić, koji svaki dan obećava belu šengensku listu sledećeg meseca, a drugi je Rasim Ljajić, koji samo što nije uhvatio Mladića, još samo malo - hvata ga od 2000. Kakav bi mu bio život da ne hvata Mladića, what would be the point? Daj odjebi više stvarno, serem ti se i na vize i na šengen, i na beli i na crni, i na tebe i na vladu i na Tadića i na sve ti se serem! Kakav je to bre, narod koji možeš da jebeš ne iz godine u godinu, decenijama možeš da ga jebeš, da obećavaš sve i on ponovo na kraju kaže: super je. Neverovatan je srpski narod. Pa kako su ovi socijalisti izbore dobili, jebote, na veće penzije, 10%, 20%, velike penzije, velike penzije... Onda kažu: nema penzija. Pa gde ste, penzioneri, jebem vam mater? Ja bih im oduzeo penzije, umri od gladi, veruj Krkobabiću senioru ili onom junioru koji ima 69 godina. Ustaješ u 4 ujutru, čekaš mleko i hleb i žališ mi se preko

televizije "joj, kako živimo"? Živiš super u poređenju sa onim kako bi trebalo da živiš! I ne bih mu dao ni mleko, na kapljicu bi mu dao, jedanput godišnje mleko da pije. Marš bre u pizdu materinu. To je neverovatan bre narod, ne pamti ništa, nikakvo saosećanje ni prema kome nema, sebičan, grozan, mrzi sebe, mrzi komšije, mrzi decu, mrzi unuke, mrzi sve, jebo te bog, ali voli kada vidi na televiziji da mu obećavaju nešto, obožava, takav je narod. Pazi, zemlja koja trpi Miloševića 15 godina, Koštunicu trpi 4 godine i ponovo glasa za Krkobabića, glasa i za Tadića. Pa šta si zaslužio na kraju, kakvu ocenu da ti dam, a? To uopšte nije narod, to je testo, jebote. Samo se seti kampanje u maju o hiljadu evra besplatnih akcija, samo što nisu u grupama išli, penzioneri u nirvani, hiljadu evra, jebote, rešiće sve životne probleme, fenomenalno, kupićemo spomenik, pa raku, pa ćemo grob, pa ćemo ženu da zakopamo, pa super, pa unuke da obezbedimo, pa ćemo kuću da kupimo, hiljadu evra, Fiat, milioni, kamioni, hiljade Italijana, milioni Italijana, Srbija će biti italijanska provincija, svi će imati kola, ma ke.

Na osnovu čega bi trebalo da kažem da volim ovu zemlju? Jebiga, živim u ovoj zemlji, ali mrzim svaki sekund u njoj. Pokušavam da se stavim u stanje nirvane, da uživam u tome. Znaš, kad si u govnama imaš dve mogućnosti, da kukaš ili da uživaš. Hajde da probamo da uživamo u tome, plivamo, pa možda jednog dana stignemo negde, otkud znam. Ali da su govna, govna teška, hardcore - jesu. Evo, danas mi je Kovačević Miladin začinio, sve sam mogao da poverujem, ali da Kovačević Miladin dođe u Skupštinu. Nekome ko ima 20 godina i ko namerava da ode uvek bih rekao neka ode, mislim da je savršen trenutak, zato što naprosto ne postoji nikakva strategija budućnosti. Mislim da je ovo poslednji čas za mnoge ljude koji su pametni, koji su mladi, da odluče, ova zemlja nije za budućnost. Naprosto ova zemlja ne miriše na budućnost, ova zemlja miriše na neku užeglu prošlost. Evo, ovaj Miladin Kovačević, on je paradigma ludila našeg, takva jedna vrsta nasilnika, jednog siledžije, jednog huligana koji je prebio nekog u Americi i time postao neka vrsta srpskog simbola koji je jebo majku Americi. I on je sad, dakle, američki fucker, I fucked Amerika, i on će sad da pravi šou-program, svuda će da ide - ja sam Amerikancima jebo majku i ne može mi ništa niko, i biće simbol ovde. E neka si, majstore. Još kada se ustanovi da je onaj premlaćeni bio Jevrejin, pa nema kraja našoj sreći.

To je to uživanje u tragediji, uživanje u bizarnosti, uživanje u nesreći, uživanje u zlu, u zlu. I to je od Miloševića počelo, to je ono što je ostalo, da uživamo u zlu, da zlo trijumfuje, da zlo bude kategorija koja će oblikovati našu Srbiju. Strašna zemlja, strašan narod! Pre 20-30 godina ti ljudi su bili potpuno drugi. Radio si, ali si živeo i pokušavao si da imaš neki kontakt sa svetom, da odeš negde da nešto vidiš, da odeš na odmor. Pa i sam godišnji odmor je bio neka vrsta svetkovine. Danas - kao neko moranje, bio sam u pravoslavnoj Grčkoj, jer neću da idem u katoličku zemlju. Danas je i to protest, i to je politički čin, kad odeš na more da se kupaš.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo prvi Peščanik u 2009. godini, hvala što ste nas slušali, čujemo se idućeg petka, doviđenja.

STANJE NACIJE

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorka prava,*

NIKOLA SAMARDŽIĆ, *istoričar,*

TEOFIL PANČIĆ, *novinar,*

SRĐA POPOVIĆ, *advokat*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan, poštovani slušaoci, kako ste vi danas? Ako vas zanima, mi smo dobro, hvala na pitanju. Ovo će biti malo neobičan Peščanik, okolnosti su nas naterale da tema Peščanika bude Peščanik sâm, a čućete na koji način. Na početku, samo ukratko šta se dogodilo, odnosno šta smo preduzeli ovih dana. Ušli smo u proceduru prebacivanja sajta u inostranstvo kod provajdera koji može da zaštiti naš sajt. Advokat RTV B92 je u naše ime posebnom odeljenju za borbu protiv visokotehnološkog kriminala podneo krivične prijave protiv NN lica. Podneli smo Republičkoj agenciji za telekomunikacije prijavu zbog ometanja signala Radio B92 u vreme trajanja Peščanika 23. januara i reprize 24. januara, i u procesu je podnošenje krivične prijave protiv NN lica povodom demoliranja mog automobila. A sada ono lepše što smo uradili: izdali smo još jednu knjigu, to je godišnji almanah Peščanik.net, koji se sastoji od najboljih tekstova sa našeg sajta. I eto, pripremili smo ovu današnju emisiju čija je prva gošća profesorka prava Vesna Rakić-Vodinelić.

VESNA
RAKIĆ-
VODINELIĆ

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Mislim da se radi o jednom masivnom napadu na samu ideju *Peščanika* i ljude koji su okupljeni oko njega. Bilo bi zabavno da nije zabrinjavajuće. Pošla bih od toga da je *Peščanik* u optici nekih analitičara, koje bih radije nazvala kvazianalitičarima, svrstan na takozvanu ekstremističku stranu i da se veoma često poredi sa onim idejama, sajtovima, emisijama, časopisima koji se zaista mogu smatrati ekstremističkim sa stavnovišta vrednosti koje promovišu. Zaista mislim da je vrhunac cinizma i bezobrazluka smatrati *Peščanik* jednom ekstremističkom političkom emisijom, ekstremističkom političkom idejom. Zato što sam uverena, čitajući vaš sajt i učestvujući aktivno u emisiji i na sajtu, da *Peščanik* teži da promoviše ideje koje su krajnji mainstream, dakle, ideje glavnog toka. U oblasti kojom se ja bavim to je ideja pravne države ili vladavine prava. *Peščanik* nastoji da građane zaista učini svesnim ljudskih prava koja uživaju po našem pravnom poretku, i po pravnom poretku čiji smo deo preko mehanizma Saveta Evrope. Nastoji da zaštiti slobodu misli, slobodu izražavanja, pravo na politički stav. Ideje koje emituje *Peščanik* izražavaju se na različite načine, svaki od vaših učesnika ima pravo da svoje ideje izražava onako kako smatra da odgovara njegovom temperamentu. Sve te priče da se na *Peščaniku* psuje, pa se na taj način razvija neka vrsta ekstremizma, su apsolutno neuporedive sa promocijom ideje

totalitarne države, gušenja ljudskih prava, promocijom ideje da je vlast sve, a da su građani krpa o koju treba izbrisati noge i podilaziti im jednom u četiri godine kada su izbori. Dakle, mislim da je vrhunac bezobrazluka i cinizma porediti ta dva stava.

Ne zabrinjava me toliko poređenje ta dva stava - ono se može pripisati i našim nedovoljnim demokratskim tradicijama i izvesnoj neukosti - koliko odnos naše države i državnih organa prema toj pojavi. Naime, imate nekoga ko svim silama nastoji da ubedi građane u to da je bolje živeti u državi vladavine prava nego u totalitarnoj državi, da je bolje imati pošteno nego politički dirigovano pravosuđe, da je bolje uživati ljudska prava i biti ih svestan, a na drugoj strani imate sajtove, ideje, časopise koji promovišu fašizam, Hitlera, smatraju da je antisemitizam u redu, da je diskriminacija princip za koji treba gubiti živote, ne njihove, nego naravno njihovih sugrađana. Ono što pravi pre svega pravnu razliku između *Peščanika* i ljudi koji su okupljeni oko njega i onih koji ga napadaju je sledeće: *Peščanik* i ljudi koji su okupljeni oko njega nikada nisu napali nijedan drugi sajt. Na primer, meni se uopšte ne dopada sajt Stormfronta, ali mi nije palo na pamet niti da platim, niti da organizujem neke hakere, a poznajem ih dosta, da taj sajt uguše. Meni se ne dopada šta piše na stranicama Nove srpske političke misli, ali ako smatram da je potrebno da im odgovorim, ja ću to napisati, a neću tražiti da se zabrani njihovo izdavanje. Ako imam da primetim nešto protiv onih koji šire fašističke ideje, ja ću im objasniti zašto mislim da šire fašističke ideje, ali neću tražiti da ih neko ubije, niti ću razbijati njihove automobile. To je osnovna razlika.

Dakle, ljudi koji su okupljeni oko *Peščanika* ne napadaju druge sajtove, ne vrše krivična dela širenja rasne, nacionalne, verske i drugih mržnji, a ljudi koji napadaju *Peščanik* vrše ozbiljna krivična dela koja su povezana sa sajber-kriminalom, koja su inkriminisana Krivičnim zakonikom Republike Srbije i za koje postoji specijalni tužilac koji je osposobljen, ili bi trebalo da bude osposobljen, za njihovo gonjenje. Koliko ja znam, vaši gosti i saradnici samo tu i tamo psuju, ali psuje i druga strana, pa ne vidim u čemu je problem.

Postavlja se pitanje da li bi oni mogli to sa uspehom da čine, ili bar sa prećutnim odobrenjem glavnog toka javnog mnjenja u Srbiji, da ne postoji određeni stepen organizacije. To je ono što mene kao pravnika naročito brine. Izgleda mi moguće - mada se u svojoj oceni možda i varam - da osim ove zvanične države, oličene u Skupštini ovakvoj

kakva jeste, Vladi, predsedniku Republike, ministrima itd, postoji nešto što bih sada nazvala sivom zonom države. A tu sivu zonu bi činili određeni kriminalizovani pojedinci koji su sa državom povezani na ovaj ili onaj način, jasnim ili, pak, prećutnim dogovorom, i kojima je u politički krajnje zagađenoj i ekonomski veoma ugroženoj atmosferi koja sada vlada u Srbiji prećutno ili izričito stavljeno do znanja da se mogu dati u slobodan, ničim ograničen lov na ljude koji zastupaju, recimo, ideju slobode govora na način koji se vlasti ne sviđa. Dakle, lovostaja nema, može se slobodno obavljati krivolov u vreme kada to njima najviše odgovara, a šanse da se zbog krivolova odgovara su veoma male.

Mislim da postoji velika razlika između, sa jedne strane, ometanja jedne emisije i sa druge strane, napada na sajt *Peščanika*. Ja jesam totalni tehnički laik, ali sam razgovarala sa ljudima koji mnogo o tome znaju i među njima postoji izvesna saglasnost da je ometanje jedne emisije tehnički složenija i ozbiljnija stvar nego napad na sajt i da je to ometanje veoma teško izvesti, naročito bez stručnjaka koje na ovaj ili onaj način kontroliše ili zapošljava država. Meni se čini da bi naši organi gonjenja, budući da je to krivično delo, možda u ovoj prilici mogli da pokažu da su dostojni svoje uloge koju treba da imaju u svakom civilizovanom društvu i da pođu u tim svojim istraživanjima sa jedne teže, ali, moguće je, znatno plodonosnije strane. Hajde da vidimo ko je u poslednje vreme magistrirao, doktorirao ili diplomirao sa radom koji se bavi ometanjem radio signala. Ja znam, na primer, ko je to uradio iz visoke vojne strukture, ali neću da kažem, jer taj rad nisam videla. Kad ga budem videla ja ću reći ime i prezime čoveka koji je na tome magistrirao. Dakle, hajde da vidimo, da pođemo sa te strane - gde se mogu regrutovati, makar i ne bili formalno državni službenici, ljudi koji su u stanju tako nešto da izvedu?

Znate, informativni razgovor naša policija obavlja vrlo olako sa ljudima koji bi možda mogli biti svedoci, a vrlo je izvesno da ne bi mogli biti okrivljeni. Ovde morate da tražite okrivljene možda nekim obrnutim redosledom nego što se to radi u običnim, tehničkim, nesofisticiranim istragama. Generalni apel kojim se pojedini državni organi obraćaju nadležnim organima da otkriju počiniocima krivičnog dela oštećenja tuđe stvari - to je krivično delo uništenja vašeg automobila ili razna krivična dela iz oblasti sajber-kriminala - nema neku naročitu praktičnu vrednost, jer i bez njega nadležni državni

organ mora da radi ono što mu je posao, a apel da se posao radi zapravo više pokazuje slabost države nego što bi pokazao njenu snagu.

Zato mislim da prvo treba i u političkom i u pravnom smislu raščistiti te osnovne pojmove kao što su politički ekstremizam, zastupanje određenih evropski usvojenih vrednosti za razliku od zastupanja evropski osuđenih vrednosti - jer zastupati danas, na primer, ideju da holokaust nije krivično delo je već krivično delo.

U okviru Saveta Evrope postoji konvencija i dodatni protokol o zabrani širenja mržnje i ksenofobije putem interneta. Ja mislim da je kranje vreme da Republika Srbija potpiše i ratifikuje ove međunarodne dokumente, jer će njenim istražnim organima biti mnogo lakše da gone učiniocima krivičnog dela i da imaju više uspeha u tim krivičnim postupcima nego što ih imaju sada. Ja razumem da oni nemaju tehničke mogućnosti kakve imaju oni koji ometaju, ali to je takođe problem ove države. Naša država čuti ili šalje nekakve blage apele. Zna, ja mogu da dremuckam na svoju štetu i na svoju odgovornost, mogu da hodam po sobi i da se češem po glavi u Oblomovljevom stilu. Ali neko ko je državni organ ne može da dremucka i da se češka po glavi na teret poreskih obveznika, jer to njihovo češkanje i dremuckanje nas košta, mi to plaćamo.

Naše Ministarstvo spoljnih poslova se na mahove bavi određenim pitanjima. Do prekjuče, prioritet je bio status Kosova, a onda smo osvanuli u 2009. godini sa izjavom ministra spoljnih poslova da je sada prioritet svih prioriteta Evropska unija. I sve to ostaje na verbalnom nivou. Mi nismo postigli nikakav rezultat u pogledu statusa Kosova kao dela Srbije - to mora otvoreno da se prizna. Ne možete vi sad očekivati u tim ispitivanjima javnog mnjenja neki veliki euroentuzijizam kada nam je 2008. godina bila obeležena euroskepticizmom državne vlasti koja je nota bene dobila izbore na euroentuzijizmu i odmah se okrenula drugom prioritetu. A sad odjednom proglašavate kao prioritet eurointegracije, u momentu kada su one, po mome mišljenju, pre svega zbog ekonomskih razloga dalje od Srbije nego što su bile, recimo, 2006. ili 2007. godine.

Sudeći po pokazanoj trpeljivosti građana u dugom vremenskom periodu Miloševićeve vlasti, pogotovo njenog zrelog doba - računam od vremena kada je došao na čelo tadašnje bivše Savezne Republike Jugoslavije, sudeći po spremnosti da se zaboravi, ne ono od prekjuče, nego i ono od juče, i sudeći po tome što za razliku od Grčke mi nemamo jake sindikate - niti je bilo uslova da se oni razviju, niti imamo jake i

nekompromitovane levičarske političke stranke, niti imamo neki organizovan anarhosindikalni pokret - zaista mislim pre da će se povećati to osećanje rezignacije, potrebe za unutrašnjim egzilom, pre nego što bi se mogli očekivati otvoreni nemiri. I verujem da i naša vlast sa time računa. Zato je strahovito važno da joj se ne dopusti da bude previše spokojna. Možda će ovo što ja kažem zvučati pomalo cinično, ali ja sam duboko uverena u to. A vlast kojoj dopustite da se uljuljka i da bude previše spokojna mnogo se brže kviri i mnogo više počinje da liči na neke koji joj možda nisu uzori, ali čija će iskustva iz prošlosti vrlo lako iskoristiti. I prosto je zato strašno važno da se čuju i vide emisije ili sajtovi kao što je *Peščanik*, svi još uvek živi i na otpor spremni elementi civilnog društva, bez obzira do kako malog broja ljudi oni dosežali, jer ako svi začutimo naša vlast će mnogo brže i mnogo lakše početi da liči na ono što nam je 2000. godine postalo nepodnošljivo. Pa zar treba da čekamo od 2000. do 2020. da nam nešto postane totalno nepodnošljivo i da neprestano u našim vremenski ograničenim životima krećemo od jedne te iste nule i budemo srećni što smo na nuli, a ne u minusu? To je nešto što se protivi zdravom razumu, to je nešto što se protivi ideji da naša deca treba da žive bolje nego što mi živimo. To je nešto što pokazuje strahovitu neodgovornost prema budućim generacijama, nešto što pokazuje da se država odista shvata kao privatna stvar vezana za pojedince koji je trenutno oličavaju.

To ne sme da bude tako, država je civilizacijska tvorevina, a ne samo sila i represija, i kao civilizacijska tvorevina ona mora da bude ustrojena tako da preživi naše pojedinačne živote, pa makar mi bili i šef države i predsednik Vlade ili kralj. I država se tako i ustrojava, ona zahvaljujući tome postoji nekoliko hiljada godina, a država koja tako nije ustrojena nestaće sa lica zemlje. I sada, ako naši vlastodršci, smatraju *l'état c'est moi*, ili *après moi le déluge*, ako se koriste poštapalicama dekadentne francuske dinastije oni će, brate, proći isto kao što je prošla ta dinastija i to mora da im bude jasno. Ovo društvo ne može da izađe na civilizacijsku liniju bez pomoći svoje države, jednostavno ne može, nijedno nije moglo, i ne može ni ovo. I ako se ne osveste na vreme, mi ćemo tonuti do one crte sa koje više nema nikakvog državnog poretka, sa koje više nema nikakve teritorije, sa koje više nema nikakvog, hajde da upotrebim njihov izraz, nacionalnog preporoda. Sve ovo što se dešava, uključujući i epizodu sa sajtom *Peščanika*, radi protiv ove države. E, tek kada se ona bude osvestila, shvatila da je to jedan antidržavni, teroristički akt, ma koliko možda

seiri nad njime, i kada bude počela da se ponaša prema tome kao prema antidržavnom aktu, onda ćemo moći da računamo da su prestali da šetaju po sobi, češkaju se po glavi ili dremuckaju u toku svog radnog vremena.

SVETLANA LUKIĆ:

Čuli ste Vesnu Rakić-Vodinelić, dekanku i profesorku Pravnog fakulteta Union. U sitne noćne sate Vesna se smiruje pisanjem poezije u desetercu. Neke od njenih pesničkih radova objavili smo u godišnjem almanahu, izboru tekstova sa našeg pokojnog sajta. Moje dve omiljene su posvećene Antoniću i Jeremiću Vuku. Slušate Vesninu poslednju pesmu, koju nemamo gde da objavimo, pa će je u današnjoj emisiji izgovoriti naš web-master Miloš.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ: *Sve se ovo ne bi desilo, samo da je Pera na vreme otišao u policiju*

Procviljele sve srpske vojvode, u sužanjstvu sajta Pješčanika. A da zašto? Veće ni kroza što, do za glase biračkoga tžjela - jer se đeca sajta osilila, pa ne poju umilnih pjesama kano druga štampa prestonička. Iz sokaka našeg balkanskoga, stari momci kukavičkog soja, iz boyžs cluba našeg domaćega, Pješčaniku sajta oboriše, nacistima dušu odmoriše, pak stadoše složno tihovati: "Pješčaniče, leglo izdajničko, jesmo tebe danas oborili, i radio-talase slomili! Nakrivimo masne kapetine i stegnimo gnusne šapetine, kano sto je Slobo neprebolni - sve vršeći strogi legalizam - zabranjivžo medije slobodne!" Alž ne vrijedi gasitž Pješčanika, jer će Cece laktom progovoritž sa gostima svojim glagoljivim, makar sajta od blata pravile, klinastijem sastavljale pismom, pak sazvaše hakere iz grada. Niče haker kžo iz zemlje trava te on stade sajta podizati. Hoćelž haker virusa otkriti, ilž će pred njim nikom poniknuti? Polećela dva vrana gavrana, crne glase s terena donose: "Džaba smo se bili i mučili, badava smo noćima krečili, razbijali auta polovnoga, jer hakeri sajta podigoše, sve pomoću štapa i kanapa! Otkazaše BIA uređaji i džebana skupo isplaćena, stoljetnome čvrstome savezu sviž zajedno patriotskih snaga!" Gledala ih iz gorice vila, sestra ljutog Pere, Teofila: "Niste kadri Pješčanika srušitž, jer pjesak je sitan, a čudnovat - pa izbija i kad ničeg nema usred ovog tamnog vilajeta. Ne volite sa(j)tove gledati, pa ni ovaj pjesak kako teče, sve brojeći sate i minute spektakluka vašeg vladajućeg, strepnja vaša dublja je od nade - tako vas je Pisac kalemio!"

SVETLANA LUKIĆ:

Slušate istoričara Nikolu Samardžića.

NIKOLA SAMARDŽIĆ:

Mislim da se nakon izbora vlast promenila nabolje. Naravno, tokom vremena ona se počela suočavati sa sopstvenom strukturom, koja je veoma kompleksna, sa problemima koji su sve veći i koji nisu samo problemi Srbije. Sa izazovima raste i plen, a on je nekontrolisana vlast u nedovršenoj tranziciji. Ova vlast je počela vremenom da usvaja matricu prethodne Vlade. I u odnosu prema važećim zakonima i onima koje je potrebno doneti, i u odnosu na prava i slobode koje podrazumeva jedno demokratsko, otvoreno, slobodno društvo. A pretpostavljam da postoji tihi konsenzus o tome da bi to Srbija trebalo da postane. Posledica prihvatanja te matrice prethodne Vlade je pad poverenja u institucije uopšte, i u parlament, i u sudove, i u Vladu. Mi se danas suočavamo sa gotovo neograničenom moći predsednika, koja je bila nezamisliva pre godinu dana kada su tu moć imali Koštunica i Mišković. Danas jedan u politici ne postoji, a drugi se u ekonomiji bori da opstane i taj opstanak se preliva u domen javnog interesa, budući da bi propast njegove kompanije bila ekonomska i društvena katastrofa za Srbiju. Ta brzina promena poslednjih deset godina bi trebalo da bude opomena Tadiću i onima koji su oko njega - da bi sudbina njihovih prethodnika takođe mogla postati matrica koju su oni poneli zajedno sa matricom njihovog vladanja. Tu mislim na Miloševića i, nažalost, na Zorana Đinđića. Vlada koja je došla zahvaljujući njegovom ubistvu, otišla je upravo zbog svog ponašanja kojim je demolirala Beograd, izazvala paniku, strah, nesigurnost i sva ona osećanja koja su dovela do njenog kraja.

Drugim rečima, svaka vlada, svaka vlast kod nas vremenom stekne osećaj da je neprikosnovena, da je trajna, da je večita, da je dugovečna, a vidimo, kad posmatramo to vreme unazad, kako se ti procesi zapravo ubrzavaju. Milošević je podivljavao 1998. kad je bio na vrhuncu moći, bez ikakvog razloga je izazvao rat na Kosovu i pod pritiskom Šešelja, Nikolića i Vučića doneo zakone o univerzitetu i medijima, koji su izazvali totalnu društvenu deintegraciju. Tada nismo mogli ni da pretpostavimo koliko su mediji i univerzitet važni za one sektore društva koji njihove usluge uopšte ne troše, a to je možda 90% Srbije. Njih ne interesuje sloboda medija ili sloboda univerziteta. Ali onog časa kad se te slobode ugroze ljudi osećaju da se ušlo u domen njihove biološke egzistencije. Evo, nas danas sluša na stotine taksista, oni

dobro znaju šta ljudi misle, šta osećaju, kakva je njihova neizvesnost u jednom sistemu, da oni ne mogu sami da propisuju cene svojih usluga, a država propisuje cenu benzina, motornog ulja i raznih poreza. Ona ne propisuje cenu koju ćete platiti kad budete popravljali svoj auto kod limara i farbara. I to je taj užasan osećaj zavisnosti od države, koja je gotovo po pravilu nesposobna da rešava suštinske probleme. Zato je bilo potrebno da se završi ta imovinska tranzicija. Da se na vreme privatizovao Telekom, firma s kojom je firma *Peščanik* u neposrednoj vezi, mi bismo danas imali više novca u budžetu da branimo kurs dinara, možda da investiramo u neke javne radove. Danas bismo imali liberalizovano tržište medija i telekomunikacija koje bi privlačilo nove ulagače. Imali bismo mogućnost alternativnog izbora usluga, od kablovske internet-televizije do obične fiksne telefonije. Onog trenutka kad je to tržište liberalizovano u domenu mobilne telefonije mislim da su to građani ipak osetili, ne samo kao mogućnost izbora, nego i kao neku vrstu građanske, pa i demokratske slobode. I naravno, ne bi se obarao sajt *Peščanika*, što je izvedeno preko Telekoma i SBB-a, koji su monopolisti u toj sferi. Tako da je sve jasno, u tim firmama se zna ko je oborio vaš sajt, ko je počinio to krivično delo. Veoma je lako saznati adrese mentalnih bolesnika koji ostavljaju svoje poruke na blogu B92 i sajtu Politike, koja je državni medij, koji krše sve moguće zakone, uključujući i krivični zakonik i Ustav, i šire versku, rasnu, nacionalnu i svaku drugu vrstu mržnje i netrpeljivosti. I tu imate veoma jasnu situaciju - dakle, stvar države jeste do koje mere će te slobode i zloupotrebu sloboda tolerisati. Ako je ta sloboda apsolutna, ta sloboda se odnosi i na *Peščanik*.

Što se tiče same ličnosti predsednika, i o tome se može razgovarati. Lično sam s njim imao uvek manje-više prijatna iskustva, s tim što između nas postoji političko neslaganje. Ali ja ne mogu da kažem da je on u ličnom kontaktu čovek koji je netrpeljiv, koji ne razume probleme i kome nije jasno o čemu se govori i na ovome mediju, s tim što je sad ponešto počelo, zbog popunjavanja tih rupa, i da strada, kao vaš automobil. Ja mislim da je loše da se nervoza vlasti prenosi na one koji podržavaju vlast sa one strane koja ne bi trebalo politički da postoji - jer je zabranjena Ustavom i postojećim zakonima - a to je izražavanje besa onih koji su vam razlupali auto i koji su vam uništili portal i koji vam ometaju radio-prenos. Dakle, to je jedno političko mišljenje koje bi trebalo da je zabranjeno, a koje državna televizija i državni mediji neguju. Ja neću da govorim o privatnim medijima, oni bi trebalo da imaju pravo da rade šta hoće. Naš predsednik Republike ima nesporni

autoritet, jer je toliko ljudi za njega glasalo. Evo, i ja sam glasao. Možda Pera Luković nije glasao i možda mene i danas ponekad zaboli desna ruka zbog toga, ali mislim da je to u tom trenutku bila jedina moguća odluka. Ali ako on ima neki autoritet koji je na taj način utemeljen, ne vidim zašto ga koristi povlađujući onoj političkoj strani koja krši postojeće zakone i demokratske i građanske norme. Naravno da se pojavljuje mišljenje da on na taj način pokušava da proširi svoje biračko telo, što bi opet moglo imati neke pozitivne posledice da, opet, nije stradao gepek vašeg automobila, razumete? To se prenosi na neki domen koji ugrožava vašu ličnu sigurnost. Ako on namerava da postane srpski Putin, to podrazumeva da će biti ubijeno makar nekoliko novinara, jer je to matrica vladanja u Rusiji. Naravno da je zvanično mišljenje da su stavovi koji se iznose u ovoj emisiji, pre svega Perini ili moji ili vaši, da je to ekstremizam. Srbija je još uvek zatvoreno društvo, ona se još uvek udvara svom najgorem mišljenju.

Rusi su bankrot, oni nemaju para, a za pare koje Rusi treba da uplate garantujemo mi, a ne oni, garantuje NIS, a NIS je naš. Pa i pošta je kupljen 49%, on je naš.

Čekam Čanka, hajde da ga vidimo više ispred tih rafinerija, on preti već 20 godina. Dragoljub Mićunović nam objašnjava stvarnost već 20 godina. U ovih 20 godina imamo samo destrukciju. Nervoza je bila očigledna u intervjuu predsednika Tadića kad je pozvao stručnu javnost na dijalog. Ja mislim da taj poziv sam po sebi nema veze sa stvarnošću, taj dijalog zapravo postoji u onoj meri u kojoj je medijska stvarnost koju Tadić najviše kontroliše otvorena za taj dijalog. Izrekao je još jednu tvrdnju koja je netačna, mene to veoma zabrinjava, da ne postoje konkretni predlozi naših ekonomista na koji način da se Srbija suoči sa ekonomskom krizom. To nije tačno, u onoj meri u kojoj su ekonomisti u stanju da se obraćaju našoj javnosti posredstvom *Peščanika* i ove radijske emisije, vašeg portala ili recimo subotnjeg dodatka Blica koji je zaista izvanredan. Nedeljnik Ekonomist su ućutkali, ali i tamo imate kompetentna mišljenja.

Vi imate jednu silu ekonomista koji sve otvorenije javno govore o našoj potrebi da učinimo nešto kako ne bismo stradali u toj krizi. I kad to uporedite sa predsednikovim stavom možete doći do zaključka da predsednik ne čita. Možda nema vremena da čita, ali je ekonomska kriza prvorazredno pitanje i on o tom pitanju sigurno razgovara sa svojim najbližim saradnicima, uključujući guvernera Narodne banke koji ne pripada Vladi. I dobro je da on te razgovore vodi, ali on će i od

ministarke finansija i od guvernera Narodne banke, pa i od Dinkića manje-više čuti iste načelne stavove, ukoliko su oni spremni da ih iznesu, jer tu nema neke mnogo komplikovane matematike. Ili ćete sve nacionalizovati, pa ćete se vratiti u komunizam - jer postoji zvaničan stav naše političke kulture da je kapitalizam propao, što je ordinarna glupost - ili ćete učiniti ono što je zaista potrebno, a to je da dokapitalizujete ekonomiju, da završite privatizaciju, da spustite ili ukinete odbrambene mehanizme kojima se brani nešto što u našoj ekonomiji ne postoji, da otvorite zemlju prema regionu, pa da poslušate i te privrednike koji ne traže od države novac, pozajmice, jeftine kredite, nego samo žele što manje države u njihovom poslovanju. A državi je potrebno da zapušava sve te socijalne rupe, da plaća porodice haških optuženika, da izdržava 24 ministarstva, PUPS, Rasima Ljajića, ekonomske ambasadore, pa i one sa ambadorske konferencije u braon i zelenim odelima sa onim bobicama, koji se klanjaju Tadiću kao da on to od njih očekuje. Videlo se koliko je on zapanjen zbog toga, i videćemo na koji način će predsednik to da preseče. Dakle, da li će uništiti ekonomiju da bi izdržavao parazite, uključujući i državne službe, ili će žrtvovati deo tog parazitskog tela kako ekonomija ne bi propala. Mislim da je tu izbor veoma jasan.

Što se tiče spoljne politike, očigledno se luta između svojih stvarnih namera i stvarnosti, na isti ovaj način na koji luta naša ekonomska politika. Stvarne namere su da Srbija postane deo Sovjetskog Saveza, čemu je ona težila i u Titovoj Jugoslaviji, zato se dogodila 1948. i Goli otok. Nije da će biti da smo mi nekako organski vezani za Rusiju, to nije tačno. Onaj ambasador Spalajković je pljunuo Lenjina, a vi danas opet imate tamo i Lenjina i Staljina i Beriju okupljene oko svega nekoliko ličnosti. Videli ste, patrijarha ne biraju vernici i crkva, nego neki novi CK. To je potpuno isto, i u Srbiji i u Rusiji se događa ta transformacija kojoj je non-stop potrebno neko saborno ideološko telo koje će voditi brigu, ne samo o našim duhovnim, nego o sveukupnim potrebama. S druge strane, to nije realno. Rusija je veoma pogođena ovom ekonomskom krizom, u ovoj krizi će stradati najsiromašniji, a izvući će se najbogatiji. Srbija je zbog tih odnosa zapostavila odnose u regionu. Prošle nedelje sam bio u Zagrebu, promovisali smo srpsku istoriju akademika Ćirkovića koja je prevedena na hrvatski, i o tome se pavela debata i u Zagrebu i u Beogradu, kojom su dominirale najodvratnije ljudske strasti. Od poricanja prava Hrvatima da imaju svoj jezik, do poricanja prava nama odavde da održavamo bilo kakav dijalog sa Hrvatskom, pa i da prevodimo ono što govorimo i pišemo na hrvatski

jezik. S druge strane se suočavate sa činjenicom da su te podele uništile ne samo tržište znanja, nego i jednu kulturu koja je zajednička u onoj meri u kojoj se mi međusobno razumemo - a razumemo se odlično, a najbolje se razumeju oni koji su najgori i tamo i ovde. Oni ne moraju ni da razgovaraju, oni se nekako osećaju nekim parapsihološkim čulima, tačno znaju šta misle i šta im je raditi.

Ova Vlada i predsednik uspeali su da izazovu i dodatni skepticizam u Srbiji u odnosu na Evropsku uniju. Poverenje u evropske institucije, potreba za evropskim procesom je opala upravo zbog propagande koju vode državni mediji, mislim na RTS i na list Politika. I naravno, na odjeke koje ta propaganda dobija u privatnim mafijaškim medijima, u kojima se taj diskurs dodatno spušta i zaoštava. To znači da ovoj Vladi nije stalo do evropske integracije, evropska integracija ugrožava njihove lične i partijske interese. Hajde, kažite jasno - mi to nećemo, e, onda ćemo mi da izađemo na ulicu pa ćemo da se bijemo ili ćemo da pobegnemo odavde. Ali oni to ne smeju, jer ni to ne bi bilo u njihovom interesu. I oni zapravo ne znaju šta hoće. Tu možda ima osnova za neki optimizam, jer je u pitanju proces koji će sužavati privilegije i taj krug korupcije koji podrazumeva vlast u Srbiji. Samo će taj proces biti usporen, i ako se sve završi na vašem gepeku - a počeli smo od onog gepeka gde je trebalo da prespava jedna ličnost između 5. i 6. oktobra da nas ne bi vratila u vreme koje bi trebalo da je prošlo - onda će sve biti dobro. Zaradiće vaš limar i farbar, i neka na tome sve ostane.

Mislim da strah postoji u ljudima čak i kad nije realan, dakle, kad ne postoji neka stvarna pretnja. Ljudi se zaista plaše stvari koje ne postoje, a ne boje se stvari koje postoje. Ljudi se više plaše vampira nego što se plaše vuka, ljudi se više plaše iracionalnog u drugim ljudima, nego onih osobina koje se stvarno ispoljavaju, ljudi više strepe od budućnosti nego što osećaju nešto loše prema prošlosti. Štaviše, kako vreme odmiče osećanja prema prošlosti se pretvaraju u nostalgiju. Tako da, ako razgovaramo danas o vlasti, mislim da taj strah postoji zbog toga što nije institucionalizovan, dakle, ne postoji nijedna politička partija za koju biste mogli reći da je stvarno opoziciona, svi su se uvezali interesima. Politički sistem se u tom smislu promenio. Ti su interesi postojali i kad su političke stranke izvodile ljude na ulicu, možda nije postojao 1991, ali se interes razvijao vremenom, pa ste imali kao posledicu raspad koalicije Zajedno 1997, imali ste bojkot izbora te godine, imali ste te svađe i prepirke u Savezu za promene i u DOS-u. Ali nikad niste mogli tačno da presečete, da

razdvojite šta je u Srbiji vlast, a šta opozicija, tako da, ako je ugrožavanje javnih sloboda i prava posledica straha i potrebe da se ljudi učutkaju, kao što je gašenje vaše emisije i napad na vaš internet portal, onda je potpuno jasno da tu postoji strah. U ovim političkim partijama u kojima sam bio, pa i u tom LDP koji je kao neka urbana partija, gledao sam kako se odjednom pojavljuju neki padobranci, potpuno nepoznati ljudi. Ko je sad ovaj, boga pitaj odakle se pojavio, a strašno je važan, ima uvek nešto strašno pametno da kaže i naravno, dobija neku funkciju i sve što ide uz to. E, tako se ti padobranci spuste u život, ali to ne znači da su oni suvereni u odnosu na vas. Oni osećaju neki strah i to obostrano osećanje je potpuno razumljivo.

Ali, kad se osvrnete unazad 20 godina vidite da stradaju i jedni i drugi. Mi koji se poznajemo u gradu, pa mi znamo ko je ubio Dađu Vujasinović, mi znamo ko je to, to uopšte nije neko pitanje, ali pitanje ostaje otvoreno u državnim institucijama zbog tih padobranaca koji boga pitaj iz kakvih interesa ne žele da se to pitanje reši. A naravno, razlog zbog koga je ona ubijena opet spada u domen te naše politike koja nikako suštinski da se promeni, jer svaki pokušaj da se ona promeni završava se nekim novim ubistvom, kao što je ubistvo Zorana Đinđića, ili napadom kao ovaj napad na gepek vašeg automobila. Sva sreća da Koštunica nije bio unutra.

Ja tu vrstu strahova ne osećam, moji strahovi su sasvim lični i porodični, uopšte nemaju veze s tim. Ja sam tako lepo i dobro proživio da se smrti nekako ne plašim, živio sam i u siromaštvu, živio sam i u izobilju i živim u izobilju, znam kako i to izgleda. Kako da vam kažem, ja nisam padobranac koji je uleteo u naprednjake da mu daju još jedan stan u centru, jer je to cena za Kosovo, i nisam neki novi LDP-ovac. Kao da postoji fabrika tih partijskih klonova. Mogu da radim i u Gradskoj čistoći i ponekad zavidim onim ljudima koji se voze tim kamionima. Kad sam bio mali, neko od tatinih gostiju, mislim da je čak bio akademik Ćosić, pitao me je šta ću biti kad porastem. Ja sam rekao da bih voleo da budem đubretar, da se vozim na onim papučicama kamiona pozadi. Tako da tu vrstu strahova ne osećam. Plašim se za vas. Ono što se vama desilo nekako se desilo svima nama i pretpostavljam da će ova emisija biti veoma slušana, tako da će i svi oni koji nas slušaju danas uspeti da i na taj način racionalizuju zapravo tu pretnju. Oni koji na ovaj način vama prete i koji će pretiti drugima, prete na neki način sebi. Ponavljam, u toku svega što se događalo u proteklih 20 godina, stradavali su i oni koji su napadali. Nekako se

niko nije iz toga izvukao, i ne znam ko može biti srećan zbog te opšte nesreće. I ako sad jeste, mislim da uskoro neće biti.

SVETLANA LUKIĆ:

Nismo čitale komentare o Peščaniku koji su objavljeni ovih dana pokušavajući da sačuvamo pribranost da možemo da nastavimo da radimo svoj posao, ali rekli su nam da se praktično odmah pojavila ta stara teza o Peščaniku kao ekstremističkoj emisiji. A šta je Peščanik? To su njegovi gosti, dakle, naši gosti su tretirani kao ekstremisti, a jedan od njih je i Teofil Pančić. A Teofil Pančić je, tako da kažem, nezvanični stručnjak druge Srbije za ekstremizam.

TEOFIL PANČIĆ:

U devedesetim godinama bili smo nacionalni izdajnici. Taj termin "izdajice i strani plaćenici" nasleđen je od komunizma, samo što je tada korišćen za ideološke protivnike komunizma bili oni levi, desni, centralni, liberalni, konzervativni, kakvi god. Znači, to je nešto što je nekoliko decenija bilo zvanična parola. Kroz devedesete je opstala, ali je dobila novi predznak, više nisi bio neprijatelj komunizma, nego si bio neprijatelj naroda, srpskog naroda, s velikim S i velikim N. Onaj trenutak kada stupamo u dvehiljadite godine i kada dolazi demokratija, ti termini zapravo postaju izlizani i kompromitovani. Znači, oni - ne mogu da kažem da nestaju iz upotrebe, ali idu negde na marginu i ostaju u upotrebi jedino još kod radikalne desnice. Radikalna desnica i dalje insistira na tim terminima, ali ono što je nekakav društveni mainstream, njemu treba novi termin. Samo ćeš sebe kompromitovati ako ljude nazivaš izdajnicima.

SVETLANA LUKIĆ:

Kao izanđala novčanica.

TEOFIL PANČIĆ:

Kao izanđala novčanica, koja je nekada nešto vredela, ali sada više ne vredi, ne možeš da uđeš u prodavnicu da kupiš hleb tom novčanicom. E, brzo nakon 5. oktobra je nađen termin "ekstremisti". Šta je čar tog termina? On naizgled nije ideološki optužujući i on ne vuče na totalitarizam. Kad ti nekoga nazoveš ekstremistom, ti se ne legitimišeš kao totalitarista, nego naprotiv, tom ekstremisti transferišeš totalitarizam, kažeš, ja sam normalan, lep, demokrata i tako dalje, a on, ona, oni, one su ekstremisti. To je jedna pozicija koja je znatno

ležernija, znatno udobnija za onoga ko to izriče. Dakle, došlo se do termina "ekstremizam". On je samo nova preobuka onog starog termina "izdajnici i strani plaćenici".

Da li to znači da je taj termin sam po sebi neutemeljen, da ne postoje ekstremisti? Naravno da ne znači, postoje ljudi koji su u raznim smislovima te reči ekstremisti. Međutim, šta je problem sa upotrebom tog termina kod nas? Zašto se kod nas za ekstremizam optužuju ljudi koji ne odgovaraju nijednoj mogućoj normalnoj definiciji ekstremizma. Ako pogledaš bilo kakve političke pokrete ili neke organizacije ili verske zajednice bilo gde na kugli zemaljskoj, koje bi se mogle nazvati ekstremnima, ti ćeš videti da su to neki ljudi koji upražnjavaju ili u najmanju ruku propovedaju nasilje. Propovedaju stvari koje su direktno antidemokratske, propovedaju da ljude treba ubijati, da ljude treba na silu uterivati u ovo ili ono. Dakle, ekstremizam je nužno antidemokratski.

Zanimljivo je kako je ovde došlo do te inverzije, da se taj termin koristi upravo za nas koji sve ovo već godinama pričamo, a za koje bi čak moglo da se kaže da smo zapravo dosadni građanski legalisti. Ljudi, poštuju zakone, ljudi, poštuju Ustav, ljudi, poštuju na kraju krajeva neke elementarne etičke i civilizacijske norme. I to je sve. Kad pogledaš u čemu se sastoji taj čuveni ekstremizam *Peščanika*, koji čini tu relativno slabašnu takozvanu građansku ili, kako kažu pogrdno, građanističku scenu, ili drugu Srbiju, ti ćeš videti da je skoro sve što se svrstava na tu stranu upravo to - jedna vrsta dosadnog građanskog legalizma. Svaki pošten anarhista bi nas se odrekao preko novina, mi smo do te mere mejnstrim, u nekom iole normalnom poretku vrednosti, da me je sramota. Totalni mejnstrim.

Ekstremizam, dakle, postoji na ovom svetu, ali nije slučajnost i nije nečije neznanje nego je itekako namera što se ekstremizam pripisuje upravo onima za koje naprosto nema realnog političkog, ideološkog i metodološkog osnova. Jer, hajde da zamislimo na trenutak, rasprave radi, da je to zaista nekakav ideološki ekstremizam - čak i da zamislimo da je to tako, pa opet bi ostala činjenica da se taj tobožnji ekstremizam ne koristi bilo kakvim ekstremističkim sredstvima. Dok su, sa druge strane, njegovi radikalni oponenti itekako skloni korišćenju nasilja i to su bezbroj puta dokazali, 20 godina ova zemlja zapravo živi pod manjom ili većom koncentracijom tog nasilja. Na drugoj strani nema ničega sličnog tome, dakle, čak i kada bi to bilo ono što nije, kada bi to bio ekstremizam, on bi opet bio lišen onog ključnog

elementa, realnog, praktičnog, delatnog elementa svakog realnog ekstremizma, a to je ova ili ona forma vaninstitucionalnog, samovoljnog nasilja. Dakle, nema toga, samim tim taj ekstremizam postaje besmislen. Ti kad pogledaš recimo ljude koji su svih ovih godina sagovornici *Peščanika* - ja sam jedan od njih, ali kao što sam sagovornik tako sam i slušalac, i nisam uvek oduševljen time što neko kaže, ima ljudi koji me maksimalno iznerviraju - ali niko od njih ne može biti svrstan u fioku ekstremizma, jer mu nedostaje i ideološki i praktični osnov da bi u nju bio svrstan.

Zašto to rade? Zašto nam se stalno pripisuje taj ekstremizam? Kažem, jedan razlog je to što je difamatorima potreban termin koji će zadržati privid neutralnosti, racionalnosti, analitičnosti, trezvenosti, da bi se izbeglo to ideološko diskvalifikatorstvo, izdajnici i tako dalje, i onda im taj termin ekstremizam dobro dođe. S druge strane, postoji i onaj sloj naših, kako kaže Dubravka Ugrešić, finih ljudi, koji ne učestvuju aktivno u tom difamiranju, koji nisu kreatori, ali su neka vrsta korisnika. U kom smislu? Pa, u najmanju ruku u ovom smislu: dakle, za njih se kaže da su ekstremisti, možda nije u redu to što im se radi, ali pošto su oni ekstremisti, onda: a) treba i da očekuju nešto takvo, i b) ja ne moram ništa tim povodom da preduzmem, niti imam bilo kakvu moralnu obavezu da se na bilo koji način solidarišem sa njima, jer oni su ionako ekstremisti. Ako su ekstremisti, onda na neki način prizivaju i zaslužuju to što im se dešava, a zašto bih se, pak, ja stavio ili stavila na njihovu stranu kad sam ja za sve ono što nije ekstremizam i za ono što je lepo i normalno i fino i demokratski i uljudno i tako dalje.

I na taj način, znači, imaš jedan tihi, neizgovoreni konsenzus jednog užasno širokog društvenog sloja, srednjeg, višeg, vladajućeg sloja u društvu. Konsenzus koji uključuje i mnoge ljude koji nisu ni na koji način loši i opaki, ali kojima je naprosto lakše, udobnije, manje rizično da tu etiketu prihvate, jer misle da na taj način sebe negde aboliraju, odnosno da ne moraju ništa da urade, jer, zašto bi se ti solidarisao sa nekim ko ionako sebe stavlja na totalnu marginu. I na taj način mi dolazimo u neku potpuno apsurdnu situaciju - ja samo čekam trenutak, ako on već nije nastupio, kada će ta famozna druga Srbija biti proglašena nekom vrstom, recimo, pandana radikalno levim RAF-ovim teroristima u Nemačkoj sedamdesetih godina, dakle, ljudima koji su postavljali bombe naokolo, koji su ubijali i otimali ljude u ime svojih tobože progresivnih ideja. I od kojih su mnogi, hvala bogu, završili na dugogodišnjoj robiji. I onda je svaki normalan, pristojan Nemač, bio on

levičar, desničar, mogao mirno da kaže - pa, šta me briga, hteli su to, pa ne možeš ti da ideš okolo da vršiš nasilje i da očekuješ da posle neko da više da te puste, pa zašto da te puste. E, sad ljudi poput nas treba da odigraju simboličku ulogu te vrste margine, iako njoj ni na koji način ne pripadaju, ni na koji način, ni ideološki, ni delatno, ni sa koje god strane da zahvatiš, ne pripadaju tom društvu, ali prosto smo, kako da ti kažem, postavljeni na to mesto. Nismo se postavili, nego smo postavljeni, jer nekome jako odgovara da mi igramo tu ulogu. I to je na kraju, kad sve sabereš, koalicija onih koji naprosto - ko iz svog konkretnog interesa, a ko iz čistog, pukog komformizma - zapravo gledaju kako se taj pojam ekstremizma prosto lepi i ostaje tu gde jeste. Pa ti sad dokaži da nisi.

SVETLANA LUKIĆ:

Teofil Pančić kod nas na sajtu ima stalnu rubriku Peščani sprud, koju smo objavili i u posebnoj knjizi. Slušate delove iz noćas napisanog Peščanog spruda.

TEOFIL PANČIĆ: *Peščani sprud - Neprijatelj prisluškuje*

Nešto mahnito mi pada na pamet, to je valjda od ovih naglih promena vremena: a šta ako Ratko Mladić ometa *Peščanik*, kako u etru, tako i u sajber prostoru? Mislim, ilegalisanje ume da bude pomalo i dosadno, nečim treba ispuniti to vreme, pa zar nije bolje da to bude kakav korisni patriotski rad, a ne večito ono oficirsko igranje šaha kao loš erzac za terenske strateške operacije?

Znam da ovo zvuči šašavo, ali to ne mora da znači da ne deluje. Iza svega stoji, da se ne lažemo, jedna respektabilna tradicija. U onoj istoj vojsci - netragom nestaloj poput zemlje koju je umela da sačuva od svega osim od sebe same - u kojoj je stanoviti, tada sasvim anonimni Mladić Ratko bio pukovnik, ja sam bio vezista. Kasnije je Mladić brutalno pogazio zakletvu datu toj vojsci i okrenuo cevi ka ljudima od kojih se sastojala, a mene ionako niko ništa nije pitao. No, vratimo se u onaj nedužni, "nulti" trenutak mog više nego mirnodopskog topčiderskog vojnikanja; na zidovima našeg bataljona pisalo je: "PAŽNJA, NEPRIJATELJ PRISLUŠKUJE!" To, kanda, zato što smo vezisti; nisam proveravao da li na zidovima prostorija vojne policije piše da neprijatelj podriva, kod ABHO jedinica da neprijatelj truje, a kod inženjeraca da neprijatelj minira, ali, kako god, poruka je bila jasna u svojoj nebuloznosti: s jedne strane, sam bog zna šta je to Neprijatelj imao kod nas da prisluškuje kad smo uglavnom krali bogu

dane i čekali da se sve to već jednom završi, ali s druge, Neprijatelj je *morao* da postoji i da rovare/prisluškuje, on nam je bio od presudne važnosti, jer ako nema zlog Neprijatelja, šta onda mi tu uopšte radimo osim što se zamajavamo o trošku dobrih i naivnih poreskih obveznika?

Dvadeset i kusur godina kasnije, jedino što se promenilo je da Neprijatelj izgleda više ne prisluškuje, nego je prisluškivan, a bogme i ometan. Ne u razvoju, nego onako, uopšte. Prešao u defanzivu, sateran u čošak načisto. E sad, kakav je *Peščanik* kao Neprijatelj? Prilično bedan, mora se reći, ali ni onaj s kojim sam se suočavao dok sam po Košutnjaku, na očigled zabavljenih rekreativaca, razvlačio žice induktorskog telefona, nije bio mnogo bolji, to jest, bio je skoro podjednako virtuelan u svom neprijateljskom svojstvu, ali opet i neophodan: živeo Neprijatelj, jer bez njega, naše *patriotsko naprezanje* gubi svaki smisao! Zato, tamo gde ga nema, ima da ga napravimo, pa šta košta.

Stvari, dakle, u zemlji Srbiji, a u januaru 2009. stoje ovako: *Peščanik* je Neprijatelj, a Ratko Mladić je Prijatelj. Teško je drugačije objasniti kako je moguće da je dve trećine učesnika jednog, reklo bi se, ozbiljnog istraživanja, izjavilo da ni po koju cenu, čak ni za džabe, a kamoli za tamo neke milione Judinih evra, ne bi prijavilo Ratka Mladića onom užasnom Novom svetskom poretku. Da Cecu Lukić, daleko bilo, stave izvan zakona, teško da bi nakupila toliki procenat ponosnih jataka, iz čega zaključujem da su zloglasna nepočinstva Cece Lukić daleko strašnija od onih Mladićevih, ako takvih uopšte ima. Kako je to moguće? Pa, lepo: vratite se na prvu rečenicu ovog pasusa. Dobro, pustimo sad *Peščanik*, ali šta to Ratka M. čini Prijateljem dve trećine građana Srbije? Čime ih je on tako zadužio?

Jedva da ima stvari strašnijih i groznijih od onih za koje je optužen Ratko Mladić. Kad tako pogledaš, teško da bi iko osim njegovih neposrednih saučesnika imao razloga da ga čuva i brani. Kojim se onda putem stiže od šačice saučesnika do šezdeset i pet odsto anketiranih punoletnih građana Srbije? Mogućnost 1: ljudi ne veruju da je on odgovoran za ono za šta ga optužuju, dapače, sigurni su da to nije tako. Odavde se račvaju dva putića, dve podmogućnosti; podmogućnost 1a: nije Ratko Mladić odgovoran za zločine, za granatiranje, za etničko čišćenje, za ubistva zarobljenika i civila, za genocid, nego je odgovoran neko drugi. U redu: ko? Ime, adresa, JMBG? Suvislog odgovora nema pa nema, osim ako ne mislite da je, recimo, za Srebrenicu kriva "francuska obaveštajna služba", kao što je blagoizvoleo izjaviti

Slobodan Milošević, postidevši i onog poslovičnog Maksima koji od pamtiveka žustro udara po diviziji. Dakle, ako na to ili nešto slično pristanete kao na potencijalno ozbiljan i istinit iskaz, sledeće je da će se od vas tražiti da spontano priznate da je Sarajevo pod opsadom držao Hogar Strašni sa svojim pijanim vikinzima. Zato idemo na podmogućnost 1b: *niko* nije odgovoran, jer tih zločina ni nema, oni su izmišljotina Imperijalističke Antisrpske Propagande. Nevolja sa ovom podvarijantom je u tome što podrazumeva postojanje masovnih ritualnih samoubistava etnički nepodobnih Bosanaca, i ništa manje masovnih samoiseljavanja, samospaljivanja kuća, samopljačkanja, samozatvaranja u samoorganizovane logore poput Keraterma etc. Odlično, samo što tako nečega nema ni kod Montipajtonovaca.

Zato prelazimo na mogućnost 2: Ratko Mladić *jeste* učinio ono što mu se stavlja na dušu, ali to je i trebalo da učini, to je za orden a ne za robiju, to je patriotski podvig na diku njegovu i svih nas. Jedina nesumnjiva vrlina i prednost ove druge mogućnosti je što se tu igra otvorenih karata, bez nepodnošljivog pratećeg licemerja. Đavo tu nije prurušen, nego ponosno pokazuje rep, rogove i kopita, odišući sumpornim parfemom, tražeći od svih nas da priznamo da je vrlo seksi. I mnogi, bogme, priznaju, ne bez požudne iskrenosti koja obara s nogu.

Godine nam prolaze u ovom čudnom limbu, nazad, kao, nećemo, napred, fakat, ne možemo; zarobljeni u čistilištu zatvorenom na obe strane, često se žestimo na masovni zaborav, ali to je privid: nama zaborava, jer nikada nije ni bilo svesti o Onome Što Se Dogodilo. Ne možeš zaboraviti ono što nikada nisi znao, a nisi znao jer si se odlično potrudio da ne znaš i da ne shvataš, pošto je tako lepše i lakše. Zato je sve to ovde tako kako je, uglavnom nikako, i zato je *Peščanik* Neprijatelj, a Ratko Mladić Prijatelj: zato što ti prvi dodijava svojim čudnim zahtevima i merilima, a drugi ti samim sobom nekako poručuje da se opustiš i uživaš, sve je u redu u najboljem od svih svetova.

Sada shvatam da je ona parola sa zida Prvog gardijskog bataljona veze duboko istinita, sjevremena: da, Neprijatelj zaista prisluškuje; prisluškuje i osluškuje Istoriju, krvavu, dronjavu i bednu, a onda besramno izveštava o onome što je čuo.

(Adele - Make you feel my love)

SVETLANA LUKIĆ:

Slušate advokata Srđu Popovića.

SRĐA POPOVIĆ:

Najvažnije je što je ovo nasilje prema ljudima koji su drugog političkog uverenja. Dakle, to je političko nasilje i ovde postoji jedna država koja je dozvolila da se stvori takva klima da je to takoreći očekivano i ljudi nisu začuđeni. Niko nije začuđen, a zašto nije začuđen? Zato što *Peščanik* napadaju godinama i to napadaju uglavnom državni mediji, napadaju političari, napadaju državni analitičari, napadani ste sa skupštinske govornice, što je nečuveno. I to je naizgled neki paradoks i vama to i spočitavaju. Kao, pa šta vi zamišljate, da ste vi toliko važni, je li tako, to je jedna emisija koju vodite vas dve sa stotinak sagovornika, to niko ne sluša. Stvarno, to izgleda nekako paradoksalno, to je činjenica. Kada biste vi imali neku kliping-službu, vi biste mogli tomome da objavljujete o tome ko vas je sve, zašto i kako, napadao. E sad, ako pogledamo šta je *Peščanik* - *Peščanik* je u stvari jedan nedeljnik, vi ste jedan radio-nedeljnik. Ja sam imao prilike da čujem gospodina Žarkovića, urednika Vremena, kako s velikim bagatelisanjem i nipodaštavanjem govori o *Peščaniku* kao o nekoj marginalnoj pojavi, a njegov nedeljnik je, to ja znam pouzdano, u trenutku kad je prodat imao tiraž od 5.000 primeraka. *Peščanik* nedeljno sluša 350.000-400.000 ljudi. Na osnovu čega se ta emisija tretira na taj način meni nije jasno, ali u stvari razumem. Postoji jedan ogromni raskorak, između sredstava kojima vi raspolazete, između činjenice da taj nedeljnik prave dve osobe - Svetlana Lukić i Svetlana Vuković, to je redakcija toga nedeljnika - i uticaja koji on ima meren slušanošću, meren tiražom. To je, dakle, u ogromnoj nesrazmeri sa ljudskim i materijalnim resursima. I zato nije paradoksalno što doživljavate takve napade, naročito u jednoj sredini gde je većina medija skliznula u mainstream i ne želi da se dotiče tema kojih se vi dotičete.

Vaš najveći greh u očima vaših političkih protivnika, jer vi imate političke protivnike, je u stvari to što vi u svojim emisijama pokrećete tabuizirane teme, teme o kojima se ne govori. One su proglašene za irelevantne, idemo dalje, to nije važno, i onda, naravno, izazivate i pažnju, i odatle i vaša popularnost i vaša slušanost, a odatle i vehementnost napada. Iz tog jednog istog razloga, zato što vas dve očigledno uspevate - ja nisam došao da vam laskam - svojim

radio-nedeljnikom da vršite veliki politički uticaj, zato, naravno, mora s vama da se obračuna onaj ko se s vama ne slaže i koji stoji na dijametralno drugim pozicijama. Teme koje vi pokrećete, neke od njih privlače gromove - vi govorite o odgovornosti za ratove, a samim tim i za sudbinu Srba van Srbije koje su ti ratovi ojadili, govorite o ratnim zločinima, govorite o Srebrenici, govorite o iracionalnosti ukopavanja u gubitničku borbu za Kosovo, takozvanu, koja ne služi apsolutno ničemu, izuzev da se pomoću nje prkosi Evropskoj uniji i da se izbegnu obećane evroatlantske integracije.

Oni toliko lažu, svi znaju da oni lažu, oni znaju da svi znaju da oni lažu, ali je nezgodno kad postoji bilo koji medij koji će da kaže: pa sad ste slagali. Smetate im time što govorite o tom nedemokratskom i bankrotiranom sistemu jednoga diktatora Putina, što pominjete taj zaokret od onoga državnog koncepta koji je formulisao Đinđić, a to je Srbija u Evropi, ka tom hladnoratovskom antizapadnom prestrojavanju koje je u toku i čiji je glasonoša, recimo, ministar spoljnih poslova Jeremić, svakako po instrukcijama Borisa Tadića, ne može drukčije biti, ne bi bilo ni normalno da je drukčije.

Dakle, kad bih ja hteo *Peščaniku* da dam neko drugo ime, ja bih mu dao ime Stanje nacije, što je ime jedne emisije za koju uopšte ne znam zašto se pravi. Suština i uloga medija, koja je ovde totalno zapostavljena, sem u *Peščaniku*, jeste kontrola vlasti. Meni je žao što ove aksiome politikološke ovde moram da iznosim, ali građani glasaju jedanput u četiri godine za vlast i u periodu od jednih do drugih izbora oni su politički pasivni, njihov je jedini zadatak da prate da li ljudi kojima su poverena neka javna pravna ovlašćenja koriste ta ovlašćenja u skladu sa svojim mandatom i u skladu sa svojim obećanjima i u skladu sa očekivanjima birača. I da onda na osnovu toga tek na sledećim izborima nekako glasaju. I u stvari, tu mediji predstavljaju sponu između birača i politike. Oni treba da vas obaveste šta se događa, pa ćete vi onda to da ocenjujete kako hoćete. Oni moraju da kritikuju vlast kada sami vide da ona svoja ovlašćenja ne obavlja u skladu sa mandatom, i vi time u stvari - sad ću da odem vrlo daleko, ali to je tačno - vi tek tada dobijate birača koji je obavešten, birača koji razume konkretne političke procese koji su u toku i koji na taj način vrši svoj suverenitet. On ne može da vrši taj svoj suverenitet koji mu je proklamovan u članu 2. Ustava ako nije obavešten, ako ne razume šta se događa, a vlast čini sve da on niti bude obavešten, niti da razume šta se zbiva. I zato je ta vaša uloga

tako važna. Taj antagonizam koji vlada prema medijima od strane vlasti, on je potpuno prirodan, on je psihološki nužan. Pa niko ne voli onoga koji ga kritikuje i ne može se očekivati da će on nekim moralnim naporom da se izdigne iznad te psihološke nužnosti, pa će vas tolerisati. Neće vas tolerisasti, jedino što po Ustavu i zakonu, i to je jedino što se od njih i očekuje, to mora da trpi. Na vlasti je i zato mora da trpi. Vlast u Srbiji i u staroj Jugoslaviji nije navikla da trpi, ona je navikla da se džilitne, ona je navikla da vas učutka, ona je navikla da vas zabrani. Svima su puna usta vladavine prava, međutim, da ostvarite tu vladavinu prava vlast mora da trpi kritiku.

Na jednom forumu sam pročitao nešto vrlo glupo, a mislim da se jako lako lepi za prosečnog čoveka, za normalnog birača - poruka je glasila da je ovo što se vama nedavno dogodilo napad ekstremista na ekstremiste. I to sam već čuo na dve-tri strane, to mi se sviđa, to su baš dobro pogodili. Ljudi imaju različita mišljenja i potpuno je normalno da svako veruje u svoje mišljenje, i potpuno je normalno da svako smatra suprotno mišljenje u izvesnom smislu ekstremnim, znači pogrešnim, znači preteranim, znači netačnim. I u tome ja ne vidim nešto naročito neobično, neobično je možda što se *Peščanik*, odnosno njegovi sagovornici, trude, ja se trudim da svoja mišljenja nekako argumentujem. Da li ja dobro argumentujem ili ne, možda da, možda ne, ali po svojoj savesti ja pokušavam da to učinim najbolje što mogu, jer u to verujem. I ne buni me mnogo što neko drugi ima drukčije mišljenje i smatra moje mišljenje pogrešnim - pa i ja smatram da je njegovo pogrešno, nemam sa time nikakvih problema. I u tome se sastoji valjda neki, što bi se reklo, društveni proces mišljenja u kome se mišljenja sukobljavaju, pa ćemo videti šta će iz toga da ispadne, ko će da ubedi tu javnost koja se tu pojavljuje u jednoj malo pasivnoj ulozi, koja samo prima ta mišljenja kroz medije.

Neobično je što ta druga strana koja vas najviše napada ne želi da argumentuje, ona uopšte ne želi da razgovara o temama o kojima vi razgovarate, a kamoli o argumentima koje navodite, nego se *Peščaniku*, što ja kažem, izdevaju imena. Ispoljava se agresija i mržnja, a od argumenata nema ni traga. I moram sada da odam priznanje Slobodanu Antoniću, on je jedini čovek koji, po meni neuspešno, ali to nije važno, pokušava da nešto argumentuje kada govori o *Peščaniku*. Poslednji argument koji sam čuo, recimo, baš nije najbolji, čitao sam ga danas u Politici - on kaže da su demoliranje vaših kola, ometanje signala i napad na sajt tri nezavisna događaja

koji između sebe nemaju ničeg zajedničkog. Sem žrtve. Pa je li malo? I kaže da vi to, pošto je vas pogodilo, paranoidno povezujete. Pa naravno da povezujem kad me napadaju s tri strane, ali bih rekao da ni to nije najgore. Mnogo je važnija jedna druga stvar kad govorimo o tom navodnom sukobu dva ekstremizma. Vidite, čija su mišljenja ekstremna, a to ne znači ništa drugo nego netačna, pogrešna, pristrasna, ne može nikakav neutralni sudija da proceni, jer svi živimo u istoj zemlji, u istim okolnostima, tu ne postoji neutralni sudija. Neutralni sudija je ta neka najšira javnost, tih recimo 300.000-400.000 ljudi koji vas slušaju oni misle na jedan način, a oni koji čitaju Vreme ili Politiku ili NIN, što je nažalost postalo isto, oni misle na drugi način. Stvar je u tome, kao i u slučaju atentata na Đinđića, kakvim se sredstvima služite. Mi možemo i danas da se sporimo oko toga da li je Đinđić bio u pravu ili su bili u pravu njegovi politički protivnici, činjenica je međutim, da Đinđić nikoga nije ubio, a da su njegovi protivnici njega ubili. Taj izbor sredstava najbolje definiše političku poziciju.

Postoje, znači, politike zbog kojih se ubija i postoje politike koje pokušavaju da misle, argumentuju i polemišu. Koliko je meni poznato, *Peščanik* nikad nije razbio auto gospođe Smajlović, niti je ometao signal RTS-a, niti je obarao sajt NIN-a, niti je nasilno prekidao političke tribine koje mu se ne sviđaju, niti je slao preteće poruke gospodinu Vukadinoviću. Politički ekstremizam se poznaje po sredstvima koja ste spremni da upotrebite, dakle, kao i obično, ta politika se poznaje po svojim delima. I to izjednačavati je sramno, glupo, netačno, smišljeno, jer se izjednačuju stvari koje se nikako ne mogu izjednačiti. Na rečima smo svi za vladavinu prava, na rečima smo svi za bolji život građana, kako govore radikali. Bio je onaj jedan političar koga citiraju decenijama zbog formulacije "ja sam za sve što je dobro", svi su za sve što je dobro, ali da vidimo šta radite, po tome se razlikujemo, po tome šta radite. Inače, svi smo za sve što je dobro. Eto, mislim da je ta laž i ta floskula i ta glupost koja nameće ljudima neku misao kako ste ekstremni i vi, a ekstreman je i onaj što vam je slupao kola, prosto nepodnošljiva.

Normalno je da je ova vlast u ovom trenutku jako osetljiva na medije i da pokušava sve da ih glajhšaltuje, a vas pošto ne može da učutka - da vas zastraši. Jer, ono do čega će ovde doći sledećih godinu dana će biti vrlo neprijatno. Nisam nikakav ekonomski stručnjak, garantujem i nudim opkladu ko god želi da je prihvati, da neće biti

rasta od 3,5%, da neće inflacija biti 8% i da oni to odlično znaju i da su jako nervozni jer ne znaju kako će javnost na to reagovati. I onda dolazi do onoga što je jedanput formulisao Miroslav Krleža, da kad se sprema tuča u kafani prvo se razbije sijalica, pa ćemo onda u mraku sve da rešimo. To je na taj način brutalan i drzak, neobičan napad, napad kojim je htelo da se kaže: evo šta vam sve možemo i vi nemate nikakvu odbranu od toga. A vi ste ipak dobili tu odbranu, a dobili ste odbranu zato što imate tih 350.000-400.000 slušalaca koje bih hteo da kvalifikujemo ovde. To je 350.000-400.000 ljudi koji nisu usamljeni. Mislim da postoji jedna tiha većina koja misli kao ovih 350.000-400.000 slušalaca. Ti slušaoci su ljudi koji nisu kapitulirali, koji još nisu obeshrabreni, koji još nisu odustali. Mislim da postoji veliki broj ljudi koji deli njihovo mišljenje, ali je odustao.

Pa kako da se ne uspravate kad gledate kako funkcioniše Skupština? Skupština, najviša vlast u zemlji, izraz narodnog suvereniteta, bulazni, danima se u toj Skupštini, usuđujem se to da kažem, bulazni. U njoj se ruši dostojanstvo te vlasti pod vidom intervencija u cilju zaštite dostojanstva. Kakvog dostojanstva? O čemu oni pričaju kad se jave da štite dostojanstvo? Skupština Srbije je nacionalna sramota Srbije. Pa zar je čudo da onda ljudi gube poverenje i odustaju, ne zato što misle da je ovaj život normalan i da tako treba da izgleda, nego zato što su izgubili svaku nadu. Vlast čini sve da im nadu ubije. Eto, da samo govorimo o tim evroatlanskim integracijama i o toj priči na kojoj je Boris Tadić dobio izbore koja se sad pretvorila u svoju suprotnost, jer ona se sada pretvorila u pronalaženje izgovora da se ne ide u tu Evropsku uniju. Nećemo da idemo u Evropsku uniju jer ne možemo da nađemo Mladića. Jeste bio tu, ali sad ne znamo gde je, ali stvarno, bio je malopre tu. Ne možemo zato što nikad nećemo priznati Kosovo - niko im taj uslov ni ne postavlja, oni ga sami postavljaju i onda ga shvataju kao prepreku. Očigledno je, mi imamo teritorijalne pretenzije prema susednim državama. U glavama postoji još uvek ideja velike Srbije, ona je trenutno zaustavljena, onemogućena, ali uspećemo uz pomoć naših prijatelja, bankrotirane Rusije, koju sad odjednom proglašavaju za nekakvu strašnu silu i za nekakav uzor pravoslavne demokratije - sad se pojavio i taj pojam. Kao što je nekad postojala socijalistička demokratija, sad postoji pravoslavna demokratija.

Mi ćemo na kraju svoje ciljeve ipak ostvariti. Teško je s tim naslagama u glavama ljudi, to je vrlo teško, vi tome smetate, jer vi pokušavate nekim teleskopom da ispitete tu lobanju.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Peščanik, a sutra u podne na portirnici Radija B92 biće prvih pet primeraka knjige Peščanik.net, pa dođite da vidite šta to tako strašno piše na sajtu Peščanika. A knjigu će dobiti prvih petoro koji se jave na telefon 301-2092. Hvala vam, čujemo se idućeg petka.

DESERTA

DIMITRIJE BOAROV, *novinar,*

MIRKO ĐORĐEVIĆ, *publicista,*

VLADIMIR GLIGOROV, *ekonomista*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan, ovo je 356. Peščanik i samo prvih nekoliko minuta ove emisije biće posvećeno takozvanom slučaju Peščanik. Ovo što smo mi sa emisijom i sa sajtom doživeli u poslednje dve nedelje bio je povod da se neke stvari kristališu. Izabrali smo da čujete dva pisma koja su urednicima listova Politika i Danas poslali Vladimir Gligorov i Mirjana Miočinović. Svetlana će vam najpre pročitati pismo Politici Vladimira Gligorova, a potom pismo listu Danas koje je napisala Mirjana Miočinović.

VLADIMIR
GLIGOROV

VLADIMIR GLIGOROV: *Vredanje žrtava*

Povodom tekstova Pad sajta i reakcije i Pušenje je dozvoljeno (Politika, 29. i 30. januara)

Komentarima Slobodana Antonića i Dragoljuba Žarkovića o napadima na Peščanik i njegove urednice, Politika se još jedanput nije proslavila. Komentatori su osetili potrebu da žrtve napada vređaju. Moram da kažem da se to danas ipak nešto ređe sreće, bar kada nije reč o žutoj štampi. Odmah bi trebalo istaći da nije uopšte važno šta neko misli o tome koliko je ozbiljan napad na Peščanik i na njegove autorke. Potpuno je neshvatljivo da neko sebi uzme za pravo da žrtve napada naziva "paranoičnim" ili da sugeriše da pate od neke druge psihičke bolesti ili mentalnog nedostatka.

To ne znači da je bilo kome zabranjeno da tvrdi da je neko, recimo, paranoičan. U tome kako se to radi trebalo bi da ima neku ulogu urednik. Budući da povremeno pišem za novine u inostranstvu, mogu da kažem da bi me urednici u tim novinama pitali imam li ja dokaze da taj koga želim da nazovem paranoičnim zaista pati od paranoje (ili već od čega, na primer, Žarković smatra da urednice Peščanika pate)? Ako ne bih mogao da napišem kako ja znam da je reč o paranoičnim osobama, urednik bi mi predložio da to izbacim, jer te novine ne objavljuju uvrede. Zato sam napisao da se nije proslavila "Politika", jer računam da joj ne nedostaju urednici.

Da napravim digresiju: obično se za nekoga kaže da je paranoičan ako se bez osnova boji da će biti napadnut, a ne neko ko je bio žrtva napada. Takođe, postoji razlika između nekoga ko izmišlja neprijatelje i nekoga ko je predmet neprijateljskog napada. Ali te razlike očigledno izmiču komentatorima i urednicima Politike.

Ovaj nedostatak brige za profesionalni kvalitet komentara nije ništa novo u Politici. Dobar primer su komentari Đorđa Vukadinovića. On,

svako malo, označi kao izdajnike ljude koji imaju drukčije mišljenje. Začuđuje da ga nijedan od urednika ne zapita kako neko može da bude izdajnik samo zato što drukčije misli? Štaviše, mnogi komentatori Politike pišu o onima koji gaje nepatriotske misli. Očigledno nikome ko uređuje Politiku ne pada na um da ih zapita kako je moguće misliti nepatriotski? Ukoliko bi oni to mogli da objasne, to bi svakako poboljšalo njihov komentar. Inače, bio bi na mestu savet da sve to izostave.

U Žarkovićevom komentaru nema zapravo ničega o čemu bi se moglo raspravljati. To je skup opservacija o ljudima, a jedna od njih je, kao što sam već rekao, uvredljiva. Kod Antonića se može naći i jedna tvrdnja, tako da ima smisla o njoj nešto reći. Naime, on smatra da "Druga Srbija" želi da bude u privilegovanom položaju. To je samo još jedan primer da je reč o ljudima koji ne veruju u demokratiju. Inače, ne bi se obraćali predsedniku države za zaštitu (što, koliko je meni poznato, oni nisu ni učinili). Jer to ne čine drugi koji su u sličnom položaju. Ili bar ti drugi ne mogu da očekuju da će im predsednik izaći u susret, kao što jeste u slučaju Peščanika. A u demokratijama ne mogu postojati ljudi prvog i drugog reda.

Potpuno je, međutim, nejasno zašto je nedemokratski da se od predsednika države zahteva da učini sve da se zaštite novinari (i biciklisti i pripadnici manjina) i svi drugi kojima je bezbednost ugrožena? Državi je bezbednost građana prva briga. U demokratskim državama sasvim je normalno da se od nosilaca javnih funkcija zahteva da se staraju za bezbednost građana. To je zato što se oni biraju da to čine. Ne znam kako to drukčije da kažem: Borisa Tadića su glasači izabrali i zaposlili da brine o bezbednosti Svetlane Lukić, kao i svih drugih građana. Ako se drugi ne obraćaju predsedniku države, i drugim nosiocima državnih funkcija, to može biti zato što sumnjaju u demokratskiost svoje države, a ne zato što je takvo obraćanje zahtev za privilegiju. To, naravno, ne znači da bi predsednik države trebalo da učini bilo šta što je izvan njegovih nadležnosti kao jednog od nosilaca izvršne vlasti. Zapravo, bilo bi normalno očekivati da se on ovakvim povodima oglasi sve i da mu se niko i ne obrati, a i da se zainteresuje za to šta rade raznorazne državne službe da do takvih napada ne dolazi. Takoreći po dužnosti.

Druga je stvar što je bezbednost novinara privilegija u Srbiji. To je tema koje se ova dva komentatora Politike ne dotiču, osim negativno. Žarković se podsmeva urednici Peščanika, jer se ona neosnovano boji

da bi država mogla da ima umešane prste u napadima na Peščanik i na nju. Pri tom se služi potpuno nedopustivim metodom: ima jedna osoba koja misli da je progone sve moguće strane službe, ergo svako ko misli da je žrtva neke državne službe pati od iste fobije. Zašto je, međutim, neosnovan strah urednica Peščanika? Opet, nema urednika u Politici da komentatora pita da to objasni. Recimo, da li je to zato što državne službe nisu bile umešane u napade na novinare i čak u ubistva novinara? Ili zato što predsednik države, o onima na nižim nivoima vlasti i da ne govorimo, dakle zato što on ni na koji način ne utiče na novine i na druga informativna sredstva? Ili možda zato što je apsolutno iracionalno povezivati sadržaj emisije sa napadima na nju? Ili se možda nikada nije dogodilo u Srbiji da posle verbalnih napada na pojedine novinare i njihove listove, emisije ili komentare usledi napad na njihovu imovinu i konačno na njih same? Ili se to možda događalo ranije, ali ne skoro? Dakle, kako svega toga nema u Srbiji, kako se to sve nije događalo i ne događa se, potpuno je neosnovano da se bilo koji novinar, koji je meta napada, plaši da bi mogao da bude meta takvih napada. Ovo sam napisao na ovakav način naprosto da pitam urednike Politike da li bi oni bar pitali autore komentara koji iznose takve tvrdnje, da li bi ih bar pitali, ako već ne osećaju profesionalnu obavezu da zahtevaju - mogu li oni da iznesu dokaze za te tvrdnje? Ili bi ipak možda hteli da razmisle da li zaista žele da to tvrde? Jer se upravo to tvrdi kada se na ovakav način vređaju žrtve, koje se pozivaju na te činjenice kako bi razumele ko ih i zašto teroriše.

Rekao sam na početku da se Politika i u ovom slučaju nije proslavila. Ne razumem zašto evo već par decenija Politika nikako da propusti bar jednu priliku da se profesionalno ne obruka?

Politika, 31. januar 2009.

MIRJANA MIOČINOVIĆ: O nekim gresima lista *Danas*

Čoveku se s novinama u koje ima poverenje događa isto što i s prijateljima koji su mu bili dragi: u jednom času prestaje da ih prepoznaje. A novine se, kao i prijatelji, prihvataju "izborom po srodnosti". Slobodu štampe nikada nisam shvatala kao mogućnost da u svakim pojedinačnim novinama istovremeno nađem spektar sebi bliskih i sebi neprihvatljivih stavova, već kao množinu novina koje čovek čita po liniji srodnih stavova i u kojima su činjenice (stvarne činjenice) plasirane prema važnosti koja se uklapa u skalu vrednosti zbog koje je i odabrao da čita upravo te novine. Ovom prilikom iznosim samo dva primera zbog kojih u poslednje vreme moj odnos prema listu

Danas biva doveden u pitanje, što će reći zbog čega ga više ne prepoznajem.

Najpre način na koji su predstavljeni događaji vezani za emisiju Peščanik. Napadi na sajt Peščanika, ometanje emitovanja emisije i najzad demoliranje automobila urednice Svetlane Lukić, morali su se u ovom listu naći na naslovnoj strani kao prvorazredna vest, bar gledano sa čisto esnafskog stanovišta. Izuzmemo li kolumnu Miloša Vasića (2. februar), koja, kao i svaka kolumna (budući da kolumnist ima "svoj dan" u sedmici), stiže sa zakašnjenjem u odnosu na klasičnu novinsku vest, sve se svelo na jedva uočljivu belešku, da bi demoliranje automobila bilo zabeleženo u kriminalnoj hronici, kao da je u pitanju obračun među kriminalcima, kao da je to jedna od tekućih i svakodnevnih vesti o zbivanjima u opskurnim miljeima. A reč je, gospodine Ramaču (i sad se obraćam Vama lično, jer Vi snosite najveću krivicu za ovakav odnos lista, budući da ste njegov glavni i odgovorni urednik), reč je, dakle, o jednom od najbrutalnijih napada na slobodu misli i izražavanja, i to misli i izražavanja koji bi Vama morali biti bliski. Jedan od onih napada što su tek uvertira u događaje koji su se po mnoge Vaše kolege završili tragično.

Drugo ogrešenje o "horizont očekivanja" Vaših čitalaca vidim u objavljivanju razgovora s "Ljubišom Ristićem, rediteljem i levičarom" (citiram najavu s naslovne strane). I pitam se (pitam Vas), šta nama što znamo ono što znamo "o životu i priključenijima" tog reditelja i levičara, on danas (u *Danasu*) može reći, a da to ne zvuči blasfemično isto onoliko koliko je blasfemično (i još više) sve što on prećutkuje. Odmah Vam moram reći, da to najpre shvatam kao potrebu lista (onu žalosnu potrebu da se stvaraju odstupnice) da sâm nivelirše sve ono što je u još jedinoj svetloj tački Vaših novina, dvonedeljnom dodatku *Beton*, bilo rečeno o pojavi koju, jednako kao reditelj i tvorac JUL-ovskog političkog programa, predstavlja taj umetnik i "politički mislilac" u istom liku. Mislite da treba da saučestvujemo u njegovoj patnji zbog kraha njegovih "levičarskih ideala", kad znamo da bi nas oni, ekstremni kakvi su, unesrećili još više od relativno kratkotrajne JUL-ovske prakse, budući da je za rušenje tih istih ideala bilo potrebno čitavih sedamdeset godina? Smatrate li možda da njegove elukubracije o "bezočnom i nepravednom kapitalizmu" treba da nam posluže kao osnova za neki kolektivistički ideološki preobražaj? Mislite li da treba da aboliramo jednu primitivnu verziju ledi Magbet, da zaboravimo na njeno agresivno prisustvo, na njene ideološke bljutavosti kojima nas je

godinama zasipala, na njene zakulisne radnje koje su koštale života mnoge ljude, jedino zato što "reditelj i levičar" kaže da je ona (samo) "žena koja je obožavala svog muža i svoju decu" i to u vreme kada je hiljade i hiljade žena gubilo "svoje muževe i svoju decu", zahvaljujući politici njenog "obožavanog muža". Mislite li da je takvom čoveku dopustivo da izgovori, a Vaš list prenese, da su se zahvaljujući JUL-u "prvi put čule reči: Jugoslavija, levica, ne - ratu, ne - ratnim huškačkim motivacijama vlasti (a ko je, zaboga, u to vreme bio vlast, ako ne taj isti JUL?) i opozicije", odbacivši pri tom sav institucionalizovani i neinstitucionalni otpor ratu za koji je i te kako znala ova sredina. I na kraju, mislite li da treba da žalimo tog umetnika, koji je koliko stvarao toliko i razarao pozorišta, koji je sebe smatrao institucijom i kome je, uprkos njegovom "disidentskom" stažu, bilo dozvoljeno da se ponaša kao putujući pozorišni prorok (a ne kao čergar, kako bi to on danas želeo da predstavi) i čijem se povratku, tačnije, večnom vraćanju, treba da radujemo?

Ovim sam, u okvirima svojih moći, nastojala samo da predočim dubinu svog razočaranja u list, koji je godinama služio na čast novinarskoj profesiji.

Danas, 3. februar 2009.

SVETLANA LUKIĆ:

Vladajuća DS ove nedelje je obeležila 19 godina od obnavljanja svoga rada. Boris Tadić je iskoristio tu priliku da nam kaže kako je nemoguće zamisliti budućnost Srbije bez DS, tj. bez njega. To je u velikoj meri tačno i još u većoj meri tužno. Neko je rekao da samo Amerikanci kažu kako žive u slobodnoj zemlji, a da pri tome nisu ironični. Sada im se pridružio Tadić, rekao je kako su građani u Srbiji slobodni, još im samo preostaje da postanu bogati. Jeste, ovde postoji sloboda širenja verske i rasne netrpeljivosti, i na ulici i u parlamentu, postoji sloboda da zgaziš čoveka, pa da se sakriješ iza poslaničkog imuniteta, postoji sloboda da putuješ, ali si ipak zatočen jer slobodna Srbija nije u stanju da obezbedi nove pasoše, slobodan si da kupuješ u Maxiju na levom čošku ili u Maxiju na desnom čošku ulice, slobodan si da počneš mali biznis ako obezbediš 137 dozvola, slobodan si da glasaš, ali ne i da očekuješ da se tvoj glas poštuje. Predsednik stranke bez koje nema budućnosti pomešao je slobodu sa haosom.

Preimenovanje stvari postalo je specijalitet stožerne evropske stranke. Kada Peconijev čovek ušeta u Skupštinu da kupi sebi amandman,

SVETLANA
LUKIĆ

šefica poslaničkog kluba DS priča o lobiranju koje treba urediti zakonom. Na Topčiderskoj zvezdi, preko koje predsednik prolazi svakoga dana, pre par godina pobodene su tri džinovske metalne žirafe koje je konstruisao neki umetnik. Ideja je bila da puzavica prekrije metalne žirafe, da puzavicu šišaju radnici Gradskog zelenila, pa da imamo lepe, zelene žirafe. Ne znam zašto žirafe, možda ih je predsednik kao mali hranio u zoološkom vrtu. Tek, neko je uleteo kolima i polomio jednu žirafu. Ona već mesecima leži u travi slomljenih nogu i to je užasan prizor. Nadležni organi su rekli da je skupo da umetnik pravi novu žirafu - ostavićemo ovu da leži tako slomljena. To je, u stvari, žirafa koja se od sreće valja po travi. Važno je samo stvari preimenovati i sve je u redu. To je politika proevropskih snaga Srbije. Tako su radila i neka plemena u Amazoniji, pred smrt su menjali svoja imena misleći da smrt tako neće moći da ih nađe.

Predsednik vlade je naložio da se pod hitno popiše imovina kojom vlada raspolaže. Niko ne zna koliko miliona kvadrata imaju. Mene zanima koji vladin službenik je brojao koliko je ljudi ove nedelje ubijeno, zaklano, zadavljeno i pretučeno bejzbol-palicom. Užasavajuća nedelja je za nama. Samo u Beogradu su za dva dana pronađena četiri leša u stanju raspadanja, jedno telo u Nišu, dvoje staraca, od 90 i 80 godina, ubijeno je u svojim kućama, jedan čovek je ubio dvoje ljudi koje nije nameravao da ubije, jer nije našao one koje je hteo da ubije. Taj dvostruki ubica počinio je zločin čekajući da zbog ranijih zločina, silovanja, teških krađa i nasilja u porodici, ode u zatvor. On je na čekanju, jer su zatvori prepuni. 5000 ljudi čeka red da ode u zatvor na izdržavanje kazne, jer država nema para za nove zatvore. Vladi je malo 150.000 m² za kancelarije, treba joj još najmanje 50.000. Prvo treba obezbediti mesto za državne činovnike, pa onda za robijaše, tako je to u slobodnim zemljama.

I najzad, u okolini Požarevca, posle 30 dana nađen je smrznuti leš starice, čija sestra je sve vreme živela i spavala kraj nje. Niko, ni predsednik MZ ni socijalni radnici nisu znali ništa o tome. Zbraja li neko ove ljude ili ćemo nastaviti da ih pojedinačno bacamo u novinske crne hronike, kao da pripadaju paralelnom svetu, kao da nemaju nikakve veze sa nama?

Na početku emisije slušate gospodina Dimitrija Boarova. Njega često predstavljamo kao ekonomskog novinara, međutim, on je napisao nekoliko knjiga o političkoj istoriji Vojvodine, i danas će govoriti o nekim stvarima iz ekonomije, ali i o Statutu Vojvodine koji nikako da bude usvojen u Skupštini Srbije.

SVETLANA LUKIĆ:

Dakle, rečeno je da RTB Bor ne ide u privatizaciju, da ga uzima država, čula sam anketu oduševljenih radnika, a istovremeno i izjavu predsednika države da je protiv privatizacije Telekoma i EPS-a.

DIMITRIJE BOAROV:

Naravno, čuo sam tu izjavu predsednika Tadića, mislim da je u koliziji sa programom proevropskog bloka. Neću da ulazim u legislativu Evropske unije gde se uvek potencira ili pravna ili građanska personifikacija vlasništva, gde postoji energetska konvencija koja apsolutno insistira na ravnopravnosti privatnog i državnog vlasništva, podstiče se privatizacija, zabranjuju se monopoli. Mislim da je ta izjava predsednika države data olako, što ne sme da bude, i mislim da je data sa osećanjem njene težine. Tadić ne može da kaže "izneo sam svoje mišljenje kao građanin Boris Tadić". Ne, on je to rekao izašavši sa jednog stranačkog skupa. Ne znam koji je državni organ zauzeo stav da RTB Bor ne treba da se privatizuje, izuzev organa koji se zove predsednik države. Po njegovoj izjavi očigledno se o tome radi. Ta izjava verovatno ima odgovarajući politički kontekst. Neću da špekulišem - možda je izjava data kao poruka Moskvi da posle nafte ne treba da računa na Elektroprivredu, jer mi ne znamo da li je na Tadićevom stolu ruski zahtev da preuzmu i Elektroprivredu.

Možda je to poruka vladajućoj stranačkoj koaliciji - ne brinite, mi smo na vlasti, mi ćemo vas, vaše tetke, strine, bake zaposliti u Elektroprivredi, tu je novac. Možda je to poruka građanstvu u očekivanju dokaza iz Elektroprivrede a nakon izjava ministra energetike da je cena struje ekonomski apsolutno potcenjena i da će se taj sistem sutra urušiti, jer nema akumulaciju. Mi to trenutno ne znamo. Ali je simptomatično da izjava da neće biti privatizacije ima i jedan produžetak: da je moguća regionalna integracija. Ako nešto znate o Balkanu, vi shvatate da postoji mogućnost da se Elektroprivreda Republike Srpske na neki način tu poveže sa EPS-om, ali se predsednik ne usuđuje da to doslovce i izgovori, jer bi to imalo regionalne spoljnopolitičke konotacije. Međutim, ako tu izjavu povežete sa Borom i sa Dinkićevom najavom da će država biti investitor u revitalizaciju metanolsko-sirćetnog kompleksa u Kikindi, i Azotare ili Petrohemije u Pančevu i tako dalje, to može da znači da je kriza odličan izgovor da država uskoči u bitna preduzeća. Dinkić je čak doslovno rekao da su to izvoznici, tim pre mogu da nas zabrinu te izjave.

DIMITRIJE
BOAROV

Da napravim jednu malu digresiju - rekao sam da će možda u modu doći jedan postmoderni kapitalizam u kome ima i slobodnog tržišta i socijalizacije bankarskih gubitaka, čak i u Americi se na scenu vraćaju neki infrastrukturni sistemi, možda će se i u Britaniji ili u Nemačkoj dosetiti da to vrate u kolektivnu svojinu i o trošku celog građanstva to revitalizuju i očuvaju za neka bolja vremena. Znači, kad kažem postmoderni komunizam onda su to citati iz svih ranijih sistema koje smo videli, pa i komunizma ili socijalizma. Mislim da taj smer spasavanja privrede Srbije nije produktivan, a pogotovo što te najavljene investicije, naročito u novu topionicu u Boru, ne mogu do juna ili septembra dati nikakve rezultate, što znaju i ovi koji daju izjave. Tako da mi se čini da polako počinje da se širi zaraza povratka u nekakav državni kapitalizam, hajde da ne kažem u socijalizam. Mislim da taj put nije dobar ni za Zapad. Ako pogledate, taj famozni američki paket od 700 i nešto milijardi dolara pomoći - da bi on mogao proći kroz Kongres, uvaljena je pomoć producentima filmova u Holivudu, pomoć proizvođačima ruma u Južnom Teksasu i na Karibima i Dominikanskoj Republici i tako dalje.

Znači, i tamo su od tih 700 milijardi razni lobiji uvalili 100 milijardi dotacija, subvencija, koje nemaju nikakve veze sa tom glavnom linijom krize. To nije dobro ni u Americi i ja, kao možda "ekstremni" liberal, smatram da ti lekovi ne leče glavnu boljku i da je zapravo i tamo ekonomska kriza iskorišćena za razne redistribucije po političkoj osnovi. To će samo povećati troškove krize, a ne izlečiti krizu, mada ne potcenjujem potrebu da se negde grune novac, da se lanac bankrotstava prekine na određenom mestu. Ali sama činjenica da je čak i američka država ulazila u vlasništvo, a ne davala neke kredite za premošćavanje krize, govori da i tamo ima mnogo zagovornika državnog kapitalizma. Država je uvek medij za redistribuciju, a u tom mediju postoje parazitske strukture koje u tome vide svoje ogromne koristi. Takve parazitske strukture u Srbiji nikad nisu ni uzdrmane, one su inteligentne, dobro raspoređene oko svih državnih institucija, one se tu osećaju kao riba u vodi.

Autonomija Vojvodine je tretirana u Ustavu Srbije onako kako se tretira nešto što se nevoljno odobrava. Ustav to definiše tako da 7% republičkog budžeta treba odmah da bude definisano kao vojvođansko. To je prilično maglovito, vi možete da kažete - Republika gradi drugi most kod Beške i ono što je potrošila na taj most, to je za Vojvodinu. Ostaje nejasno da li je to novac o kojem se odlučuje u Vojvodini, a da je

volumen 7% republičkog budžeta, ili je to novac potrošen na Vojvodinu. Tu cifru, kojoj nije mesto u Ustavu jer se po pravilu donosi nekim drugim zakonom, uvela je u poslednji čas Demokratska stranka, jer se ispostavilo da bez nje ne bi imali apsolutno nikakav osećaj da su ikako napredovali u pogledu tog autonomnog projekta u odnosu na Miloševićev Ustav. Tih 7% je Demokratska stranka proglasila svojim značajnim ustupkom autonomističkom raspoloženju u Vojvodini, da bi se nekako pokrila razočarenja u vezi sa drugim odredbama.

Jer, Vojvodina zapravo ni kod sudske vlasti nema gotovo nikakvu autonomiju, i to je u Ustavu nejasno određeno, pravo na imovinu pokrajine je dosta apstraktno - u Ustavu se kaže da autonomne pokrajine, znači i neke buduće pokrajine, mogu imati imovinu, a zakonom će se urediti šta je imovina... A vi znate da je imovinsko pravo koje nije definisano - prazno. I zanimljivo je da su i sami funkcioneri Demokratske stranke u Vojvodini, koji su bili presudni u pisanju Statuta Vojvodine, čak izbegli i neke poznate pravnike - specijalisti za ustavno pravo, na primer, profesorka Pajvančić nije bila uključena. Pa je u Statut ušlo da će Vojvodina gazdovati vodoprivredom, regionalnim putevima, šumama, a upadljivo je izostavljena oblast telekomunikacija. To se naravno tumači time što je posle Ustava i posle majskih izbora koalicionim sporazumom oblast telekomunikacije i pošte dodeljena Demokratskoj stranci. A tu je autonomija najškrtrija, tu navodno nije ni potrebna autonomija, jer je Demokratska stranka daleko najjača stranka u Vojvodini, mnogo jača nego u drugim delovima Srbije. Prema poslednjim informacijama izgleda da je Demokratska stranka ipak prelomila da podrži taj Statut koji su zapravo njeni ljudi u Vojvodini koncipirali. U suštini, grubo rečeno, sam tekst Statuta ne donosi bog zna kakva autonomna prava Vojvodini, osim nekoliko takozvanih odgovornosti za razvoj infrastrukture u Pokrajini, što podrazumeva određeno raspolaganje javnim sredstvima. To ne treba potceniti, ali sam Statut će biti povod da se ponovo razgovara o ustavno-pravnoj koncepciji same Srbije. I mislim da snage koje zagovaraju nekakav, po mom mišljenju anahroni centralizam, očekuju da će se kroz tu temu vratiti na političku scenu. To je prosto komično, Demokratska stranka Srbije ne samo da je sačinila svoj tekst Statuta, oni su imali više od 100 amandmana, gotovo na svaki član Statuta. Demokratska stranka Srbije već najavljuje da je to glavna tema Srbije, što je već na prvi pogled komično, a zapravo tačno odražava njihov osećaj da je na dnevnom redu koncepcija organizacije Srbije.

Kada imate jedan politički projekat da se odvojite i formirate suverenu vlast na određenoj teritoriji, "drobljenje države" je samo floskula, jer oni koji upotrebljavaju taj izraz zapravo misle na krnjenje njihove vlasti. Kad neki premijer čuje da će o delu javnog novca odlučivati neko drugi na nekom nižem nivou, on kaže da je to drobljenje države. Pa, nije valjda drobljenje države ako Vojvodina ima interes da pruga Beograd-Subotica bude opravljena tako da taj put može da se pređe brže nego pre 100 godina?! Prema redu vožnje iz 1914. godine od Subotice do Zemuna se putovalo samo 10 minuta sporije nego danas. To je jako malo za Vojvodinu, u poslednjih 90 godina železnica je toliko napredovala da se putuje tri puta brže. Ili, Koridor 10 je veoma bitan za Srbiju, ali sama Vojvodina ima ogroman interes da se otvori pravac prema Bosni i zapadnoj Srbiji, jer se 70-80% poslova iz Vojvodine odvija sa zapadnom Srbijom, Mačvom, Posavinom u Bosni, a vi skoro da nemate drum od Vojvodine ka Bosni na kojem možete da vozite brže od 35 km na sat. Vojvodina participira u 40-50% sredstava za izgradnju puteva i ne vidim zašto je loše za Srbiju da Vojvodina utiče na odlučivanje o tim sredstvima i da zadovolji svoj interes.

Uvek volim da kažem da demokratija nije ništa drugo nego pravo da se borite za svoj interes, od građana do privrednog subjekta. Tamo gde morate da se borite za nacionalni ili neki kolektivni interes, tamo nema demokratije. Zato je deplasirano da govorim o tome šta bi decentralizacija donela na polju racionalnije upotrebe oskudnih javnih sredstava. Ljudi koji smatraju da država treba da bude jedinstvena, unitarna, sa jasnom hijerarhijom, ni ne znaju šta je recimo danas Ministarstvo energetike Srbije, pa smatraju da sve treba da se reši u Ministarstvu energetike Srbije. Ministarstvo energetike Srbije čini dvadesetak ljudi od kojih najduži staž ima jedan moj poznanik koji se tamo zaposlio pre 6 godina. U tom Ministarstvu, na primer, dve trećine ljudi koji bi teorijski trebalo da odlučuju o celoj energetici Srbije nemaju veze sa energetikom Srbije, juče su došli iz nekih drugih sektora. Hajde, recimo da ministar ne mora biti stručnjak, ali ovi ispod njega nemaju veze ni s naftom, ni sa strujom, ni sa gasom, ni sa čim. Znači, oni uopšte ne bi smeli imati prava da pripreme projekat o tome kakve elektrane Srbija treba da ima, jer oni to jednostavno ne znaju. A imate i te komične slučajeve - evo, ministar Dinkić je pre neki dan rekao da su pregledajući papire utvrdili da posle ministროvanja Velje Ilića nemamo za Koridor 10 još ni detaljne planove, a nekmoli otkupljeno zemljište itd, jer je on novac za eksproprijacije preraspoređivao na onaj projekat za Čačak i tamo nešto s tim

koncesionarom šurovao, oni su nešto projektovali. Očigledno su se delile velike pare i rupu sad ne može da zatvori neka logična naknada za urađene poslove.

Da ne dužim, decentralizacija znači odlučivanje bliže mestu događaja, bliže potrebama građana, potrebama regija. Znači, kad se sve to sabere, bliže potrebama Srbije. Međutim, za ideju decentralizacije veoma je teško pridobiti šire mnjenje, kod kojeg se na jedan dosta prizeman i podmukao način raspiruje osećaj da smo taman stekli pravo da trošimo novac koji se skupio u Vojvodini i da ćemo ga sad izgubiti. Ali Vojvođani će se već snaći, je l' da, to je bogat kraj, a mi nemamo za 'leba i vode, i oni bogati hoće sami o svom novcu da odlučuju, a siromašni regionu da propadaju... To je, po mom mišljenju, ono što se raspiruje južno od Save i Dunava. A ginuli smo i za Vojvodinu, to smo mi oslobodili, to je srpsko sada i odsad zaveka, a sad neko to hoće da otkine... Ne radi se o tome, nego je autonomija interes Srbije. Ali naglašavam, to je jako teško, gotovo nemoguće objasniti ljudima u celoj Srbiji.

Više puta sam napisao da su Vojvođani ljudi koji vole Vojvodinu, svejedno da li su došli juče ili pre 300 godina. U krajnjoj liniji, u Vojvodini su starosedeooci manjina, mislim da ih je danas manje od 40%. Dakle, u vojvođanskim autonomnim organima većinu imaju ljudi koji nisu rođeni u Vojvodini. Kad se neko poziva na to da je stari Vojvođanin, da je došao s Čarnojevićem itd, to je folklor. I u Beogradu imate ljude koji kažu - ja sam stari Beograđanin, ovi što su došli su zabrljali i upropastili grad. I u Kragujevcu i u Blacu ima onih koji to kažu. To nema veze, to nije za političku raspravu, tu temu guraju oni koji su protiv autonomije, oni stalno plaše one koji nisu rođeni u Vojvodini ili se još ne osećaju dovoljno Vojvođanima nego više Crnogorcima, Ličanima, Banijcima, Bosancima... - u Vojvodini se može nabrajati do uveče. Oni koji su protiv autonomije zbijaju te ljude oko Beograda kao nekakvog garanta njihovih prava. To je, po mom mišljenju, jedna prosta zloupotreba. Uostalom, to je notorno, u Vojvodini su svi dođoši, čak i Mađari, oni su se tu naseljavali čak posle Srba. Poznata je istorijska činjenica da je posle Mohačke bitke 1526. godine Vojvodina bila pustinja, zvali su je deserta. To je bila jedna ogromna močvara u kojoj je živelo svega desetak hiljada ljudi. Mađari su se povukli posle te Mohačke katastrofe, kada su Turci stigli do pod Beč, i počeli su da dolaze posle naseljavanja Srba. U Sentu, Kanjižu itd. Mađari su se doseljavali posle Srba koji su naselili, recimo, Sremske

Karlovcu, Đurđevo, Kovilj ili Bečej. Danas u Bečeju ima najviše Mađara, ali su prvi došli Srbi - što je činjenica, ali je taj razgovor potpuno besmislen, deplasiran i koristiti se samo za zloupotrebu činjenica.

SVETLANA LUKIĆ:

Čuli ste Dimitrija Boarova koji je između ostalog govorio o Statutu Vojvodine koji bi trebalo da bude usvojen u Skupštini. Međutim, juče je stigla vest da je Sveti arhijerejski Sinod Srpske pravoslavne crkve poslao pismo državnom vrhu Srbije i poručio da nikako ne usvajaju taj Statut, da oni imaju neke važne primedbe. Sinod takođe traži da sadržaj pisma bude pročitano svim poslanicima kada na dnevnom redu bude rasprava o Statutu Vojvodine. Ne bi me čudilo da na dan donošenja Statuta kao Peconi pošalju nekog svog lobistu da ubedi poslanike kako to nije dobro za Srbiju, a lobista ima napretek, tu je Filaret, Irinej, jedan pukovnik, drugi pukovnik. Crkva se, naravno, uvek izjašnjava kad je u pitanju nacija, država, kada je u pitanju njena imovina. Negde od 2006. godine počeo je da se primenjuje Zakon o vraćanju imovine crkvama i verskim zajednicama i od tada je crkva tražila da joj se vrate desetine hiljada hektara. Međutim, zanimljivo je da su se mnogi političari utrkivali ko će više da pokloni crkvi. Da vas podsetim samo da je pre lokalnih izbora pre dve-tri godine Skupština opštine Trstenik odlučila da Televiziju Trstenik sa celokupnom opremom i svih 30 komada zaposlenih prenese u vlasništvo Žičke eparhije. I tada je bivši direktor Televizije Trstenik, koji je tada bio i zamenik ministra kulture, rekao da su oni, eto, došli na genijalnu ideju da osnuju prvu pravoslavnu televiziju. Sada, u poslednjih godinu dana, crkva traži da joj se vrate desetine hiljada hektara uglavnom na Fruškoj Gori, a o tome smo, između ostalog, razgovarali sa Mirkom Đorđevićem.

MIRKO ĐORĐEVIĆ:

Striktno govoreći, to uopšte nisu samo crkvena pitanja nego su isprepletena sa društvenim zbivanjima. Eparhija sremska je nedavno potražila zvanično povratak imovine i taj se zahtev svodi, delovaće vam neverovatno, na 40 odsto Fruške Gore, koja je 1960. godine proglašena za nacionalni park. Pogledajmo malo konkretnije oko čega je već nastupila bura - samo manastir Grgete potražuje 366 hektara zemlje i šume, Krušedol 369, a malo kaluđersko bratstvo Jazak čitavih 756 hektara. Državni organi u duhu obećanja da crkvi treba vratiti imovinu - imaju oni i nekakvu vrhovnu državnu komisiju za restituciju imovine

- odgovaraju, verovali ili ne "mi znamo da to treba vratiti u naturi, ali nema više nacionalnog parka Fruške Gore, biće svojina crkve". Druga mogućnost koju je crkva ponudila je da se to isplati u novcu, ali država otvoreno odgovara da tolikog novca nema. Pregovori su mučni, nastaviće se za nekih desetak dana i mi se nalazimo u situaciji da imamo latifundije, ogromna imanja, ili, prostije rečeno, crkva postaje veleposednik bez plaćanja poreza, jer je već oslobođena plaćanja na uvoz i izvoz. Najstrašnije pitanje koje se postavlja je šta će crkvi tolika zemlja, da li su i crkva i društvo svesni da će se na tim latifundijama, na desetinama hiljada hektara šuma i voda koje su nacionalno dobro, otvoriti prostor enormnog bogaćenja, rasipanja novca, špekulacija. Pominjali smo već jedan sličan slučaj u Grčkoj, kaluđeri su odlučili da neke parcele na Svetoj Gori prodaju i da ostvare nekih bednih 250 miliona evra, država se tresla i uspela je to da spreči. Kod nas se spremaju da to urade, što je po mom mišljenju tipičan primer političke klerikalizacije zarad sticanja poena, a celokupno društvo to plaća na najstravičniji način. Niko neće da se osvrne i vidi da je to u okolnim državama davno i razumno rešeno.

Niko da zaviri u zakone koji su izdržali probu vremena u poslednjih 200 godina u Evropi, od Rusije do Francuske itd, u kojima stoji: sve u državi je imovina države, uključujući manastire, hramove, svaku seosku crkvu ili biskupski dvorac, koje država izdaje na besplatno korišćenje u znak pažnje građanima vernicima kojima jemči slobodu veroispovesti. Svešteno lice u Francuskoj zarađuje, nećete verovati, minimalac, ništa više. Palate, dvorci, to je sve svojina Republike. A kod nas je situacija katastrofalna. Naplaćivanje tih usluga nije uspelo da se podvede ni pod kakva, pa čak ni pod crkvena pravila. Pokušavalo se nešto da se uradi kako sveštenik ne bi imao ne desetostruko, nego pedesetostruko veću zaradu od, recimo, profesora univerziteta. Što se tiče objekata, crkava, manastira, država o njima brine i pošteduje zavode na budžetu, zavode za čuvanje kulturnih, verskih, istorijskih spomenika u kojima rade stotine i stotine stručnjaka i ljudi. Crkva te zavode neće, ona hoće da gazduje. U Mileševi su restauracije rađene mimo Zavoda koji ima stručnjake, Zavod je marginalizovan. Katastrofalne štete se prave, uništava se ogromna imovina, nasleđe, baštine i to niko ne kontroliše. Tamo odlučuje moćnik, vladika koji ima ogromna sredstva i može ne samo da restaurira kako njemu i njegovom neznanju padne na pamet, nego može i da gradi hotele. To su famozne tapije, iako su one, dopustite, davno stavljene ad acta zakonskim odredbama i u prvom i u drugom Jugoslaviji. Po tapijama ova takozvana

Savezna narodna skupština pripada džematu, to je bila džamija. Oni danas love u mutnom, postoji čak i borba za unosnije parohije, pa i trgovanje parohijama. Postoji i simonija, to je trgovanje sveštenim predmetima. To je neodrživo, ali zašto niko od ministara u Vladi Cvetkovića neće makar da zaviri preko ruba stola u neka od tih rešenja koja su iskoristili Slovenci, koja postoje u Austriji, koja postoje u Italiji? Niko ne kaže da crkvu treba ostaviti bez imovine, čak je i pod komunistima, setite se, bio propisan takozvani maksimum od 18 hektara zemlje, a crkva je imala dupli maksimum sa beneficijama i Zavod za sveće itd. Čak se i onda vodilo računa, ali se znalo šta je šta i šta je moguće. Šta će crkva da radi sa tim parama? Oni na Vračaru dižu hram sa rasvetama, a ne poseduju nijedan dokaz, ni istorijski, ni neko predanje da je Sveti Sava bio egipatski faraon. Tu je problem.

SVETLANA LUKIĆ:

Većina nas ne zna šta sve postoji u Mileševu. Koliko sam ja razumela, Filaret je dosta podmladio Svetog Savu.

MIRKO ĐORĐEVIĆ:

Ne samo da je on podmladio Svetog Savu, nego se freske uništavaju i na freske se unose likovi savremenih ljudi, njegovih bliskih. O čemu se ovde radi? Videli ste da je u raspravi oko toga treba li prenositi sesije parlamenta na TV-u, čuveni bivši ministar Velimir Ilić rekao da vlada, pa čak i Tijanić, brukaju Srbiju i srpski narod, jer u vreme čiste nedelje, Božićnog posta, niko ne sme da pravi svadbe. To je isti ministar koji se proslavio kao psovač i koji se svojim sodomističkim asocijacijama na račun novinara predstavio javnosti u najbrutalnijem obliku. On sada nastupa kao zagovornik posta, čistote, i ne zna da nikad nije bilo tako kako on tvrdi. Evo, preda mnom je knjiga najvećeg našeg istoričara u 19. veku, arhimandrita Ruvarca, starešine manastira Grgete. Ruvarac dokazuje na temelju dokumenata da kralj Milutin jednoga dana, evo, citiram: "uze za ženu sestru žene brata svojega kralja Dragutina, skinuvši sa nje rasu monaško-kaluđersku". Nasilje. Ali, evo tog istog kralja i danas u ikonostasu Srba svetitelja, celiva se desnica njegova na moštima i stalno se u parlamentu poteže da je u doba Nemanjića sve sveto i čestito bilo. Pitka guslarska besmislica. To je lukava, licemerna igra, ona je do te mere pokvarena da vi nikome danas ne možete dokazati da se kralj Petar oženio u vreme posta, da to nikakve veze nema. Ko se sve nije ženio, razvodio i nasilje činio u vreme posta, i on sada u Skupštini u 21. veku barata takvim pričama! Objašnjenje ovog

fenomena je jednostavno - puca prsluk, izvinite za izraz, bivšem ministru i za kralja Milutina i za Simonidu i za nasilje nad onom kaluđericom koja je zavet položila, on se bori za poene za svoju partijicu koju su izbori oduvali na marginu. To licemerje je danas najveći društveni problem, dabome.

U selu Malajnici Rumuni, naši Rumuni, hoće da podignu crkvu. Ruše im, ne daju im, ne slaže se s tim država i ne slaže se pre svega Srpska pravoslavna crkva. A ista Srpska pravoslavna ima za Srbe u Rumuniji eparhiju Ara Temišvar, bez ikakvih problema. Stvar je dobila takve razmere da su zbog ovog kvazicrkvenog problema koji bi i dete umelo da reši, a ne mudri ministar Jeremić, odnosi zategnuti, došlo je do demonstracija u Bukureštu ispred naše ambasade. I rumunski ministar spoljnih poslova je oštrim tonom pripretilo - mi ništa drugo ne tražimo nego da ti Vlasi, Rumuni, imaju crkvu i da slušaju liturgiju na svom jeziku, kad već Srbi u Rumuniji imaju desetine i desetine crkava i slobodno deluju. Pre deset dana u zvaničnu posetu Sinodu SPC, mitropolitu Amfilohiju, stiže ni manje ni više nego okrunjena glava naše slavne diplomatije, Vuk Jeremić. Poštedito nas je tamo svojih mantri o tome kako će on da reši Kosovo, kako je u stanju da reši i ovo u Gazi, sve je on u stanju da reši, dabome, može da reši problem i otopljanja Severnog pola, sve može. Ali, u Sinodu je on konstatovao, ni manje ni više, da odnosi između države i crkve treba da budu zasnovani na principu sinergije. Opet su načuli za nekakav grčki izraz, nije on naročito komplikovan, imate ga u svakom rečniku, reč je o dva organizma koja se moraju stopiti. Pa, izgleda da smo mi to stapanje postigli, i tako stopljeni više ne prepoznavamo prave repere svog identiteta, niti imamo predstavu gde se nalazimo u geopolitičkom prostoru i vremenu. Posle pisma-bombe episkopa Grigorija nastalo je zatišje, ali to je zatišje pred buru, do majskog Sabora. Htelo se to ili ne, moraće se odgovoriti na pitanje koja je on postavio: na koju će se stranu okretati crkva. To u velikoj meri zavisi i od države. A, kao što vidimo, stapanje je obostrano željeno.

Izabran je šesnaesti po redu patrijarh Ruske pravoslavne crkve. Pitaćete otkud šesnaesti, a naš je patrijarh 54. po redu. U Rusiji od cara Petra I naovamo nije uopšte bilo patrijarha, Petar Veliki ih je ukinuo. Paradoksalno je da je institucija patrijarha obnovljena 1918. godine kad su boljševici preuzeli vlast. Ovde ljudi to ne znaju, a pogotovo ne znaju da u Rusiji postoji više pravoslavnih crkava, jedna se zove Ruska pravoslavna crkva Moskovskoga patrijarhata. Tačka, to joj je ime. Na

njeno čelo došao je ovaj mitropolit Kiril. Postoji Ruska pravoslavna zagranična crkva, na Zapadu i u Rusiji, postoji i Ruska pravoslavna crkva koja nije pod jurisdikcijom ni Moskve, ni one zagranične, nego direktno pod jurisdikcijom Vaseljenskog patrijarha. Kiril je izabran - neću se upuštati u nagađanja da li je on, kao njegov prethodnik, imao momente saradnje sa organima bezbednosti. Izabran je očekivano, na način koji je kod nas nezamisliv - biralo ga je telo koje broji 711 članova. Reći ćete, pa zar imaju toliko vladika? Ne, nego imaju takav sistem izbora da njega bira i episkopat, i delegacije iz društvene sredine, zajednice akademske javnosti, članovi upravnih odbora, manastirskih bratstava itd. Dakle, on je izabran na jedan parlamentarniji način nego što se to kod nas radi, a bio je pre toga vladika smolensko-kalinjingradski.

Belodana je istina, i to se nije krilo, da je on Putinov patrijarh, da je to izbor države i da će on pored crkvene imati naglašenu političku ulogu u sistemu koji ozbiljni Rusi nazivaju Putinovim savremenim samodržavljem za 21. vek. Sadašnji patrijarh Kiril već je izvoleo tužiti katolike za prozelitizam, da se šire na njegovoj teritoriji, ali on je i u oštrom sukobu sa Carigradom, i to sa Vaseljenskim patrijarhom, i uopšte ga ne pominju u molebstvijima. Uzgred, i naša crkva je u veoma lošim odnosima sa Bartolomijem I.

Treći momenat koji je važan za Kirila - kažu da je on pre godinu i po dana uspeo da se posle 90 godina izmiri sa Ruskom zagranicom crkvom. Ta crkva je vrlo zanimljiva. Nastala je ovde kod nas u Sremskim Karlovcima, bila je miljenica Hitlerova - da, dobro ste čuli! Da nevolja bude veća, a to se već u Beogradu ne zna, u Ruskoj zagranicom crkvi došlo je do pobune i raskola i odvojilo se jedno krilo koje ne priznaje nikakve razgovore, tako da imate sad i četvrtu crkvu.

Ima patrijarh Kiril jednu vrlinu: za razliku od svojih prethodnika, on ne odustaje od dijaloga s javnošću, on jednom nedeljno preko ekrana opšti sa ljudima najrazličitijih ubeđenja i nije netrpeljiv. Tako da tu ima neke nade, što se kod nas ne može uopšte zamisliti. S druge strane, on je 28. decembra 2008. godine izjavio, cititam: "Ne očekujte nikakve reforme u crkvi, u crkvi su nemoguće reforme, jer je crkva po prirodi svojoj konzervativna." Dakle, zatvorio je mogućnost bilo kakvog otvaranja. Najvažniji momenat je taj što on izričito zahteva, kao patrijarh Ruske crkve, svoj primat uopšte u pravoslavlju. Već po onoj tradiciji - dva su Rima pala, treća Moskva stoji, četvrtoga neće ni biti, dabome. Tako da, iako ne treba isključiti izvesna otvaranja, on neće

biti patrijarh reformator, jer se on uklapa u brazdu Putinove politike. On sam priznaje nevolju koja ga najviše muči - nema u crkvi intelektualce. Ima on one crkvene, nije da nema, i sam je čovek sjajnog obrazovanja. Ali, pre kratkog vremena je ogromna grupa pisaca, sineasta, akademika, među njima desetak Nobelovaca, uputila jedan apel ni manje ni više nego Putinu u kojem mu se poručuje da niko nema ništa protiv crkve, ali da povede računa da klerikalizacija ne dobije takve razmere da crkva diktira rusku politiku, jer ako je bude diktirala i na unutrašnjem i na spoljnom planu biće loše, istorija Rusije o tome govori. Akademici, Nobelovci, su ukazali na to, a podržala ih je u javnosti elita istaknutih pisaca, pesnika, glumaca itd. Zanimljivo je da Putin na to pismo nije stigao da odgovori, pa će valjda sad njegov naslednik, ako bude smeo, to uraditi.

A kakvi će odnosi biti između Ruske i Srpske pravoslavne crkve? Neće tu biti velikih promena, biće bliski oko glavnih tačaka dokle god se naša crkva bude klela u Rusku pravoslavnu crkvu i zastupala tu konzervativnu struju. Ali u ruskoj crkvi postoje čitave škole mišljenja koje uviđaju da pravoslavlje za 21. vek nema dovoljno jasnih odgovora i da je vreme da ih nađe, da odgovori na otvorena pitanja i izazove civilizacije u kojoj živimo. Tu će biti zanimljivih novina. Jeste prethodnik patrijarha Kirila davao izjave o Kosovu, ali ne treba gubiti iz vida da se to se događalo u vreme kada je njegova velika zemlja u tren oka prisajedinila deo takođe pravoslavne Gruzije.

Mi se punih 30 godina krećemo unazad. Bilo je u istoriji restauracija, ali su sve restauracije po istorijsko-sociološkom pravilu bile kratkoga daha i suštinu promenile nisu. Srbija je jedinstven slučaj kretanja unazad. Nisu ovo neka razglabanja akademskog tipa - pogledajte, ko je mogao pre tridesetak godina verovati da će se Srbija naći u granicama pretkumanovske ili kumanovske Srbije? A mi se, molim vas, de facto nalazimo u njenim granicama. Sećam se jedne polemike sa dobronamernim ljudima o pitanju kolika je bila Srbija u doba despota Đurđa Brankovića; još malo, i tu ćemo stići. Čovek je imao državu od tri sreza, ni Stalać nije bio njegov, ni Golubac, naravno ni Beograd.

Evo, istoričar Zundhausen je napisao jednu istoriju Srbije na temelju izučavanja. Drvlje i kamenje pada na njegovu knjigu zato što je on poređao činjenice i pošao od teze, koju vrlo dokumentovano dokazuje, da je sukob u srpskoj intelektualnoj eliti isti onaj sukob kakav je postojao između Ilariona Rucarca i njegovog oponenta Pante Srećkovića, sukob naučne historiografije i legende i mita. Isti taj sukob

imamo i danas u Srbiji. Naši se intelektualci danas ponašaju kao ucveljena siročad velike Srbije. Jedan projekat koji je Milošević hteo da reši blic-krigom propao je, i sada intelektualna elita nariče nad njim. A treba se snaći u vremenu i prostoru. Ta ispolitizovana elita govori o kulturnom i jezičkom jedinstvu spskog naroda od Toronta i Tokija do Sent Andreje, Beograda i Rumunije i pretvara to u državni problem i u imperijalne ambicije, koje po pravilu završavaju katastrofom. Mi smo, vapiju naše Kasandre, izgubili trećinu nacionalne teritorije. Pa, molim vas, 1912. godine Turska je izgubila celokupnu državnu teritoriju, svela se na grad i malu okolinu. Nakon Drugog svetskog rata Mađarska je izgubila četiri petine državne teritorije, pa su Mađari opstali, jer su se okrenuli napred i tražili rešenje za činjenicu da ima dva miliona Mađara u Rumuniji i 500.000 u Srbiji. Šta, ratove zbog toga voditi? Kod srpske intelektualne elite nije prevladan taj imperijalni instinkt i lažna uverenost da oni kao takvi mogu imati neku civilizacijsku misiju na bliske, druge i drugačije narode oko nas. Pokazalo se u istoriji da mi tu civilizacijsku misiju jednostavno nemamo. Svakodnevno gledamo kako se sa Albancima, nama najbližim, starim balkanskim narodom, poslednjih stotina godina tragično ne razumemo. I sad je nastalo vreme da se krene u istorijsko pomirenje. Oni kažu da je to izdaja. Zašto bi bilo izdaja? Ne mogu Albanci te Srbe s Kosova dići pa ih odneti u Zambiju, a mi te Albance proterati na Mesec. Bez prave elite nemate ništa, a mi je nažalost nemamo.

(Johnny Cash - Hurt)

SVETLANA LUKIĆ:

U jesen 1989. godine u stanu Vojislava Koštunice bio je sastanak budućih osnivača Demokratske stranke, a onda su u decembru iste godine trinaestorica osnivača Demokratske stranke, Zoran Đinđić, Dragoljub Mićunović, Vladimir Gligorov, Milovan Đanojlić, Vojislav Koštunica, Radoslav Stojanović, Gojko Đogo, Borislav Pekić, Kosta Čavoški, Marko Janković, Miodrag Perišić, Slobodan Inić i Dušan Vukajlović potpisali pismo o namerama u Udruženju književnika u Beogradu. Mi smo izabrali da devetnaestogodišnjicu osnivanja Demokratske stranke obeležimo razgovorom sa Vladimirom Gligorovim. On je jedan od retkih koji je još u životu, a i dalje liči na sebe iz tog vremena. Vladimir Gligorov.

VLADIMIR GLIGOROV:

Oni sami sa tom situacijom ne mogu da se nose, ne samo finansijski nego ni intelektualno, a pre svega politički, jer je konstrukcija političkog koncepta posle bila takva da ne odgovara nastaloj situaciji. Situacija je potpuno izmenjena i u spoljnoj politici i u ekonomiji, i oni sa svojim političkim instrumentima ne mogu sa njome da se nose. Predsednik Vlade nema nikakav politički autoritet - ne govorim o ličnim sposobnostima. Ministarka finansija nema nikakav autoritet, tako je i sa potpredsednikom Vlade, jedino možemo izuzeti ministra policije. Ni ovaj iz penzionerske stranke, ni Boža Delić nemaju u političkom smislu praktično nikakvu težinu, jer nemaju težinu u Demokratskoj stranci, odnosno kod predsednika države. Tako da, bez obzira na lične sposobnosti ovih ljudi, nemamo političku strukturu koja odgovara ovoj situaciji.

Zato oni moraju tri stvari da promene. Prvo da nađu politički odgovor na ovu situaciju, što znači rekonfiguraciju čitave te vladajuće garniture. Drugo, ko može da pomogne u finansijskom smislu i u smislu stabilizacije ekonomije - to mogu da budu samo MMF, druge međunarodne finansijske institucije i Evropska unija, nema ko drugi. Treća stvar je spoljna politika - mora da se vidi šta će obezbediti političku stabilnost zemlje u ovakvoj situaciji. To opet ne može da bude niko drugi nego Evropska unija. To je taj kontekst. E sad, problem je u tome što se krenulo u suprotnom pravcu i ja vidim da su oni sad nervozni, a neki su i u panici. Ako ste, na primer, imali tu propagandu protiv Evropske unije, pa ste imali propagandu protiv Haškog tribunala, nije neočekivano da onda javno mnjenje kaže da nije za Evropsku uniju i da je protiv izručenja optuženih Haškom tribunalu. Ono što, ako ja to dobro vidim, ne razume ministar spoljnih poslova je da nije plus nego je minus kad odete u Brisel i kažete "naša javnost gubi poverenje u vas". Najjači argument u Briselu je da kažete da srpski građani ogromnom većinom, 75%, 80%, žele da budu u Evropskoj uniji. To je argument zato što to onda Evropsku uniju obavezuje prema građanima, a ne prema vama. A kad kažete "mi bismo hteli, ali građani neće, pa nam pomozite", to je vrlo slab argument.

Letos je Jelašić u Centralnoj banci govorio kako dinar može da bude ne samo 75, nego i 60, čak i 50. Onda smo slušali i velike ekonomske stručnjake, kojih ovde ima neobično mnogo, koji su govorili da će dinar da jača, jer su takvi konteksti. Sada je potpuno drugačije. Jak dinar je bio zgodan za izbore, narod se oseća bogatijim, pa glasa za ove koji će

VLADIMIR
GLIGOROV

ih učiniti još bogatijim. A sad guverner vapije na televiziji, radiju, novinama "dovlačite pare iz inostranstva kako znate i umete!". Na kraju će se, pošto je bankrotirala politika, postaviti pitanje menadžmenta, znači i samog položaja guvernera.

Ista stvar je i sa vladom. Ako u septembru kažete da imamo para kao nikad, rebalans kojim se povećavaju javni rashodi, pa svima nešto obećate - to su dugoročna obećanja, ne možete svako malo nešto da menjate, nije to trinaesta plata koju možete i da ukinete. Onda, imate nekakav budžet koji nema veze sa realnošću i sad morate da pravite rebalans budžeta pre nego što ste uopšte počeli da ga sprovodite. To znači da je bar taj deo vlade bankrotirao. Kad se bude pravio sledeći budžet, da li su ti isti ljudi u stanju da ga rade, u političkom, a u krajnjoj instanci i u menadžerskom smislu?

Znači, imamo problem rekonstrukcije vlade, problem povratka poverenja u centralnu banku, problem poverenja u spoljnu politiku. Ako ste išli u jednom pravcu, a sada ćete u drugom, ako je do juče bilo reći da Evropska unija nije naš prioritet a sada kažete da jeste, postavlja se pitanje kredibiliteta ministra spoljnih poslova. Mislim, u ovoj zemlji se možda ne postavlja, ali u normalnim okolnostima da. Neophodan je prilično ozbiljan zaokret u svim bitnim strateškim elementima i onda će se postaviti to pitanje: da li se to može sa ovakvom političkom konstrukcijom? Krajnji elemenat te konstrukcije je predsednik države, koji je u stvari i tvorac ove političke konstelacije, strategije i svega ostalog. U kojoj meri je njegov autoritet u političkom smislu okrnjen čitavom ovom stvari? Ako bi se to pitanje postavilo, a mislim da je to neminovno, onda će biti nužna preraspodela odnosa moći između predsednika države i predsednika vlade, što je potpuno druga situacija. Suštinsko pitanje je da li to može da se uradi na jednostavan način. Ako ne, onda se nastavlja erozija i političke stabilnosti i ekonomske stabilnosti i međunarodnog kredibiliteta i onda je rešenje u vanrednim merama. Najbolji bi, naravno, bili izbori, ali ima i drugih metoda.

Sve podseća na početak osamdesetih godina - svađa, nemoć, arogancija, potpuno nipodaštavanje javnog mnjenja i ljudi, uporna priča kako oni sve znaju i kako je sve u redu, i potpuna neosetljivost na skandale kojih ima u neverovatnim količinama. Nerad, javašluk, krađe... Polazi se od pretpostavke da svi drugi nisu ni za šta, nisu nikakva alternativa, nema opozicije, ne može im niko ništa i tako redom. Nije to tako. Pa, čitajte šta govore sada čak i Putin i Medvedev.

Juče je izgledalo da ste na belom konju, a danas je sve već malo drugačije. Tako da i ovde treba razmisliti o tome šta to znači kada morate sa ispruženom rukom da krenete od jedne do druge finansijske ustanove u svetu, od Vašingtona do Brisela. Znače, oni su napravili ogromnu grešku sa tim Vašingtonom, ne možete vi na Balkanu bez Sjedinjenih država ništa, besmisleno je o tome raspravljati. Ništa vam tu ne može Iran pomoći, a sad ćete zbog Irana morati da obnavljate te odnose sa Vašingtonom. State Departement je veoma komplikovana mašinerija, on beleži sve kao knjigovođa, kad dođete morate da vodite računa i o tome šta ste radili ranije, kako da objasnite čak i ono što vas ne pitaju. Znači, vi morate odgovoriti na pitanje kako sami mislite da se nosite sa problemima, a nemate ni političku snagu, ni političku stabilnost, ni ekonomskih sposobnosti, a ni ekonomsku konstrukciju. Ne možete reći "pa, mi smo jedina alternativa, ovi drugi su gori od nas". Dobro, to je možda tačno, ali vi kao alternativa ne radite svoj posao, onda znači da cela zemlja nema nikog ko može ga da uradi. Gori zaključak od toga nije moguć. Znači, vi morate imati neku političku ponudu da biste mogli da dobijete podršku.

Gledajte samo ovo sa Međunarodnim monetarnim fondom - evo, sad je valjda već i Đelić rekao da "možemo i da pojačamo taj program". U stvari, biće potreban potpuno novi program, koji ima da donese sasvim novi skup uslova ako hoćete da obezbedite stabilnost valute i privrede, kao i političku i pre svega socijalnu stabilnost. Znači, to je neminovno nezavisno od toga da li smatrate da ste najjači i najpametniji na svetu. Onaj napolju će vas pitati kako mislite da izvedete sanaciju bankarskog sistema, svih ovih finansijera koji u stvari drže privredu - te velike kompanije, monopoli, zovite ih kako hoćete - i koji sigurno nisu u dobrom stanju. Kako mislite da to sanirate? Kako ćete s njima razgovarati, kako će oni da vas prihvate? I tako redom, vi morate imati i liberalizaciju i ukidanje monopola, otvaranje tržišta itd. Kako, ako vi kao politička partija praktično zavisite od tih finansijera. Ako ga nemate političkog autoriteta, a nemaju ga ni drugi, to je naravno vrlo rđava stvar za jednu zemlju. Onda klizite polako u anarhiju. Tako je bilo osamdesetih godina, tako je, na kraju krajeva, bilo u velikoj meri i pri kraju Miloševićeve ere, kada je on posegao za koalicijom sa radikalima kao poslednjim sredstvom. Moguće je i sad da se kaže: vanredne su okolnosti, treba svi da se saberemo pod šljivu, da se napravi koalicija sa radikalima ili sa naprednjacima. Ali to bi bio poslednji čin jedne vrlo rđave drame sa neprijatnim završetkom, jer to

ne može da funkcioniše. Što bi rekao Lenjin - ako vi ne možete da se nosite sa situacijom, situacija će se nositi sa vama. To je to.

Mora da se ispuni taj uslov vezan za Hag, ja ovo stoti put ponavljam, mi u međuvremenu imamo presudu Međunarodnog suda o Srebrenici, rezoluciju u Evropskom parlamentu o Srebrenici, to je prosto činjenica i mi imamo obavezu pravne prirode prema toj stvari. Mi možemo zajedno da razmišljamo kako to da izvedemo, kao što je, recimo, bilo sa Gotovinom, da li da se uradi na jednom ostrvu, drugom ostrvu, trećem ostrvu, splavu, svejedno, o tome može da se raspravlja, ali hapšenje optuženika ne može da se skine s dnevnog reda. A taj naš ministar spoljnih poslova sad napada i ogovara Holandiju - to ne liči ni na šta, to nema smisla i ne ostavlja dobar utisak, nezavisno od toga ko šta misli o Holandiji ili bilo kome. Drugo, ako hoćete da podnesete kandidaturu za EU, vi imate potpuno jasan put, svi ga znaju - podnesete zahtev, oni oforme komisiju, komisija vama pošalje nekih 4.000 pitanja da snimi celu situaciju. Morate da odgovorite detaljno i potpuno istinito, onda oni postave i neka potpitanja ako im nešto nije jasno ili drukčije vide istinu nego vi. Odgovorite i na to, onda oni oforme drugu komisiju koja sastavi izveštaj za Savet Evropske unije i onda donesu odluku koja, zavisno od toga kakav je taj izveštaj, može da bude da se sa pregovoima počinje sutra, ili da se počinje prekosutra, ili da treba još razmisliti. Sve zavisi od toga kakvo je vaše stanje. Ono na šta morate da odgovorite jeste koliko ste po ekonomskom i političkom karakteru bliski ili udaljeni od Evropske unije, od ispunjavanja takozvanih kopenhaških kriterijuma.

A kod zemalja kao što je Srbija, a to se odnosi na ceo zapadni Balkan, gleda se i kako regionalno saradujete, jer imate Ceftu, imate i regionalne probleme, bili ste u ratu i tako redom. Znači, koji je stepen regionalne saradnje i koliko ste posvećeni tome. Posle toga ide sasvim druga procedura, a to je, kako se kaže, pregovaranje glavu po glavu, segment po segment - finansijski sistem, poljoprivreda itd - da biste se institucionalno u potpunosti uskladili sa Evropskom unijom i da po institucijama ličite, recimo, na Sloveniju, članicu Evropske unije. To je otprilike to, nema tu nikakve misterije. Kad dođe na red vaš odnos prema Crnoj Gori, Kosovu, Republici Srpskoj, odnosno Bosni i Hercegovini, vi morate biti spremni da date odgovore na pitanje kakve ćete odnose s njima imati, i ti odgovori su neminovni. Ne nameće njih Evropska unija, nego vi, vi ih postavljate jer imate problem sa Kosovom, sa Bosnom i Hercegovinom i tako redom. Znači, pregovori

traju relativno dugo, jer ne mogu da se završe dok vi ne date valjane odgovore na ta pitanja.

Koja je korist od toga? Uzmimo, recimo, Mađarsku. Zemlja u vrlo teškom ekonomskom stanju, problemi sa javnim finansijama, sa gladnima i nezaposlenima, sa strukturom proizvodnje, ne proizvodi se ništa, troši se sve. To mora da se promeni i tu zaista Evropska unija može da pomogne. Evropska komisija onda daje pare za budžet, za strukturne fondove, Evropska Centralna banka preuzima određene odgovornosti. Dobijate mnogo jednostavniji pristup evropskom tržištu i tako redom.

Mi moramo da vidimo jesmo li zaista zainteresovani da tu Republiku Srpsku pripojimo Srbiji. Ako nismo za to, za šta smo, jer, tamo neku ulogu igramo. Isto tako prema Kosovu - je l' vi zaista mislite da to integrišete, preuzmete odgovornost za Kosovo, kakvu odgovornost i za šta, za bezbednost, ekonomiju, javne finansije, unutrašnju bezbednost, školstvo? Ako nemate odgovor na to, onda ne možete jednostavno ući u Evropsku uniju, i to nije pitanje uslovljavanja, nego nemate definisan državni prostor, ne znate šta ste i ko ste i kako mislite da se odnosite prema susedima. Navodi se primer Kipra, ali možemo da to prekratimo i kažemo da Evropska unija apsolutno nije zainteresovana da joj se još jedanput dogodi to što se dogodilo sa Kiprom. Drugo, treba voditi računa da će Hrvatska pre vas postati član Evropske unije i da će imati određenih zahteva sutra kad budete hteli i vi da budete članica. I vas mogu da pitaju kako mislite da rešavate probleme sa Hrvatskom, takvih otvorenih pitanja ima, a vi postajete deo nečega tako što rešavate neki problem. Postoji problem između Slovenije i Hrvatske, on nije izmišljen, takav će biti problem između Hrvatske i Srbije i on će isto morati da se rešava. Ako nećete, dobro, ne morate biti član, ako hoćete, onda to je to. Nema tu apsolutno ničeg ni misterioznog, ni zakulisnog. Uvek se zapanjim kada slušam ljude za koje znam da to znaju, recimo, šefove tih kancelarija za Evropsku uniju, kako daju izjave koje su, blago rečeno, dvosmislene. A taj postupak je u smislu uslova isti za sve, ne i u smislu okolnosti, jer nema svako Ratka Mladića i nema svako Srebrenicu.

U Srbiji imate nesklad između ličnih ambicija i javnih obaveza. Ljudi koji dođu na vlast apsolutno ne shvataju da imaju javne obaveze i upiru pogled samo na svoje lične koristi, i to je tako ne samo od Slobodana Miloševića, ali svakako od Slobodana Miloševića, kojem je šteta koju nanosi drugima išla u korist. Takva politika je moguća, imate Mobutu

u Zimbabveu, imali ste je i u Sovjetskom Savezu, a imate i sada u velikoj meri u Rusiji. Ko god se dohvati moći, on odjedanput reši da bude najjači, najpametniji i najbogatiji, a nije važno koliko to koga košta. Taj nesklad može da se razreši samo pritiskom okolnosti, negativnim posledicama tog delanja. Moje je da razumem da su to ti uzroci i moje je da kažem da to može i drukčije, da postoje demokratski mehanizmi, da postoje izbori.

Zapanjen sam, recimo, a tako je bilo i osamdesetih godina, da neko dođe i pita vas da li hoćete da budete predsednik Vlade, i vi kažete "hoću". O Cvetkoviću ja imam najbolje mišljenje, ali na osnovu čega je on rekao "hoću"? Hoćete da budete ministar finansija? Hoću. Hoćete da budete guverner Centralne banke? Hoću. Znači, vi imate neke lične ambicije, a ne razumete da dobijate neki javni posao, i u tom kontekstu morate da imate i pare i moć i ugled i popularnost, a ne da prosto budete tu.

Nije u tom smislu Srbija ništa specijalno, da se razumemo, ima raznih zemalja gde je vidna neposobnost da se nađe nekakva demokratska konstrukcija i unutrašnji mir i red. Ali u Srbiji postoji nešto čega nema u drugim, čak i vrlo komplikovanim zajednicama u okruženju, a to je nerazrešen unutrašnji sukob. Imate neku vrstu nedovršenog sukoba između ljudi. Zato slušamo tu patriotsku priču u Zenici - nigde se u normalnim okolnostima, kad niste u ratu, ne priča o patriotizmu od jutra do mraka. Kakva je to uopšte tema? Međutim, jedan broj ljudi u Srbiji jeste u ratu sa drugim delom Srbije i neprestano nameće tu temu. Ako mislite, na primer, da Vojvodina treba da bude autonomna pokrajina, onda ste vi izdajnik, a ne patriota. Taj nezavršeni unutrašnji sukob delimično je posledica nezavršenih spoljašnjih sukoba, koji se onda rešavaju kroz sukobe i krize na ulicama, na drugi način.

To je užasno skup posao, ali eto, tim poslom se Srbija bavi već praktično 30 godina. A u tom poslu neki ljudi imaju kratkotrajnu političku slavu i verovatno zbog te kratkotrajne slave sve to i rade. Taj deo ja nikad nisam uspeo da razumem. Vi dobijete neku šansu, recimo da zaista nešto uradite, nešto što stvarno menja čitavu stvar, gde je opšti dobitak očigledan. Prvi koji je dobio zaista tako veliku šansu je bio Voja Koštunica. Dobio je ogromnu popularnost, ljudi glasali za njega, potpuno je jasno šta je trebalo da uradi. Stvar se sama piše, a vi odjedanput rešite da je neki vaš unutrašnji minimalni cilj, nekakav provincijski, besmisleni cilj mnogo važniji od velike šanse koja se vrlo retko dobija. Tako je i sa Borisom Tadićem - on dobije jednu veliku

šansu posle ovih majskih izbora, potpuno je jasno šta treba da radi, ali odabere da radi upravo nešto suprotno zato što hoće da se dokaže. Ako poredite sa Obamom vi vidite nekoga ko razume da je dobio ogromnu šansu da nešto uradi u toj zemlji, ne pre svega za sebe, nego pre svega da napravi nešto što će ostati krajnji doprinos poboljšanju i rešavanju niza problema sa kojima se ta zemlja suočava. To je šansa koja se ne ukazuje svaki dan, i on je toga svestan. Da li će uspeti, to ćemo videti, ali je jasno da on to želi da radi. To je ono što ste imali ovde - jedan, drugi, treći su dobili tu šansu i prosto to nisu videli. U Hrvatskoj je Sanader to video, njegove sposobnosti su vrlo ograničene, ali je video.

Znači, to ja ne razumem, šta je to što ljudima ovde smeta da iskoriste priliku koja se praktično sama piše, sama se strukturise, vi prosto treba samo da budete, da kažem kao Marks, agent istorije. I vi umesto toga izaberete da imate celu noć da nešto pričate, ili da sedite, ili da se bogatite, ili da dajete intervjuje i pravite se važni, tražite neke lake izlaze u nacionalizmu, patriotizmu, u nekom folkloru... Ne razumem tu sklonost da se propusti prilika koja vam se ukaže i koja i ne zahteva nikakav veliki intelektualni, politički ili moralni napor, nego prosto zahteva odlučnost i želju da to uradite. Zašto svaki put krenete stranputicom? Kog smisla ima da budete na aerodromu, jedan avion leti u Brisel, drugi u Teheran, i vi uđete u avion za Teheran?

(The Doors - Crystal Ship)

SVETLANA LUKIĆ:

Hvala vam što ste izdržali još jedan Peščanik. Pozdravljaju vas Svetlana Lukić i Svetlana Vuković.

RIBARI LJUDSKIH DUŠA

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ, *ekonomista,*

VELIMIR ČURGUZ KAZIMIR, *iz medijske dokumentacije
Ebart,*

LJUBIŠA RAJIĆ, *profesor Filološkog fakulteta u Beogradu,*

ALEKSANDAR BAUCAL, *profesor Filozofskog fakulteta u
Beogradu*

VÉGEL LÁSZLÓ, *pisac*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan. Kada ovih dana gledate šefove država i vlada Mađarske, Francuske, Amerike - vidite im grč na licu, kao da se stalno veru uz neku liticu, na čijem vrhu će ih nešto opet gurnuti u podnožje. To nešto je svetska ekonomska kriza. Panika je velika, 16 američkih obaveštajnih službi je u svom izveštaju potvrdilo da je kriza trenutno najveća opasnost po bezbednost u svetu. Jedna francuska ministarka je na svetskom ekonomskom forumu u Davosu rekla da Evropa može da očekuje velike ulične nemire. I u ovoj našoj zavejanoj jazbini oseća se da se čitav svet uskomešao, jer niko ne zna koliko će ova kriza trajati i šta će iza sebe ostaviti. Svet kome želimo da pripadamo grči se u otvorenoj panici. Kod nas je sve suprotno, sve je uobičajeno ustajalo: Šutanovac nas uverava da reforma vojske teče super, predsednik da je bezbednost zemlje vrh brate, Dinkić i Delić da će, samo kada stignu pare od MMF-a i Svetske banke, dinar biti jak kao Baš Čelik; a doživotni ministar zdravlja Milosavljević tvrdi da mu je Barak Obama ukrao recept za reformu zdravstvenog sistema.

Američki predsednik je ostao bez još jednog kandidata za ministra trgovine: senator Greg je povukao svoju kandidaturu, jer se ne slaže sa predsednikom u nekim važnim stvarima. Zamislite ministra-pesnika Slobodana Milosavljevića kako podnosi ostavku zbog neslaganja sa Borisom Tadićem.

I prvi Obamin kandidat za ministra trgovine odustao je od kandidature zbog istrage o ilegalnim poslovima u svojoj državi Nju Meksiko, iako nije bio lično umešan. Za to vreme kod nas, one koje su bez stida i srama uzimale milionske plate u RIK-u, iako već plaćene za solidne poslove sudije u Vrhovnom sudu i ministarke pravde, ne misle da su učinile nešto loše. A to ne misli ni DS, koja je ih je i kandidovala u RIK.

Postoji zakon o sukobu interesa, postoji Odbor za rešavanje sukoba interesa i oni su zaključili da ministar ne može istovremeno biti i član RIK-a. Ministarka pravde na to ćuti, ali zato i nju i svih 10 članova RIK-a iz DS na neverovatno glup i bezobrazan način njena partija brani kroz usta svoje portparolke, izvesne Jelene Trivan, koja nam je nedavno ispovedila da joj je politika strast, a ljubav šnenokle. I šta nam je kroz ustašca svoje portparolke rekla DS: predstavnici DS nisu zloupotrebili svoj položaj, a ostavke su podneli zato što žele da iskažu drugačiji stav prema institucijama. Sada, kada su uhvaćeni sa rukom u tegli meda, oni hoće da nam pokažu da su odgovorni i plemeniti. I, dodaje portparolka, budući da DS ima većinu u RIK-u, on će sada sistemski preurediti funkcionisanje te

SVETLANA
LUKIĆ

institucije. I ranije su imali većinu. Šta ih je do sada sprečavalo da uredite instituciju RIK-a - požar u Australiji ili oluja u Oklahomi?

Zanimljivo je kako svaki partijski šef ovde brani svoje delegate u parlamentu, u RIK-u, u JAT-u, u NIS-u. Naše političke partije sve više liče, odnosno organizovane su kao mafije, a ministar policije Dačić bio je pre nekoliko dana u Briselu i tamo se hvalio kako je uspeo da nam udeli 290.000 biometrijskih pasoša i kako smo na aerodromu postavili aparat za njihovo očitavanje. Izjavio je i da nameravamo da podnesemo zahtev za kandidaturu za Evropsku uniju. Oli Ren je tada u Briselu rekao da ne savetuje Srbiji da podnosi taj zahtev pre nego što bude odmrznut prelazni trgovinski sporazum, jer je to faza koju je neophodno proći na putu za članstvo u Uniji. Međutim, mi smo zapeli pa zapeli, i onda je Oli Ren rešio da dođe u Beograd da pokuša da objasni zbog čega to nije baš pametno. Ovih dana je u javnosti bilo dosta izjava, počev od gospođe Sonje Liht do nekih analitičara i političara, koji su tvrdili da ne treba da slušamo komesara Oliju Rena, ali Miroslav Prokopijević, naš prvi sagovornik, ima nešto drugačije mišljenje.

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Ako vam Oli Ren, koji je najveći entuzijasta proširenja, izričito i javno kaže "nemojte sada podnositi kandidaturu", onda je jasno da to ne treba raditi. Ima nekoliko razloga zašto je on to tako otvoreno rekao. Koji je to proevropski zakon proglašen kod nas u poslednjih godinu dana, šta je Srbija uradila na ispunjavanju preduslova, na zakonodavstvu, šta je uradila da ubrza skidanje sa crne šengenske liste i dođe na belu? Praktično ništa, ili jako malo kad je u pitanju šengenska lista. U zemlji vlada totalno antireformsko raspoloženje, uključujući i to da nema odgovarajućih zakona, vlada sprdnja oko parlamenta koji većina nije htela. Ništa se ne radi. A spolja imamo nekoliko očiglednih stvari - prvo, kriza okupira sve, sad je u Uniji najveća furtutma da se nekako zaustavi protekcionizam. Videli ste da je Brisel oštro protestovao kada su u američkom Kongresu neki demokratski poslanici predlagali neke protekcionističke mere - da se pri upotrebi vladinih sredstava sme koristiti samo čelik domaće proizvodnje ili da neko telo mora da nosi uniforme napravljene u Americi - i da je Obama odmah sutradan skinuo ta pitanja s dnevnog reda. Međutim, u Evropskoj uniji se sad nezavisno od Brisela, koji ne poseže za protekcionizmom, množe glasovi protiv protekcionizma, i neki su, kako klinici kažu, potpuno flipnuli, kao Sarkozy.

SVETLANA LUKIĆ:

Koliko sam videla, Češka je zakazala i sastanak zbog toga što je Sarkozy između ostalog rekao da francuska automobilska industrija treba da prebaci proizvodnju iz Češke u Francusku.

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Da, ako bi to same firme uradile to je još i done-dene, ali kad vlada naređuje firmama da tako postupe one neće da izazivaju problem i možda će da poslušaju. Naravno, takvih glasova ima i u nekim drugim zemljama, u Grčkoj, Španiji, Italiji itd. Dakle, to je jedan veliki skup problema. Drugi veliki skup privrednih problema koji muči Uniju je to što se neke zemlje jedva drže u evrozoni. Italija bukvalno visi pred ispadanjem iz evrozone. Ispadanje Italije bi verovatno povuklo i neke druge zemlje, i to bi bio veliki udarac za evrozonu. Evrostat će koliko sutra, kad se *Peščanik* bude emitovao, izbaciti podatke o privrednoj situaciji evrozone. MMF je bio prognozirao pad od 2% za zadnji kvartal 2008, ali glasovi koji dolaze iz Brisela kažu da će pad u zadnjem kvartalu biti 5%, što je puno, a prvi kvartal ove godine će verovatno biti još gori. Dalje, u Evropskoj uniji su parlamentarni izbori u maju, i posle toga formiranje naredne komisije u novembru. Drugim rečima, ove godine, sve da i nema privredne krize, da nema ovih unutrašnjih problema oko protekcionizma, u Uniji se ništa ozbiljno ne bi radilo. Dakle, otprilike, vidimo se u januaru 2010 - tad ćemo imati celu ekipu, znaće se ko šta radi, i praviće se neki minimalni dogovor o tome kuda dalje. Prema tome, u takvoj situaciji kada vam kažu "nemojte", naravno da ne treba to raditi. Postoje, kažem, unutrašnji i spoljašnji razlozi. U međuvremenu, umesto da kukamo i da se javljamo, treba da vidimo šta ćemo da radimo s tim evropskim zakonima, da li ćemo u Rusiju, u treći svet ili ćemo u Evropu, ili ćemo da ostanemo sami. Dakle, neka ideja mora da postoji, ali ovde niko ne može da reši kako valja ne ta principijelna pitanja, nego mnogo manja pitanja, jer su svi paralisani korupcijom, aferama, raznim privrednim teškoćama. Ta paraliza liči pomalo na anomiju, na stanje u kome ustanove ne funkcionišu i nema normalnog donošenja odluka.

SVETLANA LUKIĆ:

Da se vratim na savet Oli Rena, čula sam one koji tvrde da ipak to treba učiniti. Njihov argument je da je to nekorektna poruka zbog toga što nas je podsticao da jednostrano primenimo trgovinski sporazum, a sada, kao, nemojte da se kandidujete za Evropsku uniju. Drugi argument je u stvari

**MIROSLAV
PROKOPIJEVIĆ**

isti onaj koji si ti maločas koristio - eto, biće izbori, pa će Irci ponovo na referendum, ko zna kad ćemo onda da se kandidujemo.

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Ne, ove prve dve stvari nisu nekonzistentne. Dobro je da primenjujemo sporazum zbog nas samih, zbog potrošača u ovoj zemlji. Naravno, to ne valja zbog par tajkuna i par interesnih grupa, nešto se smanjuju i prihodi budžeta, ali ponavljam valjda po hiljaditi put ovako javno da se kvalitet javnih politika meri na potrošačima, a ne na interesnim grupama, ne na par tajkuna, ne na tome što će u budžetu biti nešto manje para.

SVETLANA LUKIĆ:

Da pređemo na priču sa RIK-om - malo iritira što zakon nije prekršen, ali ipak smo rešili da ti ljudi odu s tog mesta.

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Sve je kristalno jasno. U zakonu piše da niko ne sme da obavlja dve javne funkcije. E, sad, vi kažete - aha, sad tamo neki Pera obavlja dve javne funkcije, Pero, Pero, to je krivično ili bar prekršajno delo. Ali kako to da kažete Peri kad predsednik države krši to pravilo? Predsednik stranke, je l' to jedna javna funkcija, predsednik države, je l' to druga javna funkcija? Korupcija je ovde jedna stalna pojava, svako malo izbije neka afera. Onda nam dojadi da razmišljamo o korupciji, pa činjenicu da je to ovde ogroman problem potisnemo do neke naredne afere. A veliki je problem, jer to kvvari moralne osnove društva. Čemu profesije, čemu karijere, sticanje znanja, zvanja, veština, normalan i pošten rad, ako se sve može steći kriminalom i korupcijom? To je moralni i ekonomski problem, korupcijom se ništa ne stvara, samo se preraspodeljuju sredstva.

SVETLANA LUKIĆ:

Demokratska stranka je, što je pohvalno, smenila sve svoje članove RIK-a, oni su, kako to kaže ova njihova portparolka, osećali odgovornost prema finansijskoj krizi u zemlji, pa su zbog toga podneli ostavke, a ne zato što su uradili nešto što nije trebalo da urade.

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Prvo, da su osećali odgovornost ne bi to prihvatili. Drugo, ako bi i prihvatili slučajno, jer ne znaju - mada je čudno da ne znaju ako se bave javnim poslovima - odmah bi dali ostavku. A ovako, da posle smene kažu da oni osećaju odgovornost, pa to je ironija. Kažem, gde je odgovornost onog na

vrhu koji je takođe u tom sukobu? On smenjuje ove niže, a sam je očito opet izvan zakona. Tu je stvar zakovana, politička konkurencija ne može ništa da uradi. Znači, odabrana su pravila koja snagu političke konkurencije stavljaju potpuno ad akta, izabran je proporcionalni sistem sa, u stvari, oktroisanom moći partijskih lidera. Govorio sam da to ne valja kad se donosio taj zakon, ove organizacije koje se, kao, bave izbornim sistemom su bile užasne što ja predlažem većinski ili, ako je proporcionalni, onda bar da bude lista, pa ako je prošlo 30 poslanika, onda mora biti prvih 30 koji su na toj listi. Ako neko hoće da stavi 30 poslušnika i debila onda će ga biračko telo kazniti. Ne, ništa od tih sugestija niko od ljudi koji su učestvovali u pravljenju izbornog zakona nije hteo da usvoji. A sad ti isti kukaju što zakon ne valja. Pa, naravno da ne valja, jer su ga krivo napravili, kao i zakon o finansiranju stranaka, jer su ga isti ti ljudi napravili.

Sad mora da dođe neki veliki cunami, da kriza poraste do još mnogo većih razmera i odnese čitav ovaj politički establišment. Ali šta će onda da se desi? Onda ćemo opet imati nove izbore, ali opet sa istim zakonima, jer nećemo stići da ih promenimo. Prema tome, tu nešto mora da se uradi, a interes političkih elita, vrhova stranaka, uopšte nije da se to menja. Vi se bijete da dobijete mesto, plata vam nije bitna, jer imate gomilu privilegija, prilika za korupciju koliko hoćete. Praktično cela država je korumpirana, retki su ljudi koji rade u administraciji, mada naravno ima takvih, a da to ni primirisali nisu. Nameštate ove svoje poslušnike na neka unosna mesta, i oni, iako su kompanije u gubitku, primaju astronomske plate. Onda tu dolaze kojekakvi nonejmovi, koje ni u struci ni u političkoj javnosti niko ne zna. To je cirkus. O "proevropskom" se priča samo pred izbore, kao, glasajte za nas da ne bi došli ovi drugi, oni su antievropski, što je tačno. Ali kada se završe izbori, onda nema nijednog proevropskog poteza. Nijedan zakon do sada, nijedna inicijativa - hej, ljudi, hajde dobro, pusti Evropsku uniju, hajde da uređujemo malo ovaj svinjac u kome živimo, hajde da počnemo, ne treba nešto spektakularno za početak, hajde da sredimo jednu stvar, pa drugu itd.

Ne, izbori služe samo da se u retoričkom smislu dobije legitimnost za evropski put, a sledi zloupotreba moći, korupcija, lično bogaćenje. I to će kad-tad doći glave Demokratskoj stranci. To je velika šteta za zemlju, jer ne vidim gde je politički koncentrisano više nekih "normalnih" glasova, nezavisno od činjenice da politika koja zastupa te glasove postupa skroz iracionalno. Posledica je da će idući put biti jako teško dobiti izbore uz slogane "ovi su mnogo ružni, a mi smo proevropski". Birači će da kažu - ej,

bre, pa šta ste radili, koga ste od ovih vaših ključnih sklonili, koja pravila igre ste promenili da ne bude korupcije? Dakle, to će im se obiti o glavu. Mislim da je ovo bilo poslednji put da su izbori mogli biti dobijeni na taj štos, više neće moći, ne verujem. Dovoljno je samo malo da se poveća apstinencija, i samo malo više glasova da dobije recimo LDP, i gotovo je, Demokratska stranka i okupljeni oko nje više ne mogu da dobiju većinu.

Karakteristično za ponašanje vlasti prema krizi je, prvo, da su je negirali, pa da su govorili da je to naša šansa, pa je neko - mislim, ministar ekonomije - govorio da nam kriza ne može ništa jer imamo slabu privatnu privredu. To su sve besmislice i međusobno nekonzistentne dijagnoze. Na bazi takvih nekvalifikovanih, rđavih dijagnoza oni su krenuli da donose neke mere, jer su, otprilike, bez obzira što nemaju dijagnozu, osećali pritisak da nešto urade. A zašto su osećali pritisak? Jedan od mojih najboljih mladih kolega našao je studiju o tome kako se u fudbalu ponaša golman pri pucanju penala. Autori studije su gledali dve hiljade penala i konstatovali da je za golmana najbolje da ostane na sredini. Međutim, kao što znate, golman se obično baca levo ili desno, dakle, ponaša se iracionalno u odnosu na ono što bi trebalo da radi. Zašto? Pa, ako bi ostao na sredini i ovaj mu dao gol sa strane, svi gledaoci bi rekli - vidi kakav idiot, ništa nije učinio. E, isto se tako ponaša vlast; ovakvim spiskavanjem para i međusobno nekonzistentnim i ad hoc politikama ništa ne može da se postigne. Ništa ne vredi sipati pare u nereformisan sistem. Japan je od 1991. do kraja 2007. spiskao 6,5 hiljada milijardi i to mu nije pomoglo da izađe iz recesije. Asfaltirali su ponovo, ofarbalu po stoti put škole, barake, doterali sve što se moglo iz javnih sredstava, i rezultat - ništa. Japan je i dalje u recesiji, odnosno stagnaciji koja traje praktično 20 godina.

Imate potpuno kontradiktorne mere - Narodna banka, s jedne strane, spušta referentnu kamatnu stopu i time obara dinar, a s druge strane ga svaki dan kupuje na tržištu da bi mu digla cenu. Pa, to ne radi ni mali Mikica! Dve potpuno suprotne politike a ista ustanova. Zastava - tu je stvar krajnje jasna, Fiat nije rđavo stajao u vreme kad je dogovarao posao aprila prošle godine. Tad je imao pad prodaje negde 7-8%, dok su ostali imali 15-20%. Međutim, u međuvremenu je i Fiat došao na oko 20%. Dobio je pomoć italijanske države i obavezao se da tu pomoć ne koristi za investicije u drugim državama, već samo u Italiji. Drugo, za Fiat nije racionalno da vuče bilo kakve investicione poteze pre nego što vidi koliko će kriza da traje i šta će se dešavati. Problem je što ovi ovde to ne smeju da izmucaju, jer, ispalo je praktično da je to bio jedini posao koji je izgurao one izbore u maju da proevropske snage, a videli smo kakve su, pobede. I

sad se tu, naravno, laže i maže javnost - samo što nije, doći će krajem godine, prva tranša ovde, druga onde itd. Sve u svemu, od tog posla zasad nema ništa, to je na potpunom ledu.

SVETLANA LUKIĆ:

Ali će da prave punto.

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

To je nova glupost, kao kad kažete da će se venčati lepotica i lepotan, biće velika svadba itd, onda ne možete to da otkazete ili da jednostavno ćutite a da ne izgubite kredibilitet, nego morate da napravite bar neku simulaciju. I ovo je vrsta simulacije, ekonomski gledano jako glupe simulacije. Što ne daju subvencije da se zamene bicikli, frižideri, kompjuteri, nego hoće baš punto? Pa, zato što se neko toliko ufurao da ne može iz toga da izađe, nego sad mora naše pare da upotrebi da bi malo zamazao stvar. Pitanje je da li će se punto kupovati pod tim uslovima, a naravno, nad vladom visi pitanje zašto potpomaže otvaranje određene kafane, određene firme, određenog modela automobila. To je potpuno besmisleno.

SVETLANA LUKIĆ:

Da, u stvari je toga bilo i ranije, sećam se kad su štrajkovali radnici Zastave, država je pomogla da oni proizvedu neki jugo, ali onda se ponovo od države tražilo da subvencionira kupovinu, je li tako?

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Pa, naravno, nešto ne ide na tržištu i ako pomažete proizvodnju vi pomažete da se radi za skladište, za zalihe. To je ekonomski potpuno besmisleno, jer trošite resurs u nešto što se ne prodaje, a kad ga napravite morate da ga čuvate, što takođe košta.

Sad hoće da grade Koridor. Gde su bili ovih osam godina kad je novac bio jevtiniji, kad je bilo prilike da Grci pomognu zbog Olimpijade, naravno nekim jevtinijim kreditom itd. Posle svih tih propuštenih prilika, sve deluje totalno smešno i nekredibilno, tragikomično. Što se tiče Svetske banke, MMF-a, režim je prosto u ekonomskoj panici. Ako nema priliva deviza po bilo kom osnovu, i to nekog značajnijeg - recimo, ove godine jedno 2-3 milijarde evra - onda jednostavno ovi parametri ni izbliza ne mogu da se održe. Sa ovim sredstvima od NIS-a i onim što će se povući od MMF-a što je već dogovoreno, čak i ako bude i tih dodatnih milijardu i po, time može da se premosti vreme negde tamo do avgusta-septembra. Ali

onda nema više rešenja, ako se do tada nešto veliko ne proda, poput dela Telekoma ili dela EPS-a. Oni, kao očajnici, mogu da dođu i na tu ideju, ali onda se suočavamo i sredinom iduće godine sa istim problemom. Dakle, ono što će se ovde desiti, posle svih troškova da se nekako održi ovaj nivo standarda, biće nagli pad, kad ostanu bez sredstava da brane ovaj kurs preko kojeg će se i materijalizovati taj pad. To je već bilo počelo, ali smo dobili, evo, 400 miliona od NIS-a, to može da nas zadrži još jedno mesec dana, onda još nekih 400 miliona od MMF-a znači još mesec dana itd. Ali rešenje ne postoji. I oni su u potpunom rasulu i u potpunoj panici. Po ispaljivanju njihovih ideja o tome šta treba raditi vidi se koliko nema nikakve politike, a da ne govorim o konzistentnoj politici, nego se sve svodi na neke ad hoc projekte, koji su toliko blesavi da od njih pamet staje.

SVETLANA LUKIĆ:

Kada govoriš "do avgusta-septembra", to zvuči kao odbrojavanje.

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Početak januara je kurs počeo dramatično da pada i to je sad zaustavljeno. Ali, taj problem će biti trajan, ovo samo privremeno pruža šansu akterima na tržištu i nama građanima da se snađemo, da se pripremimo za situaciju koja će doći, pre ili kasnije, to je neizbežno. Jedino da Sveti Petar iznad Srbije ispusti torbu sa parama, ali ta pojava je malo verovatna. I tada ćemo da platimo pogrešnu koncepciju od 2000, dakle, prvo to što nismo hteli reforme. Pošto nismo hteli reforme napravili smo fake, veštačku, varljivu stabilizaciju. Veštački smo držali valutu, čak je povećali, izgledalo je da standard raste, omogućili ste ljudima da kupuju inostranu robu - pošto domaće ionako nemate - a s druge strane, na domaćem tržištu sve cene rastu. Što je sad nastala ova nelikvidnost? Pa, ne samo zbog oslabljenog izvoza napolju, nego dobrim delom i zbog toga što je gomila firmi ovde umesto da nešto proizvodi samo gledala da dođe do poslovnog prostora, građevinskog zemljišta, jer tu su cene rasle, pa uzimate kredite, zidate nešto, širite itd. E, sad je to stalo, i automatski je gomila firmi zbog toga nelikvidna. U ekonomiji postoji pravilo: sve košta. Možete da uradite šta hoćete, ali ne možete da izbegnete plaćanje, sve ima cenu. E, tako će biti i ovde.

Mi i svoj biološki opstanak dovodimo u pitanje, sve više ljudi se iseljava, sve manje rađa, sve više umire. Sve manje stanovnika ostaje u zemlji, pa veštački podižemo dohodak. Ali to je jako opasna stvar, to je cena toga što smo kao društvo neodgovorni. Dakle, ima ovde dobar deo, možda i 30% birača koji su svesni šta bi trebalo raditi i spremni su da glasaju za to, ali

većina ovde nije za ozbiljne reforme, nego hoće da živi od renti. Takvo društvo je nemoguće organizovati. Moguće je kada većina obezbeđuje rente nekoj manjini, ali to niko neće, svako traži rentu i svako traži da se njegova povećava, te penzioneri, te trudnice, te fotografi. Dakle, ovde mnogo toga živi na tuđim leđima. Politika je inače, a mi smo čisto političko društvo, veština da se živi na tuđ račun. U normalnim zemljama to je podvrgnuto nekim pravilima, nekim okvirima. Naravno, ima i tamo zloupotreba ali mnogo manje, nije zloupotreban sistem, a ovde je to upravo sistem. To naravno ovakve krize isteraju još više na čistac i onda nastupaju drame.

Znači, mi jednog dana, kad-tad, u 25. ili 65. veku moramo prelomiti ili ćemo jednostavno nestati. Ne bismo bili prvi u istoriji koji su nestali. Moramo usvojiti bazično pozitivna pravila, gde se zna šta je tržišna privreda, šta je vladavina prava, gde se zna šta rade ovi u sferi političkog režima i demokratije itd. Održavanje ovakvog sistema upravo širi besperspektivnost. Ljudi počnu jedno, pa vide ne ide, počnu drugo, ali u suštini nema izgleda ni za jedan, ni za drugi, ni za peti biznis. Kad dođete u neka mesta u Srbiji, Kraljevo, Prokuplje - tu se od sedamdesetih godina ništa ozbiljnije nije promenilo. Glavna ekonomska aktivnost je to što penzioneri i državni službenici kad prime platu idu u radnje da kupuju, onda ovi po radnjama malo dođu do para, zamene to u evre i čekaju narednu tranšu. Poneki mali preduzetnik ne može da iznese celu zemlju. U par gradova ima nešto više privredne aktivnosti, u Subotici, Beogradu naravno, zato što je veliko tržište, Novom Sadu, donekle Čačku, ali to nije rešenje za većinu populacije ovde, a slabo je rešenje i za ljude u tim gradovima. Znači, mora da se napravi sistem koji nagrađuje pozitivan napor, obrazovanje, poštenje, a ne da ih kažnjava.

Dakle, ako je ovo proevropska vlada, gde su dela? Čujete li da vladajući političari pominju neke reforme, da li da uzmemo recimo irski, estonski ili nemački model kod ovog ili onog problema? Ne, o tome nema govora i nema dela. Ako je većina protiv reformi, mada se verbalno deklarise za evropski put, što podrazumeva i da neko ovde stalno ubacuje pare iz Evrope, a da mi ostanemo svinjac i ne menjamo se - kako onda politička elita da reaguje, da li da prihvati tu inerciju? Moj odgovor je da je odgovornost političke elite tu malo veća nego običnog građanina. Ona bi morala da nađe način da sugeriše: ljudi, okay je, vi ste većinom ozbiljno protiv reformi, ali to ne valja ni za vas ni za nas, znači, nešto ćemo morati da uradimo. E, toga uopšte nema. Pokušava se samo da se potroše neke

pare, a da se ništa ne reformiše, a dok se ne reformiše ne može da se promeni sistem podsticaja.

Dovedite ovamo anđele, oni će kroz godinu dana biti korumpirani, pokvareni, kriminal će cvetati kao što cveta, leševi na svakom koraku... Zašto? Zato što ovakav sistem podsticaja stvara takve ljude i takva rešenja. Svejedno; sve nevolje, svi naši loši izbori koji su nas ogromno mnogo koštali uopšte još nisu uspeali da nas istrežne. Mi još mislimo da smo na nivou, neki misle i iznad, pape, američkog predsednika, šef u Briselu. Mi još pretendujemo da uređujemo život ruskom i kineskom caru, a uopšte ne pokušavamo da vidimo gde smo u stvari. Istovremeno, kad pogledamo sebe mi vidimo kako smo jadni i kažemo - ako prihvatimo da smo ovako jadni to će nas ubiti, nego daj mi da verujemo da mi određujemo šta treba da radi kineski ili ruski car, baš super zvuči. I naravno, to košta, jer umesto da se koncentrišemo na to kako da napravimo neko relativno pristojno društvo i kao šačica jada da nekako preživimo u svetu u kome treba zaraditi to što hoćeš da potrošiš i što ti treba za život, mi se bavimo babskim pričama. Naravno, pošto su naše pretenzije nerealne, mi moramo da odemo negde u nebesa, je l', u neki prostor koji nikako ne može da se sredi u neki normalan prostor mišljenja, rasuđivanja. I zato imate potpunu šizofreniju u intelektualnoj produkciji, posebno kad su u pitanju neke struje koje su otišle toliko daleko u vasionu, da mislim da ne mogu nikako više da ateriraju nazad.

Izumiraće, naravno, oni koji proizvode tako nerealne stvari, sve više će biti ovih koji kažu da treba videti šta ćemo da radimo, od čega ćemo da preživimo, kako u ovom svetu da se nekako snađemo i mi kao što se snalaze Norvežani ili Japanci ili, ne znam, Kinezi, daj da vidimo realne neke parametre. Mislim da će protok vremena smanjivati broj jednih, a povećavati broj drugih, pa će se onda verovatno i politička elita tako transformisati. Ali to će trajati. Bivša Jugoslavija se davno raspala, 1991, sad je 2009. Jeste videli kod istoričara, društveno-političkih teoretičara, ikakve pokušaje da se konceptualizuje šta se desilo? Ne. Zašto ne? Pa, zato što smo mi igrali potpuno idiotski i što bismo morali to da priznamo, a to je malo nezgodno, naročito jer se odnosi na neke kapitalne stvari u životu, a ne na gajenje cveća. Ako mi kao društvo ne možemo da nađemo rešenja, moramo da platimo ceh za to, i to nam se upravo dešava, mi plaćamo taj ceh. I to je tragično. Ima jedan broj ljudi koji vidi kako bi to trebalo da bude, ali, kažem, bojim se da su oni još poprilična manjina u ovoj zemlji, dok većina, jednostavno, ima filozofiju svinjca - i ko te pita, teraj dalje.

(Anekdoten - The war is over)

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste pesmu The War Is Over švedske grupe Anekdoten. Pesma je bila muzički izbor istoričara Nikole Samardžića uz njegov poslednji tekst na našem sajtu www.pescanik.net. U nastavku emisije slušate Velimira Ćurguza Kazimira iz Medijske dokumentacije Ebart.

VELIMIR ĆURGUZ KAZIMIR:

Običan čovek koji prati ono što se dešava na političkoj javnoj sceni u Srbiji stiče utisak da se tu zaista ne zna ni ko pije, ni ko plaća i da je feudalizacija našeg političkog života dostigla takve razmere da će, bojim se, dovesti do potpune paralize svega. A ne vidim izlaz iz te paralize u obliku novih izbora, jer će se karte malo drukčije podeliti, pa ćemo opet imati feudalizaciju. Znači, nama su potrebne dramatične, revolucionarne promene. To su promene koje bi razvlastile političke feudalce od kontrole onog segmenta društvenog i privrednog života koji se tiče isključivo struke. Mi smo u krugu istih ljudi koji su godinama postali još gramziviji, još pokvareniji, još lažljiviji. Pa, ljudi moji, dobro da smo uopšte živi, dobro da ovde bilo šta funkcioniše, dobro je da se deca vakcinišu, a da vakcine nisu otrovne, dobro je da uopšte postojimo!

Ali, izgleda da običnom čoveku nije problem što je 'dobro da postojimo', nego mu je glavno pitanje, koje naturaju mediji, šta će biti sa Euleksom i Kosovom. To me užasno nervira, jer to je svet koji neće da se okrene oko sebe, koji dozvoli da one dve nesretne sestre umru od gladi i da se onda pojave njihovi susedi kao svedoci da kažu "da, one su umrle od gladi, nisu imale šta da jedu". Pa, ljudi, ima li strašnijeg podatka? Sledeće je kanibalizam, pa da kažemo, ajmo sad tako da se hranimo? Gde je sveštenik iz tog zaseoka? Ne može a da te ne uhvati očaj od svega toga.

Stalno pokušavamo naš život da osmislimo, razvedrimo time što ćemo nešto kreativno uraditi. Pa, čak i sećanje je, znate, kreativnost. Ovih dana spore se oko toga da li je Štefan Cvajg pre 67 godina, znači 1942. godine, izvršio samoubistvo u Rio de Žaneiru 22. ili 23. februara. Daleko od rata, čovek za koga se apsolutno može reći da je bio prvi građanin sveta u modernom smislu te reči. Samoubistvo Štefana Cvajga je, iako su bile ratne godine, veoma snažno odjeknulo i čak bih rekao da je posle završetka rata još jače odjekivalo, jer se postavlja pitanje zašto je to uradio. Siguran sam da je kao pametan, racionalan čovek znao da Hitler neće pobediti i zato ne verujem da je pad Singapura proizveo toliko očajanje. U knjizi koja je izašla posthumno 1943. godine, Svet jučerašnjice, Cvajg piše o tom svetu jučerašnjice, kome pripadamo, koji volimo, koji

želimo da održimo u sećanju i u odnosu na koji ovo što se danas dešava izgleda kao pakao. To je osećanje koje je, po mom dubokom ubeđenju, odvelo Štefana Cvajga u samoubistvo, svest da je svet kome je pripadao, u kome je živio nestao i da se više nikada neće vratiti, da je nestalo vreme sigurnosti i lojalnosti. Taj cvajgovski problem prepoznajem danas kao balkanski, problem da se suočimo sa našim svetom jučerašnjice i da kažemo sebi: ovo je bilo dobro ne samo zato što smo bili mladi, nego zato što je to vreme nudilo određenu nadu, a ovo današnje uništava nadu.

Da pređemo preko Atlantika da vidimo šta se tamo dešava - vidimo novog predsednika Sjedinjenih Američkih Država, koji je to postao zato što donosi nadu. I republikanci koji su glasali za njega su rekli - glasaćemo za Baraka Obama jer budi nadu. Da li znamo neku ličnost ovde u Srbiji ili na prostoru cele bivše Jugoslavije koja budi nadu? Mi živimo u takvoj vrsti osrednjosti u kojoj su partijske vrhuške od srednjeg do najvišeg nivoa do te mere samozadovoljne i samodovoljne da imam utisak da bi njima bilo apsolutno svejedno da sutra svi zajedno pocrkamo, da bi rekli "ohoho, al' ima praznih stanova i koliko ima zemlje". I najzad, vidim mlade ljude koji će pre ili kasnije morati da se pobune, mislim i na studente i na srednjoškolce, jer ova vrsta beznađa ne može da traje beskrajno. Bekstvo u probleme Kosova, suvereniteta itd. nam troši energiju, vreme i ljudske resurse do te mere da se bojim da će Kosovo pre ući u Evropsku uniju nego Srbija.

Bogatstvo je postalo javna stvar, sada imate bogataše i političare, evo, tog Peconija koji se pojavi niotkuda pa šeta po Skupštini, pa su ga neki videli, neki nisu, svi demantuju da je on na bilo šta uticao. Najstrašnije je kad vidiš kako se on ponaša prema tom narodu - mislim da je kupio neke uljare, pa ljude što stanuju u jednom gradu tera da dvokratno rade u 50-60 kilometara udaljenom drugom gradu. Pa oni sadistički izumi, teranje ljudi da potpišu da više neće da rade, i onda nisu više socijalni slučaj. Kako je moguća privatizacija gde zaposleni negde dobijaju ne samo kompletan socijalni program, nego i vrlo visoku otpremninu i pređu na biro, a drugi ne dobiju ništa, a na birou dobiju neku malu crkavicu i skidaju ih sa biroa? Tačno vidite da Agencija za privatizaciju, odnosno država, ima različite aršine prema različitim firmama, što će reći, prema različitim ljudima. Ako je ovde vlasnik postao Cepter, onda će ljudi koji su u toj privatizovanoj organizaciji proći na jedan način, a ako je Peconi onda na drugi. Pa, zar to nije tema za medije, zar to nije tema za političare, zar to nije tema za stranke? Kako je moguće da ljudi nemaju iste uslove i da nisu jednaki pred zakonom? Pošto nemate sindikate u pravom smislu te reči, stvarno ste

prepušteni na milost i nemilost dogovorima državnih birokrata i političkih stranaka i tajkuna. Pa, gde je ta finansijska kontrola, gde je ta analiza uzroka? To je priprema za ulazak u Evropsku uniju? I Hrvati prijavili da imaju 200.000 maslina više, pa se proverilo na Googleu i videlo da to nije tačno. Čekajte, mi uvodimo u 21. veku neki oblik feudalizma? Voleo bih da mi predsednik Boris Tadić odgovori zašto se u Srbiji ovako radi. Je li to odraz podele radikala? Pa, zbog toga bi politički život u Srbiji valjda trebalo da oživi. Neće me niko ubediti da dvotrećinska većina ne može da kaže da hoće da radi. Ako su to uslovi u kojima treba da živimo naredne tri godine, pa onda je bolje da se raspusti ta vlada. Dajte da se bar taj PDV plaća po realizaciji, učinite nešto.

Moram nešto lepo da ispričam. Pre tridesetak godina sam pisao poeziju, i pre 15-20 dana zove me moj dobar prijatelj Dragan Protić Škart da učestvujem u njihovom takmičenju, Pesničenju, u Rexu. Prihvatio sam i počeo nešto da pišem, a onda mi je palo na pamet da ja to ne mogu sam da izvedem. I setio sam se naših recitala iz Sveta jučerašnjice. Zamislio sam da u pesmi koju budem govorio imam podršku hora koji će proizvoditi zvuk vetra. I onda smo to probali u jednom stanu, to me je nekako razvedrilo i taj vetar koji su oni pravili mi se učinio kao nešto što može da oduva sve ovo u čemu živimo i čime smo okruženi. I stvarno mislim da ovo ne može beskrajno trajati, da ova vrsta društvene i moralne paralize ne može biti beskonačna, jer je na kraju dobila i svoju ekonomsku cenu, koja nam kaže da su glavni tajkuni u velikim problemima i da očekuju da im to reše njihovi kmetovi. Kmetovi to ovaj put neće rešiti za njih.

To je kao kad bi vas uveli u lopovsko društvo i vi rekli "ja ne kradem", a oni vama "pa, ne možeš ti da ne kradeš, a mi svi da krademo, onda moramo da te eliminišemo". Morate biti učesnik da ne biste bili opasan svedok. Više uopšte nije bitno ko je iz koje stranke, tu su oni svi vrlo solidarni. To je jedan nakaradan sistem, ko od njih skapava od posla? Vidim da su svi lepo pocrneli, da su lepo kvarcovani, da se lepo nose... Vidi se da je to svet koji više nema pravog dodira sa većinom građana ove zemlje. Mnogo je izolovanih ljudi, grupica koji su nezadovoljni i to bi trebalo artikulirati. Kad smo već paralelni u kulturnom, političkom, društvenom smislu, hajde da pokušamo da napravimo nešto paralelno i u ekonomskom smislu, bilo da je to izdavaštvo, bilo da su to mediji, šta god. Znači, da se prave kooperacije, da se, na primer, okupimo kod Borke. I da ne budemo zavisni ni od Peconija, ni od Miškovića, iako ćemo živeti u njihovom svetu, ja ne bežim od toga. Odem I ja u Deltu, nije to nikakav problem. Ali, ta vrsta ekonomske nezavisnosti je uslov da probudimo nadu. Izbori će biti ove ili

za tri godine - pa šta, hoćemo li da čekamo te izbore? Jer, ovo pokvarenjaštvo nije uobičajeno, prevare se stalno proizvode i ovo je država u kojoj u prevarama učestvuju i državne strukture, tajkuni i političari - i tu ostanete bez reči.

SVETLANA LUKIĆ:

Govori profesor Filološkog fakulteta u Beogradu Ljubiša Rajić.

LJUBIŠA RAJIĆ:

Trenutno čitam nacrt Strategije naučnog razvoja Srbije i jedina ključna ideja je da to bude što kraće i jednostavnije kako bi moglo da se podnese nekom skupštinskom odboru ili kome već ide, umesto da to bude knjiga od 250-300 strana temeljne analize, na osnovu koje bi se znalo kako dalje. Nacionalni prosvetni savet jednostavno ništa nije radio, on je zakočio skoro sve reforme. Ono malo što je radio nanelo je više štete nego koristi, a sada je preglasavanjem doneo odluku da samog sebe kritikuje. Dakle, onaj razumniji deo Nacionalnog prosvetnog saveta je najzad smogao snage da poretke ono što je Nacionalni prosvetni savet uradio pod lošim rukovodstvom. Ali sad treba imenovati nov Nacionalni prosvetni savet koji će raditi na novim osnovama, a za to treba vremena, jer to sada nije prioritet. Sada će ministri da jure Kosovo ili ne znam šta i zaboraviće opet da za prosvetu treba krenuti danas da bi nešto kroz nekoliko godina bilo gotovo. DSS je imao Ministarstvo prosvete i svoje ljude na svim ključnim pozicijama u vezi prosvete, a ti su ljudi pre svega drastično okrenuti protiv prosvetavanja. Oni nisu protiv prosvete nego protiv prosvetavanja naroda. I nema rasprave o tome - vlada koja ih je imenovala nema šta da raspravlja, jer više nije vlada, ova nova neće da se bavi onim što je bilo, nego hajde da vidimo koji od naših ljudi će tu da uđu. Problem je u tome što mi često imamo gomile briljantnih ideja. Sedim na sastancima i čujem da ljudi predlažu stvarno divne stvari, ali onda ide onaj sledeći mukotrpniji korak, kada sve treba organizovati i neko to treba da radi. E, tu se kod nas sve rasplina i na kraju ne bude ništa.

Iznenaduje me da najveće probleme sa akreditacijom imaju veliki univerziteti, Beogradski i Novosadski, a onaj malecki državni u Novom Pazaru dobije akreditaciju, dobije Megatrend i razni privatni univerziteti za koje znamo koji im je kvalitet. Na to se nadovezuje nešto o čemu se u ovom trenutku ne priča, a to je jak pritisak Ministarstva da se državni univerziteti sve više prebace na samofinansiranje. Već je najavljeno da praktično neće biti nikakvih sredstava za materijalne troškove, a da će se novac za plate umanjiti verovatno za 20-25%, što znači da ćemo dobiti

odliv jednog dela kadra ka privatnim univerzitetima. Svi oni koji rade po ugovoru o delu, koji drže dobar deo nastave na pojedinim fakultetima, izgubiće posao i mi ćemo opet da oborimo kvalitet obrazovanja. To je taj ključni problem u ovom trenutku, ne vodi se računa o posledicama. Ako se na mom fakultetu zatvore svi slovenski jezici sem ruskog, ako se zatvore portugalski, grčki i mađarski, skandinavski jezici, rumunski, albanski, jer nemamo dovoljno nastavnog kadra, šta ćemo sutra da radimo? Bićemo deo Evropske unije a u ovoj državi neće biti ljudi koji znaju jezike koji se tu govore. Ako neko misli da se onda može poslovati isključivo uz upotrebu engleskog grdn se vara.

U prosveti ništa ne funkcioniše po principu "do prvih izbora" ili "do jeseni", u prosveti sve ide na 8, 12, 14, 18 ili 20 godina - osam godina je apsolutno najkraći rok u kojem uopšte vredi razmišljati o prosveti. Drugo, moraju međusobno da se usklade programi i da se modernizuju i programi i način rada. I mora da se shvati da su prosto došla sasvim druga vremena - dok ja još razmišljam isključivo kroz ispisani tekst i knjigu, ova deca razmišljaju kroz kompjuter, monitor, elektronsku formu. Čak jedna takva sitnica zahteva drugačiji pristup. Treba videti šta je dobro a šta loše funkcionisalo u svetu i onda krenuti, ubediti roditelje da nisu ocene ono što je bitno, nego je bitno znanje, jer roditelji računaju - provući će se, imam kuma onde, ili komšija će da sredi da negde dobije posao. Toga će biti sve manje. Toga ima u državnoj upravi, ali već po privatnim firmama sve manje i manje, a kroz 5 ili 10 godina, posebno ako uđemo u Evropsku uniju, moći ćemo da konkurišemo isključivo znanjem. 2005. sam bio na jednom velikom skupu posvećenom obrazovanju u Evropskoj uniji i tada je jedna žena, neka njihova visoka savetnica, rekla da će po svemu sudeći jugoistok Evrope imati srednje obrazovanje, srednji deo Evrope bačelor, a najrazvijeniji severozapadni deo Evrope master i pre svega doktorske studije. Mi kao da se trudimo to da ispunimo. Dakle, neće nam oni biti krivi ako obrazovanje skrojimo tako da se završi samo na srednjoškolskom nekvalitetnom obrazovanju.

Ima jedan odličan tekst koji je Srbijanka Turajlić napisala kada je prestala da bude pomoćnik ministra za visoko obrazovanje, kako se čovek od profesora pretvara u političara. Kod nas postoji strahovita jagma za titulama, što više titula, to neko samom sebi izgleda važniji. Ne stoji iza svih titula ista količina znanja, nisu svi doktorati koji su u ovoj državi odbranjeni podjednako dobri, ovde ima mnogo bofla, mnogo doktorata i magistratura koji ne bi prošle ni kao seminarski rad na nekom ozbiljnom univerzitetu. Ali je problem u tome što njih to suštinski ne zanima, to su

ljudi kojima su titule potrebne za nešto van obrazovanja, za neke druge. To se vidi na Univerzijadi - da će biti Univerzijada zna se nekoliko godina, da izgradnja Univerzitetskog sela ne funkcioniše, da je tamo bilo mučki zna se još od pre godinu dana.

Pre neki dan Senat Univerziteta u Beogradu usvaja odluku da sva nastava i svi ispiti moraju biti okončani do 20. juna da bi se ispraznio Studentski grad da imaju gde da dođu ti studenti koji će učestvovati na Univerzijadi. Većina nas je već odavno zakazala ispite, izradili smo planove nastave. Prema tome, to je moglo da se kaže pre dve ili tri godine - kroz tri godine je Univerzijada, počinje tada, završava se tada, potrebno je to i to. A pri tome si čak nepristojan ako postaviš pitanje - odlično, Univerzijada će da prođe, studenti će da odu i šta onda? Studentski sportski život će da se vrati na onu tačku na kojoj je bio pre toga, nije izgrađen nijedan sportski teren za studente, nijedna sportska sala za studente. Dakle, zbog nekoliko dana trajanja Univerzijade, koja je dobra, lepa, poneće mlade, zaboravljeno je sve ono drugo i važnije, da Univerzijada treba da bude samo podstrek mladima da počnu da se bave sportom. Ali gde će se baviti? Ne, sve će se završiti na tome da će neko da zaradi pare na prodaji stanova u univerzitetskom naselju, a onda se još priča kako je to jako važno za imidž Srbije. Usput su zbog loše urađenih poslova i loše pripreme počeli da odsecaju jedno po jedno sportsko takmičenje i da smanjuju broj učesnika, a ni sada nije sve gotovo, nije sve pripremljeno, a to počinje za koji mesec. Kao uvek, mi gledamo da se provučemo kroz prvu raskrnicu bez sudara, a šta će dalje biti nije bitno. Čak nije više bitno ni da li smo na istom putu na kome smo bili, samo da smo se mi provukli kroz tu raskrnicu.

Verovatno bi u ovom trenutku mogli da uhapsu 100.000 ljudi zbog korupcije, od sitnih opštinskih službenika, pa do samog vrha. Pitanje je da li se sada hapsi da bi se pokazalo da, eto, oni nešto rade i efikasni su, nema nedodirljivih, ili je to početak nekog ozbiljnijeg suzbijanja korupcije. Ako je ozbiljnije, onda moraju da postoje sistemski uslovi za to. Treba u velikoj meri uraditi ono što je Savet za borbu protiv korupcije godinama predlagao, ali je tek sad izbilo na površinu i sada se svi pravimo kako nismo znali da je ovde tako već bar četvrt veka. To razara društvo iznutra, ljudi više nikome ne veruju, i to, mislim, jedno šest godina uzastopce, stalno se ponavlja isti rezultat istraživanja javnog mnjenja.

Kao centri korupcije se vide parlament, političke stranke, sudstvo, tužilaštvo, policija, carina, zdravstvo, obrazovni sistem, znači, stubovi društva. Ako se zakonodavna, izvršna i sudska vlast doživljavaju kao korumpirane, onda ljudi neće čak ni prijavljivati slučaj korupcije, jer ne

vide zašto. Mislim da je najdrastičniji primer bio onaj kada su profesori sa kragujevaškog Pravnog fakulteta optuženi za prodaju ispita, pušteni iz zatvora, vraćeni na Fakultet i onda držali na kopaoničkoj letnjoj pravničkoj školi predavanja o pravu i etici prava istim onim sudijama i tužiocima pred kojima će odgovarati ili se bar nadam da će pred njima odgovarati. Pre jedno godinu dana sam pred nekima iz stranaka koje su tada bile opozicija pomenuo slučaj jednog visokog funkcionera, čak je bio i ministar u Koštuničinoj vladi, koji je govorio da je neki čovek preko vlade sebi obezbedio neki ogroman stan, što to bar ne iskoristite, kaže, pa ovde u krugu od 100 metara imamo bar pet naših koji su to uradili. Previše je to rašireno, previše ljudi upetljano, kao i kod ratnih zločina. Nije broj ratnih zločinaca na teritoriji bivše Jugoslavije ogroman, ali svi oni imaju braću, sestre, kumove, stričeve, zemljake, one s kojima su služili vojsku, s kojima su trgovali, nekima su prodavali to što su opljačkali, neko ih je gledao pa nije prijavio, i onda broj saučesnika naglo poraste. Na fakultetima manje-više svi znaju ko uzima pare - pa kad studenti pričaju kakav je cenovnik za kupovinu ispita na pojedinim fakultetima, onda to sigurno nije tajna ni za njihove roditelje, a posebno za kolege. Neću da kažem da oni baš uvek štite jedni druge, ali gledaju da se niko nikome ne zameri. To je taj tip društvene organizacije sa ugrađenom funkcionalnom greškom, ali to je greška s tačke gledišta običnih građana, ali ne i s tačke gledišta onih koji treba da sprovode zakon, i pre svega ne s tačke gledišta onih koji imaju nameru da zarade na takvom zakonu.

Često čujem prigovor - ne smeš tako da govoriš, ti stalno ružiš svoj narod. Ne, nije ruženje, većina ljudi u ovoj državi jeste poštena, ali joj se ne dozvoljava da bude poštena. Devedesetih smo uterani u to da menjamo novac na ulici, da mučkamo, prevlačimo preko granice, da se snalazimo, sad nas uteruju u to da ćutimo, da se ne bunimo, jer ako u preduzeću, institutu, fakultetu, državnoj upravi ukažeš na nešto loše, onda te lupe po prstima, dobiješ otkaz, zamrznu te, niko s tobom ne razgovara, prelaze na drugu stranu ulice, u hodniku se prave da te ne vide, prebace te u drugu kancelariju. Dakle, budeš kažnjen što se boriš za nešto što je istinito i dobro. Onda čak ne možeš da skloniš ni loše parkirane automobile sa ulice, jer, što reče jedan policajac, gde, gospodine, to da sklanjam, to su sve direktorska kola. Stvoren je jedan sloj nedodirljivih, povremeno nekog od tih nedodirljivih izvuku, lupe po prstima, ali ništa dalje, jer je ono što su uradili nemoralno, ali nije nezakonito. Zakon je napravljen tako da mogu da se provuku s tim da je to nemoralno i neetički, ali ko se ovde pa među moćnicima uopšte uzbuđuje da li je nešto etički? Da su se uzbuđivali oko etike pre svega ne bi rat vodili.

Ovo traje 20 i nešto godina, to je trećina mog života i ceo život mojih studenata. Oni ništa drugo nisu ni videli sem krize, rata, vidi se koliko se boje za budućnost i po tome što neće decu. Pa, gde da stanujem, od čega da izdržavam porodicu? Pogledajte, profesore, kakvo je ovo društvo, u takvom društvu da rađam decu? To su vrlo ozbiljni argumenti o kojima treba razmisliti, jer ta budućnost, mislim da sam već dosadan i samom sebi koliko to ponavljam, sedi u školskoj klupi. Ako ti mali ljudi ne vide perspektivu, onda je bitka izgubljena.

(Leonard Cohen - Tower of song)

SVETLANA LUKIĆ:

Da se vratim nakratko na ministarke pravde, sudije Vrhovnog suda, članove i antievropskih i evropskih stranaka koji su sebi isplaćivali milione, tačnije da se vratim na uvredljiv način na koji ih partije brane. Nenad Konstantinović je opravdavao 1,775.000 honorara sekretarice Demokratske stranke rečima "Marija je tokom izbora radila dan i noć, čak je i spavala u Skupštini". Naravno, nije problem Marija, nije problem ni Bojan Krišto - uzgred, šta bi s tim čovekom? - problem su stranke koje su ih poslale u razne institucije, traže bespogovornu poslušnost, a zauzvrat čute o pohlepi svojih partijskih vojnika. Posebna je priča to što smo zbog enormnih honorara članova RIK-a zaboravili suštinske stvari na koje nas je ovih dana podsetila organizacija Transparentnost Srbija. Ključna odgovornost Republičke izborne komisije, kažu oni, je to što nije obavila kontrolu tačnosti i potpunosti izveštaja o finansiranju izborne kampanje. Šteta koja je time naneta je daleko veća od novca koji su sami sebi isplaćivali. Naravno, pitanje je da li su ih njihovi šefovi i pustili da sebi daju para koliko god mogu da ponesu kući baš zato što su čutili o tome kako su se stranke finansirale za vreme predizborne kampanje. Kako god okrenete, političke partije su postale neki ugrušak koji koči protok krvi kroz organizam. Postale su glavna smetnja demokratizaciji Srbije. I najzad, kukamo na parlament - pa tamo sede ljudi koji nemaju slobodan mandat, nego su vojnici svojih partijskih šefova. Ovih dana je, posle posete Beogradu, izvestilac Parlamentarne skupštine Saveta Evrope rekao "demokratija u Srbiji jeste u rukama partijskih šefova". Na pitanje novinara da li mu se čini da se srpski političari osećaju neprijatno zbog njegovog stava, odgovorio je - ma ne, kakvi, čak su se i predsednica parlamenta i jedan ministar složili sa mnom.

Ovih dana su nas podsetili da imamo i Nacionalni prosvetni savet koji su Koštunica i njegova Hristova nevesta Ljiljana Čolić osnovali još pre skoro četiri godine. To što su preosvećeni članovi Saveta uzimali pare koje nisu

zaradili opet nije glavni problem, glavna je šteta što četiri godine ništa nisu uradili. Problem je takođe što se niko u parlamentu do pre neki dan nije setio da ih pita šta bi s našim obrazovanjem. Ako nam je većina poslanika neobrazovana, što oni svoju decu ne vaspitavaju tako da je znanje važna stvar, nego im ostavljaju kuće i imanja, kafiće, fabrike? Kako to da članovi Nacionalnog prosvetnog saveta koje su delegirali, da vas podsetim, Akademija Srbije, univerziteti, sindikati, Srpska pravoslavna crkva, kako to da ni oni ne misle da je bilo važno da Nacionalni prosvetni savet nešto radi? Kako to da se ministri koji ispred svog imena i prezimena imaju dr, mr, profesor, doktor, svih ovih godina nisu pitali kako se to naša deca školuju i za koji svet ih mi to pripremamo? Jedan od mogućih odgovora jeste taj da svi ti akademici i profesori, sindikalci, ministri znaju da svi zajedno stvaramo društvo u kome znanje nije važno, važno je samo da te šef voli, da si mu makar kum ili stari svat, a najbolje poslovni partner. Mi smo takođe napravili propust u emisiji svih ovih godina, obrazovanje nije bila ne samo glavna tema, nego čak ni sporedna. I to ćemo da ispravimo - u današnjoj emisiji tako što smo razgovarali sa Aleksandrom Baucalom, docentom na katedri za psihologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu. Aleksandar je u vreme vlade Zorana Đinđića učestvovao u reformi obrazovanja.

ALEKSANDAR BAUCAL:

Mene nekada to pitanje obrazovanja podseća na problem ostavljanja pušenja. Svako od nas zna da je jako važno da se ne puši, da to ugrožava zdravlje, ali ne tako da je to vidljivo odmah. Posle onog perioda 2001. kada je onako brzo grunula reforma, da se sve menja, nastao je zastoj i obrazovanje liči na voz koji više ne treba nikome, pa je skrajnut na sporedni kolosek i u njega se usele neki ljudi. Oni žive neki svoj život, oko točkova već počinje i trava da raste. Tu se stvara jedan poseban svet koji počinje da funkcioniše na neobičan način. I nije možda ni čudno što su svi u obrazovanju frustrirani. Kad razgovarate sa učenicima često se čuju priče o negativnim primerima, nastavnicima koji ih maltretiraju. Kad razgovarate sa nastavnicima oni su isto frustrirani, s jedne strane imaju osećaj da to što oni rade niko ne ceni, a pogotovo oni koji rade dobro svoj posao uprkos celom tom okruženju, oni ispadaju čudaci. Dakle, mi smo napravili sistem u kome onaj ko dobro radi svoj posao, poštuje decu, trudi se da im pomogne da nešto nauče, da razumeju, da izgrade neke veštine, znanja, ti ljudi nekako štrče.

Verujem da su i oni koji upravljaju obrazovanjem nezadovoljni. Možda nekad iz političkih razloga o tome ne pričaju, ali neki od njih su bili

ALEKSANDAR
BAUCAL

članovi Prosvetnog odbora u Skupštini i u prethodnom mandatu I, recimo, nikada nisu tražili od Prosvetnog saveta da dâ izveštaj o stanju u obrazovanju, što je zakonska obaveza Prosvetnog saveta. Mislim da je ovo prvi put da je Prosvetni savet dao taj izveštaj. Opet, paradoksalno je da ne postoje nikakvi parametri koje Prosvetni savet mora da poštuje kad piše izveštaj o obrazovanju. I sad, svako ko bi hteo da pokrene temu obrazovanja nekako se suoči sa problemom da obrazovanje nije dovoljno seksi. Jedina stvar koja nekad osvesti ljude je podsetiti ih na činjenicu da će dete koje je u septembru 2008. upisalo prvi razred završiti srednju školu 2020. godine, a otići će u penziju 2060. Znači, kada razmišljamo o tome kako da reformišemo obrazovanje treba da razmišljamo o periodu između 2020. i 2060.

Ljudi obično misle da je obrazovanje kao borba za dečije duše - to je rekao Đuro Šušnjić, "ribari ljudskih duša", ko će više dece da na'vata i da im oblikuje sistem vrednosti i neka uverenja. I odjedanput ispadne da je to neka arena u kojoj se samo borimo za te male duše i lupamo recke i razmišljamo o tome koliko smo ih priveli na svoju stranu, a uopšte ne razmišljamo o tome da propuštamo priliku da tu decu opremimo nekim realnim, konkretnim veštinama da se, kada izađu iz škole, ne bi prvo šokirali kad vide kakav je svet. Ako mi njih učimo da igraju fudbal, a oni izađu u društvo u kome se igra košarka, to je ogromna razlika. Ali mi smo srećni zato što smo ih navukli na svoju priču, pa će posle škole glasati za našu stvar. Ali, odjedanput se nama urušava ona osnovna struktura društva. Tu se onda vrtimo u krug, ta deca su prosto frustrirana u životu, ni ekonomija ne može da se razvije onako kako bi trebalo, ljudi koji investiraju kod nas će investirati samo u one sektore koji zahtevaju niže obrazovanu radnu snagu. A ti sektori obično i nemaju neke velike profite, država nema dovoljno para, i tako se zapetljamo u krug. Nije problem da li imamo brze ili spore reforme, nego je problem što mi uopšte nismo krenuli.

A najveći problem u obrazovanju je opšta demotivisanost. Deca su nezainteresovana za obrazovanje, ne vide smisao toga zato što jednostavno vide da u našem društvu nema neke jake korelacije između obrazovanja i uspeha. Nastavnici isto ne vide smisao i onda često verovatno i ne urade onoliko koliko bi mogli. Građani su fokusirani na neke druge teme, i eto, to tako se kotrlja. Prvi neki inicijalni pokret može biti upravo da se ti ljudi pokrenu, da shvate da rade nešto jako važno, da deca shvate da je škola nešto jako važno za njihov život, ali ona to sama ne mogu da vide. Za nas je možda pravo pitanje da otkrijemo kako neki ljudi,

neke škole, neki učenici i dalje, uprkos ovakvom okruženju, uprkos sistemu neverovatno dobro rade svoj posao. Oni su pravi heroji. Kad vidite nastavnika koji je pun entuzijazma, vidite i da su učenici sa njima puna ljudska bića, nisu neki mali zombiji koji kada izađu na veliki odmor imaju dušu i smeju se, a kad uđu u školu samo se ugase i dosađuju.

Sećam se jednog direktora u Kragujevcu, bio je potpuno posvećen školi. On je sa prijateljima napravio mali bazen, laboratoriju za učenje stranog jezika. Čovek koji sam kači klime po školi, a deca ga jure - Mile, Mile, kad će u našu učionicu klima? I tako, vidite tu neku oazu i upitate se kako je moguće da mi kao društvo tim ljudima ne damo neki kredit. Daj te ljude na televiziju, daj nekada da se priča o tim stvarima, da iskoristimo te pozitivne oaze kao seme iz koga će to da se širi, a ne da on ispada budala i bude tretiran identično kao neki drugi direktor koji se ni oko čega ne trudi. Onda se pitaš ko je tu u stvari lud, ovaj direktor entuzijasta je lud, neko od njega traži da skače samo pola metra uvis, a on skače dva metra. Dakle, ispadne onaj direktor koji se ne trudi u skladu sa sistemom, on je profesionalac, a ovog koji radi ono što jeste u skladu sa profesijom direktora mi tretiramo kao entuzijastu.

U stvari se bavimo posledicama nekih pogrešnih odluka i zanosa s početka devedesetih. Mi smo kao društvo krenuli stranputicom, svi smo na razne načine učestvovali u tom životu, ali sad dolaze generacije koje su tada školovane, sad počinju da ulaze u svet odraslih. Ljudi koji su 10 godina živeli u atmosferi rata, straha, osećanja da imaš jako mnogo neprijatelja, da svi oni vrebaju i samo čekaju da ti zabiju nož u leđa, da te pokore, da te izbrišu sa mape naroda. Ti uvek imaš taj problem poverenja, to je jedna tanka nit koju mi nemamo u društvu, svi žive u svojim svetovima, svi se plaše jedni drugih i niko nema poverenja ni u druge ljude ni u institucije, a to je upravo ta nit koja je jako bitan resurs u mnogim društvima. Trebalo bi da ti ljudi koji vode državu kada nešto ne mogu da urade kažu da ne mogu zbog nekog objektivnog, velikog razloga, kao što je ekonomska kriza, trebalo bi da imaš to bazično poverenje i kažeš "pa, da, to jeste glavni razlog". A mi uvek mislimo "ma, mora da se on izvlači". I taj resurs, poverenje, ćemo dugi niz godina morati nanovo da izgrađujemo.

Daću vam jedan primer iz svog života u vezi novih pasoša. Normalno kad sam došao tamo, stao sam u red i odjedanput shvatim da tu u stvari postoje dva reda, tu su ljudi koji su zakazali i ljudi koji nisu zakazali. Odem kod šefice te službe, proaktivni građanin, i pitam kako mogu da zakažem neki termin da predam dokumenta. Ona kaže "pa, znate, više nema zakazivanja". Pitam onda da li može da mi kaže do kog dana imaju

zakazane građane, da bih ja onda došao sledećeg dana ili nekog dana posle tog datuma, i ona mi da neki datum. Dođem posle tog datuma i ispostavi se da tu ima nekih ljudi koji su i dalje zakazani. Okay, nije meni bilo teško, sve sam ja to sačekao, recimo, pet sati prvog dana, onda još neka dva sata drugog dana kad dođeš da podigneš dokumenta. Čuo sam vest da je podeljeno oko 250.000 pasoša. Hajde sad to da pomožimo sa pet sati plus još dva sata, to je bezmalo jedan radni dan. Znači, mi smo kao društvo potrošili 250.000 radnih dana na izdavanje pasoša zato što neko nije seo i obavio svoj posao.

Mi kao društvo nikad nismo imali demokratiju u istoriji, prema tome, sad opet moramo da napravimo ogroman skok. Proces koji su druge države prošle pre 100 ili 200 godina mi smo tek započeli. Možda ne treba ni očekivati da će za osam godina odjedanput da nastane pristojna moderna država, jer i kad sve dobro uradite treba vam još 200 godina da se sve to zapati. E, mi izgleda krckamo tih 200 godina, ali naravno, mene to nekako ne teši, jer ja ne razmišljam o 200 godina, nego razmišljam o tome da sa svojom porodicom živim ovde i da bih voleo više od onoga što nam država daje. I mislim da to što bismo mi želeli spada samo u domen pristojne države. Oko ideologije ne moramo da se složimo, zato postoje izbori, zato postoje procedure i pravila, ali makar na onom elementarnom operativnom nivou da ti vidiš da je ta država zaista država građana i da je ona ono što svi vole da kažu - servis.

SVETLANA LUKIĆ:

Vraćam se na jednu tvoju konstataciju, da treba vremena i vremena. To je u redu, mislim da većina ljudi to ipak shvata, ali je problem, kao što si rekao, što ni u obrazovanju ni u nekim drugim segmentima života nije posađeno dobro seme.

ALEKSANDAR BAUCAL:

Kao razvojni psiholog ja učim studente da se sve prati kroz vreme, kako se dečije duše transformišu sa vremenom. Ali uz to uvek ide jedna opomena - vreme samo po sebi ništa ne menja, vreme je samo objektivizovani parametar da opišemo neke transformacije, koje se nisu desile zato što je proteklo vreme. Znači, nije reč o 200 godina, da iskoristim tu metaforu koju su nam dali Englezi, koje prosto teku, nego je to 200 godina od trenutka kada ozbiljno završimo rekonstrukciju društva, koju smo tek možda započeli u nekim sektorima. Oni kažu: kad sve uradite kako treba, treba vam još par generacija da se to nekako usadi u ljudske duše, u ljudski um, da ljudi počnu u svom psihološkom svetu da žive sa tim

pretpostavkama. Znači, sa pretpostavkom da je država servis. Kad bih rekao recimo, eto, mi hoćemo pristojno demokratsko društvo, verujem da bi se opet pojavio neki značajan društveni glas koji bi se upitao da li je baš demokratija najbolja. Kod nas se stalno otvaraju ta bazična pitanja, otprilike, da citiram Grumfa iz Alana Forda, da li je baš bolje biti zdrav nego bolestan. Sad ćemo mi da vidimo rupu u demokratskom sistemu umesto da uradimo svoj domaći zadatak, da napravimo prvo lepo demokratsko društvo koje funkcioniše, koje je pristojno, koje zaista služi građanima. E, pa kada mi to prvo napravimo, e, hajde onda da podvučemo crtu i onda da se pitamo gde je to unapredilo naš život, a gde su možda mane demokratskog društva. A ne ovako, mi stalno stojimo izvan bazena i pitamo se da li je baš najbolja ta voda, a da li možda na svetu ima neki drugi bazen u kome bi bilo bolje da se okupamo, ili ako baš nema nigde na svetu, da li će možda negde u budućnosti, za hiljadu godina ipak biti jedan bolji bazen, pa da ja ne skočim u ovaj, nego da sačekam taj za hiljadu godina.

Mi smo kao kuća bez temelja, hoćemo da gradimo kuću, a nećemo da se odlučimo o tome kakav je temelj. Tu moramo da donesemo neke odluke, na ta pitanja postoje odgovori koji nisu proizvoljni odgovori nekih ljudi, pa da kažeš da li veruješ ili ne veruješ. Ne, nego su empirijski provereni. A mi stalno krećemo možda na Maldive, pa malo spakujemo odeću za Maldive, a onda kažemo "a, ne, možda je suviše toplo na Maldivima, možda bismo mogli u Finsku", pa uzmemo da se pakujemo za Finsku. Ali u Finskoj može da bude hladno, šta ako bude kiša? I onda izmislimo neku treću destinaciju, i onda ti se opet zavrti u glavi.

SVETLANA LUKIĆ:

A nigde nisi mrdnuo.

ALEKSANDAR BAUCAL: *A nigde nisi mrdnuo.*

Da li ovaj sistem obrazovanja dovoljno oprema našu decu? Da li mi našoj deci ovakvim obrazovanjem dajemo dobru odskočnu dasku da budu uspešna u Evropskoj uniji? U ovom trenutku, možda na sreću, naši mladi još žive u nekom zaštićenom društvu, nismo deo tih većih integracija, pa tu ima i nekih prednosti. Možemo da zaštitimo sve mlade, da organizujemo svoju privredu tako da ona zapošljava pre svega ljude koji imaju veštine koje daje naše obrazovanje. Međutim, to je igra koju ne možemo da dobijemo na duge staze, jer već sad znamo da to dete nećemo dovoljno dobro opremiti kad izađe iz obrazovanja. Evropska unija nema neke prevelike standarde u domenu obrazovanja, jer se polazi od

pretpostavke da je to neka vrsta individualnog ili državnog interesa i da svaka država treba da organizuje obrazovanje spram nekih svojih potreba i interesa, perspektiva. Tu nema nekih velikih standarda, a mi se, opet, onim što od nas Evropa ne traži ni ne bavimo. To je kao fudbalski klub koji ne brine o svom podmlatku, možda ima sada fenomenalan tim, ali već za pet godina - gotovo je, nema više ko da zameni te igrače. I eto, možda se u domenu obrazovanja najbolje vidi šta je to što mi radimo kada ne moramo, kad nas niko ne tera. Znači, sad je pitanje da li će naša deca u Evropsku uniju da uđu jugom ili, na primer, golfom. Eto, to možete tako da gledate - ako uđe jugom, on će moći mnogo manje kilometara da prelazi, biće nekonkurentan, drugi će ga prešišati, uzeće mu posao. Da ima golfa bio bi u mnogo boljoj poziciji. dakle, to se dešava u ovom trenutku - bukvalno svakog dana kada roditelj pošalje svoje dete u školu, obrazovni sistem je donekle umanjio detetove šanse u budućnosti. I to je jako tužno.

U porodici ljudi zaista brinu o svojoj deci i verujem da veliki broj nastavnika u suštini voli svoje učenike, ali čim se odvojimo i počnemo da kao građani razmišljamo o tome šta mi kao društvo možemo da uradimo za svu ovu decu, nastane prelom. Imam nekad utisak da mi kao pojedinci sebe uopšte ne tretiramo kao pripadnike jedne zajednice društva, nego zajednica dopire do tog porodičnog i prijateljskog kruga, a izvan toga je neprijateljska teritorija. To su druge male porodične zajednice sa kojima smo mi u konkurenciji. Otprilike kao neka, psihološki gledano, mala raštrkana feudalna zajednica gde svako gleda kako da ćapi što više od zajedničkog, državnog, pa ako moji dođu na čelo države onda mi treba da iskoristimo to vreme da što više namaknemo za ovu našu zajednicu, jer verujemo da će oni drugi ako dođu na čelo isto tako da namaknu svojim. I mi kao da smo potpuno nesvesni te činjenice da smo mi zbog toga što živimo u istoj državi i plaćamo porez, na istom brodu, i da se sve što se desi na tom brodu, na tom Titaniku, dešava nama, ne može da potone jedna polovina, a da se druga spasi. Iz tog razloga postoji neki interes koji je zajednički. A mi to kao da propuštamo da vidimo, iako volimo da mislimo o sebi kao o jednom kolektivističkom društvu. Kad slušamo ovu našu nacionalističku ideologiju ispadne da je svakom građaninu Srbije najvažnija Srbija kao apstraktni pojam. Ali ti vidiš da to u realnosti uopšte nije tako, da nama - to je opet paradoksalno - treba viši osećaj za pripadanje toj zajednici. Što neko reče, mi smo kao pijani od nacionalizma, mi ne smemo više da probamo ni kap alkohola, a s druge strane, kažeš - stani, ali mi smo u stvari nedovoljno građani Srbije, u nekom normalnom smislu u kome je, na primer, svaki građanin Francuske svestan da je ipak na brodu koji se zove Francuska. Može on da

se razlikuje od svih drugih ne znam koliko, ali ne sme da buši taj brod. I ako ga buši, on seče granu na kojoj sedi.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Aleksandar Bauca, a za nekoliko minuta trebalo bi da bude nastavljena sednica parlamenta. Kao što znate, prekinuta je zbog jučerašnjeg incidenta, dvojica radikala su se potukla, razbila su jedan drugome nos, ali je naravno tema dana onaj opskurni lik, bivši ministar Velimir Ilić koji je rekao, ako niste čuli, da je sramota što ministar Rasim Ljajić poziva na proslavu državnosti Srbije. Poslanica Demokratske stranke Nada Kolundžija označila je te reči kao govor mržnje. Danas je Velimir Ilić pokušao da se izvuče i rekao je da nije mislio da Ljajić to ne treba da radi jer je musliman, već da umesto ministra pozivnice treba da upute predsednik države ili premijer. Naravno da ima budala, da ima rasista i šovinista svuda na svetu, međutim, pitanje je kako se na to reaguje. A kako se na to reaguje, samo da vas podsetim: kada je jedan pripadnik Demokratske stranke Srbije vređao Rusinke u parlamentu Vojvodine, ništa se nije dogodilo. Ništa se nije dogodilo kada su radikali na nacionalnoj osnovi vređali Ivanu Dulić-Marković, kada su vređali Rome. Naravno da to jeste govor mržnje, međutim, od vlasti, demokratskih vlasti se ne očekuje samo da imenuju stvari, da kažu za Peconijevog izaslanika u parlamentu da se bavi lobiranjem, nego da nešto preduzmu, jer izgleda da će sve te spodobne nastaviti da štiti ili poslanički imunitet ili kastinska solidarnost. Naravno da Srpskoj pravoslavnoj crkvi ne pada na pamet da ovom čoveku, ovoj osobi, Velimiru Iliću, oduzme makar jedno od onih ordenja koje su mu dali, recimo orden Svetog Save. Ne, Srpska pravoslavna crkva ima druga posla, da spreči po svaku cenu donošenje Statuta Vojvodine. U ponedeljak smo bili u Novom Sadu, tamo smo promovisali naš godišnji almanah Peščanik.net, odnosno izbor tekstova sa našeg sajta. Naš gost bio je i Laslo Vegel, a jedna od tema bio je i Statut Vojvodine.

VÉGEL LÁSZLÓ:

Ja bih po kazni ili po nagradi ovu političku elitu iz Beograda poslao u Švajcarsku, da tamo žive šest meseci i da nešto nauče. Ali samo u društvu kardiologa. Zašto? Zamislite oni odu tamo pa čitaju kako jedan kanton donese zakon da se takmiči sa drugim kantonom. U jednom kantonu praznici su ovi dani, u drugom kantonu oni dani. I još imaju i posebne poreske zakone. Niko ne zna ko je savezni predsednik, ali svi znaju ko je predsednik kantona. Zamislite tu elitu koja sad govori protiv autonomije Vojvodine, oni bi do uveče bili na granici infarkta. Zašto? Uplašili bi se da

će se Švajcarska raspasti, da će biti secesije, to kao kuga ide. Tamo su kardiolozi, humanisti, pa bi ih spasili. Ali onda ujutru dolazi druga velika opasnost. Oni čitaju novine - gle, gle, zakoni su različiti, kantoni se međusobno takmiče i Švajcarska se nije raspala. To je ta druga opasnost da dobiju infarkt. Dobro je da su kardiolozi tamo, pomogli bi im, spasili ih, i to nekoliko puta.

Pa da se vrate ovamo. Onda bi nagovarali Vojvođane da stvore autonomiju. A da bude još lakše i za ministra inostranih poslova, Švajcarska nije u EU, pa ne znači za nas neku opasnost. Ovih dana sam isto u vezi autonomije razgovarao sa jednim čovekom koji se bavi ekologijom i promenom klimatskih uslova. I po nekoj teoriji, kad dolazi toplota, onda u Vojvodini neće biti velika vrućina nego u Beogradu, jer je ovde Fruška Gora. I u Novom Sadu će pre procvetati drveće narandži i limuna. E, ali to će biti problem, moraće da se zaseda mudri DSS, mudri DS, pa i ostali, i Sveti sinod i svi - šta je to u Vojvodini, kakva opasnost? Tamo već cvetaju limunovi i narandže, a kod nas ne, šta je to ako nije secesija?

A sad nešto drugo, u vezi Dačića. Dačić je, što je logično, odmah posle Svetog sinoda rekao da je protiv autonomije i ovog Statuta, on je za autonomiju ali protiv Statuta, dosta je mutno. Mislim da to nije rekao zbog toga što se plaši pakla, nego je hteo da pošalje poruku Borisu Tadiću. Jer, šta je rekao Dačić? Da su oni kao socijalisti, i on lično, protiv države u državi - to je citat Slobodana Miloševića. Poslao je poruku predsedniku Republike - nismo mi baš isti, vi govorite da smo se mi promenili, ali ne, mi citiramo Slobodana Miloševića u najvažnijim stvarima. Vidite, prvo akcize, sad Statut Vojvodine i biće još toga, kako vreme prolazi socijalisti će se sve više distancirati od Demokratske stranke i malo ih ponižavati. Ja sam glasao za Borisa Tadića i meni je žao da jednog čoveka ministar unutrašnjih poslova tako javno ponižava, to nije ipak u redu, jer predsednik Republike treba da bude jedan moralni autoritet društvu. Ne da ima vlast i ove savetnike, nego da bude moralni autoritet. Mi kad ga čujemo da kažemo - evo, taj čovek govori ozbiljno, iako se ne slažem uvek s njim, ali ima jedan veliki moralni autoritet. I sada, Ivica Dačić ruši taj moralni autoritet predsednika. Kako će se to završiti to ćemo videti, ali se bojim da je taj duh miloševićizma veoma jak i da može da pobeđi i Demokratsku stranku.

Mi nismo imali pravu tranzicionu elitu od 1990. godine i to se oseća, evo, posle skoro 20 godina. U drugim istočnoevropskim zemljama toga je bilo. Zašto? Naravno, možda je ta soft-diktatura, ili titoizam, bila takva da je umela apsorbirati opoziciju. I zaista, nije osamdesetih godina bilo

prostora da se razvije jedna evropska opozicija, zato što imali smo politički sistem koji je znao apsorbirati svaku kritiku. I kad je pao Berlinski zid ovde jedva da je bilo nekih segmenata opozicionog delovanja, ili nekog koncept liberalne demokratije. I onda su došle partije koje su lutale... Milošević se branio u Hagu i to superiorno, "nisam ja bio nacionalista nego moja opozicija", i to niko nije mogao da demantuje.

Posle 2000. se naveliko pričalo, i sad vredi ponovo pričati, o preletačima. Nekada su, znate, cele porodice birale jednu partiju, to je bio deo porodične tradicije. Kod nas glava porodice za svog života menja četiri-pet partija i to se smatra dosta normalnim ovde. Kod nas može partijski lider danas da kaže ovo, a sutra može da kaže suprotno, i to niko ni ne primećuje, jer ako smo svi preletači zašto da ne bude i lider preletač?

A povodom Evropske unije - Beketovu dramu Čekajući Godoa znaju i političari jer je obavezna lektira. E, sada, oni su napravili jedan ogroman teatar u ovoj zemlji, da mi svi ovde čekamo Godoa, samo što smo ga nazvali EU. I sve je u redu dok Godo ne dolazi, nema problema, mi čekamo i pričamo. Ali šta ako jednom stigne, šta ako jednom kaže "tu sam, evo, dođite, ali morate se ponašati isto kao ovi drugi"? Tu je Godo, uđite u tu kapiju. Mislim da bi onda pala vlada. To bi bio najveći šok koji naša politička elita može da doživi, da Brisel kaže: izvolite. Ne bi ušli. I Franc Kafka ima jednu sjajnu priču - jedan čovek hoće da prođe kroz jedna vrata da uđe u drugu prostoriju. Tamo stoji čuvar i čovek ne sme da uđe. Prođu godine, osedi se, i onaj čovek koji ne sme da uđe drhtećim glasom pita "kad ja mogu da pređem prag?". A čuvar kaže "pa, gospodine, ta kapija je za vas bila stvorena, zašto niste ušli?" E, i nas će jednom pitati - imali smo kapiju, bila je stvorena samo za nas, zašto nismo ušli?

SVETLANA LUKIĆ:
Bio je ovo Peščanik.

VÉGEL
LÁSZLÓ

NAŠ MILADIN

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO, *iz YUCOMA*

MIŠA BRKIĆ, *novinar,*

ŽARKO KORAĆ, *iz SDU,*

NIKOLA TUCIĆ, *profesor evolucije*

SVETLANA LUKIĆ:

Svašta se dogodilo u ovih nekoliko dana u ovom našem večitom, umirujućem i zavejanom ćorsokaku. Bila je godišnjica proglašenja Kosova nezavisnom državom. To je bila prilika da naši političari prigodno ponove mantru da nikada, ni u ludilu, ni u snu ni na javi, nećemo priznati Kosovo kao samostalnu državu. Ovi dani su bili posebno veseli za Vuka Jeremića koji je u tzv. borbi za Kosovo stekao identitet, karijeru, apartmane, tompute, besplatne posete Njujorku i njegovim skupim restoranima. U isto vreme njegova izraelska koleginica Cipi Livni, čija je stranka osvojila većinu na poslednjim izborima, rekla je svojim sunarodnicima - ako želimo mir sa Palestincima, moramo dići ruke od polovine biblijske Svete zemlje. Smogla je hrabrosti da to kaže u momentu kada treba da pregovara sa desničarskim Likudom, tj. Benjaminom Netanjahuom o formiranju nove vlade. Ali lako je Jevrejima da se odreknu Svete zemlje, misli Jeremić Vuk, koga ne zanimaju te biblijske ruševine. Teško je njemu i njegovom nastavniku Tadiću da se odreknu - svako svoje - vrtoglave, ničim izazvane političke karijere.

Svemoćna, ali beznačajna vlast Borisa Tadića svela se na izbegavanje sukoba sa svakim potencijalnim koalicionim partnerom i na besciljno tumaranje.

Nastavnik Tadić je ove nedelje rekao Oliju Renu da ga ne zanimaju brzi i prolazni ciljevi, tj. proces pridruživanja, nego ga zanima konačan cilj, članstvo u EU. Bilo je i do sada mnogo indicija da naš predsednik nije političar velike pameti. Naučio je da pobeđuje na izborima, da prisvoji vlast, ali upravljanje ne znači samo pobedu na izborima, nego i sprovođenje vlasti. Ne znam kako se beše zove onaj Napoleonov diplomata, koji mu je rekao - sve se može učiniti bajonetima sem jednog: ne može se sedeti na njima. Ne može se sedeti na izbornoj pobedi, mora se nešto i raditi.

Neko je predsednika ubedio da Evropa i nije nešto, da je odslužila svoje, a pošto nismo u stanju ni da je uzmemo ni da je ostavimo, najbolje je da se sa njom izmotavamo. Šuška se po srpskom dvoru da evropske vrednosti više ne vrede, da ih je pregazilo vreme, pa hajde da iskoristimo priliku i proživimo razularenje.

Izjavom da nas ne zanimaju prolazni ciljevi, tj. pridruživanje, već zastava u Briselu, predsednik Srbije je pokazao neviđeno, sramotno nerazumevanje tog procesa. Možda od sedenja po kafićima nema vremena da čita, da svrati do Milice Delević i pita je da mu objasni - šta mu to znači proces pridruživanja. Poslužićemo se sportskim metaforama koje naš predsednik voli i razume. On je Oliju Renu rekao da mu je cilj da naš tim zaigra u Ligi

SVETLANA
LUKIĆ

šampiona sa Mančesterom, Realom, Milanom i Ajaksom, i da ga ne zanima da igra bilo kakve kvalifikacije. A Oli Ren mu je na to kazao - evo ti gramofonske ploče Abbe sa numerom Gde je Boris, a u međuvremenu te molim da napraviš teren, zakrpiš mreže, krpenjaču zameniš kožnom loptom, cokule i opanke kopačkama i naučiš svoje igrače da se fudbal igra nogom, a ne pesnicama; pa ćemo videti. I, šta je odlučio naš predsednik? Da se okrene Moskvi i da nas svakim svojim gestom uči kako je najbolje da se vratimo u svoj zavejani ćorsokak, da se izolujemo, izdvojimo iz sveta. Ukratko, on nam daje uputstva za varvarsko ponašanje. Minimalna definicija civilizacije je da je ona svakako volja da se živi u zajednici sa drugima, u našem slučaju sa Evropom, koja je stvorila sistem normi, čiju su delotvornost potvrdili vekovi.

Možda ste čuli vest koja je osvanula juče u Borbi, o našem Miladinu Kovačeviću, koji je prebio jednog američkog studenta i pobjegao ovamo zahvaljujući našoj državi. Ovu vest će na samom početku razgovora komentarisati Biljana Kovačević.

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO:

Ne znam da li je tačna ova informacija koja se pojavila u Borbi, a koja glasi "tajnom odlukom Vlade poreski obveznici plaćaju milion dolara za slobodu Miladina Kovačevića". Ne znam, u stvari, na koji način možeš sa američkim pravosuđem da se dogovoriš o slobodi Miladina Kovačevića. U Borbi kažu da je na sednici vlade doneta odluka da se plati 900.000 dolara odštete Stajnhaueru, to je onaj student koji je bio u komi, i 100.000 dolara kaucije, i da je ta odluka istog trenutka proglašena državnim tajnom. Verovatno tu nešto postoji, međutim, ne znam kakve veze ima plaćanje 900.000 dolara odštete sa celim sudskim postupkom koji se vodi u Americi. Jer, zapravo se stalno pogrešno prenosi informacija kako je korumpirani konzul platio kauciju za Miladina Kovačevića, a zatim mu izdao i putni list da bi pobjegao iz zemlje. I stalno se implicira kako su, eto, konzul i Miladin i njegova majka bili u nekom dilu, da je on tako pobjegao, a sad, kad se već dočepao naše zemlje, Ustav i Zakonik o krivičnom postupku nas sprečavaju da ga izručimo Sjedinjenim američkim državama, gde je suđenje počelo. Priča je eskalirala preko svake mere - otkud može da mu se sudi u Americi, to je nepravedno sudstvo; Indijanci, crnci, bombardovanje Srbije, a i muslimani su pomogli u ovome, bila je provokacija. I cela priča je dobila neku odvratnu političku kono-taciju i završila se, naravno, sa radikalima u Skupštini Srbije.

Ali priča nije ispričana dosledno od početka do kraja i zato se ne vidi dobro da se tu radi ne o nekoj senzaciji žute štampe, tabloida ili kako god da zovemo te letke podzemlja, mafije i tajnih službi, nego je u pitanju jedan dobro organizovan posao same države. Mi stalno govorimo o nekom konzulu koji je maltene radio na svoju ruku, a zaboravlja se da se takve stvari nikada ne rade na svoju ruku - a taman i da jeste na svoju ruku, nemoguće je da država to ne otkrije. Znači, to je bio državni posao, država je kidnapovala i protivzakonito izvela iz zemlje Miladina Kovačevića. Ja to odgovorno tvrdim, to je uradila država, jer konzul je država Srbija. Umesto da se stvar reši, da država prihvati odgovornost i da jednostavno postupi po onome što je prvobitno njena obaveza - garancija da on neće izaći iz zemlje potpisivanjem te kaucije, i da se njemu lepo sudi u Americi za ono što je uradio - počinje neka igra, muljanje o političkim lobi-grupama, te Hilari Klinton, te ko je plaćao njenu kampanju... Baš će ona preko Miladina Kovačevića da gradi svoj politički rejting u Americi! I sad imamo farsu u kojoj Miladin Kovačević već više meseci slobodno boravi u zemlji i uključuje se u košarkaške klubove, jer čovek je nevin dok se ne dokaže njegova krivica. Ponovo se aktiviraju već zloupotrebjavane institucije krivičnog prava i sve vreme se izbegava odgovornost države. I na kraju, počinje suđenje, i čak Slobodan Homen kao državni sekretar izričito izjavljuje na Poligrafu kod Jugoslava Ćosića da se njemu sudi po zamolnici američkog pravosuđa, odnosno da je američko pravosuđe poslalo dokumentaciju da se Miladinu Kovačeviću sudi u Srbiji. Naravno da to suđenje nije bilo po zamolnici američkog pravosuđa, čak je reagovao, mislim, neko iz američke ambasade i rekao da ne znaju da postoji zamolnica. Da li je američko pravosuđe zažmurilo, ne znam, mediji se više nisu bavili time - i sada dobijamo ovu apsurdnu informaciju o 900.000 dolara, i to se poglašava državnim tajnom.

Tu informaciju treba detaljno ispitati zato što ona ne sme da bude državna tajna. Znači, radi se o novcu poreskih obveznika, ona ne može da bude pokrivena ni po jednom kriterijumu, bez obzira na Zakon o klasifikaciji podataka. Ali, s obzirom na način na koji je ovaj ceo postupak oko Miladina Kovačevića vođen u Srbiji, kako je spinovana priča u javnosti i kako je država Srbija izbegavala odgovornost, mene ne bi čudilo da je doneta neka takva odluka vlade i da se pokušava da se slučaj Miladina Kovačevića, koji je izazvao mnogo veću reakciju nego što je ova neodgovorna država očekivala, nekako zataška. Meni je jedino gorko i tužno da se cela država upregne u zaštitu čoveka koji je svojim udarcem doveo nekoga da bude u komi nekoliko meseci, zato što je krivično delo izvršio u Americi. Država brani čast Srbije preko jednog najobičnijeg kriminalnog akta. Pa, dokle

smo mi to došli? U čemu je politički interes Srbije da brani tog čoveka? Ne, nikad mi to neće biti jasno. Znači, pomognu mu da pobjegne i onda kažu - e, mi moramo da štitimo naše državljane. I na kraju, naravno, dečko odlazi legitimno kod onih koji ga najviše štite, kod radikala. Ali nisu radikali problem, oni su opozicija i koristiće sve živo, problem je država Srbija, problem je Ministarstvo spoljnih poslova, problem je spremnost Srbije da ni za jednu stvar ne odgovara, od Srebrenice do Miladina Kovačevića.

Fila je bio branilac Radeta Markovića, njegova odbrana je u medijima išla na varijantu kako sud zapravo vodi jedan politički proces i da je Rade Marković nevino osuđen. Jeste njegovo pravo kao advokata da govori da je njegov klijent nevino osuđen, to svi rade i to je logično. Međutim, postavlja se pitanje kako i zašto je baš Fila istovremeno savetnik ministra policije. Mislim, postavlja se ono staro pitanje: zašto je Ivica Dačić - afera "kofer" i ostalo - ministar unutrašnjih poslova, ministar policije? Ali, to je pitanje upućeno Tadiću, a pošto smo rešili da ovog puta nećemo dirati Tadića. Ili možda ipak hoćemo? Zašto je Dačić baš ministar policije i, još mnogo važnije, zašto je Toma Fila savetnik ministru policije? Ne mislim ja da on treba da bude kažnjen zato što je bio branilac Radeta Markovića, nego su svi njegovi nastupi i sve izjave u medijima bili protiv reformskog kursa bilo koje vlade. Znači, sve vreme je zastupao optuženike u Hagu, veoma dosledno se borio protiv Haškog tribunala, govorio je o haškoj nepravdi, haškom kazamatu. Bio je na listi Arkanove stranke, bio je povezan sa Arkanom. Znači, ako njima odgovara čovek koji je do kraja branio Radeta Markovića, što je možda njegov profesionalni uspeh - nije ga odbranio do kraja, ali Marković nije dobio maksimálnu kaznu zatvora - ali ga je branio kao ličnost, branio je i njegovu poziciju i politiku koju je vodio sa Miloševićem. I on je sada savetnik ministra unutrašnjih poslova. Pa naravno da se radi o konfliktu interesa, evo, ja prva ne bih Tomi Fili prijavila nešto što zbog toga što je direktno zainteresovan da u slučaju Radeta Markovića, kao advokat koji ga brani, neke stvari prikaže drukčijim nego što su bile. Dakle, ne da je konflikt interesa, nego je to Srbija, eto, to je Srbija.

Otkad se o Legiji priča, priča se i da će on jednostavno jednog dana išetati iz Centralnog zatvora. I sad se pojavila ta priča o plastičnom pištolju. To može svakako da se protumači; ljudi mogu da se smeju - ej, pronađen plastični pištolj, pa nemojte da pravite sprdnju oko toga! Ali mogu da pomisle i da taj pištolj i nije bio plastičan, nego pravi. Čak i da jeste plastičan, šta će Legiji plastični pištolj u zatvoru? Da tamo straši stražare i zatvorenike ili da se prska vodom, ako je pištolj na vodu? To je užasno

smešno. Ali, očigledno se tu radilo o ozbiljnoj stvari, o nekom ozbiljnom spremanju bekstva; pojavljuje se u priči neki kombi i VMA, on je išao da se leči... Ali, svejedno, vratimo se na sam početak.

Onaj ko unese plastični pištolj u zatvor, može da unese i pravi. Pogledaj mere bezbednosti na svakom aerodromu, čak i na našem - pa, ne smeš karmin da nosiš, a da nije spakovan u nekoj posebnoj vrećici, 100 ml tečnosti... A u Centralni zatvor neko unese plastični pištolj. Kroz odžak, kako, ko mu to daje, zašto? Ta je priča nezavršena, cela priča oko Legije je nezavršena. I ta priča mora da se oživi - šta je Legija radio u noći kad se predao, šta su radili Rade Bulatović, Tijanić i ekipa RTS-a, šta je radio Jočić tamo? Šta se zaista dešavalo, koliku podršku Legija još uvek ima i kome je u interesu da Legija pobjegne iz zatvora? Svi mi očekujemo da će on da pobjegne iz zatvora, nas to uopšte ne iznenađuje, mi samo gledamo kako će to da se izvede. Ako jednog dana on pobjegne iz zatvora i to se opet pokrije, kao što se pokrila i njegova predaja, kao što se pokrilo i pismo - zna majka, zna porodica ko je ubio... Pričom o plastičnom pištolju nama se servira kako je to sve neozbiljno, da zapravo ne treba uopšte da nas uzbuđuje. Kako da nas ne uzbuđuje? Jedno kolektivno zaboravljanje je zaista uspešno izvedeno, reč je o događaju koji se zove ubistvo Zorana Đinđića. Ono je zaboravljeno po sličnom mehanizmu kao što postaje dosadno da se priča o ratnim zločinima, o Vukovaru, Dubrovniku, Srebrenici, Sarajevu. Užasno je to što se dogodilo, to se sve iznandalo. Znam veliki broj ljudi koji su bili veoma aktivni u antiratnom i antinacionalističkom pokretu, i dezertere, i ljude koji stvarno nisu hteli da uzmu učešće u tom ratu - i oni su siti, neće više da se bave time.

O takozvanom ekscesu Velje Ilića ja sam saznala iz novina, nisam bila ovde u tom trenutku. I bilo mi je vrlo zanimljivo da je dnevni list Danas na najpravilniji način prezentovao suštinu govora mržnje, to dosad nisam videla u našim medijima. U komentaru Danasa, mislim da je to bilo 16. februara, jasno se kaže kako to nije nikakva privatna stvar ni Velje Ilića ni Rasima Ljajića. Odlazak Rasima Ljajića kod Velje Ilića u bolnicu - kojem je, pretpostavljam, pozlilo i zato što se spominjalo da će i tužilac da reaguje - može da bude nekakav Ljajićev ljudski gest, "evo, Veljo, ja ti praštam", ali on nikakve veze nema sa govorom mržnje koji je poslat građanima ove države. Rasim Ljajić ima pravo da poseti Velju Ilića i da mu poželi brzo ozdravljenje, ali nema pravo da ga amnestira za govor mržnje koji nije upućen Ljajiću, nego celom bošnjačkom narodu, "Turcima", protiv kojih se Karađorđe borio i sad se prevrće u grobu, jer mu "Turčin" šalje pozivnicu za Dan državnosti. To me je podsetilo na onu babu iz grčkog filma Moja mrsna

pravoslavna svadba, koja samo pita gde su Turci i vitla nožem po kući. Znači, Velju Ilića je očigledno iskreno pogodilo to što čovek koji se zove Rasim potpisuje pozivnicu za taj nacionalni praznik, jer on još ratuje protiv Turaka. Znam da je Ljajiću verovatno rečeno - idi sad ti, Rasime, nemoj baš tužilac da se meša, ipak je to Velja Ilić, pa Demokratska stranka Srbije, bivši partner u vladi, nemoj, dosta nam je tih problema. Međutim, ja mislim da mi i dalje treba da insistiramo da se pokrene krivični postupak protiv Ilića, pa makar Rasim posvedočio i da ceo bošnjački narod nije uvređen. To mora da dođe na sud.

Smejali smo se Borisu Tadiću, te Forest Gamp, te Ken, te maneken. Ali on je prigrabio svu vlast i koncentrisao je, a niko se još nije pozabavio tim pitanjem. Jasno mi je da su oni zaista odustali od Evropske unije. Juče sam čula, mislim da je bilo kod Sarape, da je Srđa Popović rekao Vukadinoviću da je u pravu, da Tadić zapravo nije izneverio svoje obećanje. Možda je to tako, mada se meni čini da je u poslednjoj nedelji kampanje, bez obzira da li je on to rekao ili ne, Tadić prepoznat kao čovek koji će se zalagati za ulazak u Evropsku uniju. Međutim, onog trenutka kad je dobio vlast, kad je pokušao da postavi Vuka Jeremića za predsednika Vlade i kad je ovaj posle krenuo u osvajanje međunarodnog prostora svojom borbom za spasavanje Srbije, Kosova i Metohije, tad se odjednom stvarno odustalo od toga. Evropska unija je prestala da nas zanima, usledilo je trčanje u Rusiju, potpisivanje ugovora oko NIS-a... Ide predsednik države da zaključi ugovor, da nas stavi u kolonijalni položaj prema Rusiji, a posle bukvalno nekoliko dana - ironija na koju ama baš niko ne reaguje - mi ne dobijamo gas od Rusije, i mi odmah odgovornost prebacujemo na Ukrajinu, naravno, Ukrajina je kriva. I onda Boris Tadić, kao neki miljenik Evrope, dobije gas od Nemačke, od Mađarske, i još pokaže svoju velikodušnost prema susedima, pa prosledi gas i u Bosnu.

Mislim da oni imaju konsenzus da mi izigravamo neku neutralnu, nesvrstanu zemlju, malo bližu Rusiji, ipak su to naša pravoslavna braća. Vlast zezucka Evropsku uniju. Kad pogledaš članke u novinama nećeš naći ni jedan-jedini pravi analitički članak o Evropskoj uniji, uvek joj se ispostavljaju nekakvi računi, te se ogrešila o nas ovde, te se ogrešila o nas tamo, te uslovi kakvi su postavljeni nama nisu postavljeni nikom drugom. Srbija, dakle, uopšte ne pokazuje želju niti želi da uđe u Evropsku uniju, a to naročito ne žele pravi vlasnici Srbije, Mišković i ostali. Oni zaista ne žele u Evropsku uniju. I Srbija ima jedan veoma ozbiljan problem - deklariše se kao zemlja koja se zalaže za EU, ništa ne čini da uđe u EU, skuplja dokaze

protiv EU, a EU joj stalno čini ustupke. Nedostaje zaista da EU padne na kolena moleći Srbiju da prihvati članstvo u EU.

Sonja Biserko je pokrenula jednu inicijativu, zaključila je da Srbija ne želi u EU i da je glupo uslovljavati je kad ona to ne želi, nego da treba da se pronađe novi modalitet saradnje sa Srbijom, da se ne kontaktira samo sa političkom elitom, nego i sa drugima, sa malim i srednjim privrednicima, na primer. Onog trenutka kad je Srbija primljena - dok nije odustala od toga - u Partnerstvo za mir, počela je da se reformiše vojska. Jedini okvir u kojem Srbija može da se reformiše jeste taj okvir EU, tako da bi Evropska unija zapravo bila kazna za našu političku elitu. I zato treba da se pronađu nove mogućnosti da Srbija ne odustane od EU, jer to ne samo što blokira modernizaciju i demokratizaciju Srbije, nego blokira i ulazak Bosne i ostalih država u regionu. Znači, ona blokira ceo taj proces.

Ovo što se sa Vojskom dešavalo, sa Ponošem, i što nije razjašnjeno do kraja, pokazuje da Srbija odustaje čak i od Partnerstva za mir. Tako da sam ja pristalica varijante da Srbija bude kažnjena tako što će biti primljena u Evropsku uniju - to će nas upristojiti. Jer ono što je kod nas evropska opcija Borisa Tadića, to je, u stvari, Dobrica Ćosić. Politika Demokratske stranke je politika Dobrice Ćosića. Seti se kakav je bio rat u Jugoslaviji, ko je pokrenuo pitanje ugroženih nacionalnih srpskih interesa, koju ulogu je odigrao upravo krug oko Dobrice Ćosića. Nažalost, spadam u one koji su se ipak nadali da će Boris Tadić uspeti da iskorači iz svega toga, zato što on, hajde da kažem, ume pristojno da komunicira s ljudima, bez brutalnosti, ali kad vidiš sadržinu njegovih poruka, onda sagledaš i svu njihovu grotesknost. On, na primer, čestita Draganu Nikoliću i Mileni Dravić što su uzeli i crnogorsko državljanstvo, i kaže - poznat je moj stav da ja ne priznajem crnogorsku naciju, mi smo isti narod... Znači, on ne priznaje Crnu Goru i zato čestita Mileni i Draganu, oni su po njemu ukinuli barijeru između Crnogoraca i Srba, jer on ne priznaje Crnogorce. Kad pročitáš tu poruku, vidiš da se ona ne razlikuje od one radikalske, samo što je radikalska poruka brutalna. I meni se čini da se pitanje nacionalnih interesa u Srbiji deli tako što jedni zamišljaju da su partizani dok drugi zamišljaju da su četnici, ali se njihove poruke u suštini razlikuju samo po količini brutalnosti i nivou primitivizma.

(Diana Krall, Willie Nelson & Elvis Costello - Crazy)

SVETLANA LUKIĆ:

Naš sledeći sagovornik je Miša Brkić, ekonomski novinar Politike. Njegov list je pre tri dana na naslovnoj strani objavio jednu zanimljivu vest, da je Gaspromnjeft, kada je postao vlasnik 51% naše Naftne industrije, rekao da

neće više tolerisati stare navike domaćih kupaca da od Naftne industrije Srbije robu preuzimaju na veresiju, bez garancije da će na vreme platiti a uz nadu da će im država pre ili kasnije otpisati potraživanja. Rusi neće da otpišu dugove, a izgleda da im razne firme kao što su Vojska, Policija, JAT, Petrohemija i ostali duguju 25 milijardi dinara. Svako će morati da se snađe da plati dug Gaspromnjeftu, a izgleda da oni imaju ideju da će dugove, ako recimo Vojska nema para, moći da kompenzuje nekretninama. Slušate Mišu Brkića.

MIŠA BRKIĆ:

Naši političari i dalje nesmanjenom žestinom šire optimizam, neće taj krizni cunami stići kod nas u tako jakom talasu kao što se očekuje, izduvaće se negde u Zapadnoj Evropi, u Evropskoj uniji. Najozbiljnije upozorenje stiže iz Narodne banke - na jednom okruglom stolu posvećenom februarskim podacima o inflaciji u ovoj godini govorilo se o razgorevanju inflacije. Upozorenje je da će rast cene struje u aprilu još više podići inflaciju. Opasan je, recimo, podatak da rastu cene pod kontrolom države, cene infrastrukturnih usluga. Ako se to nastavi, onda nam se ne piše dobro. Mene plaši ova i dalje prilično vesela atmosfera u političkim krugovima - o Skupštini i da ne govorim, tek oni nemaju pojma o čemu se radi. Naša Skupština je kao Vesele žene vindzorske, prave bal vampira, a kuća gori. Hoću da kažem, i izvršna vlast, i predsednik države nas s previše takta brani od istine. Predsednik opštine Vladičin Han je rekao da nama kriza više ništa ne može, jer smo mi i pre nje skroz propali.

Tu negde je vododelnica onoga što mi treba da priznamo - da je model tranzicije koji je Srbija imala ili nije imala do početka krize bio loš. Mi bismo u svakom slučaju upali u krizu zato što smo stali sa reformama i tranzicijom. Svetska kriza je to samo podstakla i dovela do ozbiljnih razmera. E, sad, odgovor na krizu bi bio ne da Srbija nastavi tranziciju i ekonomske reforme, nego da ih ubrza. Reforma javne uprave, privatizacija javnih preduzeća - a mi danas imamo proces reetimizacije, dakle, vraćanja države na ekonomski teren pod izgovorom spasavanja zemlje i privrede od krize. Imamo jedan model, Zastavu, u kojoj je država napravila posao sa Fiatom. Drugi model je Bor, gde će država da uloži 130 miliona evra, para poreskih obveznika, da bi napravila topionicu. Pri tom nemamo odgovor na pitanje zašto to nije dala onom Austrijancu Mirku Kovaču, kompaniji Atec, da on to radi privatnim kapitalom, pa ako propadne, propao je njegov kapital. Dalje, izbacili smo neki srpsko-litvanski konzorcijum iz Azotare u Pančevu, bila loša privatizacija. Okej, izbacili smo ih, ali sad država ulazi u tu priču, ona može da spase Azotaru zato što je to strateško preduzeće,

proizvodi veštačko đubrivo. Ma, mislim, šta znači strateško preduzeće? Ako je strateško, što smo ga uopšte prodavali? Sve je sad strateško, i JAT i EPS...

Znači, pod firmom brige države za građane i državu ponovo eskalira paternalizam države, odnosno etatizam u ekonomiji. Vraća se na velika vrata, uz uvek iste argumente - da je Nemačka prvi put posle Drugog svetskog rata donela odluku da država može da nacionalizuje propale banke, ili da, eto, Barak Obama ulazi u automobilsku industriju Amerike, General Motors i Chrysler. Da, ali to su bile tržišne ekonomije, dok Srbija nikad nije do kraja Zastavu izvela na tržište da bi sad rekla "propala je, sad je u krizi, pa hajde da vidimo kako da je spasemo." Imamo zahtev sindikata iz Kragujevca da država isplaćuje plate onako kako se obavezala, bez obzira da li ima ko da kupi naš auto, bez obzira da li će da dođe Fiat i da uloži pare. To postaje trend, svi kažu - ma, lepo je to da se mi privatizujemo, ali tek što je lepo da budemo državno preduzeće! Mene plaši mogućnost da izađemo iz krize kao državna ekonomija.

U Austriji se otvaraju prodavnice za siromašne. Za mene je to socijalno odgovorna država. Socijalno odgovorna država je ona koja ima socijalnu kartu. Hrvatska je napravila prošlog leta socijalne karte, ima tamo dosta sirotinje, država im subvencionise cenu struje. Ne bih imao ništa protiv da Srbija ima sličan sistem i da ima i prodavnice za siromašne. Oni uđu sa socijalnom kartom i dobiju jevtiniji hleb, mleko i ostalo, a država prodavcu iz budžeta refundira ostatak novca. Ovako, bogatiji građani Srbije, recimo Zoran Drakulić, plaćaju istu cenu struje kao i onaj što živi u kontejneru ili u nekoj stračari. Pa, to nije socijalno odgovorna država. Mislim da punu cenu struje, hleba, mleka, mesa, treba da plaćaju ljudi koji mogu da plate, a oni koji ne mogu, da imaju socijalnu kartu i budu na budžetu. Ovako smo svi na budžetu, i bogati i siromašni.

Šta je budžet? Budžet su naše pare, mi odatle dajemo državi, odnosno ministrima, odnosno vladi da oni svima dele na kašičicu. Nisam uopšte doživeo kao pametno rešenje ono što je vlada spremna da uradi sa proizvođačima raznih roba kojima trgovci duguju velike pare. Model o kome je jedan od ministara govorio je, pošto trgovci duguju proizvođačima te novce, hajde da im mi damo pare preko trgovaca. Mislim, ako je baš toliko zapelo, pa daj onda odmah proizvođačima, jer ovako postoji opasnost korupcije i volontarizma, vlada može da kaže "ovome ću da dam, a onome neću". Pomoć države ovde, pomoć države onde, kredit ovde, kredit onde - to su ozbiljna upozorenja da je budžet napravljen na pogrešnim pretpostavkama i da mora da se radi rebalans. Sem toga, budžet se ne puni

onako kako bi trebalo da se puni. I tu sad više nema širenja optimizma, stisnut si u klešta ekonomske krize i moraš da počneš ozbiljno da se ponašaš. Jedini čovek koji ozbiljno ukazuje na taj problem je zasad guverner. On je udario u jednu od ključnih stavki srpske tranzicije i ekonomskih reformi, u državnu administraciju i javnu upravu. I dalje u bolnicama i kliničkim centrima radi više vodoinstalatera, električara, kuvarica, čistačica nego zdravstvenih radnika. Treba, dakle, sve te pomoćne službe odvojiti i privatizovati. Zašto se ne bi sve bolnice u Srbiji snabdevale iz privatnih kuhinja? Raspišeš tender, jave se četiri ponuđača, pa ko dâ najjeftiniju ponudu, taj snabdeva bolnice hranom ili pere posteljinu. Ako se vi u kući stežete, i država mora da se steže. Pouzdano znam, šetao sam po Srbiji, posle ovih izbora nema opštine u kojoj nije primljeno sto novih službenika. Znam opštinu u kojoj ima 80 pravnika. Ej, ja ne znam američku, englesku kompaniju koja ima 80 pravnika, osim specijalizovanih pravničkih kuća. U Srbiji ima 187 opština, u svim je tako. Doći ćemo u situaciju da država neće moći da servisira svoje obaveze, ili će nameti biti sve veći, ili će država na kraju reći "hajde malo da odštampano para". I onda, ne daj bože, vrzino kolo.

U Srbiji postoji mlekara od koje jedna firma iz Evropske unije hoće da kupi mleko. Kad su ovi hteli da izvezu to mleko ispostavilo se da Srbija nije tražila od Evropske unije da na spisak proizvoda koji mogu da se izvoze stavi sirovo mleko. I vlasnik te mlekare pita: a što ja plaćam ovu državu?

SVETLANA LUKIĆ:

Pa, je li se sećaš nedavno onih kamiondžija? Zaboravili su od Grčke da traže dozvolu.

MIŠA BRKIĆ:

Da, ispostavlja se sve češće da država zaboravlja da radi ono za šta postoji, a sve češće radi ono što ne treba da radi.

SVETLANA LUKIĆ:

Danas je ministar poljoprivrede Saša Dragin rekao da će od države tražiti da otkupi 300 tona mleka u prahu, da bi se ponovo pokrenuo otkup od ljudi koji proizvode mleko.

MIŠA BRKIĆ:

Malopre si rekla, ovde je kriza nastala kad je država dozvolila uvoz mleka u prahu. Moje pitanje je: ko je lobirao da se uveze mleko u prahu? Neko tvrdi da je to radila konditorska industrija. Koja konditorska industrija, preko

koga u vlasti? Ne volim da država bude veliki igrač na tržištu, pa ni na tržištu mleka, ali ako se već dogodilo to što se dogodilo, onda je država morala mnogo brže da reaguje, a ne da pusti da ljudi jutros u Zrenjaninu prosipaju mleko u kanalizaciju, jer nisu više imali gde da ga drže. Problem Srbije je zatvoreno tržište. Pa što srpski proizvođači mleka ne bi mogli da izvoze mleko? Država je izazvala problem time što je uvezla mleko u prahu i onda izjavila da je nije briga što privatne mlekare ne otkupljuju mleko. Pa, treba da te bude briga, ti si izazvao poremećaj na tržištu! To je opasno; prvo ne znaš da je država napravila problem, onda je zoveš da te spasi, i ona kaže - uuu, super, jedva sam čekala da me pozoveš da ja arbitriram. Tako na mleku, i tako na pšenici, i tako na kukuruzu, i tako na svinjama, i tako na suncokretu. U Srbiji ne postoji tržište.

SVETLANA LUKIĆ:

Je li Salford monopolista ili nije?

MIŠA BRKIĆ:

Nemam ja problem s tim što je Salford monopolista, nego imam problem ako je zloupotrebio monopol. Hajde da napravim malu digresiju - u Srbiji ima puno monopola, zar NIS nije monopol, zar EPS nije monopol? Najveći monopolista su Telekom, EPS, NIS i JAT, sve državna preduzeća, a slede monopoli u trgovini i u nekim proizvodnjama. Ako imaš problem sa monopolima onda moraš da napraviš i nezavisnu instituciju koja se zove Antimonopolska komisija. Mi je imamo. Ona postoji i u EU, tri godine su bili za petama monopolistima u pojedinim industrijskim granama i uhvatili ih u zloupotrebi monopola. Kazne su između 300 miliona i jedne do dve milijarde evra. Voleo bih da naša Antimonopolska komisija bude tako osposobljena, dakle, da dve godine čuti i istražuje - dobro, reći ćeš da je za Srbiju dve godine mnogo, jeste, ali neka istražuje godinu dana - i onda kaže: evo, imamo podatke, kazna je tolika i tačka. Ne, ovde Antimonopolska komisija ne uradi ništa, nego izađe u javnost i počne da se svađa.

SVETLANA LUKIĆ:

A šta je rešenje? Naša Antimonopolska komisija nema resurse, nema mogućnosti. Da li ona treba da kaže, eto, mi imamo indicija da je nešto monopol, ali država nam nije dala resurse, ljude, sredstva, nemamo političku podršku i tako dalje, da bismo dokazali da je to monopol.

MIŠA BRKIĆ:

Ja samo ukazujem na to kako radi Antimonopolska komisija u Evropskoj Vladi.

SVETLANA LUKIĆ:

Ona tamo ima podršku...

MIŠA BRKIĆ:

A šta ako ne može da radi? Super, neka izađu i kažu da se sklanjaju, podnose ostavku, pokušali su, udarili u zid koji se zove politička volja, odnosno zovolja, ne mogu više da rade, doviđenja. I onda znamo na čemu smo, znamo da veliki monopoli uživaju političku podršku, znamo gde treba da istražujemo. Dakle, sad više ne treba da juriš onog koji je zloupotrebio monopol, nego onog koji je dozvolio da zloupotrebi monopol. Onda imaš sasvim drugačiji softver, drugačije alatke kojim se protiv toga boriš, a ovako ne znaš. Antimonopolska komisija kaže, recimo, Salford je monopolista, ili Delta, a onda skoči 50 ekonomista i pet institucija, koji kažu - nije.

SVETLANA LUKIĆ:

Ova država je stvarala ta kontrolna regulatorna tela, pri čemu je sasvim evidentno da je istovremeno na posredan ili neposredan način opstruirala njihov rad.

MIŠA BRKIĆ:

Pazi, tu ima ozbiljnih novinarskih istraživanja. Ovih dana državni revizor nije smeo da uđe u državno preduzeće, Naftnu industriju Srbije, zabranjeno mu je. O čemu mi onda pričamo? Ta nezavisna regulatorna i kontrolna tela, osnovana da nas brane od politike i države, su taj službeni optimizam. Dakle, ona postoje da se njima kitimo, nisu dorasla da rade posao zbog kojeg su osnovana. Možemo da diskutujemo o razlozima, ali mislim da se u najvećem broju slučajeva radi o nedostatku političke volje. Tu imaš potpuno otvorene opstrukcije, kao sa tim državnim revizorom, i time staviš do znanja da nisi zainteresovan da ne budeš više jedina zemlja u Evropi koja nema revizora za budžet.

Hajde da grabimo kao da nam je pred glavu. To je poruka koju šalju s vrha i to je primer za običan svet. Video sam negde da je slovenački predsednik ukinuo sebi automobil i sve one državne privilegije na koje ima pravo predsednik države. I to je u Sloveniji primljeno kao normalno, kriza je i tako i treba, niko nije rekao "pu, demagog!". To je primereno trenutku. Kad

prođeš ispred naše Skupštine kad zaseda, ne možeš da prođeš trotoarom od blindiranih audija sa specijalnim nalepnicama. Video sam jednog člana vlade koji stanuje na Terazijama, kojeg kad ide u parlament vozi crni službeni audi. Srbija nastavlja proces pridruživanja Evropskoj uniji, dakle, evropeizacije, ali s vremena na vreme iz nas grune najgori talog devedesetih godina. Uplašiš se, pitaš se da l' smo mi samo zalečeni, a da smo u stvari duboko bolesni, da li aspirini nisu bili dovoljni, da li nama treba skalpel? Slušaš poslanika koji kaže "e, idemo Karađorđu na noge" i onda doda da tamo ne može da ga vodi neko ko ne ume da se krsti s tri prsta. Postoji nešto što moramo da uradimo bez obzira koliko brzo napredujemo prema Evropskoj uniji, nešto što Srbiji nedostaje, a zove se modernizacija društva. Nisu to samo svi ekonomski zakoni, nisu samo sve institucije koje postoje u zemljama EU, nego ne sme da prođe nekažnjeno nečiji poziv da se ubije Nenad Čanak zato što je Kosovo nezavisno. Mislim da je po Srbiju najgore da se ispad Velje Ilića u parlamentu završi tako što će se rukovati Ilić i Ljajić. Nisu se oni potukli u kafani i jedan drugom razbili nos, pa kad su se otreznili džentlmenki pružili jedan drugom ruku i rešili lični problem. Ovo nije lični problem. Tako s vremena na vreme vidimo da Srbija još gaca u prošlosti. To nijedna Evropska komisija koja dođe u Srbiju ne može da zabeleži, osim što televizije pokažu kao headline kako gori ambasada, ili taj ispad Velje Ilića u parlamentu.

Uvek glasam za one političare koji izjavljuju da Srbija radi na evropskim integracijama ne zbog Evropske unije i članstva u njoj, nego zbog sebe. Zato i traje taj proces. Sad je sva pomoć EU, recimo, Bugarskoj zaustavljena zato što društvo nije uspelo da reši problem korupcije u procesu pridruživanja EU. To je odličan primer za nas. Mi čak i ne treba da govorimo o godinama i o datumima, nego ajmo da lomimo sve nasleđene loše osobine društva, države, institucija, pojedinaca, i da ih prilagođavamo evropskim standardima. To bi bio prirodan proces odrastanja. Dakle, kad sve to prilagodiš, postaješ član Evropske unije, a da li imaš formalni mur ili nemaš čak više nije važno. Ti onda imaš evropsko društvo u kome nije problem gej-parada u Beogradu, imaš ministra koji nije pravoslavac i koji poziva na proslavu Dana državnosti u Orašac, imaš proizvođača mleka koji može da prodaje sirovo mleko Italijanima, a ne Salfordu.

Dakle, to je modernizacija društva i jedina prilika da se Srbija izvuče. Ne mora da postane članica Evropske unije - odrastanje Srbije je u procesu, a ne u datumu. Pa, Bugarska je u Evropskoj uniji i ima problem s kriminalom i s korupcijom, ne dobija pare iz evropskih fondova jer je u Briselu prepoznato da se taj novac filtrira kroz bugarsku državnu administraciju i

završava u džepovima bugarskih mafijaša i tajkuna. Znaš, evropska vrednost je i to kolika sme da bude inflacija u državi članici, evropska vrednost je i to koliki sme da bude budžetski deficit u odnosu na bruto domaći proizvod, ali ona se meri i po tome što ne možeš na ulici da šutiraš nekog ko se drugačije oblači ili drugačije krsti. Sve su to evropske vrednosti koje Srbija u ovom trenutku, i da uđe u EU, nema. Dakle, šta mi znači da se zastava Srbije vijori u Briselu, ako je inflacija pet puta veća nego u Holandiji? Ili budžetski deficit tri puta veći nego u Belgiji?

SVETLANA LUKIĆ:

I Biljana Kovačević i Miša Brkić u ovoj emisiji komentarišu velikodušni gest Rasima Ljajića, njegovu posetu bolesniku Velimiru Iliću, koji ga je prethodno uvredio kao Bošnjaka. Imam nekoliko dilema kada je u pitanju jedan od najpristojnijih, najumerenijih, ali i najdugovečnijih ministara, Rasim Ljajić.

Prvo, posle posete bolesniku Iliću, rekao je da je išao da ga priupita za zdravlje, što je u redu, lepo, ali je problematičan drugi deo rečenice u kojoj kaže - i da stavim političku tačku na celu priču. Kako on zamišlja da je u njegovoj nadležnosti da stavlja tačku na šovinističku izjavu srpskog domaćina Ilića? Ljajić Iliću ne može da oprosti u ime bošnjačkog naroda. On nije muftija, a nije ni papa Jovan Pavle II, koji je tek sedam godina posle pokušaja atentata na njega otišao u zatvor kod svog atentatora Ali Agdže i dao mu oprost, što je ovaj prethodno tražio. Velimir Ilić nije tražio nikakav oprost, ali možda je Alah milostiviji od Hrista.

Drugo, ovih dana Serž Bramerc je rekao da još nema potpune saradnje Srbije sa Hagom. Rasim Ljajić je na to pristojno, lepo vaspitano i bez podizanja glasa ustanovio da bi nam sada bilo bolje da je na Bramercovom mestu još uvek Karla Del Ponte, jer bi naša Karla umela da ceni naše napore da ulovimo Mladića.

Još pristojnije i nežnije reči Ljajić je imao za samog Mladića, za koga je pred glavnim tužiocem Haškog suda i ambasadorima zemalja članica EU rekao, citiram: "Očekujem da će Mladić biti lociran, uprkos njegovom odličnom skrivanju i visokoj bezbednosnoj kulturi." Izvinite, ali meni ovo zvuči kao divljenje prema čoveku koji je optužen za genocid.

Jedan vladar Sirakuze kaznio je svoga sina, jer je previše dobro svirao flautu. Naslednik prestola valjda treba da uči neke druge veštine. Isto važi i za našeg flautistu Ljajića. Lepi maniri su jedna garancija za dobro obavljene političke posao.

Ove nedelje smo bili na promociji Peščanika u Sremskoj Mitrovici. Bilo je lepo, bilo je oko 120-130 ljudi u publici, a govorili su Ivan Kuzminović iz Helsinškog odbora i Žarko Korać iz SDU. Evo šta je Žarko Korać poručio građanima Sremske Mitrovice.

ŽARKO KORAĆ:

Da bi se jedan poslovnik u onom delu koji sankcioniše neko ponašanje koristio, treba da postoji politička volja. To znači, vi treba da donesete odluku da hoćete da sankcionišete neko ponašanje, i centralno pitanje je zašto vladajuća koalicija to ne radi sve ove mesece. Sukob unutar Srpske radikalne stranke je dramatičan, to vidite i sami, i 90% incidenata se odvija između te dve grupacije. Ono što je zapanjujuće je da vladajuća koalicija nije donela odluku da reaguje. To je katastrofalna politička odluka za koju punu odgovornost mora da preuzme Demokratska stranka. U Srbiji se vodi politika koja se zove politika ispitivanja javnog mnjenja - što je popularno to radimo, što nije, ne radimo. A u politici se moraju raditi stvari koje nisu popularne. Juče smo proslavili Dan države Srbije u Orašcu, uz zvižduke monarhista - ne znam zašto su bili nezadovoljni, bio im je princ koji tamo posti. A najveća sramota je što, bar koliko sam ja primetio, tamo nije bio čovek koji je pozvao na tu proslavu, gospodin Rasim Ljajić, verovatno smatrajući da će ga izviždati ili izvređati. Uzgred, on je i prošle godine poslao istu pozivnicu, samo je tad Velja Ilić bio s njim u vladi. Tada to nije smetalo Iliću. Toliko o doslednosti, principijelnosti, ako ni o čemu drugom.

Dakle, vi degradirate, ruinite parlament u zemlji koja tek gradi svoje demokratske institucije. Zamislite stranku koja je zato što ne želi da se zamera nikome dozvolila da najvažnija institucija demokratskog društva, Skupština, postane institucija od apsolutno najmanjeg ugleda u Srbiji. Neću sad da otvaram neka mučnija pitanja - da li je to pravo ogledalo Srbije, vidim da je gospođa Sonja Liht rekla da su građani mnogo bolji od Skupštine, pa eto, da joj poverujem. Ali, da bi to bilo tačno samo biste morali da mi kažete da li ste sigurni da nijedan od ovih poslanika koji prave najveće ispade neće biti izabran sledeći put? Većina njih je četvrti ili peti put izabrana za poslanika i ja vam garantujem da će svi ponovo biti izabrani. Ali, to je tema za sebe. Suština je u tome da politika mora da se vodi tako da se donose odluke koje su u interesu građana Srbije. Da su Karađorđe i njegovi zemljaci anketirali srpski narod kada su, na početku 19. veka, donosili odluku o Prvom srpskom ustanku, možda bi većina bila protiv. Vi znate da su hteli da dignu ustanak godinu dana ranije, pa su Turci to doznali i posekli sve viđenije Srbe da do ustanka ne bi došlo. Ljudi su glavom platili to što su hteli da dignu ustanak, neko je izdao. Ali da vam

kažem, nekada se odluke donose tako što jednostavno morate preuzeti odgovornost, a to nedostaje danas u politici u Srbiji i to je skandalozno.

Navešću vam jednu analogiju - nijednu odluku vlade ne potpisuju svi u vladi, nego ih potpisuje potpredsednik. Jednu jedinu odluku je potpisala kompletna Đinđićeva vlada, svi, a to je bilo izručenje Miloševića. Nekada morate preuzeti svoju istorijsku odgovornost. Znači, potpisali su svi ministri i svi potpredsednici, sa izuzetkom tri ministra Demokratske stranke Srbije, da istorija i za 10 i za 50 i za hiljadu godina zna ko je to uradio. A u ovoj vladi ne postoji nikakva odgovornost ni za šta. Govori se o belom šengenu, a ja se pitam - najbanalnije od svih pitanja - koje zakone Srbija mora da donese u kom periodu vremena, ko je zadužen za te zakone i ko radi na njima? Pojma niko nema, ja vam tvrdim da ni u vladi to ne znaju. Kako ih nije sramota? Nije tačno da Skupština samo opstruira donošenje zakona, ni vlada ne radi svoj posao i veliki broj zakona nije urađen. Duboko sam zabrinut zato što ta proevropska vlada sada jako teško i sporo radi. Cena nepreuzimanja odgovornosti je velika, ali ona ima jednu prednost - ova vlada Borisa Tadića je popularna, ona ne donosi nepopularne odluke. Imamo jednu šokantnu vladu kojoj je važno da bude popularna, a ne vidi da Srbiji ističe vreme. Stalno se priča o 40% podrške - pa naravno da ima 40% podrške kada stalno ponavlja ta opšta mesta, i Kosovo i Evropa, i Rusija i Amerika, i Zvezda i Partizan, i Srbi i Bošnjaci, i ovi i oni. Znae šta, ja sam od toga umoran, to lepo zvuči, to je divno, ali kad dobro razmislite o onome što su vam rekli, videćete da od toga nema nikakve koristi.

Ova vlada ima još jedan veliki problem: političke odluke se donose izvan nje. Sve odluke donosi Boris Tadić i predsedništvo Demokratske stranke. Takva vlada ne može da bude funkcionalna. Ako Boris Tadić ima želju da donosi političke odluke, ako je on, što je nesporno, u ovom trenutku ličnost sa najvećom popularnošću i najvećom podrškom u Srbiji, trebalo je da bude premijer i onda neka stvarno donosi odluke. Mi koji sedimo u Skupštini, i to ne prvi puta, mi smo užasnuti. Nikada do sada niko od nas nije video Skupštinu u kojoj svako može da izađe za govornicu i priča najbesmislenije stvari koje pamtim. Da li sam digla noge, nisam digla noge. Za skupštinskom govornicom se plače, za skupštinskom govornicom se preti, to je postao Hajd park, ali - neko je odlučio da bude tako. Vi znate da u Hajd parku imate "speakers corner", samo tamo sve smete, sem da vređate kraljicu. E, u Skupštini Srbije nema ni tog ograničenja, možete da pričate šta vam padne na pamet, a gospođa Slavica Đukić-Dejanović se uvek iznenadi - ju, ju, ju, šta nam se opet desilo. Kao predsednica Skupštine, a to

je drugi ustavni položaj u državi, posle šefa države, ona je dužna da primenjuje Poslovnik i ona je dužna da kaže poslanicima, da ih opomene, da ne mogu govoriti šta im pada na pamet, da moraju govoriti o onome što je na dnevnom redu. Molim vas da shvatite da je uništavanje ugleda Skupštine Srbije ipak pre svega posledica odluke da se Skupština Srbije pretvori u Hajd park u kojem je dozvoljeno da se priča o bilo čemu.

Kad je Evropska unija proširena sa 12 na 15 zemalja, tada su Austrija, Švedska i Finska ušle u Evropu, Austrija je morala da promeni svoj zakon o radio-difuziji, jer je u toj zemlji državna televizija imala monopol. Grci su, kao što znate, narod ponosan na svoju prošlost, ipak imaju 2.500 godina nekog kontinuiteta - oni su se odrekli drahme. Koliko znam, drahma je prva istorijska reč za monetu, prvi novac na svetu za koji se zna napravljen je u Staroj Grčkoj i zvao se drahma. Grci su se odrekli drahme i uzeli evro. Svi se nečega odriču da bi nešto dobili, da bi napravili zajedničko tržište znanja, ekonomije itd. To se nedovoljno objašnjava u Srbiji, neće neko doći i samo dati pare, nego mi možemo da izađemo u taj svet, mi ćemo zadovoljiti neke određene standarde. Koštuničina vlada je počela kao proevropska vlada, ali je završila kao antievropska vlada. To je naravoučenije za Srbiju, ta je vlada završila svoj mandat, izvinite, paljenjem ambasada. Sada imamo vladu koja je načelno proevropska, ali nije spremna da preuzme rizike evropskih integracija.

Ne negiram evropsku nastrojenost sadašnje vlade, nisam nikad rekao da je ona antievropska, ali ipak moram da kažem da je to u jednoj, samo jednoj oblasti očigledno - u spoljnoj politici. Paradoksalno, trenutno drugi najpopularniji političar u Srbiji, Vuk Jeremić, inovirao je Miloševićevu spoljnu politiku. Evropskim integracijama i očuvanju Kosova on je sada - u pismu premijeru, što je samo po sebi zanimljivo, jer pišete mami i tati sa zimovanja, a premijer valjda sedi pored vas na sednicama vlade, valjda ima neki uvid u rad ministarstva - dakle, sada je dodao treći cilj, poboljšanje odnosa u regionu. Videli ste da se ovde pokušava napraviti politika nesvrstavanja. Smatram da je to licemerno, ako hoćete da uđete u neko društvo gde će političari koji vode ta društva za vas biti i ostati najrelevantniji, vi ćete morati s njima sedeti, sa njima razgovarati. Tako da sam prilično zabrinut, mislim da ova vlada nema dovoljno kapaciteta da uradi posao koji radi, da ona nije spremna da žrtvuje deo svoje popularnosti i investira u nepopularne odluke, da ona luta u svojoj spoljnopoličkoj orijentaciji.

I konačno, ova vlada troši i jede naše vreme, a nikakve stvarne alternative na političkoj sceni Srbije nema, mi smo sada osuđeni na ovakvu vlast. Da li

oni hoće u Evropu? Evo odgovora: zima je, ide sova i vidi jednog vrapčića kako se smrzava, i vrapčić joj kaže "Strašno, potpuno sam se smrzao, a ti si pametna ptica, daj mi neki savet kako da se spasim." A sova ga gleda, gleda, pa kaže: "Znaš šta, najbolje je da ti odletiš u toplije krajeve." Vrapčić se zahvali, sova krene, ali vrapčić kaže odjednom: "Čekaj, nisi mi rekla kako da odletim, ja ne mogu da letim tako daleko!", a sova mu odgovori: "Molim te, ja sam ti dala principijelno rešenje, ti se snađi oko tehničkih detalja." Znači, oni bi u Evropu, ali ne bi da se bave tehničkim detaljima, oni su kao mudra sova.

Na pitanje zašto mi hoćemo da damo kandidaturu, a Oli Ren nam savetuje da to ne radimo, odgovor je, nažalost, užasan i ružan - kad mi podnesemo zahtev, oni neće reći ne, nego će se praviti ludi, a onda će Vuk Jeremić da se pojavi na konferenciji za štampu, onako energično, da kaže "evo ga, na, oni nas neće, nismo mi krivi, krivi su oni!". Vuk Jeremić igra tu groznu igru, on to podnosi da bi, najbolje na prvom programu RTS-a, mogao građanima Srbije po hiljaditi put da kaže da, eto, mrze srpski narod, ne cene naše ogromne napore, koji se svode na to da svake godine kažemo da ne znamo gde je Mladić, a svake sledeće da znamo gde je bio, ali nismo uspeli da ga nađemo. Kako ih nije sramota da toliko lažu!

Ja sam veći pesimista nego Ceca kad su ove stvari u pitanju. Evo, sad će Slavica Đukić-Dejanović da nam primenjuje svoj Poslovnik, čeka da proradi savest. I da kažem za kraj još jednu ružnu stvar: da sam ja čekao da njoj proradi savest - ona je bila istaknuti član SPS, izvinite, sedeo sam u Skupštini kad je ona bila poslanik, i bila je, koliko znam, možda grešim, prijatelj porodice Milošević, sedela je u vili Mir kad je Milošević hapšen - da sam ja čekao njoj da proradi savest, Milošević bi bio na vlasti sledećih 70 godina.

(Darko Rundek & Cargo orkestar - Put u sumrak)

SVETLANA LUKIĆ:

12. februara su naučnici, filozofi, univerziteti i škole u svetu obeležili 200 godina od rođenja Čarlsa Darvina, jednog od najvećih umova modernog doba. Nažalost, Čarlsa Darvina je u poslednje vreme u Srbiji proslavila bivša ministarka prosvete Ljiljana Čolić, ali da je zaboravimo na trenutak - u Srpskoj akademiji nauka je baš ovog 12. februara održan svečani skup povodom Darwinovog rođendana. Najveći doprinos obeležavanju 200 godina od rođenja Čarlsa Darvina i 150 godina od objavljivanja njegove knjige Postanak vrsta dao je Biološki fakultet, tačnije profesor evolucije na Beogradskom univerzitetu Nikola Tucić i naša saradnica i autorka na sajtu pescanik.net, Biljana Stojković. U današnjoj emisiji slušaćete profesora

Nikolu Tucića. Profesor Tucić je bio svojevremeno jedan od osnivača Reformske stranke Ante Markovića, a u vreme kada je ministarka prosvete Ljiljana Čolić izjavila da ima probleme sa nekim teorijama Čarlsa Darvina, on je glasno protestovao. Dakle, Nikola Tucić.

NIKOLA TUCIĆ:

Darvin je svojom knjigom koja se pojavila 1859. uticao na pogled na svet običnih ljudi. Uobičajeno je da se kaže za Darvina da je pokazao ljudima da nisu svrha stvaranja ovog sveta. Zapravo, on je smatrao da je individualna različitost ono što generiše sve procese u evoluciji. Dakle, te interakcije jedinki koje nisu istovetne je centralni elemenat u njegovoj teoriji o evoluciji. Upoznaj samog sebe i preuzmi odgovornost za svoje ponašanje i svoje bitisanje u datom društvu, datom vremenu. Pre par godina je jedan od naših političara, koji je slučajno sad u bolnici, rekao, otprilike, "posle patrijarha se ne govori". Dakle, taj čovek je u diskusiji o ministarki Čolić pitao zar treba deca da uče u školi da su ljudi postali od majmuna. Ako pažljivo pratite razne emisije o životu životinja i ako pažljivo pratite ponašanje majmuna u čoporu, videćete da se čovek ponaša slično, da ne kažem identično kao neki alfa majmun u grupi majmuna. On traži koalicione partnere koji će ga podržavati, on im nudi i dozvoljava da pomalo kraduckaju. Ovo je vrlo interesantno zato što kod primata alfa jedinke ne postaju one jedinke koje su najjače, nego one koje imaju makijavelističku inteligenciju - bićeš na čelu grupe ukoliko si našao adekvatne partnere koji će te podržavati.

Svaka ideologija koja grupu ne prepoznaje kao grupu različitih, nego je posmatra ili tretira kao homogenu celinu, zapravo je manipulacija. Svi politički demagozi su tako radili, dakle, svi rade u ime naroda, neki su radili u ime Boga, šta god to značilo, ali kad kažeš "u ime naroda", "u ime Boga", zapravo potcenjuješ ono što je elementarna istina prirode. Prihvatanje drugog, drugačijeg traži neko vreme i traži razumevanje i, s druge strane, traži odgovornost za sopstveno ponašanje. Mi vrlo lako delegiramo odgovornost na političare, na sveštenike, profesore, kao da oni poseduju konačne istine. Političarima, kao i sveštenicima, odgovaraju podanici, lenjim profesorima odgovaraju studenti koji će ponavljati fraze. To je intelektualna lenjost, odnosno uopšte ljudska lenjost. Priznajem da sam u mnogim situacijama slično reagovao, i mislim da profesori univerziteta snose najveću krivicu. Mi školujemo nastavnike koji će predavati u školama, mi tako utičemo na formiranje javnog mnjenja. Da li smo mi kvalitetni, da li se trudimo, da li smo posvećeni? Nauka ne funkcioniše na

principima demokratije, to znaju svi znaju koji se njome bave. Tu ima pametnih, sposobnih, vrednih ljudi i onih koji to nisu.

Darvinovo vreme, kada su naukom mogli da se bave bogati i dokoni, isteklo je najkasnije 1945. sa atomskom bombom. Danas je nauka ogroman sistem koji ima svoju psihologiju, sociologiju, pravila igre. Ne može svako biti istraživač, a kada bi nekolicina naših imala mogućnost da saraduje sa vodećim istraživačima u svetu naša bi nauka i bez mnogo para izgledala drugačije. Dobra nauka povlači za sobom kvalitetniji profesorski kadar na univerzitetu, a onda je, naravno, kvalitetniji i đak. Dakle, opet dolazimo na to da moramo prepoznati individualnost i odgovoriti na pitanje da li smo sposobni kao naučnici, kao profesori da iznesemo zadatke koji se pred nas postavljaju. Pomalo sam razočaran i našim ministrom nauke. Sasvim sam siguran da on zna šta znači znanje, ali ne vidim da je našao dovoljno vremena da se ozbiljnije pozabavi time. Pošto nema previše ljudi koji se bave naukom ne bi bio veliki problem da bar taj sistem ozbiljnije otvorimo prema Evropi.

Vrlo se često kaže da je Darwin bio pravi čovek u pravo vreme. Darwinov deda je bio Vedžvud, tvorac Vedžvudovog porcelana, jedan od prvih ljudi koji je upotrebio tehnološku beskonačnu traku i na velikoj skali počeo da proizvodi posuđe. Znači, deda sa majčine strane Džoša Vedžvud, a drugi deda Erazmo Darwin, lekar koji je takođe bio vrlo značajna ličnost i osnivač takozvanog Lunarnog društva u Engleskoj. Tu je bio, recimo, Džems Vat, ili Džon Pristli. Dakle, englesko društvo je bilo takvo da je iznedrilo i ono što mi danas prepoznajemo kao Čarlsa Darvina. Ove jubilarne godine - 2. februara je 200-godišnjica rođenja Darvina, a 24. novembar je dan kada se pojavila knjiga Postanak vrsta, koja je promenila svet - imamo ideju da se studentima u celoj Srbiji Darwin pokaže u drugačijem svetlu. Zanima me da vidimo na kraju godine da li smo bar malo u tome uspeali.

Mi ne treba da govorimo o konačnim istinama, nego načinima, sredstvima kojima nauka i druge oblasti ljudskog delovanja dolaze do onoga što u okviru svojih sfera interesovanja smatraju istinama. Dakle, deci treba pokazati na koji način je Darwin došao do svoje teorije. Ako ne radim tako, ja se ne razlikujem od sveštenika - on propoveda istine, ja propovedam istine, i onda da vidimo čija je istina, ili ko to bolje elaborira.

Naša specifičnost kao živih bića jeste da se ne rađamo instinktivno sa muralom, instinktivno sa znanjima, nego se formiramo u datom društvu. Dakle, vrlo je važno kojim se metodama služimo u radu sa decom, da li smo razvili kritičan pogled na svet, ili će autoritet Boga, autoritet oca, mužjaka ili ministra biti taj koji se bespogovorno poštuje. Taj obrazac ponašanja je

jedna od vrlo važnih posledica loše edukacije. Nije to samo problem ovog našeg društva, da ne preterujemo. Evo, juče sam imao prilike da vidim zanimljiv članak kolega psihologa koji su pokušali da nađu vezu između nekih psiholoških parametara i religioznosti. Nema Srbije na tom spisku, ali recimo, da li znate koliko u Češkoj, najuspešnijoj od svih bivših istočnoevropskih zemalja, ima ateista? 60 odsto. U Sloveniji 37%, u Hrvatskoj 7%. Kakvi su uspesi na IQ testu? Najbolje prolaze ateisti, najkritičniji su, zatim, liberalno orijentisani pripadnici neke konfesije, a najlošije prolaze pripadnici religijskih skupina kod kojih je najizraženiji dogmatski pristup, to su biblijski kreacionisti. A to, naravno, jeste u vezi sa uspehom društva. I opet da se vratim na Darvina - pa da, to smo mogli i da očekujemo, jer je naša prirodna datost da budemo različiti, da budemo kritični jedni prema drugima i prema društvu u kojem živimo. U tom smislu sam mislio na pogled na svet, dakle, to je izuzetno važna kategorija, kako razumem sebe i svet oko sebe. Ili ga prihvatam dogmatski ili ga prihvatam kritički.

Imali smo testiranje, pa se pokazalo da su u prirodnim naukama naši đaci jako loše kotirani. Mene to uopšte ne čudi, to je naša žalosna istina. Ali onda izlazi naš ministar i kaže - a je l' vi znate da naša deca osvajaju nagrade iz matematike itd. Pa, naravno, uprkos lošoj školi ima sjajne dece, ali što ne kažemo ministru - bre, čoveče, ništa nisi uradio, nisi sposoban! Kada je Čolička kritikovala darvinizam, nije prošlo 24 sata, a ja sam dobio od kolega iz Amerike mejl u kome su me pitali da li su ona i tadašnji predsednik vlade finansirani od američkih kreacionista. Odgovorio sam da, koliko oboje znam, oni na žalost ne znaju ni da ti američki kreacionisti postoje.

Ali nemojte mi posle pričati kako je Nikoletina Bursać rekao svojoj mami "mama, od danas nema Boga", "a zašto nema?", "rekao komesar, nema Boga". Došao neki novi komesar i sad ima Boga. Imam kolege na fakultetu koji su bili članovi partije, i to malo radikalniji, koji su sad radikalni vernici i pitaju me "imaš li ti argumenata da uopšte možeš da se sporiš sa kreacionistima?" Da se sporim? Kao da je to nekakva naučna teorija. Jesi ti, kaže, čitao Bibliju? Čitam Bibliju, mnogo pametnih stvari tamo ima. Možda se taj kolega, mada mu apsolutno ne verujem, isto tako duboko "razumeo" u ono što piše u programu Saveza komunista, kao što razume šta piše u programu koji se zove Biblija. Mislím, veži konja gde ti aga kaže - pa, na šta to liči? Jedan kolega mi je, kad je bila diskusija oko Darvina i raznih stvari, rekao da ne treba previše napadati crkvu, jer ona je jedan od stubova srpstva. A koji su drugi? Pa, kaže, drugi je list Politika, treći je Akademija, a

četvrti je Crvena zvezda. I šta sad ja da kažem? Tako nijedno majmunsko društvo ne bi opstalo, kad se majmuni tako ponašaju, propadaju. Nadam se da nećemo propasti.

Možda će zvučati kao anegdota, ali reč je o eksperimentima koje su radili Japanci dosta davno, pre četrdesetak godina, sa makaki majmunima, na nekim njihovim ostrvima. Dakle, jedan od eksperimenata je bio da su im bacili karamele. Majmunčići su ih se dočepali, slučajno ih, igrajući se, ih otvorili i baš kao mala deca odmah probali, i videli da je slatko. Ali, to se ne jede, pa im mame i odrasli članovi grupe ne dozvoljavaju da jedu, ispuckaju ih po guzi ili prosto sprečavaju, a oni uporno jedu, jer je slatko. Mame vide da to mali majmuni rade, pa mora biti, kad ta deca toliko insistiraju, da je nešto dobro. To je trajalo pet godina, onda probaju mame i ustanove da je dobro, ali tate ne daju. Tate nikad nisu prihvatile karamele, alfa jedinke u tom društvu nisu nikad prihvatile, ali je 85% mlađih prihvatilo. Neke dugotrajne promene su se desile u tom majmunskom društvu, i kad su ti mali majmuni postali veliki - jele su se karamele. Dakle, ako imamo taj nauk, ako nam je biologija pružila primer - pa, iskoristimo ga. Ne moramo se majmunski ponašati, čekati i odobravati našim alfa jedinkama. Ako se ti ne menjaš, ako se društvo ne menja, osuđeno je na propast. Jedan broj naše pametne dece će otići, i to je rešenje. Kad ih se pita zašto ne ostaju ovde, zašto ne rađaju više - pa šta si uradio da im to omogućiš? A mlađi su skloni promenama, moramo to omogućiti. Ne oni mlađi koji se prikače kao savetnici ovog ili onog, nekog političara, nego ima puno mlade, sposobne dece koja bi i prihvatila odgovornost, samo im treba dati šansu. Ako ne shvatimo da je promena nužna, ne piše nam se dobro.

Mi nemamo naftu, nemamo sve ono čime smo, kako su nas učili, bili bogati, naša osnovna supstanca su ljudi, mi to jedemo. Jedemo ih tako što ih dekuraziramo, što ih guramo u depresije, ili nam odlaze oni kojima je situacija neizdrživa. Lično znam generacije studenata - ne jedan ili dva, generacije su otišle iz ove zemlje. To je supstanca koju smo pojeli. Ne znam šta mi imamo drugo osim toga. A nismo ni specijalno pametan narod, zar nismo čuli valjda od Slobodana Miloševića da ako ne znamo da radimo, mi znamo da ratujemo? Rado ide Srbini u vojnike? Ma nemoj mi kazati! Mi ne možemo bez ne znam ni ja kojih teritorija? Pa, koja je to priča, jesmo svi mi zemljoradnici? Bore se za teritorije ljudi koji ne znaju šta je plug. Zašto je toliko naše dece otišlo, to je ozbiljno pitanje. Pitaće te nekad neko - gospodine ministre, predsedniče, šta si ti uradio da to ne bude tako? Šta ćeš mu reći? Pa, nešto ćeš mu morati reći, hoćeš naći opravdanje "kriv mi je Slobodan Milošević"?

Možda je to bio privid, vera da ćemo rešiti probleme uklonimo li jednog čoveka, ali zašto je uklonjen ovaj drugi? E, treba da se radi, ljudi moraju da se promene. Što deca kažu, džaba smo krećili. Pojavili su se neki ljudi za koje sam mislio da se nikad više neće pojaviti - evo, recimo, pojavio se Škundrić, sad je ministar energetike. Dakle, on je profesor Tehnološkog fakulteta, koliko ja znam, za tekstile. Šta ga kvalifikuje da bude ministar osim što socijalisti verovatno nisu imali drugog pa su njega stavili? Njega mnoge stvari diskvalifikuju. Možda je ministar zdravlja najbolji mogući ministar na svetu, ali, bre, mnogo je, devet godina je on ministar. Pa se ljute posle kad ih pitaš kako su tu došli. Aman, ljudi, gde to vodi? Ne mora tako da bude.

Ima jedna, mislim da je kineska izreka: imamo ideale velike kao planine, ali ne zapinje se o planine nego o kamičak.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo još jedan Peščanik. Danas će Sergej Lavrov i Vuk Jeremić potpisati u Moskvi sporazum kojim se ukidaju vize za državljane Srbije i Rusije. Ministri odbrane članica zemalja NATO pozvali su kosovske Srbe da se u većem broju uključe u nove kosovske snage bezbednosti. Dramatično je porasla prodaja lopata za sneg. Protiv premijera Republike Srpske Dodika i još deset osoba podnesena je krivična prijava zbog sumnje da su oštetili budžet Republike Srpske i Bosne i Hercegovine za 145 miliona maraka. Grčka blokirala ulazak Makedonije u NATO. A oglasio se i naš tužilac za ratne zločine Vukčević, izjavio je da smo sve bliži i bliži i bliži hapšenju Ratka Mladića. I ako ga ne uhapsu do idućeg petka, spremite se na malu analizu paradoksa o Ahilu i kornjači. Bio je ovo Peščanik.

NIKOLA
TUCIĆ

MILK

VOJIN DIMITRIJEVIĆ, *iz Beogradskog centra za ljudska
prava,*

BORKA PAVIĆEVIĆ, *iz CZKD,*

BILJANA SRBLJANOVIĆ, *dramski pisac*

SVETLANA LUKIĆ:

Iza nas je još jedan istorijski dan posle kojeg mnogo toga neće biti isto. Haški sud je presudio da je naša zemlja, Srbija, preko svoje vojske i policije, namerno počinila stravične zločine na Kosovu. Spisak grehova naše zemlje kreće se od namerne i planske deportacije do masovnih ubistava tokom marta 1999. Zapanjujuće je koliko se ovaj deo presude prenebregava u medijima, u kojima je glavna vest da je Milutinović olobođen i da se vraća redovnom linijom JAT-a.

SVETLANA
LUKIĆ

Do juče zagubljeni predsednik Vlade ocenio je da su kazne za Šainovića, Pavkovića i ostale drakonske. Rasim Ljajić je rekao da će ovako visoke zatvorske kazne još više narušiti ugled Haškog suda među Srbima. Dačić i radikali brane sabraču u zločinu pokazavši još jednom da je u pravu nepoznati pisac Mahabharate, koji je pre nekoliko hiljada godina napisao da je preživeli neprijatelj kao neugašeni požar ili neotplaćeni dug - vremenom samo raste.

Neko je postavio prilično stupidno pitanje da li će oslobađajuća presuda Milanu Milutinoviću uticati na odluku Međunarodnog suda pravde u slučaju proglašenja nezavisnosti Kosova. Nagradno pitanje glasi - a šta vi mislite, kako na odluku Međunarodnog suda pravde može da utiče presuda Haškog suda da je država Srbija namerno i planski proterivala albansko stanovništvo naređujući mu da ode ili stvarajući atmosferu terora kako bi ga naterala da ode? Narednih godina ćemo živeti sve posledice ove rečenice i neće nam pomoći da se pravimo da ona nije izgovorena ili da je manje važna od toga kojom markom aviona se Milutinović vraća u zemlju.

Deo presude koja kaže da je naša zemlja Srbija preko svojih najviših državnih, vojnih i policijskih predstavnika organizovala i sprovela jedan zločinački poduhvat užasavajući je za sve nas. I oni koji toga nisu svesni su još jednom osramoćeni, a svet se još jednom podsetio kakva smo mi strašila. Ovaj deo presude otvorio je i realan prostor kosovskim Albancima za nove tužbe, a umanjio šanse Srbije pred Međunarodnim sudom pravde. To je jasno svima, sem onom stalno nasmejanom brbljivcu od ministra spoljnih poslova i njegovom samozaljubljenom nastavniku.

Jeremić je pre neki dan rekao da je odluka Međunarodnog suda pravde o legalnosti proglašenja nezavisnosti Kosova centar gravitacije njegove i Tadićeve diplomatske aktivnosti i kako će, kada taj sud donese odluku u našu korist, Kosovo biti paralisano i neće moći da mrdne ni levo ni desno. Sve će zavisi od Srbije, to jest od njega i njegovog nastavnika. Ne

verujem da će jučerašnja presuda pokolebati samopouzdanje ministra Jeremića. Glupake nikada ništa ne može da pokoleba, u njihovoj gluposti nema pukotine kroz koju bi se provukla neka logična misao. Ministar leti s kraja na kraj sveta, sa televizije na televiziju, vežba pred ogledalom borbu za teritorijalni integritet i suverenitet. Neumoran je to čovek, pionir i diplomata, i to me jako brine. Neko je rekao da glupaci mogu biti mnogo pogubniji od zlikovaca, jer zlikovci se ponekad umore od zla, pa moraju da predahnu, ali glupaka glupost odmara, on se u njoj oseća udobno i ušuškano, kao u nekom gnezdašcetu.

Jednom će jedan ministar ili jedan predsednik Srbije morati da prihvati odgovornost za ono što su radili njegovi ili njeni prethodnici na Kosovu.

Pre nekoliko dana je vrhovno pravosudno telo Francuske, Državni savet, priznao odgovornost francuske vlade za deportaciju Jevreja tokom Drugog svetskog rata. Od 1942. do 1944. kolaboracionista Peten uhapsio je i transportovao u nacističke logore 76.000 Jevreja od kojih je preživelo samo njih 3000. Ovoj odluci prethodilo je priznanje Žaka Širaka iz 1995. da je francuska država učestvovala u deportaciji Jevreja. Tim priznanjem Širak je prekinuo sa tradicijom koja je pokušavala da odvoji Francusku od kolaboracionističkog režima u Višiju. To je, naravno, otvorilo put zahtevima porodica žrtava koje su tražile i dobile stotine miliona evra odštete od francuske države. I odštetu su plaćali svi Francuzi, i oni čiji su očevi i majke umrli boreći se protiv Petena i njegovih fašističkih saveznika.

To i nas čeka, pre ili kasnije, verovatno kasnije. Mi ćemo možda i izbeći plaćanje, ali ova deca koja od poslednjih krpa snega prave Sneška Belića, neće.

Slučaj delije Miladina pretvorio se u potragu za špijunom u vladi, koji je srpskoj javnosti šapnuo državnu tajnu. Poslušni tužilac ispituje ministre i kafe-kuvarice, Dačić optužuje sve koji su pitali vladu šta to radi za remećenje normalizacije odnosa sa SAD. Predsednik vlade nas umiruje rečima da sve radi u našem interesu, novinari pitaju zabrinutu Miladinovu majku da li je istina da je njen sin dobar i miran dečko. Potisnuto je pitanje ko je naredio konzulu i vicekonzulu da omoguće Kovačeviću da pobjegne iz Amerike. Zašto tužilac Radovanović ne pozove na informativni razgovor Vuka Jermića i ne pita ga: da niste slučajno vi naredili da se Kovačeviću izda privremeni pasoš? Da li će tužilac proveriti zbog čega bivši generalni konzul u SAD Slobodan Nenadović traži od Jeremića da objavi listing telefonskih razgovora koji pokazuje ko je naredio da se izda pasoš Miladinu Kovačeviću. Da se možda listing

nije zagubio, kao i onih 72.000 potpisa građana Srbije koji su još 2007. podržali donošenje zakona o klasifikaciji podataka, koji bi onemogućio političare da nas ovako vuku za nos sa državnim, poslovnim i partijskim tajnama kada god žele da pokriju neku svoju svinjariju?

Nadrealno zvuči vest u kojoj MUP obaveštava Zaštitnika građana kako je pronašao zagubljeni spisak sa 72.000 potpisa. Država čija je vlast toliko bahata, lažljiva, prevarantska, pohlepna i glupa ne može imati dovoljno snage i elastičnosti za težak posao časnog opstanka u istoriji. Država je grupa ljudi koja se bavi zajedničkim poslovima; nešto prave, grade, a kada toga nema, kada se svi pretvorimo u senke koje izgubljeno tumaraju nekim lavirintom, država ne služi ničemu i počinje ubrzano da se raspada. Svidela mi se definicija države koja kaže da je država program saradnje, da je ona čista dinamika, volja da se nešto zajedno uredi. U 19. veku u Španiji je napravljen prvi politički bedž, amblem na kome je nacrtana strela i ispod nje natpis - ili se penje ili pada. To je država, ne predmet, nego pokret.

Preporučavaju se reakcije ljudi koji su bili zaglavljani na Gazeli, jer je policija sat vremena ubeđivala mladića sa revolverom u ruci da ne izvrši samoubistvo skokom sa mosta. Ljudi su bili ljuti što moraju da čekaju i pokazali su šokantnu ravnodušnost i bešćutnost prema čitavom događaju. Komentari su se kretali od "daj mi pištolj, ja ću da ga ubijem", do "idem s posla i umorna sam, nemam vremena da gledam šta ko radi".

Pitanje je kako smo došli do toga da zbog saobraćajne gužve otvoreno priželjkujemo smrt jednog čoveka? Lako, u nekoliko koraka. Zbog svog kukavičluka se nismo suprotstavili zlu, prilagodili smo se nečemu što je nenormalno i zločinačko i postali saučesnici. Samoprezir smo preobratali u malodušnost, bahatost, pokvarenost, a onda i u mržnju prema svemu što diše, jer diše baš naš vazduh. I ljudi u karton-naselju ispod Gazele i oni u autobusima i džipovima na Gazeli, misle da je njihov život u opasnosti, kao da je ovo rat, a u ratu svako mora da brine o golom životu, nema čime da saoseća sa drugim čovekom.

Mediji su objavili kako je toga dana na Gazeli, dok je mladić izbeumljeno šetao po ivici mosta, jedna žena izvela svoje dvoje dece iz automobila i slikala ih sa samoubicom u pozadini. Tog trenutka ona je bila ona starica koja je vukla svežanj granja da ga doda na lomaču Jana Husa. Naša mlada majka je umesto granja, na lomaču položila svoje dvoje dece.

Na početku emisije jedno kratko podsećanje na ono što nam je u Gračanici rekao monah Sava Janjić, tada najbliži saradnik vladike Artemija, a čujete i reči jednog od članova porodica ubijenih u Suvoj Reci izgovorene u vreme suđenja za ove zločine u Beogradu.

MONAH SAVA JANJIĆ:

Nikada neću zaboraviti sliku Peći tih prvih dana, kada sam prosto želeo zauvek da odem sa Kosova i iz celog ovog područja. Prolazeći kroz grad video sam kolone ljudi, žene, decu sa nekim kesama, paketićima u koje su stavili ono što su uspeli da pokupe. Paravojne snage u nekim čudnim uniformama, šleperi puni žena i dece, starci, starice, ljudi u kolicima, paralizovani, guraju ih, odlaze. Čitav grad se seli. To je bilo strašno. Moram da priznam, ja sam u tom trenutku plakao, ne samo zbog njih, nego sam shvatio i rekao sam to zaista vladici koji je bio u kolima: "Vladiko, uskoro će i naš narod ovako da krene".

ERONOV DEDA:

Među tim masakriranim ljudima bila je i moja ćerka sa svojom porodicom. Dvoje sinova, muž, jetrva... Šestoro njih do dan-danas nema nigde, jer su i leševi ukradeni i prebačeni negde, ne znam gde, nema ih nigde. Ozleđene su nam duše, samo u toj tragediji nastradalo je osamnaestoro dece, a najmlađi je bio moj unuk Eron od devet meseci. Stariji sin moje ćerke imao je tri godine, ćerka 25 i tako.

SVETLANA LUKIĆ:

Kako vam se zvala ćerka?

ERONOV DEDA:

Ćerka mi se zvala Sabata, a unuk Ismet od tri godine i Eron od devet meseci. Hoću da potenciram da sam kao učenik petog razreda bio naučio od pesnikinje Desanke Maksimović pesmu Krvava bajka. Pitam da li su ljudi u Srbiji zaboravili taj slučaj? Ja nisam, i hoću da im kažem neka prelistavaju, jer samo u Suvoj Reci ubijeno je jedno odeljenje đaka. Ne želim nikome da se to desi. Pozdravljam sve slušaoce Radio Peščanika i želim vam sve dobro.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušate profesora Vojina Dimitrijevića.

VOJIN DIMITRIJEVIĆ:

U vezi s tom presudom ima nešto što nažalost malo ko ovde zna, ne samo laici, nego i pravnici. Naša predstava o međunarodnom pravu je vrlo čudna, ali ljudi koji nisu pravnici nisu odgovorni za to, nego im se iz takozvanih stručnih ili političkih krugova servira uverenje da država nije ista, da Titova Jugoslavija, Miloševićeva Jugoslavija, i postpetooktobarska Jugoslavija i Srbija nisu ista stvar. Nažalost, u međunarodnom pravu je država država i šta god se uradi u ime države to neko kasnije mora da plaća. Međunarodno pravo poručuje građanima jedne države - niko nije kriv što ste vi nekoga birali, kao u slučaju Miloševića, koliko puta je moglo glasali ste za njega. Ne, ono je još surovije, ono Nemcima za Hitlera kaže - nismo mi odgovorni što ste vi njega trpeli, on je zastupao vašu državu, u njeno ime je radio, jer država je kolektivni entitet koji zastupa ljude. Kad država navuče sebi odgovornost na vrat, to neko mora da plaća. Što je najgore, plaćaju buduće generacije.

Kod nas je, recimo, postojalo uverenje da su se oni koji su žarko ljubili druga Tita tek posle njegove smrti setili da mogu od Nemačke da naplate neka potraživanja na osnovu reparacije. Ali drug Tito je lepo potpisao sporazum sa Vilijem Brantom po kojem su reparacije regulisane tako da se to plati državi, a država ne daje nikome. Ne znajući za to, ljudi su davali fiškalima ogromne pare da im pišu neke žalbe nemačkim sudovima, koji su ih odbijali. Tako je i sada, sad bismo hteli da se ono što se dešavalo pod Miloševićem nekako zaboravi i skloni. To je sad slučaj sa ovom presudom. Mnogi su imali utisak da je to što se radi na Kosovu sprovođenje jednog sumanutog plana, koji je postojao od samog početka Miloševićeve vlasti - da Albanci treba da budu bačeni preko Prokletija, uz sve one prateće priče da ih je ne znam koliko doseljeno posle rata itd. Kada smo govorili tada da nijedna država ne može da protera svoje državljane u neku drugu državu ako ona neće da ih primi, odgovarali su, i to iz stručnih krugova, da Albanija mora da ih primi.

Vrlo dobro se sećam da je u Centru za kulturnu dekontaminaciju bio jedan sastanak nevladinih organizacija onog istog dana kad je onako sumanuto napadnuta kuća Jašari i pobijeni deca i žene. Mnogo toga je rađeno u uverenju da u 20. veku može da se radi nešto što se radilo u 15. veku, to je uopšte problem bio Miloševićeve Srbije. Ko god je gledao te događaje bez patriotske emocije ili patriotskog gnušanja mogao je da razazna da se sprovodi taj sumanut plan oslobađanja Srbije od

Albanaca, ako ne svih, ono bar nekog viška. Sećamo se oduzimanja ličnih karata na granici itd. Kad god se nešto dešava sistematski, a ne kao eksces pojedinog vođe u ratu, kad imate neviđeni sadizam, onda možete sumnjati da je tu postojao neki plan. Naravno, kod nas to nikad do kraja nije sprovedeno, ali se vidi da je postojao plan prenošenja leševa itd. Kobno po ovu državu je to što je jedan međunarodni sud, ovaj put na čelu sa sudijom koji nije šeptrlja, nije Antoneti u slučaju Šešelja, nego sudija od velikog ugleda, utvrdio da je taj plan postojao.

Svi pitaju koje su posledice po ovu državu - pa, posledice su te da je država odgovorna za sve akte svojih zvaničnih organa. Srbija nije osuđena u bosanskoj tužbi zato što je sud imao stanovište da su oficiri Vojske Republike Srpske plaćani odavde, ali u konkretnoj operaciji, misli se na Srebrenicu, srpski organi nisu učestvovali. Prema tome, Srbija je tu kriva za propuštanje da nešto spreči ili da nekoga kazni, i svi se ponašamo kao da ništa nismo krivi. Kod međunarodne odgovornosti je bitan delikt i, ono što se zaboravlja, pripisivost delikta državi. Prema tome, ako je neki državni organ, bez obzira kog nivoa, vojni komandant ili član vlade, učestvovao u deliktu, onda država mora da odgovara. Zato je opravdano uporediti to sa slučajem Miladina Kovačevića, bez obzira na dimenzije. Miladin Kovačević je izbegao svoje obaveze na osnovu kaucije, ali se pokazalo da je država preko svog vicekonzula garantovala da on će biti na raspolaganju američkim vlastima. Taj isti vicekonzul, ili već ne znam ko drugi u konzulatu, dao mu je isprave da pobjegne, i sada je država odgovorna za to. Naravno, Kovačević je bagatela u odnosu na Kosovo, ali u tom se položaju nalazimo. Želim da se shvati da je država kao država ista ako ju je zastupao onaj koji je imao pravo da je zastupa, bilo zato što je bio izabran ili zato što je faktički vršio vlast. Međunarodno pravo nije zasnovano samo na nekim demokratskim principima, nego na fakticitetu, i bez obzira da li ste vi neku vlast trpeli ili je smatrali svojom, vi morate da snosite posledice.

SVETLANA LUKIĆ:

Vrhovni sud u Francuskoj je doneo presudu da je francuska država odgovorna za deportaciju Jevreja.

VOJIN DIMITRIJEVIĆ:

To ilustruje ovo što sam rekao - država je uvek ista. Maršal Peten je dobio sva ovlašćenja od francuskog parlamenta da kapitulira i Francuzi moraju da plaćaju ono što je radio Peten, iako su imali aktivan otpor protiv njega. Ali De Gol koji u početku nije bio nikakav zvaničnik, nego

je bio na čelu jedne prilično usamljene grupe, postao je na kraju predsednik. I Francuska mora da plaća i ono što je radio De Gol i ono što je radio Peten, kao što Nemci moraju da plaćaju ono što je radio Hitler. Ako nasledim nekog rođaka, ja moram da plaćam njegove dugove, nije dovoljno da mi se sviđa samo imovina. Tako je i ovo, ne menja se ništa promenom prirodne vlasti, nego država u interesu stabilnosti neke međunarodne zajednice mora da plaća.

SVETLANA LUKIĆ:

Kakve su konkretno posledice po našu državu?

VOJIN DIMITRIJEVIĆ:

Svako ko za sebe vidi znak da može dobiti nekakve nadoknade potrčaće sada da ih traži. Gledajući spor sa Bosnom govorili smo o velikoj nepravdi jer će, ako izgubimo spor, i ljudi koji su bili protivnici Miloševićevih poduhvata plaćati naknade svim državljanima Bosne, uključujući rođake Radovana Karadžića. I sada se mogu pojaviti takvi zahtevi, to je materijalna šteta. A drugo je politička šteta, jer će celo kosovsko pitanje, čak i ovo što se razmatra pred Međunarodnim sudom pravde, sada biti sagledano u drugom svetlu. Po Deklaraciji Ujedinjenih nacija samoopredeljenje ne znači samo po sebi pravo na otcepljenje, ali ako se ispostavi da se jednoj grupi ne daje mogućnost da učestvuju u vlasti onda ona ima prava da zahtevaju otcepljenje. Ceo naš problem sa Kosovom je sukob između prava na samoopredeljenje i prava na teritorijalni integritet. Naravno, pravo na teritorijalni integritet je vrlo jako pravo i taj argument bi bio jak da se nije ispostavilo da je ova država, koja tvrdi da su Albanci njeni građani, jedno vreme smatrala da te građane, koji su drukčije nacionalnosti i vere, treba proterati iz zemlje. To je nešto manje surovo nego uništiti ih, ali to jako slabi srpsku poziciju i toga svi moraju da budu svesni. Kao što ste videli u bosanskom slučaju - činjenica da je Haški tribunal, znači Međunarodni krivični sud, osudio generala Krstića za genocid je navela Međunarodni sud pravde da pođe od te pretpostavke. U tom pogledu situacija nije nimalo dobra, ali su se naša javnost, politika i diplomatija i toga setile tek jutros.

SVETLANA LUKIĆ:

Često se ponašamo kao da se ništa nije desilo; i diplomatija i građani, a često i mediji - sve je vest za dan-dva, i gotovo.

VOJIN DIMITRIJEVIĆ:

Pre neki dan, kad je bilo reči o slučaju Krišto, neko je rekao da je Krišto jako pametan što nije mnogo pričao, jer je znao da će da ga prevaziđe neka druga afera. Ali, to su naše afere, dok je teško pretpostaviti da će u međunarodnoj zajednici lako da se desi nešto što će zaseniti sve ovo.

SVETLANA LUKIĆ:

Predsednik Tadić kaže povodom godišnjice proglašenja nezavisnosti Kosova da će normalizacija između Srbije i Kosova nastupiti onog časa kad se izjasni Međunarodni sud pravde. Kao, očekujemo taj pozitivan ishod. Mnogo toga se vezuje za tu odluku i bojim se da ova presuda o kojoj ste govorili na početku praktično uopšte neće biti uzeta u obzir.

VOJIN DIMITRIJEVIĆ:

Znate šta, ali Međunarodni sud pravde će je uzeti u obzir. Drugo, ne možete očekivati od Međunarodnog suda pravde ono što on ne može da uradi. U međunarodnom pravu je puno akata koje države mogu da urade, a da nikome ne objašnjavaju zašto. Mi smo oterali neke ambasadore i činjenica je da nijedna država ne mora da pravda što nekome ne daje agreman. I priznanje država spada u to, prema tome, očekivanja da će tu neko da kaže "niste smeli da priznate" su iluzorna. Polazu se sve nade u nešto što je neostvarivo. Ali, ja smatram da to nije samo znak loše volje nego i beskrajne inkompetencije, prosto ljudi umisle da, ako su na nekoj funkciji, onda znaju sve ono što treba za tu funkciju. Kod nas jača uverenje da su public relations najvažniji, da si na pravom putu ako dobiješ dobar rejting ili dovedeš dovoljno novinara da te hvale i slikaju. Ta predstava o dobroj vlasti treba da prestane, vlast delima treba da pokaže da je dobra.

Država je jedna celina, ona utisak o sebi daje ne samo na osnovu toga šta radi vlada ili ministar spoljnih poslova, nego i sudstvo, i naročito parlament. Ako Miladina Kovačevića dočekamo u parlamentu kao heroja - što on za neke sumanute ljude i jeste zato što je prebio Amerikanca, pa se još hvali da je prebio Jevrejina - to se sve nama računa. Prema tome, utisak o Srbiji formiraju i tabloidi, legalne organizacije i one ilegalne, neregistrovane organizacije koje sud pošteduje zato što nisu registrovane. Ne možete vi popraviti utisak, ne možete, kako se naivno misli, brendirati Srbiju ako nemate brend, ako nemate proizvod. U tom pogledu svi snose neku odgovornost, a naročito parlament, jer je on po definiciji najviši organ. Ako se parlament tako ponaša onda ne možete očekivati da će neko moći da vam pomogne.

Nije mi jasno šta se hoće sa slučajem Kovačević. Kovačević je naš državljanin osumnjičen za prilično teško krivično delo i goni ga američki sud zbog toga. U okviru svega toga imamo i zahtev porodice Stajnhauer, koji se obično kod nas šalje na građansku parnicu, da se porodica obešteti zbog toga što je lečila tog čoveka. Ovo nije srednji vek, u srednjem veku se krivični postupak vodio na zahtev porodice, pa porodica oprostí - znate ono, umir krvi Paje Jovanovića u Crnoj Gori, "ubili su mi sina, ali ja praštam", i država prestane da goni. Ako me neko povredi ja mogu da mu oprostim, ali država mora da ga goni jer je izvršio krivično delo. To nije stvar para, nego odgovornosti. Šta sad naša država pritajeno hoće? Da plati porodici Stajnhauer? To je lep gest, ali porodica Stajnhauer ne može da obustavi postupak. Da li se tu neko nada da će tim novcem da podmiti tu porodicu? Čak i ako je privoli, neće od toga biti ništa. Drugo, da li se neko nada da će jedna velika i bogata država da odustane od krivičnog gonjenja za milion dolara? To je još paradoksalnije. Ako bi se to izvelo diplomatski, Sjedinjene američke države bi mogle da nam oprostite ovo što su uradili naši konzuli, da pređu preko toga. Naša odgovornost, i bez ikakvih para, je da damo jedno obično izvinjenje - žalimo što je naš vicekonzul, ili već ko, to i to uradio, i obećavamo da ćemo učiniti sve u tom pogledu. Treće, ako tvrdimo da ne možemo da ga isporučimo, mi moramo da mu sudimo po svim mogućim standardima, jer u pitanju nije neko bizarno krivično delo koje ne postoji u našem zakonodavstvu, i da pokušamo da tu nađemo rešenje.

Međutim, sad se sve češće saznaje da je tom mladiću rečeno da će mu ovde biti suđeno forme radi, da će ostati sa uslovnom kaznom. Ne mogu da shvatim put kojim se ide, nade koje se raspiruju da će nekim parama ta odgovornost da se izbegne, a da se pri tom verovatno ne sudi njemu i, što je još gore, ni konzulu ili konzulima koji su to uradili. I, konačno, zašto je to državna, odnosno službena tajna? Zašto je došlo i do povrede naših prava kao građana da znamo ko raspolaže našom imovinom? Razumem da se, ako su neki važni međudržavni pregovori, to jedno vreme ne saopštava, ali to počiva na nekoj disciplini članova vlade i jednostavno se ne priča. A kod nas sad postoji neki elemenat nesolidnosti koji prosto iziskuje da se nešto propiše zakonom. Uzmite ovaj primer: mi stalno objavljujemo imena budućih ambasadora koji onda ne dobiju agreman - to je poniženje za zemlju i veliko poniženje za kandidata, jer država koja odbije nečiji agreman ne mora da kaže zašto ga je odbila. Mi izlažemo ljude i javnost riziku, zato što neko u vladi ili ministarstvu, ali i neko iz novinarske profesije, ne ume da drži jezik za

VOJIN
DIMITRIJEVIĆ

zubima. Ako pogledate film Frost/Nikson vidite da u mnogim državama postoji grupa novinara koji su povlašćeni u smislu da se smatra da su ozbiljni, s kojima se može razgovarati off the record, da orijentišete novinara šta se dešava, ali da vam on obeća da to neće reći. Međutim, kod nas šta god se desi neko to prolupa, što je dobro da se zna, jer može da se desi i nešto gore, ali to prosto ometa neki normalni rad.

Kad bismo razgovarali s nekom zemljom o nekom velikom poslu, pa rekli "hajde, nemojte sada da pričate, pregovaramo, platićemo 40 miliona dolara ili ćemo platiti 30", to bih razumeo, ali ovde se govori o jednoj stvari koja je nerazumna. E sad, pošto je tu očigledno neko umešan, sad se saznaje da se dozvola za putni list ili rezervni pasoš mora tražiti od Beograda, da to ne može baš da izda konzul, a kamoli vicekonzul početnik, i onda se to zataškava na jedan starinski način. Prosto je smešno koliko često ovo društvo i ova vlast, ove političke stranke koje se toliko busaju u antikomunistička prsa, primenjuju komunističke metode. Ali ono je bio sistem gde je postojala jedna, kako to Orvel kaže, unutrašnja partija, gde neki ljudi sve znaju, to je bilo deo sistema. Ne možete se pretvarati da ste demokratska otvorena država ako neko ima pravo da tajno radi šta mu padne na pamet. Ponavljam da je u međunarodnom pravu izvinjenje, koje ne košta ništa, mnogo veći argument i lakši izlaz iz međunarodnog delikta nego bilo kakve pare. Koliko para košta to što su naši konzularni organi povukli za nos američko sudstvo? Koliko to košta? To je teško proceniti, a stvari koje je teško proceniti rešavaju se tim moralnim nadoknadama. Uključujući i Hilari Klinton, koja je senator države Njujork gde se ovo desilo. Kad god mu se nešto ne sviđa, Amerikanac piše svom senatoru. To što mi živimo u državi u kojoj niko ne zna ko mu je poslanik, to je druga stvar, ali tamo se piše, ona je pod pritiskom. Tamo se ljudi obraćaju svom predstavniku u parlamentu da ih zaštiti.

Najbolja definicija nacionalističkog licemerja je ono što je u 18. veku napisao Semjuel Džonson rekavši da je patriotizam poslednje utočište nitkova. Neki kažu da je to prvo utočište nitkova - pogledajte ovu Novu Srbiju, koja obiluje ljudima optuživanim ili sumnjičenim za teške pronevere, teške štete. Međutim, ta stranka je istovremeno nosilac svih patriotskih poduhvata, recimo napada na *Peščanik* u Arandjelovcu. Nisu radikali iz Arandjelovca došli na tu promociju nego su došli ljudi iz Topole. Čak ni Rasima Ljajića nisu napali radikali što je "Turčin", musliman, nego je to uradio Velja Ilić. Znači, istovremeno sa najprimitivnijom, najprizemnijom željom da se nešto zaradi i profitira

ide ta velika nacionalna parada, i ne znam kad će ovo društvo da shvati da se iza svake takve narodne i patriotske brige krije ciničan privatni interes. Treba da shvatimo da neke stvari koje se dešavaju kod nas nisu specifično srpske, nego se svuda pokazuju te loše strane. Ali moderna društva više ne vrše javnu egzekuciju, moderna društva suzbijaju te ružne sklonosti. E, nama, nažalost, traju posledice. Poslednji primer je ovaj samoubica na mostu. Tu su se našli ljudi koji su smatrali da ih naponi policije da ga spasi ometaju, oni će negde da zakasne, majka slika decu kao da je reč o javnom pogubljenju u 18. veku. Ali, morate da razmislite zašto je to tako. Ne može da prođe brzo, nije ni počelo da prolazi, kad vi čoveka koji je odgovoran za smrt 7.000 ljudi smatrate herojem - pa šta je u odnosu na to jedan čovek? Imamo decu koja su rasla uz kult žestokih momaka sa asfalta, gde je svaki kriminalac, koji čak nije ni ratni heroj, bio neviđeno ugledna ličnost i to se prenelo na sadašnju političku scenu. Ne možete očekivati da to ne ostavi traga kod većeg broja ljudi - svedoci smo jedne užasne ravnodušnosti, užasnog cinizma, neosetljivosti iz koje će ovo društvo morati da se izvlači. Takve stvari ne prolaze brzo. Ali ako u tom pogledu ne postoji nikakva podrška, počev od škole pa nadalje, onda se loše piše svakom građaninu koji će jednog dana da naleti na tu vrstu stava.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušate Borku Pavićević.

BORKA PAVIĆEVIĆ:

Na koji način se ispostavio takav junak našeg doba, i kako se on menjao od vremena pre rata, pa u toku rata, kako se od Vučelića došlo do Kovačevića, kakav je taj naš Rastinjak? Upravo sam pročitala intervju sa njegovom mamom na e-Novinama, u kojem se vidi na koji način jedan takav lik postaje prototip. Za mene je zanimljivo koliko mi tih Kovačevića srećemo, kako se on transformisao od ratnika do takozvanog mirnodopskog junaka, a to je jedna duga priča i o svim ženama koje su u međuvremenu postale dame i gospođe koje se smeju, i o muškarcima koji su jaki, koji su ostvarenje sile i snage. To pokazuje koliko su demokratske institucije i kritičko mišljenje obesnaženi, jer, na koji način su sila i moć u mirno vreme ovaploćeni u jednome mladome čoveku? Kakav je to model, kad neko uđe u Skupštinu na takav način i ko se uopšte kreće po javnosti kao što to čini on, posle jednog takvog čina? Ali, najviše zapanjuje intenzitet javne promocije koju taj čovek dobija, umesto da ga se skloni - pa konačno, čovek je prebio

nekoga! A drugo, dokle se proteže beslovesnost ili nesvest o tome da ne možete javno da štitite ili afirmišete ljude od jednog Krišta do Kovačevića, do koje mere ne postoji svest o tome da nemate prava to da radite. Kako može ministar poljoprivrede da piše poeziju, a ima takve kanale po Vojvodini? Mislim, tu nešto stvarno temeljno nije normalno! Da vi nemate svest o tome koji su vaši doprinosi društvu ili državi, da dozvoljavate sebi da se ponašate kao Luj XIV - ali nemojte zaboraviti da je posle toga došla Francuska revolucija.

Hajde da uzmemo, recimo, Samardžića. Posle onakvog neuspeha, posle formiranja Ministarstva za Kosovo, posle odluke na Vladi da mora da se ispita na koji način je ta komisija radila, kako se trošio novac na Kosovu... vi ste opet tu. Znae, to je kao da nije bio rat i sada se iste osobe iz tog rata nalaze na naslovnoj strani Politike - kao da ne postoji nešto što je biografija, nego smo sad vi i ja gole od jutros, pa sve ispočetka. Odnosno, meni nije jasno kako ljudima koji su na vlasti nije jasno da se to ne radi ako nisi zaslužio da imaš toliki ugled. Dakle, nije reč o legalizmu, nego o legitimitetu. I sada ti čoveka koji je upropastio jednu stvar ponovo zoveš za buduću stvar koja je na ivici da se upropasti - pa zašto, ljudi? Zašto to radite, kako ne shvatate da treba da se sklonite, kao i Miladin Kovačević sa tog predmeta, zato što ćete dovesti u pitanje i upropastiti to što sad zagovarate, jer niko vam više ne veruje. A zašto ne veruje? Zato što ste do sada u stvarnosti pokazali da ne može da vam se veruje. Eto, to je tako jednostavno, a ta jednostavnost je nešto što izgleda teško dolazi do mozga onome što se zove političkom elitom. Kovačević je poslednja, ali očigledno ima još stanica te nesvesti o tome kako možeš da se ponašaš prema javnosti, prema građanima, šta oni zapravo misle. I to što te nije strah da se tako ponašaš znači da nemaš svest o tome šta ljudi zapravo misle o tvojoj politici, a onda se to zove "društveno otuđene grupe", posle toga se može desiti svašta.

Ali u čemu je svrha, šta je cilj? U redu, hoćete li sve to da uzmete? Nosite to u Švajcarsku i, tako vam boga, sve što ima daćemo vam odmah, uzmite i idite, ali nemojte više seći parkove, nemojte više rušiti kuće i nadgrađivati druge, nemojte više zagađivati okolinu, nemojte više bacati to đubre, nemojte krčmiti Šumadiju, nemojte seći skijaške terene gde god vam padne na pamet. Ne uništavajte dalje, ostavite nam to, a sve što imamo u vidu materijalnog bogatstva, u vidu nekog predmeta, sve automobile, sve odnesite, samo nemojte više da nas taj novac i taj interes dovodi do ove količine ružnoće. Dajte nam šmrkove da očistimo to, ljudi, da se, ako možemo, operemo. Kad ideš ulicom, to je bolno.

Dakle, koja je svrha javnoga ponašanja ili političkog delovanja koje do te mere može da ne uskladi javni sa ličnim interesom? Odnosno, zašto hoćete da imate nešto čime ne možete da vladate, pa u čemu je problem da pozovete čoveka, nekoga ko to zna da radi, pa će i vama biti lakše. I na kraju krajeva, svi znamo da ako napravite veličanstvenu predstavu niko vas neće ni pitati koliko ste platili glumca. Ali ne može nešto da košta a da rezultat ne bude ništa, to bi neko ipak morao da razume. Tako se stvara taj tužni politički kič, tužna politička pornografija koja u stvari iz te bede vuče aroganciju i vi onda ne znate zašto je to tako i dođete do toga da pomislite da mi, evo, nas tri treba odmah nešto da uradimo da to što je preostalo nekako spasemo.

Bio je u Sava Centru pre više godina film Hitlerovi poslednji dani. Na kraju filma, u bunkeru u Berlinu, dolaze komandujući i kažu "ali nemački narod trpi užasno", a Hitler odgovara "glasali su za ovo, pa sada neka trpe". Sećam se da se cela sala nasmejala prepoznajući te rečenice. Sava centar je mesto osnivanja KEBS-a, on je podignut zbog treće korpe ljudskih prava. Sava centar je bio kongresni centar, mesto otvaranja BITEF-a, Sava centar svojom arhitekturom ovaploćuje ideju o progresu, on je podignut sa tom idejom. Uvek sam mislila da je u njega ugrađena takva količina modernizma da ljudi koji budu njime upravljali prosto neće moći da sede u tim foteljama, jednostavno nešto treba znati o tome, to je tehnologija koja će menjati čoveka. I sada u tom Sava centru imate jedan takav cenzorski potez. Pa, šta se s nama dešava? Da li je moguće da se tako ugasi svetlost koju gledamo s onog autoputa, svetlost u nečemu što je pravljeno da bi se ova zemlja otvorila prema svetu? E, pa tako je to. Hajde da uzmemo muzej 25. maj, hajde da uzmemo pozorišta, trgove, šta se to dešava? A očigledno je u igri ova partijska podela, nagađanje ko će biti vlasnik čega.

Kad su počele te podele, čuli smo da svaka vlada deli svoj plen. Kad sam to prvi put pročitala, mislila sam da je neko pogrešio. Ima jedan slogan sada koji glasi "Mi ćemo sve učiniti", stalno se ponavlja "Mi ćemo sve učiniti, ja ću sve učiniti". Šta ćete vi to, ljudi, učiniti? Pa, učinite nešto na osnovu čega mogu da verujem u vaše sve. Svaka vlada deli svoj plen - evo, sad vidim da i gospodin mlađi Krkobabić podiže pantalone na jednom spisku, da i on ima neki plen. Da li je to zato što se u stvari ne zna šta bi trebalo učiniti? Da li je ta količina devastacije - da ne kažem lopovluka, grozno mi je da se uopšte bavimo time, ali tako je - da li je to posledica činjenice da u stvari nemate nešto dragocenije od toga, ili znate šta treba da uradite a hohštaplerišete? Ovo što se događa sa Sava

centrom je posledica tih partijskih podela, to se nekad u socijalizmu zvalo kadrovanje.

Bila sam sada u Berlinu 4-5 dana, Slavenka Drakulić i ja smo sedele na skupu između istočnoevropskih, zapadnoevropskih i centralnoevropskih spisateljica. Onda smo se nas dve setile koja je privilegija našega iskustva - mi smo znali i ovo i ono, i tamo i ovamo, i mogli smo da prosuđujemo. Imali smo mentalnu kontrolu nad tim procesima, i sada ti dođeš u situaciju da si izbačen iz ravnoteže, a to te dovodi u inferioran položaj u odnosu na najavljivanu krizu. Evo, svi će da kažu, ništa nama neće biti, mi smo na to potpuno navikli, malo gore, malo bolje - već je to nešto potpuno nepojavno, da imaš veliki broj prijatelja koji govore "dobro, daj bre, znaš ti šta je bilo 2000, pa bombardovanje, pa smo imali sankcije, pa je bilo hladno, pa nema, bre, veze šta će da bude! S jedne strane imamo vlast koja će da kaže da je sve što se dogodi samo zbog svetske krize, a građani će to da prihvataju kao da je u pitanju neki fatum koji se mora dogoditi, jer nama se uvek dešavaju takve stvari. I to vodi ka umrtvljenosti, vidiš da su reakcije anomične. Pogledaj Baraka Obamu, društvo koje se bazira na pojedincu, a ne da stalno misliš - to će da uradi neko drugi, pa neka mi ovo da država, neka onaj to obezbedi, da mi se dâ, da mi se učini, pa da mi se otvore radna mesta. Možda bi trebalo već jedanput reći da se ona moraju stvoriti, odnosno, da mora neko da ih napravi.

Nedostaje volja, ambicija, put ka nečemu, zato neki ljudi govore o društvenoj anomiji i zato valjda toliko mladih ljudi spava - otkud taj fenomen da ljudi legnu u pet sati ujutru i da se ne bude do tri po podne? Otkud to bekstvo od stvarnosti? U Politici ponovo čitamo eksplikacije Dobrice Ćosića o tome kako je srpska vojska trebalo da pređe preko Bugarske pa ne bi bilo Prvog svetskog rata. Znači nije trebalo da bude ni 27. marta - je l' vidite vi koje razmere to poprima? Nije trebalo nikad niko ni za šta da se buni, nego je samo trebalo da preventivno ratujemo sa Bugarima i da ih sredimo, i da tamo prolaze vozovi. Nije bio potreban taj prelaz preko Albanije i nije trebalo da vičemo "bolje rat nego pakt". Ni tad nije trebalo da se pobunimo, trebalo je da sarađujemo... E, to je izdaja, ta neprekidna kvislinška teorija, to je taj fatum, izvor grobne poezije i te naše kosovske mitologije koja nikako da se više završi, pa da se manastiri urade kako treba, a ne da osvanu crveni. A taj ko je taj crveni manastir napravio, da odgovara. Da taj mit bude sređen, lep, da bude mit bez đubreta naokolo, bez pikavaca bačenih po Gračanici. Da oni ljudi tamo ne sede za onom sofom, nego da to neguju. Umesto

aktivizma, vi nudite luzerska objašnjenja, ta objašnjenja za poraze. Kakve poraze? E, to je razlog zbog kojeg smo u ratu sa svetom. Za sve su krivi Nikola Pašić i Jovan Cvijić, jer, bože, Cvijić je tvrdio da južnoslovenski narodi imaju neke veze i da imaju zajedničke kulture. E, on je bio budala, kao što je bio budala i Nikola Pašić, a trebalo je samo kroz Bugarsku da prođemo i onda bi bilo sve u redu, ne bi nikad bilo Jugoslavije, a ni tog Sava Centra, Gazele i Novog Beograda i autoputa Beograd-Zagreb koji se zvao "bratstvo-jedinstvo", ne bi nikada bilo one pruge Beograd-Bar - sve nam to ništa nije trebalo, trebalo je da mi živimo kao svoji na svome. I sad smo u finalu bitke oko Kovačevića - šta je Sava Kovačević prema ovome Kovačeviću? Ništa! Taj je tamo pevao "što to hući Sutjeska", a sad imamo ovoga koji će da razvali nekoga i da zbog toga postane naš heroj. Dakle, to je deo tog katastrofičnog mita koji u stvari narodu krade volju iz ruku, i to je centralno pitanje za svakoga ovde: da li ima snage i volje da nešto učini sam sa sobom?

Kada pogledamo šta je sve bilo devedesetih godina i koji su sve ljudi prošli kroz naše razne partije, nameće se zaključak da je deo ovog koalicionog sporazuma zapravo koalicioni sporazum oduvek. Veoma često mislimo da svi ti ljudi ne idu zajedno, ali ako počnete malo da obrćete videćete da to nije sasvim tačno, da možda idu zajedno i više nego što mislimo. Stalno viču da je dosta prošlosti i da treba govoriti o budućnosti - a istovremeno ne možete da govorite o budućnosti dok je Ratko Mladić u zemlji, to su dva paralelna mentalna procesa. Naravno da je cela stvar u tome što jedno ne isključuje drugo. Ne može Kovačević bez Ratka Mladića, te pojave kontekstualno i tekstualno uslovljavaju jedna drugu. I to što građani misle da to nema nikakve veze s onim kako žive - naravno da ima veze, i ko god misli da će da preživi, ne može da preživi dok ne vidi zašto je Kovačević tu, dok jedna zajednica taj proces ne izrazgovara, odnosno dok se Ratko Mladić ne krsti imenom ratnog zločinca, ne вреди nalog policiji da se on uhapsi. Samo pogledajte izraz oni će *odraditi svoj posao i ispoštovati Đinđića*. To su dva izraza od kojih možete da umrete na licu mesta. Dakle, imate reč *odraditi*, umesto *raditi* ili *uraditi*, a osim toga, čovek se *poštuje* jedanput zanavek, ne može niko da se *ispoštuje*, pa da završimo s poštovanjem. Hajde da kažemo da je ovo genocid i da je čovek ubio 8.000 ljudi, da je odgovoran za to, pa ćemo onda lakše doći i do odgovora ko je odgovoran za takvu situaciju na univerzitetima, zašto ima korupcije. Zaustaviće se taj koloplet obrazlaganja jedne stvari drugom, jer kad to počne istog trenutka nestaje objašnjenje - e, a koliko ste vi nama ubili, mi smo vama toliko

ubili, a koliko ste vi nama ubili, e, onda znači da mi možemo da uzmemo to zato što je i on uzeo to. Tako se stalno obrazlaže.

Ima veze divlja gradnja sa Ratkom Mladićem. Prostorno rešenje ima veze sa shvatanjem teritorije, smanjenje prostora oko nas ima veze sa smanjenjem države. Ko je za to odgovoran? Pa, ovaj čovek je takođe odgovoran za to. Mišković, vlasništvo, Beko, Luka Beograd, pljačka, opštine, parkovi, prostorni plan - sve to ima veze sa 8.000 ubijenih muslimana u Srebrenici. I ko tvrdi da nema veze, taj nije u stanju da misli o kauzalitetu stvari i zato je moguć Miladin Kovačević, upravo zbog toga, jer to ima veze sa ratnim parama, sa onim što gledamo i što znamo. Da li je Statut ovakav ili onakav - sve te rasprave se izmrve zato što nema ove generalne rute, nema radne akcije, a da biste to izveli morate da osećate neku ambiciju i neki ponos, neko jastvo. Tu dolazimo do paradoksa - tolika priča o ponosu, o identitetu, a njega zapravo nema, ljudi se zapravo skrivaju, zato je to bitno. A najstrašnije je ponavljanje "mi ćemo da ih isporučimo". Čoveče, nemojte više to govoriti, pa to se govori toliko dugo, to je bruka, to je strašno! Nema šta bilo kome da isporučimo, imamo sebi da isporučimo. Kako da kažem, od početka se o tome govori kao da je reč o nekakvom zajamsko-kreditno-isporučilačkom odnosu. Nije rečeno: imenujmo zločin, završimo sa ovom stvari: Mi smo taj proces zaključili, TO smo napisali u preambuli ustava, da ćemo voditi mirnu politiku, da smo zemlja mira, TO treba da napišemo u preambuli. Onda vi ne isporučujete, ne importujete, ne eksportujete, ne postajete po defaultu, ne ponašate se po projektu, ne izvršavate, nego ste stvaralac. Ko će da uhapsi Ratka Mladića, ako vi sve vreme govorite da on treba da bude isporučen? Ne, on ne treba da bude isporučen, mi treba da znamo šta je taj čovek uradio, treba da to imenujemo, on će biti isporučen onoga trenutka kada predsednik ove države i svi redom kažu: da, on je ratni zločinac. Tog trenutka počinje taj proces.

E, onda ste doveli Dačića, pa onda ni Dačić ne može da odradi posao, ni policija ne može odradi svoj posao. Treba da napravimo prajd-paradu na čijem čelu će da ide ekipa od Šutanovca do Tadića, onda neće biti zabrane. Sve takve akcije bi morale da poteknu od institucija ovog društva, a ne da mi ovde pričamo, pa oni misle da smo mi opasni. Kako može da se pominje koaksijalni kabl ponovo? Bio je zabranjen B92, "ušla je voda u koaksijalni kabl", pa ne može ponovo da uđe voda u vaš kabl, ne može takva repriza! Morate da napravite premijeru, majku mu, ne možete stalno vrteti reprize.

Vidim da su u 29. novembra stavili bilbord tamo gde je bio jedini parkić u toj ulci. E, pa slikajte se na tim bilbordima, u tim odelima i sa roza kravatama, svi kao Čeda Jovanović, to neće spasiti zemlju. A ti imaš potrebu, eto, da to nešto preostalih šuma i jezera ipak postoji jednog dana za neku decu, kao i sećanje na sve što je bilo.

SVETLANA LUKIĆ:

Govorila je Borka Pavićević, a u njenom Centru za kulturnu dekontaminaciju sutra u podne biće predstavljena knjiga u kojoj je Latinka Perović sakupila tekstove istoričarke Olge Popović-Obradović. O njoj će govoriti Dubravka Stojanović, Ivan Vejvoda, Mirko Đorđević i Sonja Biserko. Ovih dana navršava se dve godine od Olgine smrti. Podsetićemo vas sada malo na njen glas. Snimak je iz 2005. godine, stanje je redovno, Nomokanon održava tribinu 10 godina od oslobođenja Srebrenice na Pravnom fakultetu, na kojem je Olga Popović-Obradović predavala. Tih dana je skupština Srbije izglasala rehabilitaciju četničkog pokreta.

OLGA POPOVIĆ-OBRAĐOVIĆ:

S jedne strane imamo sve otvorenije i sve agresivnije ispoljavanje savremenih fašizoidnih tendencija, a s druge rehabilitaciju sličnih tendencija i pojava iz prošlosti i to na najvišem državnom nivou. I imamo, naravno, reakciju susednih zemalja, recimo, reakciju predsednika Hrvatske, Mesića, koji je do daljnjeg otkazao svoju posetu Srbiji upravo zato što je Srbija kao država rehabilitovala četnički pokret. U takvoj situaciji vi ne možete reći "koga danas interesuju ustaše, četnici i partizani?" To prosto nije tačno, svet itekako interesuju fašizam i antifašizam. Ako vi kažete da nikoga ne interesuju ustaše, četnici i partizani, to znači da vi između njih ne pravite nikakvu razliku. Još je neverovatnije tako nešto reći ako se ima u vidu da su poslednji ratovi na tlu bivše jugoslovenske države vođeni pod ustaškim i četničkim simbolima. Država Srbija danas rehabilituje četnički pokret što je zapravo samo kolokvijalni izraz za jugoslovensku vojsku u otadžbini i zato je sasvim nerazumljivo odricati pravo onima koji su nekada bili u toj jugoslovenskoj državi da se bave četničkim pokretom u aktuelnom političkom smislu, jer su pod tim istim četnicima, na etničkom principu, oni stradali u Drugom svetskom ratu. Pod tim istim simbolima jugoslovenska vojska i srpske dobrovoljačke i druge oružane snage su ubijale sada u Bosni i Hrvatskoj. Ne možete odricati ni Bosni ni Hrvatskoj da kao države reaguju na čin rehabilitacije četničkog pokreta, to je elementarna politika. To nije bavljenje prošlošću, nego su

OLGA
POPOVIĆ-
OBRAĐOVIĆ

to državni poslovi. Njima prosto treba uzeti nadu da je moguće maskirati se pred očima međunarodne zajednice u demokratu, a istovremeno ne samo podržavati, nego i podsticati ne samo nedemokratske, nego zaista fašistoidne tendencije koje ovo društvo sve jasnije pokazuje. Ne mislim da su one jače nego što su bile, ali ono ih jasno pokazuje. A možda je, da se vratim na početak razgovora, možda je i bolje što ih toliko sada jasno vidimo, jer možemo nekako brže i da reagujemo. Meni se zaista čini da javnost sve brže reaguje, da sve lakše prepoznaje, kao da nekako maske ubrzano padaju.

SVETLANA LUKIĆ:

U šta se vi uzdate? Čini mi se ponekad da se uzdate u ovu javnost, ma kako da je difuzna...

OLGA POPOVIĆ-OBRAĐOVIĆ:

Jeste, uzdam se u građane. To jako teško ide pre svega zbog toga što se izlazi iz zla nesagledivih razmera za koje je odgovornost društva ogromna, odgovornost svakog pojedinca, uključujući i nas dve koje razgovaramo danas. Ja tako to vidim, a jednostavno kao i svaki drugi normalan čovek moram da živim i moram da verujem da je moguće da se te stvari promene, druge nade nemam.

(Nina Simone - Here comes the sun)

SVETLANA LUKIĆ:

Na kraju današnje emisije govori Biljana Srbljanović.

BILJANA SRBLJANOVIĆ:

Posle bahatog ponašanja, tuče, izazivanja nereda Kovačević je pobjegao, a to je kriminalni a ne pojedinačni akt, jer je u njemu učestvovala država. Taj konzul očigledno nije mogao da izda putne isprave na svoju ruku, evo, da vam kaže ambasadorica, to niko ne može da uradi na svoju ruku, pa čak ni u državi kao što je Srbija, a pogotovo ne može nekome da izda lažne putne isprave. Mediji se sad utrkuju ko će više tih afera da otkrije, ko će veću prašinu da digne oko stvari koje su sve skandaloznije i skandaloznije, oko kojih se svi slažemo, ali koje se iscrpljuju u tome da su obrađene u medijima. I dođemo onda dotle da više ni ja ni ti nećemo da pričamo o slučaju Kovačević. E, hoćemo da pričamo o slučaju Kovačević!

Vlasti to predstavljaju kao ispravljanje greške koju je napravio jedan pojedinac braneći drugog pojedinca, koji je napravio krivično delo u

tuđoj državi. Naravno da smo primorani da tu grešku ispravimo, ali kad razgovaramo logikom i zdravim razumom Demokratske stranke - koja meni ide stravično na nerve, jer mi nemamo istu vrstu ni razuma, ni zdravlja - onda čujemo da je, naravno, bolje dati milion dolara. Oni na neki način impliciraju da ćemo mi dati milion dolara od 60 miliona dolara pomoći, kao da će to biti njihove pare. Mi ćemo njih da zeznemo, opet ćemo mi šibicari njih da prevarimo, mi ćemo njima njihovu lovu da vratimo. To nisu njihove pare, to su pare građana ove države. I to je državna tajna? Pa, nije državna tajna. Koliko sam shvatila, juče je urednica Borbe bila na saslušanju, odnosno na informativnom razgovoru, i njoj su rekli da je to službena tajna. Pa, koje tačno službe i zašto, ko je obavezan da štiti službenu tajnu? Jutros sam slušala Vuka Draškovića, ovog puta u funkciji bivšeg ministra spoljnih poslova, koji tvrdi da naš Ustav zapravo ne zabranjuje isporučivanje građana za obavljeno krivično delo u drugoj državi, tj. da tu postoji neka pravna komplikacija oko toga. Nisam pravni ekspert, ali ionako se niko suštinski ne bavi pravnim aspektom ovog problema nego tim medijskim, pojavnim, svi dižu halabuku i deru se. I onda će da dođe neki Homen, koji je jedan razuman, fin, pristojan čovek, i razumnim glasom će reći "pa, valjda svi shvatate da mi u stvari pokušavamo nešto dobro". I onda ćeš ti da ispadneš budala što insistiraš na tome, i na kraju će i tebi više da se smuči, jer je sve toliko očigledno.

Pitanje glasi: zašto taj čovek nije u zatvoru? Zašto je on na slobodi, zbog čega je pušten da se brani sa slobode, to mora neko da mi objasni. Znači, to je jedna stvar, da pratimo šta se dešava sa konzulom, da jednostavno pratimo dokle ide komandna odgovornost, kojim putem se to dogodilo. I ako su oni već pušteni da se brane sa slobode, znači da je istraga već gotova i da treba da dođe do suđenja. U javnost mora da izađe ko odgovara za šta i na koji način se to dogodilo i šta su oni učinili da se takva vrsta događaja više ne ponovi. Zatim, zašto je on na slobodi. Zatim, kako je moguće da on uđe u Skupštinu i da koaliciona partnerka i moje i Demokratske stranke, predsednica Skupštine, izađe i kaže "pa, svaki je građanin slobodan". Stalno slušamo pozivanje na ono jedino što smo naučili o američkom pravu iz glupavih američkih filmova - da je svako nevin dok se ne dokaže suprotno. Pa, kako nismo naučili da postoji privatna nagodba u kojoj ti privatno rokneš milion dolara toj porodici da taj povuče tužbu? Dakle, nervira me taj medijski pristup, dizanje ogromne prašine oko nečega što je jedan brutalni krivični akt, najobičnije krivično delo. I zbog čega mi treba sad da govorimo sve dok ne poplavimo i ne dosadimo svima, a pre svega sebi samima?

Potpuno ista stvar je sa slučajem pokušaja bekstva Ulemeka iz zatvora. Ne znam da li si obratila pažnju da to izlazi na stranicama crne hronike. To nije nikakva crna hronika, to je politički događaj par excellence! Posebno mi je zanimljivo što sam zahvaljujući Ulemekovom pokušaju bekstva shvatila da je Milan Obradović vraćen u službu, ali ne u Ministarstvo unutrašnjih poslova. On je radio u MUP-u i kada je bio prvi čovek akcije Sablja, i kada je smenjen, i kada je uhapšen, i kada je držan u zatvoru, i kada je držan u samici, i kada mu je žena otpuštena sa posla, i kada je povučena tužba protiv njega bez ikakvog objašnjenja, on je sve vreme bio suspendovani radnik Ministarstva unutrašnjih poslova. I mi nikada nismo saznali šta se tu dogodilo. Odjednom se taj čovek pojavljuje, on je sad radnik Ministarstva pravde i de facto je Milan Obradović zaustavio Ulemekovo bekstvo. Ulemek se uporno u svim medijima, pa čak i na B92, pa čak i na vestima, pa čak i među političarima, ozbiljnim predstavnicima vlasti, i dalje naziva Legijom. I taj njegov nadimak je znak da oko njega postoji neka aura herojstva, to ima mitski karakter, čoveče, on je Konan postao. Sam protiv svih, on je čovek heroj. I mi pratimo celu priču i saznajemo sa deset dana zakašnjenja da je nađen pištolj - pa da li pištolj može da se kupi u radnjama?, pa ne može da se kupi u radnjama, pa da li su našli onoga koji je pustio da on unese pištolj, da ga nije pretresao? Pratimo to, u stvari, kao neku dosadnu seriju, usitnjavanje priče. Ono što je strašno bitno i što se previđa je da je on progutao tablete - ko mu je dostavio tablete? Što to ne pratimo? On je progutao tablete da sebi podigne pritisak, u 2 ujutru je neki lekar iz zatvora napisao uput da ide na VMA. Da li je taj lekar umešan u to? Znači, to mene zanima, zanima me ko je iz zatvora umešan, a oni kažu - sprovodimo istragu, suzili smo na sedmorice, ali na video-snimku ne može da se vidi koji od sedmorice. Pa, čekaj, koga oni zafrkavaju? I šta sad mi više ima da kažemo o Legiji, šta više ima o tome da se priča? Imam utisak da cela politička elita pokušava da pošalje poruku u javnost da građani ne treba da se bave politikom. Gledaj ti svoja posla, vidiš kakvi su oni, i nemoj ti u to da se mešaš, dosta ti je više i izbora... Kao da jednostavno hoće na neki način da građanima otmu političko razmišljanje.

Oni te protresu s vremena na vreme - kao, skandal je jer je Velimir Ilić rekao nešto, onda je izašao onaj Čanak, koji je jedan oportunist par excellence, koji je sramota za građanski pokret i koji će svaku vrstu svog građanskog ubedenja da pogazi ako je to politički oportuno tog trenutka, a politički oportuno je i užasno jednostavno bilo izaći za skupštinsku govornicu i reći ovome da je dripac. Prvo, zato što on jeste

dripac, drugo, zato što mi sa ove strane mislimo da je on dripac, treće zato što će to da zaošija diskusiju na tu stranu. On je učinio veliku uslugu pre svega Demokratskoj stranci koja je to oćutala. Gledala sam, na primer, njegovu mini-konferenciju za štampu u Skupštini dan ili dva nakon tog incidenta, kada je pričao kako je išao da dâ krv, da pokaže da li je uzimao narkotike ili ne. Bio je okružen novinarima, a kamere kad snimaju novinarke za radio obično okruže te poslanike s leđa. To su neke mučene devojke koje su deo tog skupštinskog dekora, koje očigledno ni nemaju neku novinarsku misiju, nego su tu da izveštavaju o tome koliko košta čevap u kafani. I one jedu isti taj čevap po toj istoj ceni dole u kafani, i onda tako stoje iza njega, nagurale su mu one diktafone, a on gleda kamere, i priča u onom svom paradnom stilu o tome da je dokazao - jer je valjda po zakonu tako da se to proverava - da u njegovoj krvi nema narkotika, opijata, ni pesticida. I vidiš tamo te tričetiri mučene novinarke, popadaše tamo od smeha, mnogo im je smešno. Od jednog jako važnog incidenta u kojem je bivši ministar i bivši koalicioni partner sadašnje vlasti, sadašnji narodni poslanik izgovorio to što je izgovorio - što više nije ni jezik mržnje, to je kršenje zakona, to je diskriminacija i tako dalje - napravio se klovnovski incident. Pristojni ljudi time neće da se bave i gotovo, čao.

Šta je bilo s tim? Nedelju dana kasnije Rasim Ljajić - i vi ste to dobro primetili, on ima to lično pravo - neće da skreće pažnju na to, ali on nema nikakvo pravo u moje ime. Ja nisam ni Bošnjakinja, ni muslimanka, ali se time osećam povređenom i on nema nikakvo pravo u moje ime da ide da amnestira Velimira Ilića. Ovo društvo nema pravo da mu oprost. Ne živimo mi u plemenskoj zajednici da ja tebi oprostim krvnu osvetu, neću ti ubiti sina što si ti ubio mog, nego, bre, valjda postoji neki zakon.

Juče je bio incident na FEST-u, odnosno u Sava Centru. Podsećam da je Sava Centar pod gradskom vlašću, da LDP takođe učestvuje u gradskoj vlasti, da je zamenik direktora Sava Centra kadar LDP-a i da mi na neki način učestvujemo i u upravljanju tom kulturnom javnom ustanovom. Znači, direktor je zabranio da Gej strejt alijansa održi konferenciju za štampu. To čak nije bila konferencija za štampu, to je bila nekakva panel-diskusija na kojoj je trebalo da učestvuju ljudi iz Ministarstva, nevladine organizacije itd. Mene zanima da li će javni tužilac da reaguje, to je kršenje zakona, to je bila čista diskriminacija. Ali nešto drugo me je posebno iznerviralo, moram da kažem. Ti ljudi iz Gej strejt alijanse su doleteli da gledaju film Milk koji se bavi gej-pravima u Americi, film o diskriminaciji gej-ljudi pre nekoliko decenija u Americi,

koju je jedan hrabar čovek prevazišao i promenio tok istorije čitave države. Došli su to da gledaju, a onda su se bunili što su naši ljudi izašli i pokušali da kažu - ljudi, nama se isto to dešava u ovom istom gradu, nemoj da gledaš Ameriku, gledaj šta se dešava tebi. I onda se direkcija FEST-a se izvinila publici. Za šta, molim vas? Ja ne razumem. Vi, fini građani, Beograđani, FEST-ova premijerna publiko, izvinite što ste platili skupe karte, lepo se obukli u svoje bunde, izbavljali iz svojih hladnih stanova i seli u Sava centar da gledate film, FEST vam se izvinjava što ste bili uznemireni. A treba da znate da to što gledate da se desilo pre dve decenije u Americi se danas, ljudi, dešava u ovoj istoj zgradi gde ste vi. Mene je sramota da se direkcija FEST-a izvinjava na taj način. Naime, direkcija FEST-a je trebalo da izađe i da kaže: FEST podržava Gej strejt alijansu, žao nam je da se ovo dešava u našem gradu, sramota nas je, u naše ime. Tako da, sve je nešto naopako.

Drugarica mi je pričala kako su joj na nekom skupu objašnjavali kako Srbija može da postane interesantna za strane investitore. Kaže čovek - prvo, kad sletiš na aerodrom, prvo gledaj koje kompanije lete za Beograd i koliko koštaju. Za Zagreb imaš low cost, za Beograd nemaš. U startu znači, ti gledaš kako će radnici da idu kući, za početak to. Kad sletiš tamo na taj beogradski aerodrom, naletiš na taksi-mafiju, pravi taksisti ne smeju da siđu dole i da te sačekaju, nego ti moraš da se šunjaš gore, a ja sada znam za foru, pa se šunjam na gornji sprat gde su u stvari odlasci, da uzmem normalan taksi koji će po taksimetru da me vozi, a ne mafijaša koga na aerodromu štiti policija Ivice Dačića. Znači, taj strani investitor će prvo sa tim da se suoči. Onda će da krene putem sa rupama, prljavim bankinama, ljudima koji pretrčavaju autoput, ljudima koji potpuno sumanuto voze raspadnute automobile, gde ne postoje saobraćajni propisi. Ulaziš u jedan prljav grad. Eto, kreni samo od te srpske opsije da ćemo da prevarimo svet i da samo treba da se izbrendiramo. Mi imamo sve isto što i oni, samo ovaj naš kajmak da im uvalimo i sve će da bude super. Nikako da se krene od onog osnovnog - znači, metla, četka, voda, zakon, red, policija da radi svoj posao, mafija da bude uhapšena, rupa da se zapuši, put da se asfaltira, zakon da se donese, zakon tržišta da vlada. Evo, ja živim u državi koja isto kao i mi plaća reklame na CNN-u, imaš za Azerbejdžan na CNN-u divne reklame. Moram da vam kažem, ljudi, to je sve laž i prevara, Azerbejdžan uopšte nije stvarno takav kao na CNN-reklami. U njoj igra predsednikova ćerka, to je način na koji se predstavljaju zemlje kao što smo mi i Zakavkazje. Ako mi hoćemo kao te zemlje da ne pripadamo ničemu - oni nisu ni Azija, ni Evropa, ni tamo, ni amo, oni ne znaju šta su, oni su članovi

Saveta Evrope, a s druge strane su azijski kontinent, oni su postkomunističke zemlje bez demokratije - to je onda taj treći put za nas, da budemo neka pseudoruska gubernija.

Tržište je s jedne strane diktirano vrlo jasnim zakonima, a s druge strane i nečim potpuno iracionalnim, otud uostalom i svaka kriza. Pratila sam malo, i preko vašeg sajta, diskusiju oko svetske ekonomske krize, i opsednutost pitanjem dokle je uopšte liberalno u liberalkapitalističkom društvu ljudsko, a odakle više nije ljudsko. Nikako ne slažem sa mnogim vašim sagovornicima koji govore na neki paralevičarski način, kao, ajmo sada da otmemo od bogatih i da podelimo siromašnima, i šta se sada pomažu banke itd. Svetska ekonomska kriza će se prevazići tako što će, naime, država da plati najbogatijima. Ali to ne znači da Super hik ide i krade od siromašnih i daje bogatima, nego znači da će država morati da pomaže najbogatije investitore da investiraju, jer samo tako može da se izađe iz krize, i da gura ljude da konzumiraju. A ne, ajmo sada da otmemo od banaka i da se banke zatvore i da podelimo pare siromašnima - i šta ćemo onda kada razdelimo jednom te pare?

To je znači logika srpske ekonomije, mi prodajemo ovo malo što imamo, a kad to rasprodamo i kad razdelimo, šta ćemo dalje da prodajemo, šta će biti posle? Znači, nije ni to put, ali nije ni taj surovi liberalnokapitalistički put na kojem ne treba da bude zakona, ne treba da bude državnog mešanja ni u šta. Meni se dopada, na primer, to što su u Francuskoj odlučili da prvi put zabrane da brokeri na berzi dobijaju bonuse bez obzira da li akcije dobijaju ili gube, jer na taj način oni ne odgovaraju ni za šta, i prave sumanute poteze na berzi koji tresu čitave države, čitave kontinente. I sad je to, kao, mešanje države u tržište. Jeste, država mora u nekom smislu da se umeša, ne može da se ne umeša u tržište. I ljudi ovde uopšte nisu svesni da to nama tek treba da se dogodi, oni to ne znaju. Razgovarala sam sa svojim studentima - je li vi znate uopšte kako je krenula kriza, je li znate šta je to subprimes? Njih to nije ni zanimalo. A meni je to zanimljiva tema za pisanje, jer je to psihologija. Fondacija Eli Vizela izgubila je 15 miliona dolara u aferi Medof - to je fondacija koja skuplja novac od donacija i od ljudi koji žele da daju novac za jednu humanitarnu, jako lepu, veliku ideju, borbu protiv antisemitizma. Zapravo je ta fondacija želela da obrne te pare, ali ne da ih obrne na neki normalan način, nego u tom elitnom klubu Medof, u koji si mogao da dođeš samo po pozivu i u kojem si imao zaradu kao kod Dafine. Pa, bato, ako si odlučio da pare koje ti ljudi daju

da bi se borio protiv antisemitizma obrneš i zaradiš 15% godišnje, kad je čitav svet u recesiji, ja moram da se zapitam da li je tvoja humanitarna ideja uopšte humanitarna i da li je i trebalo da izgubiš tih 15 miliona ili milijardi, mamu ti tvoju. Ta pohlepa je dovela do toga da se sve raspadne.

Bojim se da u ovoj državi nikada nije bilo organizovanog pokreta, ljudi su ovde u stanju da umru čuteći. Mi se neviđeno busamo u grudi da smo hrabri, ne damo na sebe, a mi smo hrabri kad pobegnemo na drugu stranu bare, pa odatle ne damo na sebe, a ovde nisam hrabar. Ovde ljudi daju na sebe, daju da im se vlada doveka. Sutra će se dići, pobuniti ovaj ili onaj, ali taj što sad ima 40% će najnormalnije da se sakrije negde i posle dve godine će se ponovo pojaviti, ponovo će neko da glasa za njega. Kao neke patke koje gutaju neke klizave ribice - patka je proguta, a ribica odmah izađe na drugu stranu, patka je iskaki, pa je odmah opet proguta, ona opet izađe, a ona opet proguta. I sad da vidimo ko će da pobedi, da li klizavost patkinih creva i ribice, ili patka. Imam utisak da smo mi takvi. Uostalom, na koji način je predsednica parlamenta dobila svoje mesto, kao i ministar policije? Znači, eto, 2000. smo izašli na ulicu sa tim motkama, nismo umlatili tog Ivicu Dačića i on je sad došao da povuče tu policiju iz Borbe. A za finansijsku policiju koja se danas pojavila finansijska uprava je rekla da to uopšte nije finansijska policija. Opet će, znači, da bude neko zamajavanje. Zato mi se čini da ovde ima nešto u mentalitetu, ljudi daju na sebe, mi smo ona patka što hoće uporno da proguta klizavu ribu, a klizava riba izlazi na drugu stranu, i ne možeš ti sad taj proces da zaustaviš.

Bez obzira koliko neka velika pobuna, čak i socijalna, može da bude opasna po jedno društvo, mislim da bi to bilo dobro, to bi bila neka vrsta katarze, ali nažalost, mislim da se to neće dogoditi. Mi ćemo tako da životarimo - toneš, potoneš, pa ti onda neko upumpa neku lažnu lov, prodaće se Telekom, pa ćeš malo da se digneš, pa nećeš da razmišljaš, pa će da ti daju neki novi šou-program koji ćeš da gledaš, pa ćeš da otpratiš neku drugu aferu, pa će da odleti neki službenik, pa će da kažu "ja sam se mnogo naljutio na ovog mog službenika i on je vratio te pare". Slušala sam ministarku ekonomije u Utisku nedelje, nastupila je kao jedna stroga učiteljica i govorila nam o tome kako je ona vaspitavana - ona je konzervativna, ona ne veruje u berzu, i to je susret naše ministarke finansija sa svetskom ekonomskom krizom. Šta mene, bre, briga kakva si ti - ja ne znam ni kako se ona zove, mene zanima šta je strategija ove države za tržište novca. Zanima me da li da pretvaram pare u devize ili

da ne pretvaram pare u devize, to mene zanima, ne zanima me da li si ti konzervativna i šta si kome obećala. A ovde ljudi nju tako gledaju, pa kažu - vidiš, ova žena je nekako ozbiljna, stroga ali pravedna, učiteljica u školi. Ovde ljudima treba tutor, tako glasaju. Jeste tako glasali? Izvol'te, ljudi, pa da vidimo kako će naš voljeni predsednik nositi tu istorijsku ulogu koju je dobio u jednom istorijskom trenutku. Nije istorijski trenutak gubitak Kosova, istorijski trenutak je svetska ekonomska kriza.

Imam jednog studenta u Italiji koji je odlučio da napravi dramu o izmetu, o govnicama, njega je zanimalo fenomen, kada je fiziološka funkcija postala sramota i tabu, to je de facto devetnaestovekovna tabu-tema. Ima jedan zanimljiv komad koji smo zajedno radili. U nekom malom italijanskom selu na jednoj pjaceti nalazi se sladak restorančić, tamo jede jedan stari bračni par koji proslavlja pedesetogodišnjicu braka, i čikica voli svoju babu, ali ga malo muči stomak. Jeo je svoju pastu i stomak je počeo malo da mu krči, i on sad mora da ide u toalet. Njemu je, iako su 50 godina u braku, neprijatno da pita nju, nego hoće da pita kelnera "izvinite, gde vam je...", i ne može da se objasni sa kelnerom, kelner ga ne razume, čak i na kraju, kada čikica pita "gde je toalet?", ovaj kaže "ja vas uopšte ne razumem". I, mic po mic, taj deka shvata da su svi ljudi i da se svi prave da nikad ne idu u toalet, i on izađe na taj trg i kreće da zaustavlja ljude i pita "izvinite, gde se ovde kaki?". Ljudi kažu "šta je tebi, ko je ovaj ludak?", a neka druga baka kaže "a, to se nekad radilo, negde". I on poludi i odluči da se pokaki posred fontane na tom divnom italijanskom trgu. Skine gaće, natrči se, "sad ćete vi da vidite!" i krene... I ne ide, ne ide, nastupila je temeljna opstipacija, on više nikada neće kakiti. Vрати se, zakopča se, postidjen sedne za svoj sto i nastavi da jede pastu.

I ja se uporno osećam tako; osramoćen si kada izađeš i kažeš da ne mogu zabraniti Gej strejt alijansi da se oglasi, i ti momci što su prekinuli film se osećaju kao ovaj što je hteo da kaki u fontani. A gledaju te svi ti fini i pristojni ljudi, i ti na kraju zakopčaš pantalone i kažeš "u stvari, idem ja da jedem pastu". U jednom trenutku nastupi temeljna opstipacija i bude ti dosta da osećaš sramotu i da svi vrište i da svi ukazuju na tebe - ti znaš da si u pravu, i oni znaju da si u pravu, i ti si uporno onaj jedini koji govori, a oni su, kao, svi mnogo neki fini ljudi, i ti mnogo vičeš, i mnogo si čupav, i mnogo ne umeš da biraš reči, i mnogo sereš, brate. Teraju te u taj tor, da budeš jedan od finih, pristojnih, dobrih, koji u svemu vidi neku dobru stranu. Imali smo na fakultetu

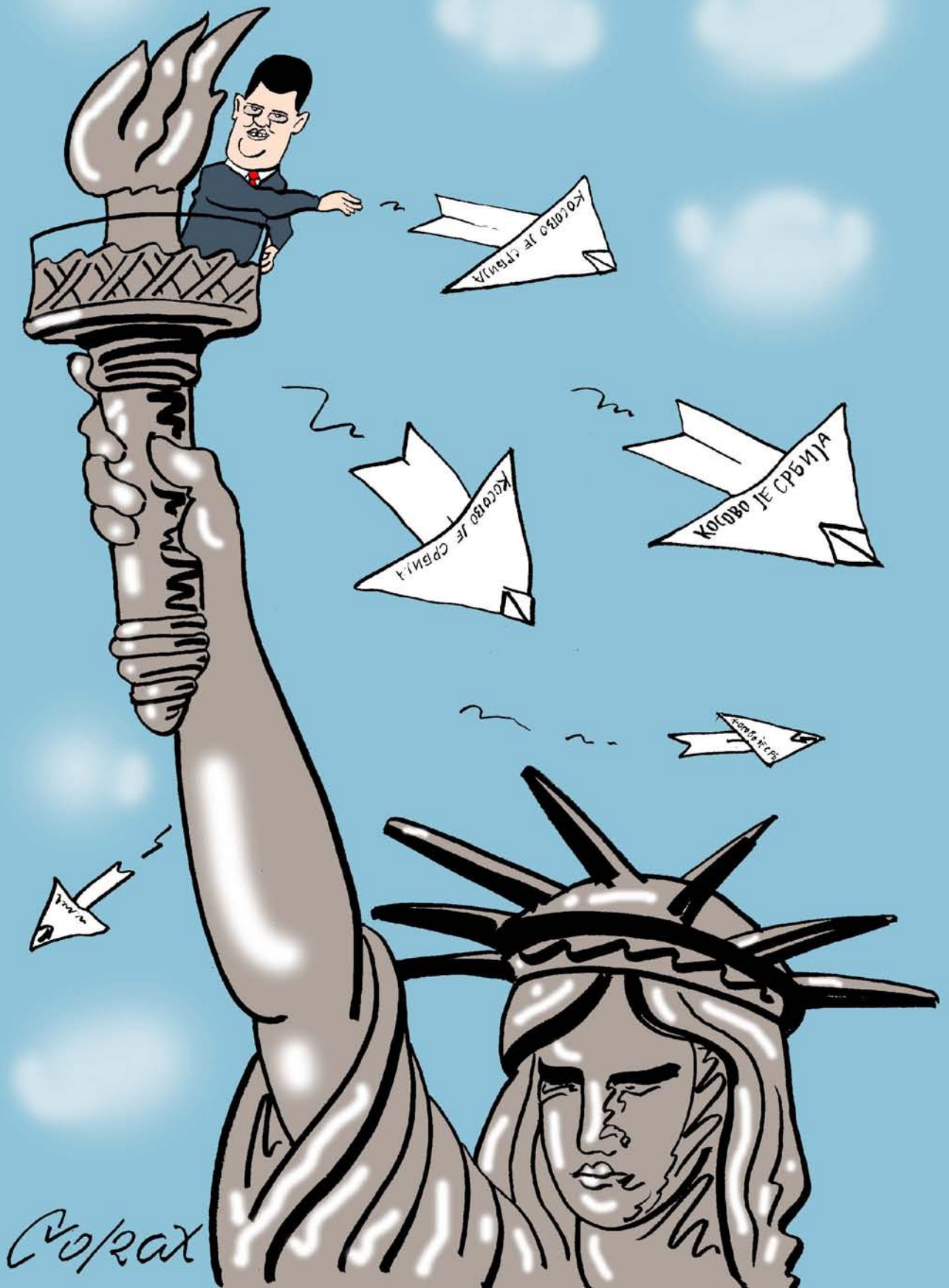

jednu osobu kojoj kad kažeš "ja ću dati otkaz", ona kaže "pa to je divno, to je divno!", jer sve je toliko divno da je divan i tvoj otkaz. Pa, možda su oni i u pravu, možda je to zapravo divno, možda će nastati neka velika revolucija - to je divno, to je divno, i iz mnogo mrtvih i puno razočaranih će nešto drugo da se napravi. Ali ja mislim da ovo nije takva zemlja. Mislim da će uvek kad se pojavi neko ko hoće da povede i da vikne "ajde, ljudi, idemo da pravimo nešto", mislim da će prvi da se povuku baš oni iz prvih redova i da kažu "ne mogu, bre, da se brukam više, sramota me, mator sam, zašto uvek ja, nemoj, nepristojno je". Oni nas sada udaraju tako što nam kažu da smo nepristojni - ja sam uvek bila nepristojna, iako smatram da su me roditelji lepo vaspitali, ali mislim da je nepristojno biti pristojan, da je jednostavno nepristojno prećutkivati i razgovarati kao da ne idemo u WC. Idemo, i neophodno je da svi znamo da to radimo, i neophodno je da to organizujemo tako da bude dobro. I bojim se da će to mrtvilo sve da nas odnese u neko afričko pleme, koje više nikada neće moći da izađe iz sebe. Neće imati potrebu, neće znati ni šta da traži, eto.

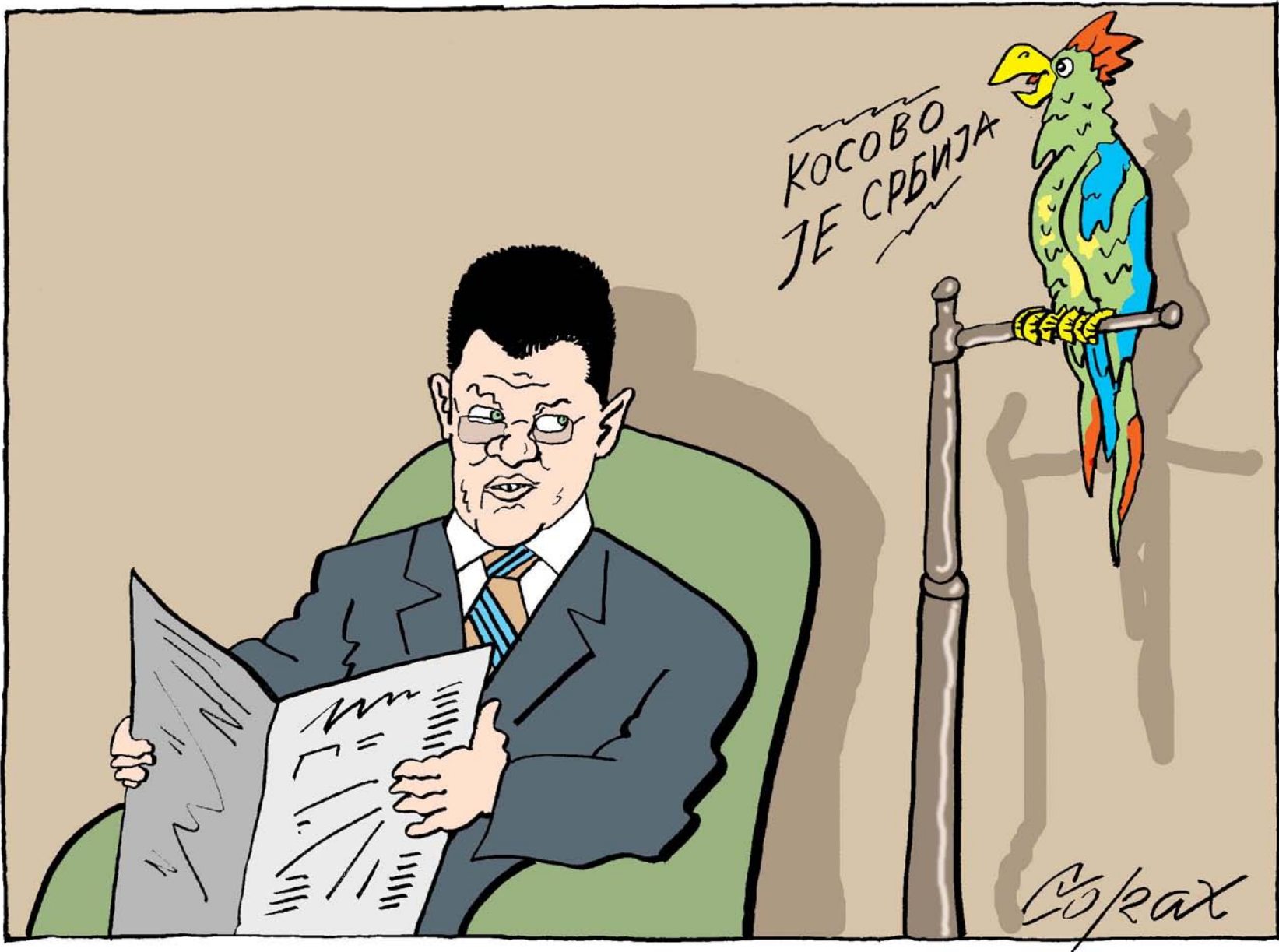
SVETLANA LUKIĆ:

Bila je ovo Biljana Srbljanović. Biljana će zajedno sa Vesnom Rakić-Vodinić i Srđom Popovićem govoriti na promociji Peščanika sutra u Lazarevcu u Modernoj galeriji u 19 sati. A u ponedeljak imamo promociju u Šapcu, naši gosti će biti Vesna Pešić i Srđa Popović. A vas Beograđane pozivamo da sutra u podne dođete u Centar za kulturnu dekontaminaciju na promociju knjige Kakva i kolika država, koju je izdao Helsinški odbor. To je knjiga tekstova Olge Popović-Obradović koju je priredila gospođa Latinka Perović. Govoriće Dubravka Stojanović, Mirko Đorđević, Ivan Vejvoda. Ona krhka srpska vertikalna o kojoj je govorila Latinka Perović još je krhkija bez Olge Popović-Obradović, ali eto sutra prilike da odamo počast i njoj, a i Latinki Perović koja se potrudila da napravi ovu knjigu. Vidimo se sutra, nadam se, u podne u Paviljonu Veljković.

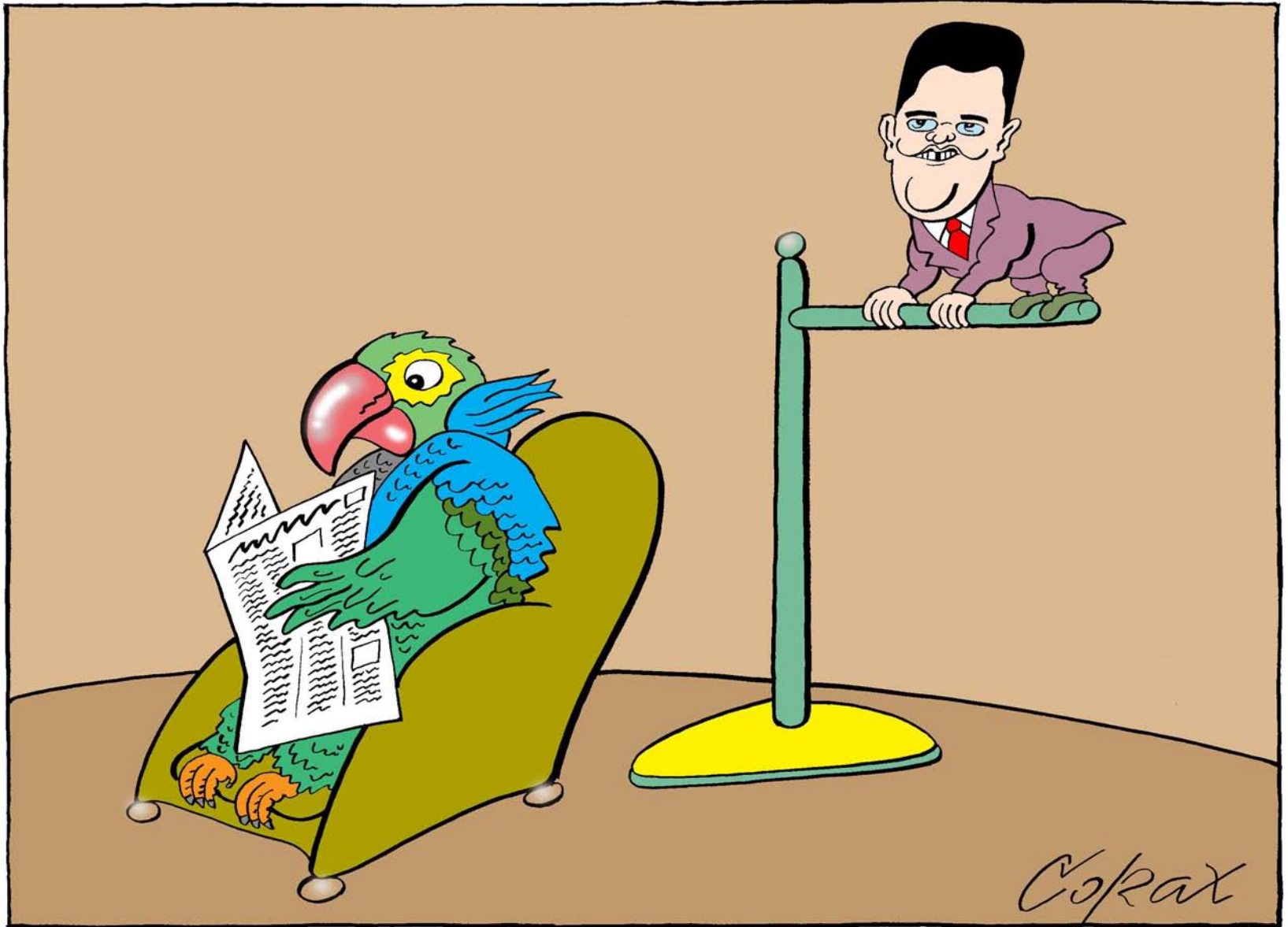

CvoraX

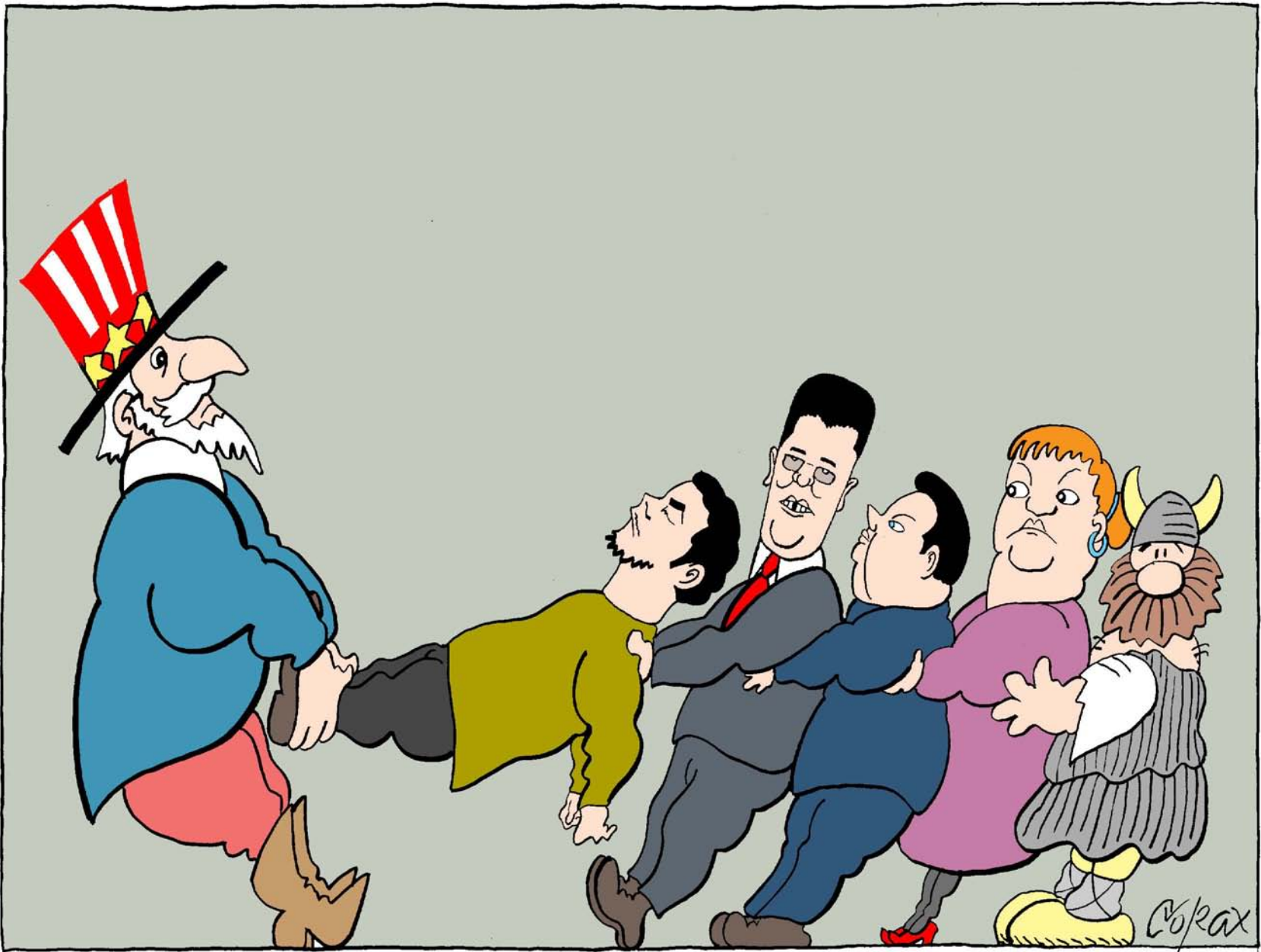

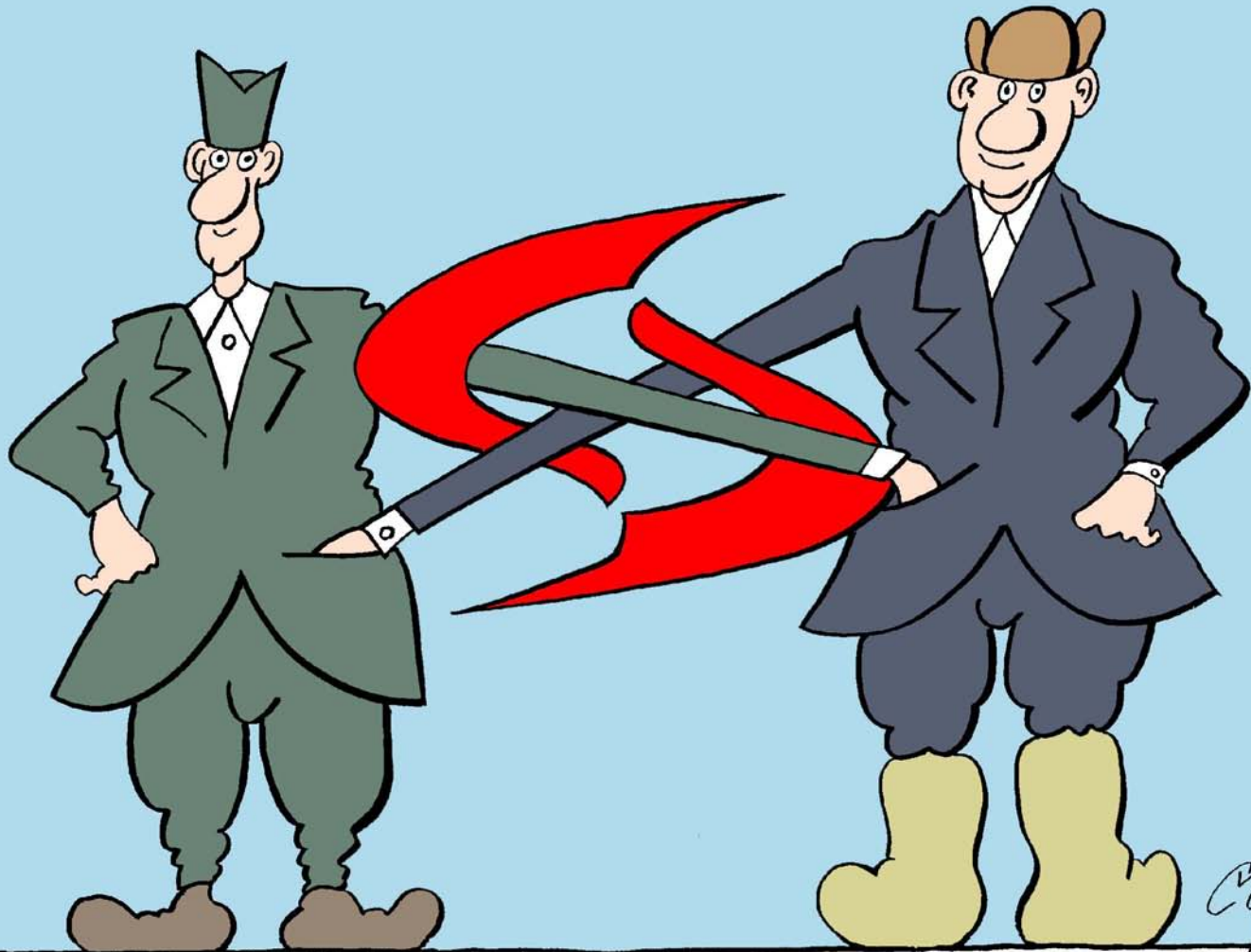
КОСОВО
ЈЕ СРБИЈА

CO/PAH

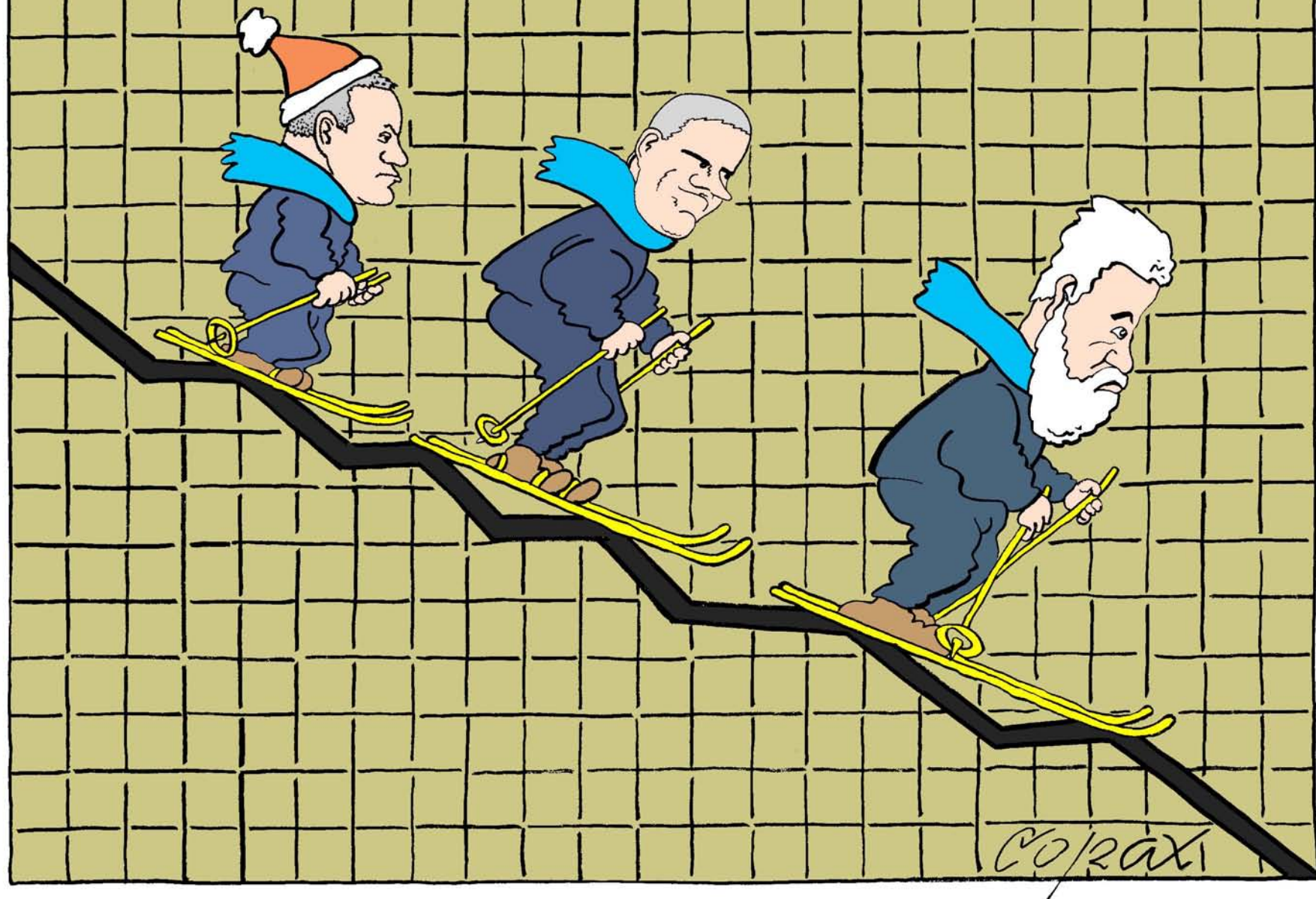
CORAX

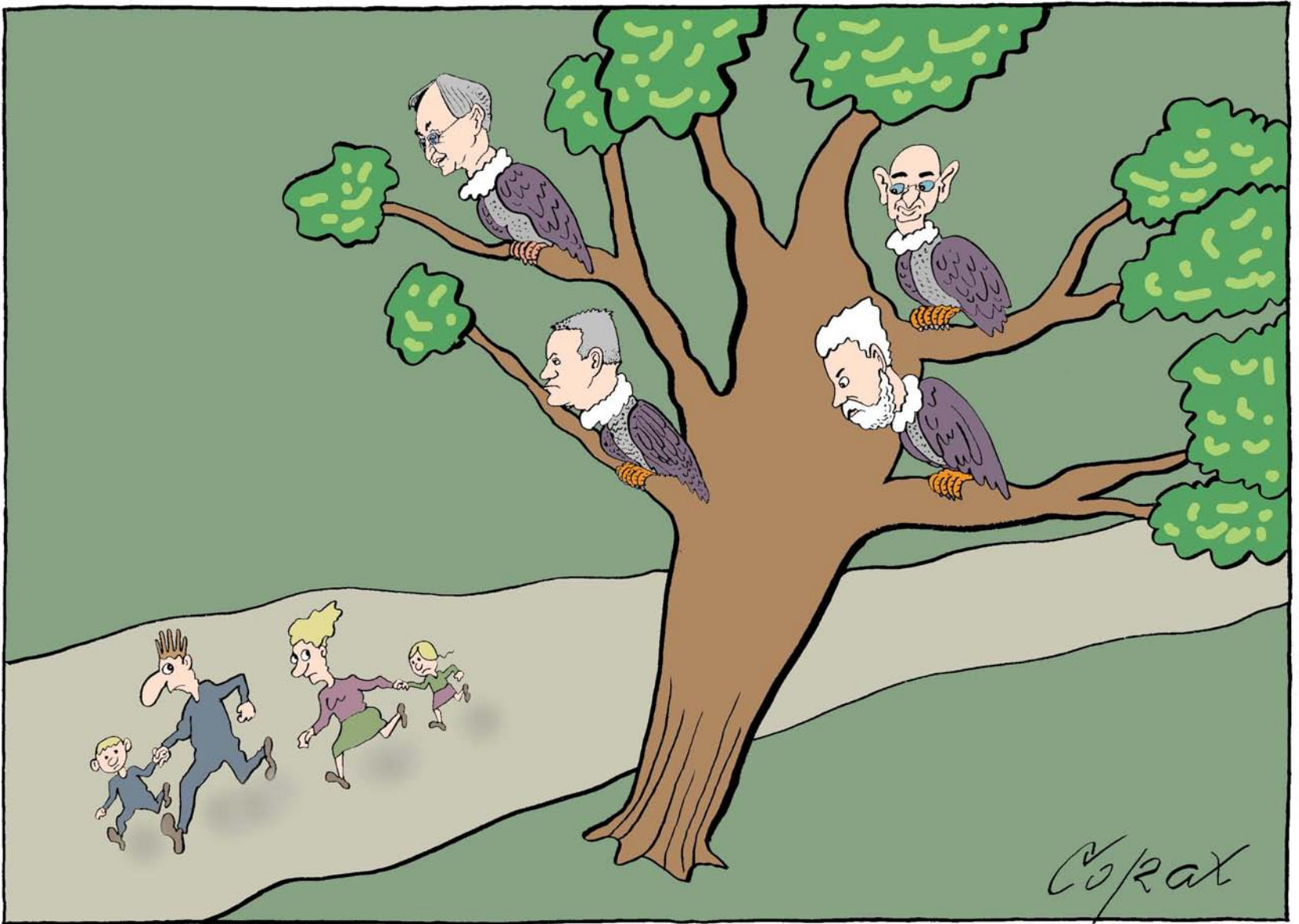

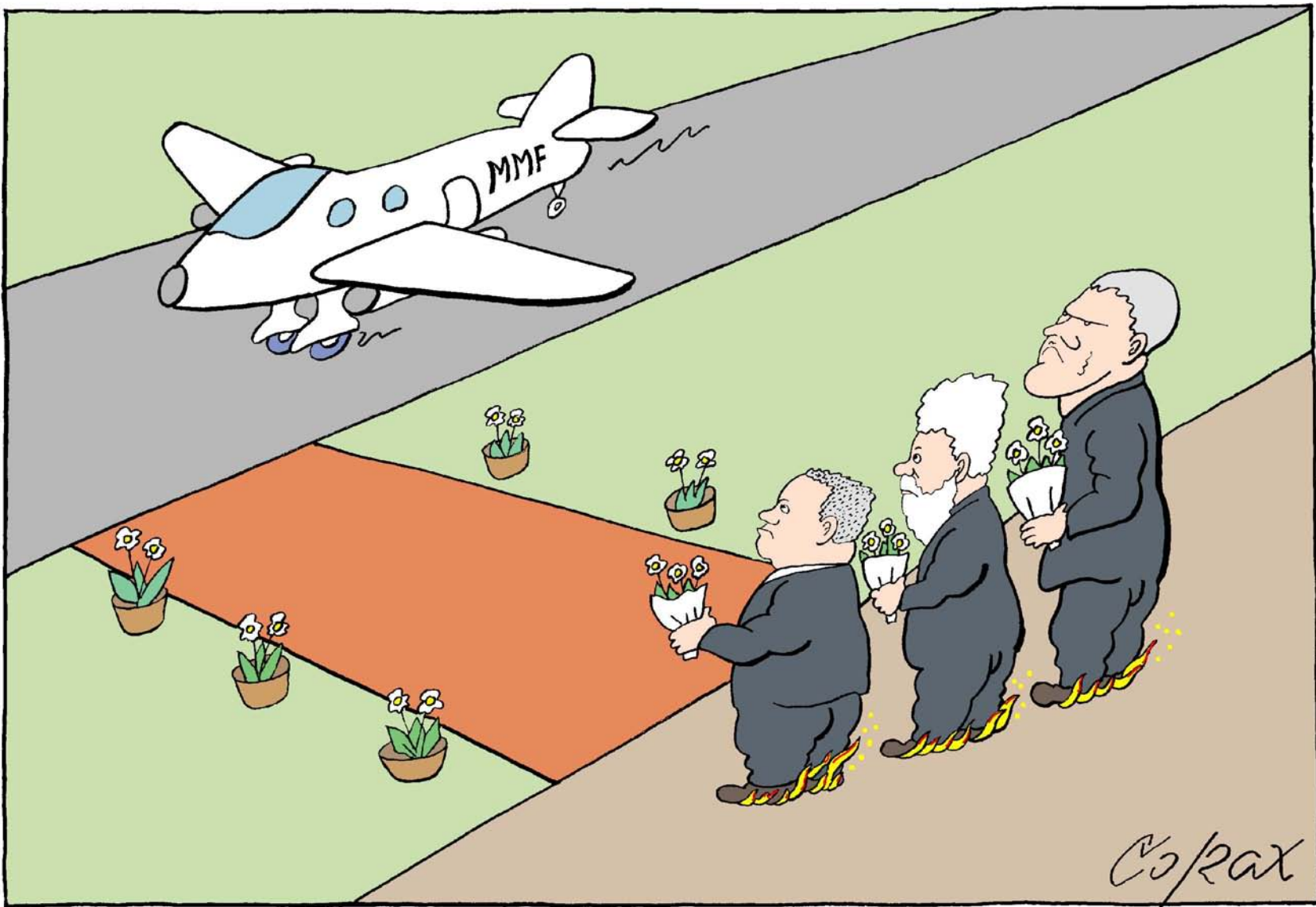

Co/raX

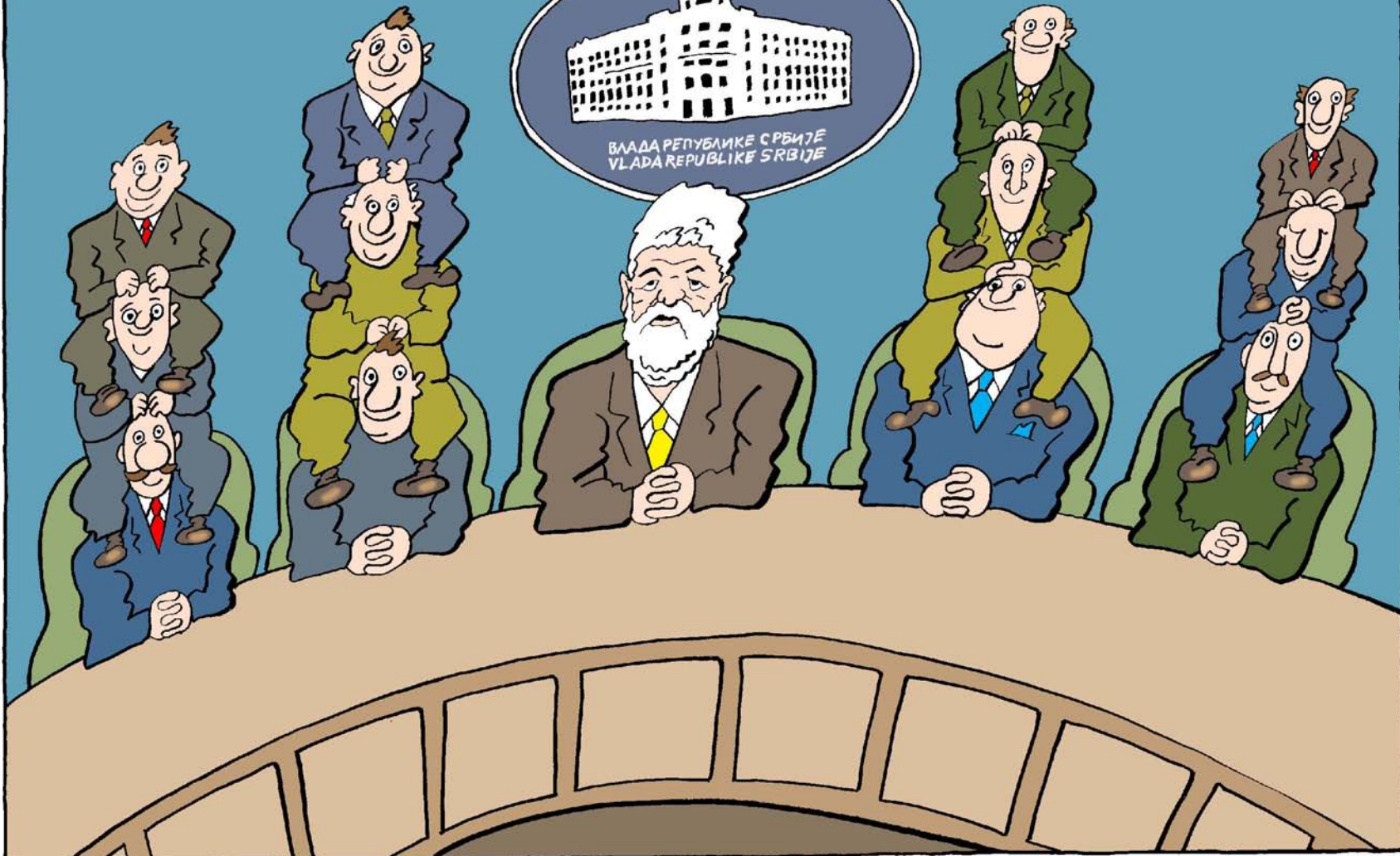
КОПАОННИК 2009

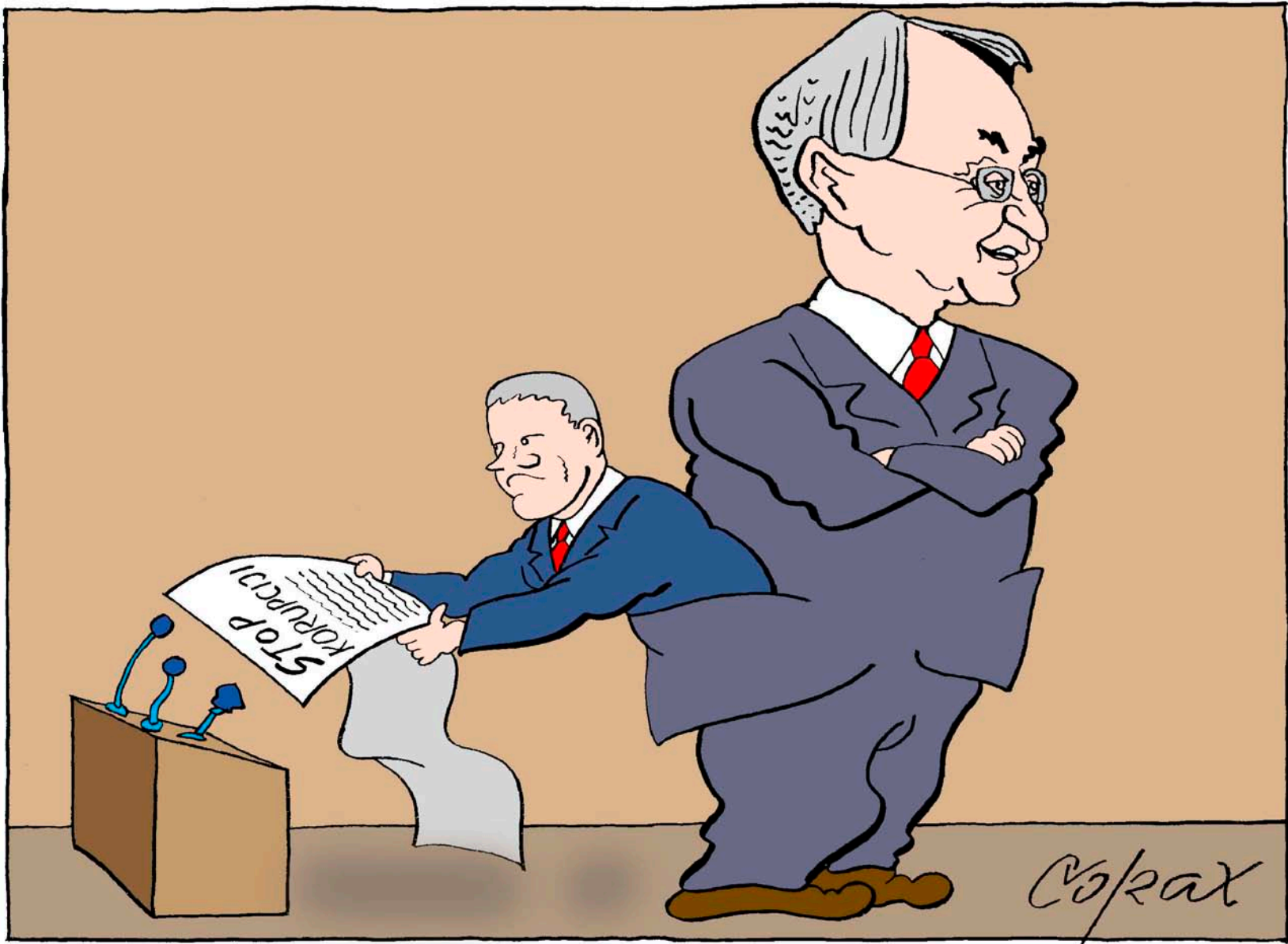

Co/raX

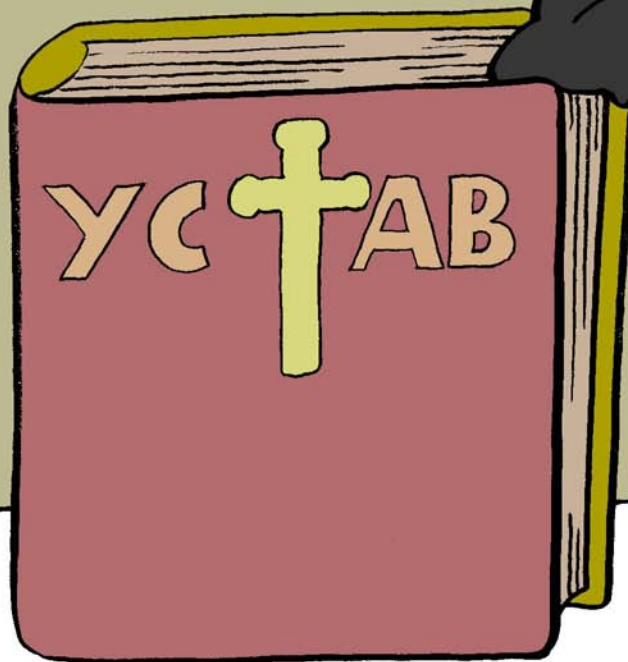

Co/raX

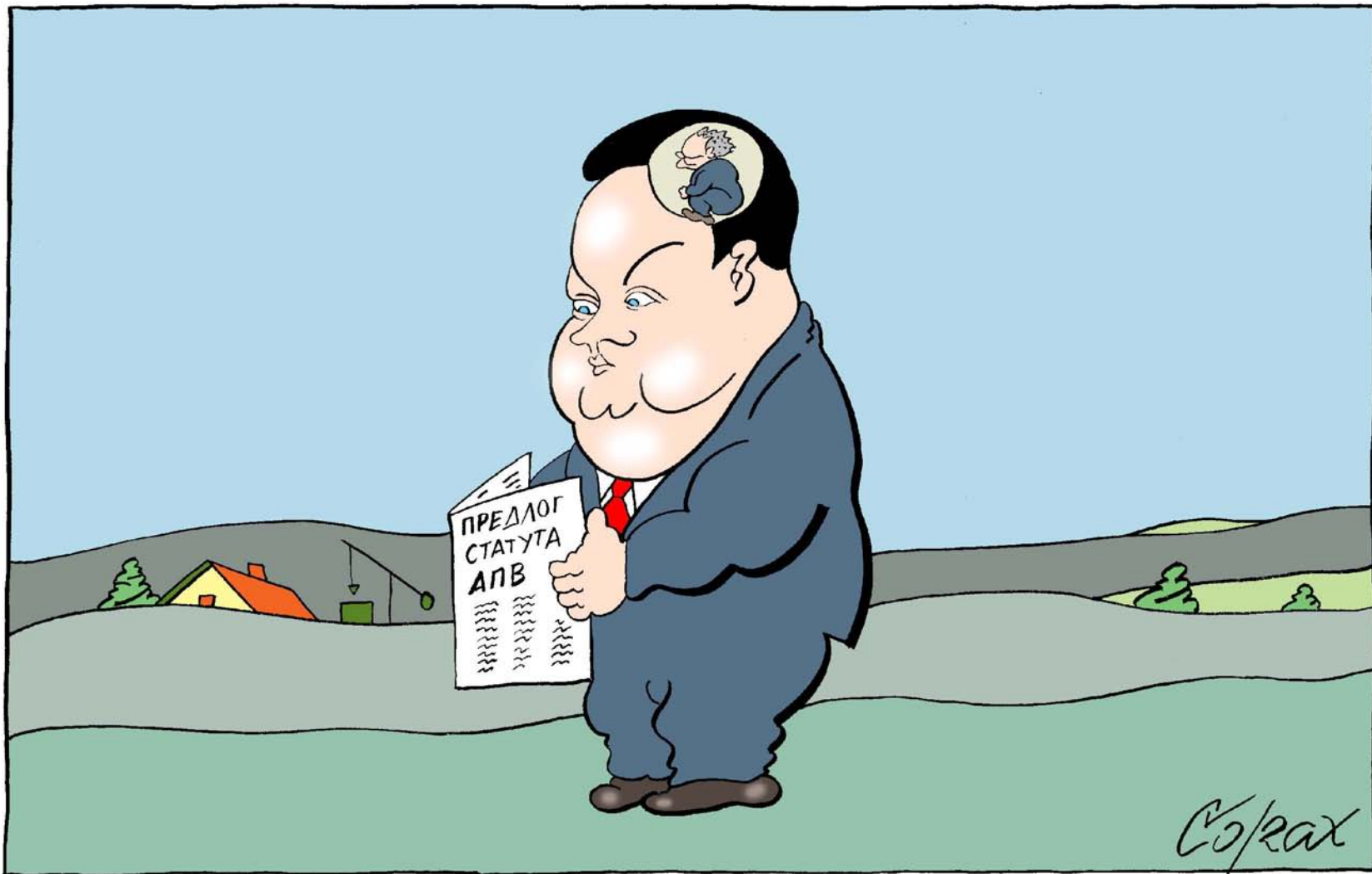

Сорак

Corax

Сорак

Сорак

VITA MINIMA

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorka prava,*

IVAN MEDENICA, *dramaturg,*

DUBRAVKA STOJANOVIĆ, *istoričarka*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan. Na početku ću odmah da vam saopštim lepu vest, pa da završimo sa optimizmom: napolju je lep dan i ima indicija da će proleće stići i u Srbiju.

Već ste čuli za najnoviju sramotu proevropske vlasti, koja je posle jednog telefonskog poziva vladike Irineja povukla iz procedure sopstveni predlog zakona protiv diskriminacije. Time je Tadić ili neko s njegovog dvora ponizio sve one koji su učestvovali u pisanju zakona, ljude koji su učestvovali u javnoj raspravi, ministre koji su predložili zakon, skupštinski odbor koji je zakon odobrio, vladu koja ga je predložila. Naravno da je problem osiono ponašanje crkava predvođenih SPC-om, koje misle da smo svi mi njihovo stado ovaca, koje češući se jedne uz druge, runo uz runo, ponizno koračaju za njima, svojim pastirima. SPC, na primer, ima mnogo đubreta u svojoj porti, koje bi morala da očisti pre nego što se usudi da čisti Srbiju od ateista, homoseksualaca i drugih slugu nečastivoga. Neka SPC ispita koji je božiji izaslanik seksualno zlostavljao decu, koji je božiji izaslanik stekao titulu švercujući robu preko Drine za vreme Miloševićeve blokade RS, koji je vladika završio teologiju za dva meseca, koji je vladika blagosiljao ubice, a koje su vladike bežale za vreme rata iz Hrvatske i Bosne i koji vladika sada obrće pare sa građevinskim firmama.

Vladika Irinej je telefonirao, a pomagali su mu katolički sveštenici, imami i sveštenici evangelističke crkve. Ne znam da li su među njima i oni koji malo-malo pa od OEBS-a i SE traže zaštitu kada im pravoslavna mladež ruši bogomolje. Da li će te verske zajednice, koje su se na pitanju zakona protiv diskriminacije svrstale uz svoju pravoslavnu braću i ekumenski podvignule Tadiću, imati obraza da se OEBS-u i SE i ubuduće obrate za pomoć, iako su ovim gestom pokazale da ih evropski standardi u zaštiti ljudskih prava nimalo ne zanimaju.

I katolička crkva u Hrvatskoj je pokušala da spreči donošenje zakona o borbi protiv diskriminacije, ali je naišla na otpor koji joj je pružila hrvatska država. I katolička crkva u Španiji je pokušala da spreči održavanje časova o seksualnom vaspitanju i gej-pravima, ali im je španska država rekla - non pasaran. Dakle, manji problem je ponašanje crkava; problem je ponašanje države. I posle ove sramote, ko je izašao da brani neodbranljivo, da kao krpa očisti svinjariju? Pa, potpredsednik vlade, zadužen za evropske integracije, i ministar nauke, Božidar Đelić. Stvar je veoma jednostavna, kaže on, važne institucije u našoj zemlji su zatražile da se dodatno raspravlja o nekoliko aspekata ovog zakona. Te

SVETLANA
LUKIĆ

važne institucije su imale pola godine da se izjasne o zakonu, ali nisu. A zašto nisu? Zato što ne žele da sa ostalom marvom diskutuju o bilo čemu, pa ni o ovom zakonu. Oni za sebe hoće posebno pravo da telefonirajući noć uoči početka rasprave u parlamentu i da pokažu svoju moć nad šefom države i vladom. Hteli su da demonstriraju silu i uspelo im je.

I zašto nam se obraća ministar nauke, zašto ćuti i krije se kao bedna kukavica ministar za ljudska i manjinska prava, izvesni Svetozar Čiplić? Ako Delić ima potrebu da brblja kao i obično, zašto nam nije rekao nešto iz svoga resora? Da ga podsetimo, on je ministar nauke i njegovo ministarstvo je nedavno odbilo da sa 2.500 evra godišnje stipendira dečaka koji je na evropskim takmičenjima iz matematike dobio nekoliko prvih nagrada. Odbijen je, jer se ne uklapa u čuveno sveto pismo, pravilnik mini-starstva po kojem stipendiju mogu da dobiju samo srednjoškolci, a ovaj dečko je još u osnovnoj školi. I ima nemačko prezime. Sa prefiksom fon.

Deliću bi bilo bolje da pogleda najnovije rezultate međunarodnog istraživanja znanja učenika iz prirodnih nauka, po kojima su naša deca ispod proseka u odnosu na svoje vršanjake iz 59 zemalja. Jedna petina naših đaka nije pokazala ni minimum znanja iz prirodnih nauka. Najgore rezultate naši učenici su pokazali iz geografije. Tu su slični ministru Jeremiću. On zna da su samo 54 zemlje priznale Kosovo, ali ne zna kako su raspoređene, ne zna da nas neke od njih okružuju i da se većina njih nalazi u Evropi.

Najbolje rezultate đaci su postigli iz biologije, jer svako naše dete zna šta je VITA MINIMA. To je trik kome pribegavaju neke životinjske vrste kada je napolju užasno: one padaju u zimski san i tako sebi produžavaju život. Svesti život na najmanju moguću meru da bi ti što duže trajao, to je lekcija koju su naša deca odlično naučila.

Tadić je bio na biznis-forumu na Kopaoniku i izrekao nepojamne gluposti, kao što su - mi trošimo više nego što zarađujemo; siromašni će osetiti veliki nalet krize; ja kao predsednik Srbije sam došao ovde da kao predsednik DS čujem šta misle ekonomisti i ugradim to u politiku svoje stranke. A ja ću, kao Svetlana Lukić, posmatrati Tadića i čekati nadu, u strahu da ću umreti od smeha, jer je to najgora smrt.

Ovo je Pešcanik, na početku današnje emisije govori profesorka prava Vesna Rakić-Vodinelić.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Povlačenje Zakona protiv diskriminacije odlikuje se dosad neuobičajeno osionim ponašanjem vlasti. O zakonu je održano nekoliko serija javnih rasprava, potom je on prošao uobičajenu proceduru koja prethodi skupštinskoj. Juče popodne čula sam od jednog kolege u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava da je zakon povučen pola sata pošto je vladika Irinej Bulović pozvao predsedništvo. To ne sme da se dogodi ni u jednoj državi koja ozbiljno drži do sebe. Ako je tačno da je zakon povučen na predlog crkve, onda se zaista mora postaviti pitanje ne toliko uloge crkve, već pre svega uloge državnih organa Srbije u toj stvari. Kad je reč o ulozi crkve, poznato je da hrišćanska crkva veliki deo svoga učenja zasniva na deset božjih zapovesti, i ja ću vas podsetiti da deseta božja zapovest glasi "ne poželi tuđe". Vladika Irinej je poželeo tuđe, nije njegovo da se meša u legislativni proces jedne države, nisu njegovi zemaljski zakoni. On nema pravo time da se bavi. A onaj ko je naredio da se zakon povuče iz procedure je prekršio drugu božju zapovest. Ako je to bio šef države koji se na svom zvaničnom sajtu deklarise kao pravoslavni hrišćanin, onda bi morao znati kako ona glasi: "ne pravi sebi idola, ne klanjaj mu se i ne služi moćnima".

Verske zajednice tvrde da nisu učestvovala u javnoj raspravi. Kada sekularna država donosi zakon, ona nikada ne organizuje javnu raspravu kojom bi se obratila samo verskim zajednicama. Meni je poznato da je održano šest ili sedam debata o tome zakonu, svi koji su zainteresovani mogli su da dođu. Verske zajednice, znači, traže neke privilegije za sebe i na taj način diskriminišu sve nas ostale. One nemaju nikakva posebna prava u vođenju debate o ovom zakonu, njihova prava su ista kao vaša i moja, dakle, imale su pravo da učestvuju u dosadašnjim debatama. Ponavljam, Ministarstvo vera je prihvatilo tekst koji je prihvatila i Vlada. I najzad dolazimo do vlade - ko može da naredi vladi da povuče predlog koji je utvrdila? Po našem ustavu to ne može niko. Obrazloženje koje su oni naknadno dali, da treba doraditi zakon, za mene je potpuno neverodostojno. Ne verujem da je vlada to učinila na sopstvenu inicijativu, nego po nečijem nalogu. Ne mogu u ovom trenutku da tvrdim ko je lično izdao taj nalog, ali je jasno da je potekao iz Predsedništva. Ne tvrdim da je to učinio predsednik, jer to zaista ne znam, ali teško je verovati da je neko mogao to da učini bez njegovog saznanja. I to je nešto što se ne može dopustiti, tim pre što predsednik Republike potpisuje ukaz za proglašenje zakona - ako smatra da nešto u tom zakonu nije u redu, onda ima da se drži procedure, ima pravo da odbije da potpiše ukaz, pa se zakon vraća u

parlamentarnu proceduru. Dakle, ovakvo ponašanje se jednostavno ne može tolerisati.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Radoje Domanović, Stradija, 13. mart 1905: Popovi piju, popovi se biju, popovi ucenjuju. Pop jedan udari svečara u crkvi slavskim kolačem po glavi. Pop jedan ustavi brzi voz za opkladu od deset litara vina. Pop jedan od priloženog čaršafa za časnu trpezu na kome piše "Za pokoj duše mojoj dobroj materi" napravio švalerki košulju. Pop opet jedan sveti vodicu kroz prozor iz šprica. Pop jedan opsovao crkvenjaku boga u oltaru i udario ga nogom u trbuh. Pop opet neki tužen za pederastiju. O, Gospode Bože, šta se još nije čulo i šta se neće čuti o ovom ili onom popu?

MIRKO ĐORĐEVIĆ:

A šta je Đura Jakšić zgrešio crkvi? On je negde potkraj 19. veka napisao pesmu koja krasí sve antologije novije srpske lirike, koja se zove Kaluđerí:

Gled'o sam vam metanije,

Kad varate Boga živa;

Gled'o sam vas, gde se pije,

Gde se jede i uživa.

Sluš'o sam vas, kad kunete

Svoje stado, svoje verne,

I kad Tajni prizovete,

Licemerni, licemerne!

Gled'o sam vas - ne da nisam,

Kad razbludom usplamtite;

Gled'o sam vas, ne da nisam,

Licemerni, upamtite!

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Ovaj čin je, dakle, osion, licemeran, zato što se glavni akteri pozivaju na svoju pripadnost hrišćanskim crkvama, a krše osnovna pravila tih crkava. I najzad, taj potez je strahovito glup. Zašto? Zato što su takve iste formulacije o zabrani diskriminacije s obzirom na versko

opredeljenje i s obzirom na izražavanje polne pripadnosti sadržane u evropskoj Konvenciji o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, koja je ratifikovana 2004. Nas ta ratifikacija obavezuje zato što se Konvencija smatra sastavnim delom našeg unutrašnjeg pravnog poretka. Tu istu, malo izmenjenu formulaciju sadrži, recimo, i Zakon o javnom informisanju koji zabranjuje takozvani govor mržnje u javnom informisanju, zabranjuje u sredstvima informisanja diskriminaciju na osnovu verskog opredeljenja i iskazanog polnog opredeljenja. Dakle, mi te zakone imamo - zašto je onda bilo važno doneti antidiskriminacioni zakon? Pa, ako nemamo taj zakon svaka diskriminacija na osnovu nečijih ličnih svojstava može se štititi u krivičnom, parničnom postupku, a eventualno i nekom upravnom postupku. Ovaj zakon omogućava lakšu i jednostavniju zaštitu. Ako je nemate, ljudi koji su diskriminirani će na kraju morati da potraže zaštitu svojih prava pred Evropskim sudom za ljudska prava, koji dosuđuje 10 do 20 puta veće naknade štete nego bilo koji sud u Srbiji, pa će onda država Srbija da plaća te ogromne naknade - a mogla je da ima ovakav zakon, da sanira i sankcioniše diskriminaciju bez plaćanja, merama koje taj zakon sadrži. Ako država Srbija, zbog toga što nema ovakav zakon, bude osuđena da plati štetu, hoće li se predsednik vlade ili neko drugi mašiti za buđelar i izvući novac koji treba da regresira državi?

Dakle, to je užasno glup potez, licemeran, osion i totalno neozbiljan, on sve aktere na našoj političkoj sceni čini smešnim i dotrajalim. Svi oni moraju da shvate da, bez obzira na taj visok stepen homofobije, bez obzira na to što se neke verske zajednice smatraju važnijim od drugih, zabrana diskriminacije takve vrste već važi u Srbiji. Ako hoćemo da diskriminišemo ljude zbog verske pripadnosti, ako želimo i smatramo da je u redu da ih diskriminišemo zbog njihove polne pripadnosti, onda treba lepo da kažemo - ne treba nam Evropska konvencija, idemo u svoj rezervat i nećemo više da se pretvaramo da idemo u Evropu. Jednostavno, to mora da se shvati, te odredbe važe i obavezuju nas. A stvar je samo u tome da se obezbedi lakši put zaštite i manja opterećenost države putem izricanja raznih vrsta sankcija. A ovako, oni sve nas zajedno izlažu ne samo podsmehu, dovode u pitanje ozbiljnost naše države, nego nas baš u ovoj ekonomski lepoj i izglednoj godini izlažu mogućnosti da sopstvenu glupost jako skupo platimo.

SVETLANA LUKIĆ:

Taman smo nekako priveli kraju analizu slučaja Milandin Kovačević, a ministar spoljnih poslova je izrekao konačnu presudu rekavši da je odgovornost isključivo na konzulu i vicekonzulu koji su bili u Njujorku.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Zaista moram da se zapitam odakle on to zna i odakle mu pravo da to kaže - da li je još neko odgovoran za izdavanje putne isprave koja je zapravo falsifikat, pa je u tom smislu posledica izvršenja krivičnog dela, to može da kaže samo sud. Čula sam za njegovu izjavu da je izvršena interna istraga, to znači da u tome nije učestvovala ni policija, ni javno tužilaštvo, a bez policije i javnog tužilaštva čak ni u Srbiji nema krivično-pravne istrage. Prema tome, samo sud posle sprovedenog postupka može da kaže ko je odgovoran, kada krivična presuda postane pravosnažna, ako do nje uopšte dođe. Ministar, ma kako dobro on o sebi mislio, uopšte nema državna ovlašćenja da tako nešto kaže. Pa se onda pojavio predsednik Republike koji je takođe ustvrdio da su odgovorni vicekonzul i konzul kao kadrovi koje je postavila ranija vlast i za koje oni ne odgovaraju.

Onda smo mogli da pročitamo izjavu ranijeg vicekonzula Stevanovića, koji tvrdi da je smenjen krajem jula 2007. kada su i šef države, a i ministar inostranih poslova bili isti ljudi koji su to i danas. Štaviše, on je u toj izjavi ustvrdio da je ukaz ili odluku o imenovanju vicekonzula Miloševića, za koga sada Vuk Jeremić tvrdi da je kriv za izdavanje lažnog pasoša, postavio sam Vuk Jeremić. I to je sada kao nekakva televizijska serija, ili kao Šeherezadine priče koje će se pričati 1001 noć. Ono što najodgovorniji akteri, bez obzira da li su subjektivno ili objektivno odgovorni zbog mesta na kome se nalaze, moraju da shvate je da zagađenje političke scene ne potiče od medija, koji samo ovako ili onako obrađuju informacije, nego od njih.

U veoma kratkom roku smo imali Miladina Kovačevića, sada imamo povlačenje zakona iz procedure, pa je policija iznenada našla 72.000 zaturenih potpisa podrške građana jednom drugom važnom zakonu. Pa imamo pronalazjenje navodnih ostavki ranijih članova SRS na stolu jednog od članova SRS. Ljudi na vlasti veoma često govore da ih previše napadaju. Pa, ko emituje te turbulencije ako ne vlast? U jednoj ovako slabašnoj državi koja je ugrožena mnogo čime i sa mnogo strana takvo proizvođenje skandala je apsolutno nepodnošljivo. Vrhovni sud donosi odluku o prevremenom puštanju Bracanovića na slobodu zbog dobrog

vladanja u zatvoru. Istoga dana ministarka pravde razrešava upravnika zatvora u Požarevcu, koji je dao izjavu o Bracanovićevom dobrom vladanju. Odmah da kažem, Vrhovni sud nije vezan mišljenjem upravnika zatvora i on može i nezavisno od tog mišljenja doneti odluku. Dakle, emituje se toliko upitnih političkih i pravnih poruka da to ni mnogo jača država od ove ne bi mogla da izdrži, a da neko ne da ostavku. A ako ne da ostavku, onda bi neko u vladi morao hitno da bude smenjen, inače će poslednji tragovi njene verodostojnosti potpuno iščileti.

SVETLANA LUKIĆ:

Podsetila si me na izjavu Mrkonjića koji je rekao da je Milošević heroj nad herojima. Naravno, povod je bila haška presuda srpskom državnom vrhu zbog onoga što se dešavalo na Kosovu. Kada su neke članove prodemokratskih snaga upitali šta misle o toj izjavi, oni su odgovorili da je to kako će se ko o tome izjasniti privatna stvar. Onda je Dulić rekao da su mu već degutantne te priče o prošlosti. Ispada da je stav prema Miloševićevom režimu i nasleđu postao privatna stvar opsesivnih pojedinaca.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Savladavanje prošlosti u Srbiji zaista je prestalo da bude javna stvar. Ljudi koji pokušavaju da javnost podsete na preovlađujuće mračne elemente prošlosti smatraju se čudljivim zlopamtilima koja neće da gledaju napred. To je pokušaj odbrane sadašnje vlasti od priznanja sopstvenog političkog poraza, jer su, da bi ostali na vlasti, morali da prihvate one koji oličavaju mračnu prošlost. Zatrpanje prošlosti je dobilo formalni oblik u onoj nepismeno napisanoj Deklaraciji o pomirenju. Izjava Mrkonjića da je Milošević heroj bila bi njegova privatna stvar da on nije ministar u Vladi Republike Srbije. A što se tiče odsustva reakcije ostalih ministara u vladi, a naročito premijera, to je, naravno, pitanje shvatanja njihove uloge u celoj toj priči. Ako oni smatraju da ih mnogo više obavezuje taj sporazum o pomirenju DS i SPS nego što ih, na primer, obavezuje Zakon o saradnji sa Haškim tribunalom, onda im valja reći da je zakon viši akt od autonomnih akata političkih stranaka. Ja se teorijski i praktično bavim pitanjem prevladavanja prošlosti u Srbiji i spadam u one koji smatraju da se prošlost mora prvo sagledati, da se s njom čovek mora suočiti da bi je prevladao, jer neprevladana prošlost upravlja budućnošću jednog društva. To što je Đinđić ubijen nije bila stvar njegovog temperamenta

VESNA
RAKIĆ-
VODINELIĆ

ili karaktera. Njega je ubila mračna prošlost Srbije, bez obzira ko je potegao oroz.

U poslednjih nekoliko dana Vrhovni sud Srbije doneo je dve odluke o kojima pravno ne mogu ništa da kažem, jer ih nisam pročitala, pa ću zato govoriti samo o njihovim političkim posledicama. Prvo, ukinuta je prvostepena presuda Urošu Mišiću, koji je bio okrivljen da je pokušao da ubije jednog policajca na utakmici. Po onome što sam mogla da čujem od portparolke Vrhovnog suda, presuda je ukinuta zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka. U zakonu o parničnom postupku postoji formalno pokriće za to, ali u pitanju je široka formulacija u koju može da se uklopi bilo šta. Ukidanje te presude izazvalo je dosta žestokih i nepovoljnih reakcija. Ubrzo posle toga, Vrhovni sud donosi odluku o prevremenom puštanju Bracanovića iz zatvora, a posle toga ministarka pravde smenjuje predsednika zatvora, prosto zato što nije u situaciji da smeni Vrhovni sud. Mi se sada nalazimo pred opštim izborom sudija, mislim da bi javnost morala jako da pazi ko će ući u novi saziv visokog saveta sudstva, jer visoki savet ima zadatak da kao jedini ovlašćeni predlagач narodnoj skupštini republike Srbije predloži kandidate za nove sudije. Biće zaista pravi test videti imena i prezimena ljudi koji će činiti budući pravosudni savet, a neka od njih su već poznata. Od šest sudija čija sam imena videla, čula sam samo za jednog, a verujte mi da poznajem veliki broj sudija. Važno je videti i ko će doći iz redova profesora prava i advokature. Kada se utvrdi ko su ti ljudi, moći ćemo tačno da znamo šta nas čeka, da li ovo što imamo i sada, a to je veoma loše, ili nas možda čeka i nešto još mnogo gore.

Vlast je emitovala mnogo negativnih poruka, koje su bile nepotrebne. Nikakva korist ni za koga nije postignuta ni u slučaju Miladina Kovačevića, pa čak ni za njega samog, jer njega suđenje čeka i u Srbiji, jer on negde mora biti procesuiran. Nije postignuta korist ni ovim sramotnim povlačenjem zakona o zabrani diskriminacije, jer će čak i oni homofobični morati da plaćaju iz svog džepa za neodgovorno ponašanje naših vlasti. Niko ne može da ima koristi od ponovnog suđenja Urošu, niko ne može da ima koristi od toga što je Bracanović pušten iz zatvora tri meseca pre nego što mu je istekla kazna. Vlasti u okolnim državama se uzdržavaju od nepotrebnih poteza. Zastrašujuće je što se kod nas gubi čak i mogućnost izbora manjeg zla. Za razliku od nekih vaših sagovornika, do sada nisam imala problem sa izlaskom na glasanje. Ali sada se javlja nerešivo pitanje: koje je zlo veće? Ako više ni u tim formalno demokratskim okvirima ne budemo imali mogućnost

izbora, makar između goreg i lošijeg, kao što uglavnom imamo, onda se postavlja pitanje šta možemo da očekujemo. Sledeći stadijum je da će nam biti svejedno živimo li u autokratiji ili demokratiji. I to je povoljniji razvoj događaja, a nepovoljniji bi bila potpuna društvena anomija izazvana ekonomskim razlozima. Naša vlada kao da se uopšte nije osvestila u pogledu težine ekonomske situacije u kojoj se nalazimo. Da se osvestila ne bi sedela na Kopaoniku, nego u Beogradu, u Kragujevcu i u Novom Sadu, negde gde treba da sedi, i tražila načina da neminovne udare krize nekako amortizuje, da što manje ljudi bude pogođeno. Kada neko društvo zapadne u anomiju u vreme teških ekonomskih potresa, potrebne su decenije za oporavak u najelementarnijem smislu reči. I u političkom i u ekonomskom, egzistencijalnom smislu, ovo društvo tone samo u sebe, bez snage da pruži otpor. Većina naših građana nema snage da pronađe racionalan način otpora, a iracionalan način vodi u društveni haos. Treba se uozbiljiti. A kako uozbiljiti ljude koji su do te mere spremni da se igraju državom? Neki ministri u vladi moraju da budu smenjeni, moraju! I zaista, i predsednik vlade, i parlament i vlada moraju pod hitno da se uzmu u pamet.

(The Communards - Lover Man)

SVETLANA LUKIĆ:

Govori dramaturg Ivan Medenica.

IVAN MEDENICA:

Ustaneš ujutru, opereš zube, sedneš da popiješ kafu i život ti ode do vrata. Vlada republike Srbije povlači zakon kome je prethodno sama dala zeleno svetlo, zato što je intervenisala Srpska pravoslavna crkva. Strašno je da je u ovoj zemlji problem zakon o borbi protiv diskriminacije. Ova država je odbila da raspravlja o zakonu koji reguliše ljudska prava. Znaju li građani uopšte šta taj zakon podrazumeva? To je jedan krovni zakon, on ne zadire u delikatna pitanja koja bi mogla da, eto, uznemire verske zajednice ili građane, tipa legalizacije gej-brakova i njihovog usvajanja dece. Ne, u pitanju su elementarni standardi ljudskih prava koji se tiču zabrane bilo kakve diskriminacije po nacionalnoj, verskoj, rasnoj, polnoj, seksualnoj i drugim osnovama. Radi se o nečemu najelementarnijem. Mi dovodimo u pitanje nešto što je bazični civilizacijski standard u celokupnom našem okruženju, osim u Bosni i kod još par suseda koji nisu u EU. Mi kao da baš volimo da svakim danom idemo po jedan korak unazad.

Mislim da će sve to da legne na rudu, taj zakon će biti izglasan, ali je politička šteta već napravljena. Ivan Andrić je to besprekorno formulisao u Skupštini - derogirane su dve najznačajnije državne instance, vlada i parlament, jer su i parlamentarni odbori dali zeleno svetlo zakonu i on je na predlog vlade danas trebalo da uđe u raspravu. On je pitao koja je to sila iznad vlade i zakona u ovoj zemlji, da li je crkva ta koja ima pravo da vrućom telefonskom linijom urgira kod predsednika države da se povuče predlog zakona. To se nadovezuje na nešto što traje od septembra: mi imamo parlament koji ne funkcioniše, za šta su nam kao krivi jedni i drugi radikali. Nisu oni problem, problem je DS kao vodeća partija u vladi, koja do pre par dana nije uspela da se izbori ni za promenu skupštinskog poslovnika. Mi ovde imamo, kako je opet Ivan Andrić rekao, džamahiriju - crkva se najdirektnije meša u poslove države. I to im nije prvi put, jer su i statutu Vojvodine imali šta da prigovore. Crkva se upliće u državne stvari bez ikakvih konsekvenci, u vlastitom interesu koji nije i religijski interes. Setićemo se građevinskih firmi na Kosovu i ostalih afera u kojima je crkva pokazala da nije gadljiva na pare i moć.

Sledeći problem je nejedinstvo vlade. Već nekoliko meseci unazad pratimo kako se ministri međusobno dezavuišu, i to na veoma ozbiljnim pitanjima. Rasim Ljajić je danas pitao da li ćemo ubuduće svaki predlog zakona morati da dajemo na verifikaciju crkvenim zajednicama, pa da tek ono što dobije zeleno svetlo od SPC i ostalih može da uđe u skupštinsku proceduru? On kaže da ga niko ništa nije pitao o tome. To je višestruki skandal. U pet do dvanaest se uklanja zakon od značaja za ulazak ove zemlje u EU, za dobijanje bele šengenske vize i za upristojavanje srpskog društva, divljeg, raspusnog, ogrezlog u netoleranciju, diskriminaciju i amoral. To je suštinska stvar. Od parlamenta se po hiljaditi put pravi farsa, a u vladi se ispoljava očigledna nesloga. Onda je predsednik države zagrlio svoja dva drugara sa košarke i rekao - buddies, hajde pomirite se. To je koncentracija tako strašnih problema da je i samo ova poslednja afera dovoljan razlog da ova vlada padne. Ova vlada mora da podnese najrigoroznije konsekvence za sve što je radila u poslednjih šest meseci, a to znači da padne.

Afera u Sava centru od pre nedelju dana se opet tiče ljudskih prava, u konkretnom slučaju prava seksualnih manjina. Tu smo videli i jedan još veći problem - Kovačević iz ministarstva za ljudska i manjinska prava tražio je sankcije za direktora Sava centra, ali od toga nije bilo ništa.

Opet nam se obznanilo da ne postoji jedinstvo u ovoj vladi, čak ni oko bazičnih stvari, u koje spadaju pitanja ljudskih prava. Ona su za našu javnost potpuno irelevantna. Koncept ljudskih prava ovde se shvata kao neko strašilo EU koje nam se nameće i sad to nekako moramo da preguramo da bismo ušli tamo. Potpuno su zamenjene teze, jer se ne shvata da su ljudska prava nešto što je potrebno ovom društvu. Ako nama kao društvu nisu bitna ljudska prava, zašto nam je onda bitna EU, zašto da budemo deo porodice evropskih naroda? Zbog finansijskih beneficija, samo zato da bismo bez problema mogli da putujemo do Trsta ili Soluna, da kupujemo gaće i patike, je li to društvena potreba Srbije? Ili je u pitanju potreba da učestvuješ u životu jedne demokratski uređene zajednice kakva je EU. Ako je nama problem nešto što definiše EU, šta ćemo tamo, zašto se zavaravamo? Hajde svi da kažemo - Toma Nikolić je u pravu. Ovde elita nema potrebu za ulaskom u EU. Čuo sam da je demokratama slučaj Sava centra došao kao kec na jedanaest, jer već duže vreme ne mogu da podnesu tog direktora. Ali on je očigledno nekome bitna figura, tako da demokrate nisu uspele da iskoriste ovu šansu. Dakle, on je opstao samo zbog očuvanja koalicionog sporazuma.

Uzmimo malo širi kontekst za ovu aferu sa SPC. Zanimljivo je što se u svetu desilo ono što se ovde ne dešava, a to je da kada crkva napravi neki potpuno neprihvatljiv gest, gaf, skandal, aferu, mora da se povuče i mora u najmanju ruku da se izvini, ako ne i da podnese određene konsekvence. U Nemačkoj je štampa napravila revoluciju od te teme, došlo je do sukoba na najvišem nivou između kancelarke Angele Merkel i pape Benedikta XVI, što ima posebnu, specifičnu težinu zato što su oboje Nemci. Dakle, nije se Angela Merkel sukobila sa bilo kojim papom nego sa nemačkim papom. Skandal se ukratko sastoji u tome da je papa rehabilitovao biskupa Ričarda Vilijamsona koji je član ultrakonzervativne katoličke organizacije Svetog Pia X, i koji je ponovo dao jednu izjavu kojom se relativizuje holokaust, rekavši na švedskoj televiziji da nije bilo gasnih komora i da je u holokaustu stradalo 300.000 do 400.000, a ne šest miliona Jevreja. Na to je nemačka država reagovala, jer u Nemačkoj može o svemu da se vodi polemika osim o holokaustu i njihovom nasleđu iz perioda nacizma; to ne može ni u šali, a kamoli ozbiljno da se dovodi u pitanje. Ozbiljan sukob na liniji nemačke vlasti i katoličke crkve završio se tako što se prvo dotični nadbiskup izvinio, preformulisao, doduše vrlo traljavo, svoju izjavu, a onda je papa eksplicitno rekao da neko ko podržava ili abolira, relativizuje holokaust ne može da obavlja funkciju biskupa katoličke crkve, na šta je Angela Merkel vrlo pomirljivo reagovala. Dakle, crkva se

povukla, povukao se sam akter te afere, čovek je proteran iz Argentine i u roku od 10 dana je morao da napusti zemlju.

To je primer kako se takve stvari rešavaju u svetu. Postavlja se pitanje jesmo li mi jedina džamahirija u Evropi u kojoj crkvene institucije rešavaju politička pitanja. Čak mi je i ružno da podsećam da je sama crkva veoma suspektna u smislu brojnih afera koje ima, od onih koje se tiču privrednog kriminala do afera koje se tiču - a to je najveća moguća ironija - upravo onoga na šta sada pucaju, a koje visoke sveštenike SPC otkrivaju kao pedofile, i to upravo sa dečacima, a ne devojčicama. Dakle, imamo dvostruki standard, što je licemerje. Sukob između gej aktivista i gay in the closet, čitaj određenih velikodostojnika SPC.

Nije nikakav problem što je Mrkonjić izjavio da je Slobodan Milošević "heroj nad herojima", on u to veruje, a verovatno veruju i mnogi drugi socijalisti. Ali s obzirom da si ih ti primio u koaliciju i da su na taj način postali deo tvog organizma, onda i ti prihvataš njihovo nasleđe. Dulić je pre neki dan u Kažiprstu rekao otprilike - ja sam bio mlad kada je Milošević bio na vlasti, šta nas se to tiče, nešto u tom smislu. Pa to je skandalozna izjava, naravno da nas se tiče! Čoveče, uzmi čitaj malo neke knjige, grčke tragedije, čitaj o prokletstvu predaka, nasleđivanju greha iz generacije u generaciju, ili čitaj, ako ti je to bliže, pravnu literaturu - ti preuzimaš prava i obaveze tvoga prethodnika. Došao si na određenu funkciju, preuzimaš prava i obaveze, a samim tim i odgovornost. Znači, postoji neki kontinuitet. Neki mladi nemački političar bi po toj logici mogao da kaže - ne interesuje nas pitanje nacističke Nemačke i holokaust, ja tada nisam bio ni rođen. Taj stepen banalnosti i amorala ne može sebi da dozvoli ni "običan" građanin ili intelektualac, a kamoli neko na visokoj funkciji. Nasleđe nas određuje u velikoj meri, ali ne samo u praktičnom smislu, zato što moramo da završimo saradnju sa Haškim tribunalom - nego nas određuje kao društvo. Mi se nismo odredili po pitanju toga da li kod nas viši stepen ljudskih prava imaju manjine ili optuženi za ratne zločine. Nekada imate utisak da veća ljudska prava imaju optuženi za ratne zločine.

Zato mi je taj stepen političke, intelektualne, moralne neodgovornosti zaista nepojmljiv, kao da trenutnu vlast sačinjava neka pijana, razbarušena grupa drugara na nekom provincijskom fudbalskom terenu. Malo se tuku, pa se malo zagrlje, pa kao, "mir, mir, mir, niko nije kriv" - i nema konsekvenci. Imamo slučaj Kovačević, koji je proglašen državnim tajnom i javnost apsolutno ima pravo da pita zašto. Slušali smo Šabića pre neki dan, koji osnovni problem vidi u nepostojanju

zakona o određivanju državne tajne. To je to prokletstvo - svaka demokratska vlast posle Miloševića je shvatala da određeni instrumenti Miloševićevog režima mogu da im odgovaraju. I kao, dok smo opozicija, principijelno se borimo protiv toga, ali kada dođemo na vlast, e, onda se vizura malo menja, postajemo good guys, što znači - mi ovo nećemo zloupotrebiti, ali nećemo ni menjati da ne bismo izbili sebi adut iz ruke. Kada čitate komentare tekstova na internetu, vidite da konsenzus građana, čak različitih ideoloških opcija, nikad nije bio ovoliki - jer ste im udarili po džepu, a to svi razumeju - kao kod ovog slučaja proglašenja finansijskog podmirivanja Kovačevića državnim tajnom. Svi su se složili da to ne treba raditi. Pogotovo od raspada SRS mnoge su se stvari na našoj političkoj sceni izmenile i relativizovale. Nimalo nas ne bi čudilo da sutra vidimo Tadića i Tomu Nikolića u istoj vlasti.

Kada govorimo o izborima i mom građanskom zahtevu da oni budu raspisani, mislim da bi DS išlo u korist da izbori budu raspisani što pre, jer ipak još nisu ispucali sve kredite. Svako odlaganje odluke o raspisivanju novih izbora nas dovodi u situaciju pogoršanih ekonomskih prilika, tokom godine možemo da očekujemo ozbiljan finansijski udar, što znači pad standarda i socijalno nezadovoljstvo, a na talasu socijalnog nezadovoljstva dobijaju samo demagoške opcije. Ako izbori budu tek za godinu dana, mislim da su mnogo veće šanse da nam se Koštunica u kombinaciji sa Tomom Nikolićem vrati na vlast, u kojoj bi DS možda bila ono što je sada SPS, mali jezičak koji im je potreban da imaju većinu. Nesposobnost predviđanja situacije već nas je dosta koštala. Možda nam je onaj koji je 5. oktobra rekao "ovo je Vajmarska republika, pazite se" delovao kao ptica zloslutnica, paranoik. Danas nisam u stanju da se ozbiljno suprotstavim takvom poređenju.

A oni se, što bi Nenad Prokić rekao, blesavo cerekaju, ne uviđajući da šuma gori, tu, njima ispred nosa. Kao da imamo posla sa - namerno upotrebljavam taj prezreni komunistički izraz - odnarođenim, otuđenim političkim sistemom. Nije ih sramota da šest meseci sav narod prati njihove finansijske zloupotrebe u parlamentu, sluša koliko naplaćuju svoje dnevnice, putne troškove. Što reče Ivan Tasovac pre neki dan - kada bi se samo sredstva za nadoknadu članovima RIK-a iskoristila za povećanje plata u filharmoniji, to bi nam bilo više nego dovoljno. Predstavnici države krađu sopstveni narod, i ja sam siguran da bismo se po tom pitanju i vi i ja našli na istom terenu sa nekim glasačem radikalne partije. Njihova odnarođenost prevazilazi sve ideološke podele, jer se vidi da su manje-više toliko interesno povezani,

da je jedino problem u tome što Toma Nikolić ne može da jede deo tog kolača.

To je jedan nivo problema, drugi nivo je što nema kritične mase, ne baš da pokrene revoluciju, jer očigledno istorijski uslovi nisu pogodni za to, iako ja mislim da su svi elementi tu, ali mi nije jasno kako nema bar nekog građanskog protesta. U roku od nedelju dana gledao sam jedan jako loš srpski film i jednu jako lošu predstavu po domaćem tekstu. Oba su pisali vrlo mladi autori, u oba osnovu sižea predstavlja potreba mladog čoveka da dobije vizu, i ja to shvatam, to jeste problem. Ali, imam utisak da oni ne mogu da shvate zašto ne mogu da dođu do vize i ko je za to odgovoran. Ne shvataju da treba da izađu na ulice, jer je vlada onemogućila da skupština raspravlja o zakonu koji bi im omogućio lakši odlazak u inostranstvo. Ne, oni to ne shvataju. Na kraju dođemo do demagogije gradonačelnika, koji otprilike kaže, zašto bismo se bavili Sava centrom, kada treba da gradimo mostove. Na vlasti ste u gradu već skoro deset godina, zašto niste napravili bar jedan pontonski most? I tako zatvorimo krug, i stignemo do pitanja: da li je društvo koje ne shvata značaj ljudskih prava en général, koje je do te mere neemancipovano, sve gleda crno ili belo, za ili protiv, il' si sa mnom ili protiv mene - da li je takvo društvo zaslužilo da uđe u porodicu evropskih naroda? Šta ćemo mi Evropi, u krajnjoj liniji? Stalno mislimo da smo geostrateški toliko značajni da oni ne mogu bez nas. Možda će nas primiti u nekom od poslednjih turnusa, sa nezavisnim Kosovom. Hajde da glasno postavimo pitanje kome je ovde Evropa potrebna. Pre deset godina sam anticipirao da će najveće iskušenje za nas biti trenutak kada naši počnu da nas izneveravaju; to se dešava sada - nas naši ostavljaju na cedilu. I zato je beznadežno.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Ivan Medenica. Kao što ste čuli, svi smo se jako uzбудili zbog zakona o zabrani diskriminacije. O tome su za naš sajt pisali i sociolog religije Milan Vukomanović, biolog Biljana Stojković i Teofil Pančić. Svetlana Vuković će vam sada pročitati delove Teofilovog teksta.

TEOFIL PANČIĆ: *Strah, nesigurnost, predrasude i neznanje*

Do četvrtka, petog marta 2009, mogli smo verovati da Srbijom vlada koalicija Demokratske stranke, G17, Socijalističke partije Srbije, i nekoliko njihovih manjih partnera. Koalicija je možda čudna (a možda i nije), ali je, takva kakva je, ishod demokratskih izbora. Sada je, međutim, jasno da i nad ovom profanom, zemaljskom koalicijom ima

Koalicija, i to nebeska, Sveta Natkoalicija, koju čine Srpska pravoslavna crkva, Rimokatolička crkva u Srbiji, Slovačka evangelička crkva i nekoliko njihovih manjih partnera. E, kada Nebeska Koalicija (izabrana ne od naroda nego od Boga lično - za šta je nepristojno tražiti *materijalne dokaze*) složno izrazi nezadovoljstvo nekim predloženim zakonskim rešenjem Zemaljske Koalicije, onda ovoj potonjoj, kako stoje stvari, ne preostaje drugo nego da skrušeno povuče svoj predlog iz opticaja, pa da vidi šta će posle s njim, sinjim kukavcem. Upravo se to narečenog dana dogodilo sa predlogom Zakona o zabrani diskriminacije, jednog od onih koji spadaju u *obaveznu korpu* "evrointegracijskih zakona".

Primećeno je već da su Crkve uputile svoj prigovor doslovno u poslednjem trenutku, iako javna rasprava o ovom zakonu odavno traje. Da je i to neka vrsta opstrukcije evrointegracijskog posla - u osnovi srodne onoj radikalnoj - takođe je sasvim jasno. Najpogrešnije od svega, ipak, bilo bi ljutiti se sada na vrh SPC i ostalih "tradicionalnih" verskih zajednica zato što im smeta dosledna sekularizacija društva, liberalan odnos prema seksualnim i rodnim manjinama, te pravo "vernih ovčica" na koje Pastiri polažu ekskluzivno pravo da slobodno menjaju "stado" ili pak da ne budu ni u jednom, i zaludno je besneti zato što vrhovi Klera neće mnogo birati sredstva da Srbiju zadrže u okvirima onog i onakvog sveta u kojem se njih za sve pita. A ako sve to još malko udalji Srbiju od "bezbožničke Evrope" (o kojoj jedan Raciinger ne misli ništa lepše i bolje od najzatucanijeg ovdašnjeg vladike), pa i to je lepa vajdica...

Dakle, ono što se dogodilo petog marta - i sa čime se još svašta može dogoditi sledećih dana - jeste prvorazredni skandal i svinjarija, ali bilo bi nepodnošljivo lako razvlačiti sada zbog toga nekog Amfilohija, Irineja ili nekog iz beogradske ispostave Svete Stolice. Ovo je zakuvala sekularna, civilna vlast, jedino nadležna za donošenje i sprovođenje zakona. Problem koji imamo je problem s njom, a ne sa živopisnom Složnom Braćom pod kamilavkama.

Dobro, ali zašto je vlast tako panično i kršeći sopstvena pravila i procedure povukla iz opticaja ("ne doradu", možeš misliti) predlog Zakona o zabrani diskriminacije? Kao i gotovo uvek kada sadašnja vlast napravi kakvu simbolički krupnu brljotinu, radi se o kombinaciji nekoliko faktora, sve jedan drugom do uva, sve bolji od boljeg. Ti razlozi su: strah, nesigurnost, predrasude, neznanje.

Izvor straha je krhkost njihove pozicije, tog straha bilo bi zasigurno manje da nema tolike nesigurnosti, a nesigurni su jer su u pitanju mahom ljudi bez čvrstih ubeđenja, prelivode i oportunisti; zato ih se tako lako da uplašiti i pokolebati, naročito kad im se podvikne sa nekog tradicionalnog mesta moći, sa izvora nekog neupitnog, patrijarhalnog Autoriteta. To je prirodna veza do trećeg probema, do predrasuda: protagonisti naše mejnstrim politike mahom su ljudi koji imaju ogromnih problema sa recidivima autoritarnog svetonazora, što ne bi bilo problem da taj svetonazor ne dolazi od njih samih! I da ga oni zapravo retko kad prepoznaju. Drugačije rečeno, da bi se bilo emancipatorom jednog društva, za početak bi morao i sam da budeš barem solidno emancipovan od njegovih najnotornijih i najštetnijih nedostataka. Ako nisi, onda... te svaka muška haljina uplaši. Ne, ne mislim toliko na drečave *queer* haljine koliko na one (najčešće crne, *darkerške*) koje nose strogi, mrki, bradati (ili pak ćosavi) muškarci koji bi da Zapovedaju i Zabranjuju. Dakako, te opterećujuće predrasude posledica su zavidnog neznanja, nerada na sebi, površnosti, negovane besprincipijelnosti, verovanja da je *isprazno blebetavi, slatkorečivi japi* završni, savršeni evolutivni stadijum ljudskog bića.

Treba pažljivo pratiti sudbinu Zakona o zabrani diskriminacije; naravno, i *uticati* na njegovu sudbinu, onoliko koliko je to moguće. Njegova sudbina, naime, reći će nam dobar deo onoga što bismo morali da znamo o sopstvenoj. A ona zapravo nije u rukama onih u haljeticima bilo koje sorte, nego tipova u fensi pantalonama.

(K.D. Lang - Hallelujah)

SVETLANA LUKIĆ:

Često imam utisak da sve dobro što se dogodi u svetu u Srbiji ima bled odraz ili se pretvori u sopstvenu karikaturu, suprotnost. To se može reći i za političke stranke. Vrlo često imamo primedbe na rad vlade i efikasnost parlamenta, međutim, postavlja se pitanje u odnosu na koji cilj parlament ili vlada nisu efikasni. Efikasnosti naravno nema ako nema jasnog cilja, a ciljeve u ogromnoj meri određuju političke stranke. Međutim, ovaj problem nije nov i na to nas podseća istoričarka Dubravka Stojanović.

DUBRAVKA STOJANOVIĆ:

Prve političke stranke u Srbiji nastale su samo četiri godine nakon pojavljivanja prve političke stranke u Velikoj Britaniji. Moderne političke stranke su u punoj meri, kako je to govorio Maks Veber, deca

demokratije, one su nastale isključivo kao rezultat širenja prava glasa. Vrlo je važno da se razume da političke stranke ne nastaju iz nečije ideje ili zbog neke ideologije, one nastaju kao organizacije koje mogu da organizuju probleme parlamentarne demokratije. Pravo glasa se širi od četrdesetih godina 19. veka u Britaniji i Francuskoj i sa svakim novim zakonom dobijate desetine ili stotine hiljada novih glasača. Nove glasače treba nekako organizovati, pridobiti njihove glasove, objasniti im da treba da koriste taj glas, jer još uvek nemaju svest da su u poziciji da zaista utiču na bilo šta. Treba ih pridobiti za sebe, i, ono što je najvažnije i što je možda i bio okidač za stvaranje modernih političkih stranaka, treba kontrolisati izbore. Svi su oduvek hteli da krađu na izborima, to nije nikakva naša inovacija, ali upravo zato nastaju institucije, na prvom mestu političke stranke - da kontrolišu ispravnost izbornog postupka.

Prva registrovana politička stranka bila je Liberalna stranka u Velikoj Britaniji, osnovana 1877. godine. Naše stranke su se registrovale 1881. godine, čim je prvi zakon to omogućio. U roku od dva dana prijavljene su Narodna radikalna stranka Nikole Pašića, Naprednjaci i nešto kasnije iste godine Liberalna stranka. Naši istoričari vole tim povodom da kažu, eto, šta su četiri godine, možda bi partija kod nas bilo i pre da je bilo zakona koji to omogućava. Onda kažu - uzeli su imena sa Zapada. Tačno. Radikalna stranka je preuzela ime od francuskih radikala, Liberalna od Britanaca i od Francuza, a ova koja se zvala Napredna je zapravo bila konzervativna, takođe preuzeta sa Zapada. Te stranke su bukvalno prepisale programe svojih zapadnih uzora, prevele ih od reči do reči na srpski. Tu naša historiografija zastaje i vrlo samozadovoljno kaže - mi i Englezi smo isto.

Međutim, kada se pogleda sve ostalo, vidi se da tu prestaju sve sličnosti sa Velikom Britanijom. Način nastanka stranaka kod nas je bio potpuno obrnut. Naše stranke su nastale u centru Beograda, u krugu dvojke, ili da budem još preciznija, u kafanama na Terazijama. Nikakve veze između unutrašnjosti Srbije i tog centra nije bilo, nikakav zahtev unutrašnjosti Srbije nije postojao, niti bi ga iko ikada saslušao i da je postojao. Razlog nije bila organizacija novog glasačkog tela nego su - sada dolazim do ključnog mesta, koje je vrlo važno i za tadašnje i za današnje stranke - stranke nastale među prijateljima, drugarima, porodicom i najčešće kumovima. Dakle, oni sede u kafani i misle da se slažu, jer se vole. Njihova ključna odrednica je to što se vole, što su porodica ili što su povezani nekom vrstom veza koje ni najmanje nisu

političke. Kada čitam memoare i pisma iz tog vremena, zamišljam ih kako sede po tim kafanama, neprestano govore o politici i u jednom trenutku kažu "jao, pa hajde da se mi registrujemo!" Onda pogledaju šta ima, recimo, u Francuskoj - ima radikala, hajde da se i mi tako zovemo. Evo, zna Baja francuski, daj da prevede taj program, pa ćemo tako da krenemo. Neću da karikiram, ali mislim da stepen ozbiljnosti nije bio veći. Među njima nije bilo programske i principijelne sličnosti, njihove veze su potpuno druge prirode, njihova veza je lična. To je odredilo njihovo ustrojstvo, to su piramidalne stranke, u kojima je na čelu nesporni vođa i oko njega krug njegovih, podvlačim, prijatelja.

Moje analize 19. i 20. veka su pokazale da vođa nikada nije promenjen. Zapravo, jedini slučaj promene je bio u slučaju Mićunović-Đinđić, a i tu je pitanje koliko je to bilo regularno. Vođa stranke nikada nije promenjen i ko je rođenjem stranke postao njen tata, on je to ostao do smrti. Taj model je zapravo precrtani model patrijarhalne porodice - model koji važi u porodici važi u političkoj stranci, baš kao i u državi. Dakle, neprestano živimo na raznim nivoima jednog patrijarhalnog modela koji se reprodukuje. Na tom modelu gradi se čitava ideja o politici, pa i o državi, stranci, vođi. Bila sam potresena kada sam u biblioteci našla predizborni letak Radikalne stranke, kojim se pozivao narod na neki zbor. Na letku piše kad će i gde biti zbor, ali piše i šta vođa voli da čuje, tako da narod odmah zna šta treba da više na tom zboru i tako obrađuje vođu. Omiljena Pašićeva parola, koju je taj letak preporučivao je: "Pašić pripada nama, mi pripadamo Pašiću". Ona je u meni prouzrokovala veliku napetost, jer sam se setila onoga što se vikalo u mom detinjstvu: "Mi smo Titovi, Tito je naš". Onda je narod vikao "Slobo, mi te volimo", a on je uzvraćao "Volim i ja vas", a i da ne govorim o ljubavnom odnosu između naroda i Vuka Draškovića. Dakle, vođa i narod su u nekom odnosu pripadanja, kao što je u slučaju sa Pašićem, ili su u nekom odnosu ljubavi, kao što je to bio slučaj sa Slobodanom Miloševićem. Oni se vole.

SVETLANA LUKIĆ:

Inserti sa demonstracija:

Oj, Srbijo, čuvaj Slobodana!

Vučo, Vučo!

Slobo, Sadame!

Ne damo Slobu!

Uhapsite Slobu!

Slobo, slobodo!

Slobo, odlazi!

Slobodan Milošević: Najveća nepravda je nasilje i rat!

Slobo, mi te volimo!

Slobodan Milošević: Volim i ja vas!

DUBRAVKA STOJANOVIĆ:

Narod koji u scenografiji zbora stoji ispod vođe daje mu se kao u erotskom činu, a on se daje svom narodu. Ta erotika ima vrlo malo veze sa modernom politikom, u kojoj se smatra da političar treba da obavi neki posao i da ste mu svojim glasom dali četiri godine da proba da taj posao uradi, a ako ga ne uradi, on će posle te četiri godine otići. Dakle, on je dobio mandat, on nije dobio ljubav. Setimo se prvog Koštuničinog intervjua na televiziji, kada mu je novinar rekao "predsedniče, ja vas volim". To je naišlo na ogromno odobravanje u narodu, koji je opet bio u transu. Dakle, oni su već u startu u emotivnom odnosu, koji nije nikakav temelj moderne politike.

Iz te činjenice da stranke prave prijatelji, kumovi, drugari i članovi porodice proističe niz suštinskih problema i za funkcionisanje stranaka i za samu državu. Jedan od tih problema jeste činjenica da je u oba slučaja, i u 19. i u 20. veku, druga generacija stranaka nastala cepanjem onih prvih. Obično se kaže - to što se kod nas udrobljavaju stranke je neka sudbina, sad će opet neko od nekoga da se otcepi. To nije nimalo slučajno i jedan od važnih razloga za to je činjenica da osnova na kojoj su se oni našli nije bila politička, nije bila principijelna i nije bila programska. U osnovi je bila neka lična, privatna, emotivna veza. Kada se pojavi ozbiljna problem među drugarima koji sede u kafani, oni odjednom shvate da uopšte ne misle isto, nisu o tome razmislili prethodno. Kada shvate da se ne slažu, onda dolazi do novog problema, a to je činjenica da je stranka porodica, ona nije institucija i nema institucionalni način da reši različita mišljenja u svom krilu. Za stranku je potpuno normalno, čak i poželjno da u sebi ima više različitih mišljenja, koja se vremenom mogu formirati u frakcije.

Jedan od temelja američke demokratije jeste izbor za predsedničkog kandidata u okviru svake stranke. Taj izbor je bio žučniji između Hilari Clinton i Baraka Obame nego izbor na samim predsedničkim izborima.

To je suština tog sistema - kroz nadmetanje kandidata kanališu se različita viđenja u stranci, za koja se smatra da su normalna, prirodna i poželjna. Kod nas od svega toga nema ničega, nijedna naša stranka nikada, ni u 19. veku ni danas, nije imala frakciju. Od trenutka kada se pojavi neko drugo mišljenje, nosioci tog mišljenja bivaju progonjeni u okviru stranke i posle izvesnog vremena nemaju drugog izbora nego da se otcepe. Tako počinje udrobljavanje stranke. Naravno, u patrijarhalnoj porodici ne može biti nesloge, prema tome, ko se ne slaže taj je izrod i mora da ode ispod kućnog krova. Tako je i u našim strankama - lider je nesporan i njemu se ne suprotstavlja, jer se u okviru stranke ne sme imati različito mišljenje.

Mi danas naslućujemo da u DS ima nekih razlika, ali to čitamo iz nekih neverovatno suptilnih znakova. Recimo, na dnevniku kažu "Boris Tadić je ušao na glavni odbor, ali nije bilo uobičajenog aplauza". To vam naglase u Dnevniku, samo što još i ne namignu, jer to nešto znači, i onda se svi bave time šta li to znači. Svi šalju neke dimne signale, a onda se pomire na nekoj košarkaškoj utakmici - pošto su i oni drugari, nastavnik i učenici, drugovi s basketu, s ćoška, iz komšiluka. Dakle, ponovo se reprodukuje ta ista priča. Onda se oni pomire i saopšte nam da u DS nema razlike u mišljenju. Pa čekajte, to je temelj svakog društva, nema napretka bez razlika u mišljenju. Ali oni nas smire, pošto smo mi debili, uplašićemo se da će tata i mama da se razvedu, kao da imamo četiri godine. Kada se deo stranke otcepi, uvek, i u generaciji 19. veka i sada, ona zadrži jednu ključnu reč u imenu. Prvi put se sada sa radikalima i naprednjacima dogodilo da je ime u potpunosti promenjeno, ali inače se uvek zadržava ta ključna reč na koju se dodaju prefiksi ili sufiksi, pa nastaju ili samostalni demokrati, ili su Demokratska stranka Srbije. Koliko god se puta cepali, zadržaće to ključno, prepoznatljivo ime. Time glasačima poručuju "mi smo isto što i oni", jer hoće da se nadovežu na tobožnju slavu koju ima velika stranka od koje su se otcepili. Oni namiguju, "mi smo isto što i oni", ali pošto najčešće dodaju "srpska" ili "samostalna", oni hoće da kažu "ali mi smo pravi", pogotovo kad dodaju "srpska" ili "Srbije", čime naglašavaju da su oni prvi malo sumnjivi u nacionalnom pogledu.

Šta se postiže tom konfuzijom imena? Možda su prevarili glasače igrajući balet sa imenom, ali zapravo time zbunjuju glasače. Da li svesno ili nesvesno, ne znam, ali posledica jeste da glasačima svi izgledaju isto, pa kažu - ma svi su oni isti, nemam ja tu za šta da glasam. Tako upadaju u apatiju i ne koriste svoje pravo glasa, kao što smo bili

svedoci mnogo puta, kada se postavljalo pitanje male izlaznosti i uspeha izbora. To je jedan od elemenata koji pasivizira biračko telo, jer kada ih vidite tako poređane sa istim imenima i dodacima, izgubi se svest o razlikama koje ipak postoje, pa makar bile i minimalne. Vraćam se na početak: stranka nastaje cepanjem od stare stranke, ali njihovi članovi nisu u poslovnom odnosu, nego u emotivnom, porodičnom odnosu. Dakle, njihovo cepanje se pretvara u propast sveta tako što iz faze ljubavi prelaze u fazu mržnje, a mržnja nije ideja koja bi državi mogla da pomogne da krene napred. Emocija iz tog najužeg kruga se preliva na celu državu i vremenom blokira apsolutno sve, zato što se njihovim odnosima sada boje svi državni odnosi. Gubi se svako državno pitanje, oni više ne vide javni interes, već samo sebe same, jedne protiv drugih. Često koriste ratne termine, oni se vide "na dve strane fronta", "svaki u svom rovu" - ovo su citati iz skupštinskog rečnika. Znači, jedini cilj postaje uništiti onog drugog.

Neke važne kafane su se nalazile oko skupštine, recimo na mestu današnjeg bioskopa Odeon. Važno je razumeti duh toga mesta u ono vreme; dve glavne kafane gde su sedele glavešine stranaka bile su hotel Moskva, sazidan 1906. godine, tu su sedeli radikali, i prekoputa hotel Casina, gde su sedeli njihovi najveći protivnici, od njih otcepljeni samostalni radikali. Već u toj geografskoj podeli vidi se da njihov cilj nije da smire političku arenu, već naprotiv, da je neprestano razjaruju, jer su se namestili na dve strane korzoa i to im služi za podgrevanje strasti i ni za šta drugo. Oni tu sede i pišu novine koje se vremenom pretvaraju samo u napade na onoga drugog. Više se ne vidi čak ni nacionalno pitanje, a pogotovo neko društveno pitanje, vidi se samo onaj drugi. U tim novinama može da se prati kako narasta strast i, kako to danas obično zovemo, govor mržnje. Zato sam i govorila o ovoj geografiji, zato što mora da se razume da oni sede jedni prekoputa drugih i gledaju se, i u istom trenutku pišu uvodnike koji će tokom noći biti odštampani.

Pročitaću dva citata, da vidite kako je taj razgovor izgledao i kako je moguće da danas dođe do kletvi u skupštini, to je suština te političke kulture - oni ne moraju da se bave nijednim ozbiljnim pitanjem, nego se isključivo bave jedni drugima. Vrlo brzo pošto su se samostalci otcepili, sukob se odvija pre svega u uvodnicima novina, a pišu ih prva pera i prvi ljudi tih stranaka. To zaista piše Stojan Protić za radikale, Jovan Skerlić, Milan Grol ili Ljuba Davidović za samostalce. Treba imati u vidu i to da među njima postoji generacijska razlika, samostalci su jedno 30 godina

mlađi. Dakle, u Samoupravi, koja pripada radikalima, čitamo: "Mnogi među samostalcima ne znaju šta je porodica, jer nemaju ni žene, ni dece, ni kućeta, mi maćeta, pa ne znaju ni šta je čast, ni šta je obraz." O čemu se radi? U prvom delu se kaže da su oni suviše mladi, jer se oduvek podrazumevalo da ako nemate 230 godina, ne možete ničim ozbiljno da se bavite. Ta vrsta odloženog sazrevanja je takođe jedan od problema patrijarhalnog društva. Drugi problem je da se kaže "nemaju ni žene ni dece", što nas opet vraća patrijarhalnoj porodici.

Sećate se izbora 1990. godine, kada je u pet do dvanaest izašla Mila Štula, tadašnja glavna novinarka Prvog programa, i diskretno mahala crvenom ružom i rekla da nikako ne treba glasati za Vuka Draškovića zato što nema decu. I to je do te mere samo po sebi razumljivo, da ona ne mora ni da objašnjava šta to znači - a to znači da se on nije uvežbao u porodici kao pater familias, on nije tukao decu, pa pošto nije tukao decu ne može da bude ni predsednik, jer predsednik je tata, i ako to nije vežbao, on nema kvalifikacije. Tu je suština tog argumenta, nije problem u tome što je on neplodan, primedba nije biološke prirode, nego socijalne, pa i političke. Dakle, to je ta država kao proširena porodica, a ne mesna zajednica. Stvar se vežba tako što ćeš urlati na decu, tako se postaje pravi vladar. Ovo se, naravno, ponavljalo i u slučaju Vojislava Koštunice.

U drugom delu rečenice iz radikalskih novina se kaže "nema ni kućeta ni maćeta". Tu se setim kampanje za izbore 2000. godine - kako je opozicija jačala, tako je u novinama rastao broj maćaka Vojislava Koštunice. Počelo se nekim relativno pristojnim brojem, da bi on pred same izbore narastao na 13. Naravno, nije slučajno 13, ali je potpuno jasno da je čovek koji ima 13 maćaka više nego sumnjiv kao muškarac, a samim tim je potpuno nepodoban da bude predsednik. Mogli bismo da kažemo da je to bila kampanja Slobodana Miloševića, da on pripada toj političkoj kulturi. Međutim, vrlo brzo posle 5. oktobra, fantomsko telo predsedništva DOS-a, izašlo je sa saopštenjem, koje je u novinama bilo u antrfileu izdvojeno kao naročito važno. U saopštenju je rečeno da Vojislav Koštunica nema 13 maćaka, Vojislav Koštunica ima dve maćke, što je normalno, i, dodaje se, jednog psa. Ne znam da li Vojislav Koštunica ima psa ili nema, ali je na osnovu ovakvog odgovora sasvim jasno da su oni u istoj simboličkoj ravni, da imaju isti diskurs u kojem pas dokazuje da je Koštunica i muškarac, ali i vladar, jer naravno, pas uz sve krune i prestole čini deo vladarskih insignija.

Dakle, to društvo 1905. sedi u Casini i napiše takvu rečenicu, a onda samostalci to čitaju, nerviraju se, kose čupaju. Pošto oni tu sede manje-više po ceo dan, nešto se i popije, strast narasta do večernjih sati kada se pišu novine za sutradan. Sutradan u samostalskom listu Odjek nalazimo uvodnik koji odgovara: "Ući u društvo radikala znači prekoračiti prag jedne vlažne, mračne i zagušljive pećine u kojoj gospodare otrovni gasovi i po kojoj gamiže bezbroj odvratnih i ljigavih životinjica." Dakle, to je 1905, godina njihovog razlaza, i već tada je ovaj rečnik u igri, on obeležava tu politiku, ali ne kao njen nusprodukt; on je njena suština.

Šta je zajedničko tadašnjem i sadašnjem trenutku? Imamo nešto što zaista možemo nazvati slobodom štampe, odnosno relativno liberalan zakon, i tada i sada, imamo veliki broj novina, sada i veliki broj televizija, ali - da li ijedna reč ima težinu, ako se najčešće pominju ljigave, gmizave životinjice u pećini? Vi proizvodite ono što su još početkom 20. veka opozicionari nazivali penom reči. Proizvodite neverovatnu količinu reči koje na kraju obesmisle sve. Čim napravite tu vrstu pomaka vi ste zapravo ukinuli slobodu štampe, ugušili ste je rečima. I ako kažete nešto ozbiljno, to više niko ne čuje, možete da kažete šta god hoćete. U slučaju ministarke pravde i članice vrhovnog suda imali smo i sukob interesa i neverovatnu količinu dnevnica i neverovatnu količinu nemorala, i šta? Ništa. Da li je iko snosio odgovornost? Nije. Možete sve da kažete, ali to nema nikakvo dejstvo i vi zapravo jednom podzemnom igrom poništavate institucije. Imate parlament - on ne funkcioniše, imate slobodu reči - ali ona ne znači ništa. Dakle, sve je to iznutra obesmišljeno.

SVETLANA LUKIĆ:

Bila je ovo Dubravka Stojanović, koja će svoje predavanje o srpskim strankama nastaviti sledećeg petka. Taman je stigla do poglavlja o političkim ubistvima. A u četvrtak, 12. marta, još jednom ćemo se okupiti ispred vlade i na Novom groblju. Bio je ovo još jedan Peščanik.

ŠEST GODINA

ZORAN ĐINDIĆ,

BEOGRADANI I GRADANI SRBIJE,

TEOFIL PANČIĆ I STOJAN CEROVIĆ, *novinari,*

NENAD PROKIĆ, *pisac*

NIKOLA SAMARDŽIĆ, *istoričar,*

ŽARKO KORAĆ, *psiholog,*

OLGA POPOVIĆ-OBRAĐOVIĆ, BRANKA PRPA, DUBRAVKA

STOJANOVIĆ I LATINKA PEROVIĆ, *istoričarke*

ZORAN ĐINĐIĆ:

To govori o potpuno zamračenoj svesti ljudi koji te metode koriste misleći da se u ovoj zemlji ništa nije promenilo. I ako neko misli da će zaustaviti sprovođenje zakona time što će mene ukloniti, onda se grdno vara, jer nisam ja bitan, sistem će funkcionisati i dalje, i niko neće dobiti amnestiju za svoje zločine tako što će da ukloni jednog ili dva funkcionera države. Mislim da je to vrlo naivno uverenje. Ako neki ljudi imaju to uverenje, ja sam zaista iznenađen koliko mogu da budu naivni.

ZORAN
ĐINĐIĆ

GRADANIN:

Sve dok Vojin Dimitrijević, čini mi se, nije rekao: "Srpski Kenedi je otišao", ja sam mislio da je to još jedan Zoranov trik da zavara protivnike. Ne znam, nekoliko dana mi je bilo potrebno da se pomirim sa tim. Pucali su i u mene tada, pucali su u sve nas koji smo šetali 1996. Ja sam malo znao Zorana Đinđića i nemam lični odnos prema njemu, ali smatrao sam da je dragocen čovek za Srbiju i osećao sam se ošamućeno i uplašeno. On je predstavljao za mene nadu za Srbiju i za moju decu i za sve one mlade ljude koji ga možda nisu ni voleli, ali on je radio za njih. Kad su tog čoveka sklonili, jedan deo mene nestao je s njim. Nećete verovati, ja sam ga noćas sanjao, sanjao sam ga ispred bolnice, tešio me je što je jedan član moje porodice umro.

GRADANKA:

On je ubijen i to je gotovo, nema povratka. A za nas - biće nekih promena, ali ne verujem na bolje. Verujem da je on bio jedan od boljih ljudi u našoj vladi i da je to izgubljeno sada. Bila sam ogorčena, nekako besna na sve njih zato što su dozvolili da se to desi. Ja sam student, prilično teško živim ovde, snalazim se nekako i mislim da ću, ako uspem da završim studije, sigurno otići. Mi smo sad turistička meta, imamo sve, bombardovanje, ubistvo premijera, sve, možete da živite ovde i vidite znamenitosti - gde je ubijen premijer, gde je Cecina kuća i ostalo. To je strašno. Moram reći da sam osećala veliku sramotu što sam deo naroda koji posle svega što nam se dogodilo, ratova i bombardovanja, izborne prevare i svega ostalog dopušta da najjaču političku ličnost ubiju s balkona. Prosto, nerealno deluje.

ZORAN ĐINĐIĆ:

Reći da opozicija u Srbiji nije u stanju da smeni Miloševića - žao mi je, to je tačno, ali je sterilno, jer to je dokazano već deset godina. I biti

pametna posle deset godina nije neka velika mudrost. Postavlja se pitanje da li je uopšte u jednoj nedemokratskoj, diktatorskoj zemlji moguće da opozicione partije promene vlast. Nije moguće, inače to ne bi bila diktatura.

SVETLANA LUKIĆ:

Dobro, gospodine Đinđiću, ja razumem o čemu Vi govorite, ali ne možete Vi u času kada pozivate ljude da izađu na ulicu, kada govorite o diktatorskom režimu koji je, podrazumeva se, u stanju da nekoga zgazi tenkovima, možda nekoga i da ubije da zahtevate od ljudi i pozivate ljude da izađu i da ulože svoj život, a onda kažete - pa, nemojte nas mnogo da gledate. Kao što bi rekla gospoda iz SPO, izađite sami na ulice.

ZORAN ĐINĐIĆ:

Ne, ne, ja bih vratio temu na početak, ne treba podgrevati sujetu opozicionih lidera time što bi im se pridavala takva važnost.

SVETLANA LUKIĆ:

Pa, nisamo mi srećni zbog toga što ste vi važni, to je prosto činjenica i to je tačno, imate ogromnu odgovornost, Vi znate da ulog nikada nije bio veći.

ZORAN ĐINĐIĆ:

Pa, ja mogu da Vam kažem da je moj život u tom ulogu lošije procenjen, rizičniji nego većine ljudi u Srbiji.

SVETLANA LUKIĆ:

Vi imate i privilegije zbog toga, je li tako?

ZORAN ĐINĐIĆ:

Pa, dobro, imam i privilegije u smislu da sam poznat, da me ljudi mnogo šta pitaju, ali s druge strane...

SVETLANA LUKIĆ:

Možete biti državnik, možete biti predsednik...

ZORAN ĐINĐIĆ:

I mogu biti pokojnik.

TEOFIL PANČIĆ:

To je ono osećanje neopozivosti. Desilo se nešto što se ničim ne može popraviti. Kada bi Srbijom sutra potekli med i mleko i kada bi ovo postala apsolutno najbolja zemlja za život na svetu i dalje se ne bi mogla popraviti činjenica da je život tog čoveka izgubljen na tako strašan i idiotski način. To je prvi razlog zašto mi plaćemo, a drugi je, naravno, i to što čovek plaćuci za drugim uvek malo plaće i nad samim sobom. Onih prvih dva-tri dana ljudi su mislili, bože, da li se to stvarno vratio Sloba iz Haga i ubio Zorana Đinđića? Da li ćemo mi da se vratimo u onaj košmar, da li će da se vrati sve ono što smo nekako mogli da trpimo godinama, ali kad se jednom to završi mi to više ne bismo mogli da trpimo ni pet sekundi.

ZORAN ĐINĐIĆ:

Znači, kad ja kažem 10. jula, do kraja godine Milošević će pasti, ja sebe uverim da je to tačno, jer ne mogu da pređem 50.000 kilometara i izađem pred kordon ako sumnjam. Ja apsolutno svakoga dana verujem da sledećeg dana Milošević može i treba da padne, inače ne mogu da radim ovaj posao koji radim. Ako me pitate kao analitičara šta će se desiti, ja ću vam pogoditi u detalj šta će se desiti, ali ja neću da budem analitičar. Ja sam političar, projektujem svoje želje i moje je da verujem u to i da uradim maksimum da se to desi. I ja to radim od 1993. godine, od kako sam prelomio da ću biti profesionalni političar. Pogledajte moje tekstove od 1987-1988. godine objavljene u knjizi Jugoslavija kao nedovršena država - tada sam rekao: Jugoslavija će se raspasti, ona je nedovršena, ona je sveća koja gori sa dva kraja, jedan kraj je Slovenija, drugi kraj je Kosovo. Posle pet godina se to počelo dešavati, ali ja sam od 1993. godine prestao da pišem analitičke tekstove, jer više nisam naučni radnik. U politici ima previše naučnih radnika koji svojom principijelnošću smatraju to što pogode da će u Srbiji stvari da idu loše. Voleo bih da ubede sebe da će stvari da idu bolje, pa će stvari ići bolje, jer ako većina stvari u politici zavisi od volje, kada bi većina ljudi u Srbiji pozelela da stvari idu na bolje, stvari bi i išle na bolje.

STOJAN CEROVIĆ:

On je imao tu dragocenu osobinu, pogotovo za zemlju kao što je naša, gde smo svi u nekoj poludepresiji, očajanju i imamo doživljaj da smo epohalno propali - on je zračio energijom i verom da se sve može, njegova poruka svima je bila: hajde, pokrenimo se, može tu još mnogo toga da se uradi. Imali ste utisak da sve oko njega raste, da se svi

pomeraju, ne onom brzinom kojom se on kreće, ali nešto se stvarno događalo. On je prosto umeo da inspiriše ljude oko sebe i to je bilo apsolutno dragoceno. Izgledalo je kao da to ne košta ništa, kao da mi možemo onako jevtino da budemo kritični, da tako sedimo i da puštamo da nas Đinđić vuče nekud kud mi ustvari i ne želimo da idemo. Mislim da je njegova niska popularnost u velikoj meri poticala od toga što su ljudi verovali da je on toliko nadmoćan i da će ionako da vlada ovom zemljom još jako dugo jer nema ko bolje to da radi, i onda, da nam ne bi to možda udarilo u glavu, hajde mi da budemo malo kritični. I onda, naknadno, rejting mrtvog Đinđića je naglo skočio i ljudi su shvatili da je, u stvari, Đinđić bio ono što su zapravo i osećali, ali su tek sad razumeli i da nema nikakvog smisla da imamo primedbe na čoveka, jer još jednog takvog stvarno nema. Mislim da je taj nedostatak nenadoknadiv.

ZORAN ĐINĐIĆ:

Imamo jedan paradoks u Srbiji - imamo kritičnu masu za promene, a nemamo kritičnu atmosferu. Ne postoji povod, ne postoji nešto što bi tu kritičnu masu nezadovoljnih povezalo tako da oni oseću solidarnost između sebe, da oseću da im je jedinstvena sudbina. Mi ne treba da pridobijemo nijednog koji je za Miloševića, taj ko je za Miloševića neka bude za Miloševića, ali oni koji su protiv Miloševića moraju da prepoznaju sebe i da shvate koliko ih ima. Mislim da bi bio strašan efekat ako bismo rekli - toga i toga dana cela Srbija će ostati kod kuće kao dokaz da ne želimo Miloševića. To bi značilo da smo kao narod postali organizovani, da nas vodi jedna zajednička volja i vizija, da nismo fragmenti tragedije u kojoj jedan neodgovoran čovek, možda poremećenih merila, zapravo kao neživom prirodom rukovodi narodom od 10 miliona, šalje ih levo-desno na tenkovima, na traktorima, kao pešake na šahovskoj ploči. Ako bi odjednom te figure oživele i počele da se ponašaju kao subjekti svoje sudbine to bi ohrabrilu sve ljude u Srbiji. Nije to lako zato što smo već deset godina predmet manipulacije. Već deset godina ljudi se odriču svoje slobode pod raznim izgovorima - svetske zavere, vlast kao elementarna nepogoda, strah od toga da ne bude još gore. Razloga ima dosta, ali posledica je ta da mi već deset godina kao narod ne upravljamo svojom sudbinom nego upravlja neko drugi. Jedna šačica ljudi upravlja našom sudbinom.

STOJAN CEROVIĆ:

Mislim da Đinđić posthumno stoji najbolje, on je prosto poginuo za svoje uverenje. On je svojom smrću više nego ikad otvorio vrata toj političkoj opciji. Naravno, gubitak je ogroman, tačno je da bi on lično bio najbolji realizator te politike, ali on nije imao taj legitimitet dok je bio živ. Nije on odlučio da to uradi, ali je tako ispalo, ljudi su reagovali tako kao da je Zoran Đinđić stvarno stavio svoju glavu u torbu i rekao - evo, ja dajem glavu za ovu stvar. Ima li neko ko je spreman na istu žrtvu? Ta je reakcija malo mitska i iracionalna iz nekog starijeg nivoa kolektivne svesti, ljudi prepoznaju da je to stvarno velika žrtva. Morate da kažete - pa, čekajte, ako je ovaj poginuo za tu stvar, to mora da ima neku mnogo veću težinu nego kod ovih koji samo pričaju u prazno.

ZORAN ĐINĐIĆ:

Znači, moj cilj nije da me vole, voli me moja porodica, moja deca i ja njih i to mi je dovoljno, malobrojni prijatelji, sve malobrojniji. Moj cilj je da ljudi uvažavaju moj rad, ako ga ne uvažavaju onda on nema smisla. Rezultati zavise od mnogih okolnosti, između ostalog i od mene. Mogu da kažem da radim kao nikad u životu, dve godine nisam imao nijednu subotu, nijednu nedelju, sa decom nisam otišao na godišnji odmor, jedva me vidi moja porodica. Možda bih mogao još i malo više da radim, sigurno bih mogao, ali mislim da moji saradnici imaju problem sa tim. To je moja dužnost, ali od miliona drugih ljudi koji treba za sebe nešto da urade zavisi da li ćemo svi zajedno uspeti. Ja sam rekao: narode, spreman da sa vama, za vas radim, ali ne mogu da radim umesto vas, ja bih, ali ne mogu, jer jedan sistem može da se menja samo ako milioni ljudi u tome učestvuju, da najpre svoje dvorište pospreme, pa malo u svojoj porodici stvari oplemene, da malo na svom radnom mestu provetere, da malo svoja znanja pročiste, i kad se sve to skupi na milion mesta, onda je to jedna malo bolja zemlja, pa sve bolja i bolja.

BRANKA PRPA:

Prvi put je u istoriji čovečanstva mafija imala svoju državu, celu celicijatu. Ona je bila deo strukture koju je stvorio Milošević, jednog pervertiranog organizma koji je metastazirao i koji je posle 5. oktobra trebalo sloj po sloj eliminisati. Zoran Đinđić stoga nije sarađivao s mafijaškim krugovima, on je sarađivao sa državnim institucijama, i to je bitna razlika - jer JSO je državna institucija, a ne mafijaški klan. Ako hoćete nešto da demontirate, to je unutar, a ne van države i vrlo je zanimljivo da se u slučaju Zorana Đinđića često govori "sam je kriv što

nije ništa poduzeo?" A šta da poduzme? Šta je to trebalo da poduzme i ko je trebalo da poduzme, policija? Pa, cela policija je kancerozno tkivo. Naravno da je Zoran bio svestan opasnosti, naravno da je Slavko Ćuruvija bio svestan opasnosti, naravno da su znali da mogu da budu ubijeni. Ali, Slavko mi je jednom rekao nešto što može i na Zorana da se primeni: Ako hoće država da te ubije, nemaš gde da se sakriješ. Zorana Đinđića i Slavka Ćuruviju i Ivana Stambolića je ubila država. Ne mafija, nego država.

NENAD PROKIĆ:

Mogu da zamislim kako sada u nekom podrumu neki pesnici, popovi, pisci ubeđuju Mladića da se ubije i postane novi Sindelić. Preko plastične flaše sa rakijom, sa klipom kukuruza zabijenom u nju. Stalno govorim o pogrešnom vektoru u kome se kreće čitavo jedno društvo; nas niko ne razume, šta mi to hoćemo, gde se mi to krećemo? Ali, to čak nije ni iskren vektor, jer svi hoće da voze mercedes, da stave dobre kravate, da nose Armanijeva odela, a u principu smo u položaju taoca. To se prenosi s kolena na koleno, to je tradicija, predanje: siđi i otmi. Siđi svakih 50 godina s planine i otimaj šta god možeš. To je jedina prava tradicija ovog društva i to mora da se promeni. To je Zoran Đinđić uočio i hteo da uradi i zato su ga ubili. Oni koji ga ne vole su ga prvi razumeli, mnogo pre nego ovi koji ga vole, i oni su tačno znali u šta pucaju. On je Srbima otvorio mogućnost da izađu iz tog položaja slatke žrtve, non-stop si neka žrtva, nečija poslovice, naravno ne srpska, kaže kad ti se neko predstavi kao žrtva beži od njega jer vadi nož da te kolje. Šta je drugo bila Srebrenica nego taj rebus.

On se pojavio kao hladan tuš i rekao Srbima da bi bilo bolje da se umiju hladnom vodom, da jednostavno moraju da znaju u kakvom stanju se nalazi zemlja i da tu nikakve bajke ne pomažu. Većina nije htela da se umije, već i dalje da krmelja i drema. Nacionalni program promena koje je on postavio neće biti moguće zaboraviti. Postavio nam je neke oznake novog načina razmišljanja o sebi samima. Trenutno izgleda kako Srbi nisu imali razumevanja za Zorana Đinđića, ali videćemo da će se na kraju neizbežno pokazati da su Srbi primili njegovu jasnu poruku. I bilo bi zaista sjajno da je Srbija odmah sa njim zavolela reforme. U Đinđićevo vreme politička scena Srbije se delila na dva bloka, za reforme i protiv njih, sada blok za reforme više ne postoji, osim LDP. Svaki narod dobija onoliko koliko se i kako angažuje. Niko vam ne poklanja slobodu i dobrobit, a srpsko društvo je već nekako vekovima u nemogućnosti da izađe iz tog luftbalona zvanog nebeska Srbija. To je

velika nebriga za sopstveno društvo, za sopstvenu decu, za sopstvenu budućnost, to je tako odvratno. I onda ti raspredaju neke protokolarne stvari, pa šta oni misle? Ne možeš da mi pričaš o protokolu dok krv lipti na sve strane. Sram ih bilo.

Raskomadano srce

Dugo sam se pitao šta je još potrebno da bi Srbija konačno zavolela Zorana Đinđića. Sada znam, bilo je potrebno da joj ponudi na dlanu i svoje raskomadano srce. Nisu uspeali da ga podržavaju u procentu većem od 4 ili 7,5% kada je promovisao mišljenje u krupnijim dimenzijama, kada se hrabrije i pametnije od svih borio protiv poslednje diktature usred Evrope, kada ih je spasao od gladi, inflacije i terora, epidemije i emigracije. Kada je zatvorio katalog svih katastrofa koje se mogu zamisliti, kada ih je mirio sa susedima i vraćao civilizovanom svetlu, nisu ga podržali čak ni kada je na svoja pleća preuzimao teret izručivanja krvoločnih i umno poremećenih srpskih lidera.

Nisu ga voleli kada im je vraćao banke, valute i podzemne garaže, pa ni onda kada je očigledno postao svetski omiljen premijer koji je imponovao obrazovanjem, znanjem, izgledom i ponašanjem. Svaki Srbin je bio svedok. Bilo je potrebno još nešto, sasvim u duhu srpskog mraka, taj jezivi gest mučeništva i žrtve. Srbi se nikada nisu ustezali da ga traže od svojih najplemenitijih glava. I to vam je dao, dragi Srbi, iako se takav gest toliko protivio njegovom biću. Njegova plemenita glava je i to morala da ukalkuliše zbog vaše srećnije budućnosti, znajući da je to nešto što nećete moći da prenebregnete. Pa sada vi prenebregnite ako hoćete, smete i možete.

Hajde opet u korist svoje ogromne štete proglasite krezube kokošare i palikuće patriotama, neka vam opet budu preči banditi i ubice od suseda Hrvata i Mađara, glasajte za te kilave, korumpirane i retardirane, ili proglasite patriotom i njegovog ubicu koji se verovatno godinama vežbao na sarajevskoj deci. Kada ispečeš zanat na tako sićušnoj meti, šta je pogoditi srce odraslog čoveka sa stotinak metara?

Ništa, naime, nije opasnije nego kada mali pate od ludila veličine, to važi kako za pojedince, tako i za čitave narode. Baš je u ovom društvu iz tačno tog razloga stvoren najugojeniji kriminalno-klerikalno-postkomunističko-nacionalistički monstrum, jer takve stvari se ne dešavaju slučajno. Taj monstrum ima više glava, neke su veće, neke manje, ali nijedna neće sama otpasti. Zato su ovdašnji poštteni, istinski patriotski opredeljeni intelektualci morali oduvek da prevazilaze sami

sebe i sebi slične u celom svetu, i da na kraju u tome izgore, jer hoće da nadomeste nešto za sve nas. To nije moguće u potpunosti, ali svaki takav pokušaj vuče napred više od bilo čega drugog u nesrećnim društvima. U našoj civilizaciji ionako opstaje samo jedan tanak sloj koji svakog trenutka mogu da probiju destruktivne snage podzemlja. Njegovo već raskomadano srce moralo je da podnese još nešto, ceremoniju koja ne ide uz njega, kao što ni smrt ne ide uz njegov osmeh.

Ali, ako je pop koji je govorio postao makar donekle svestan suštinskih stvari potrebnih za sreću ovog naroda, u šta duboko sumnjam, onda je i to sve trebalo da bude baš tako. Od mnogih pitanja koja sada iskrsavaju ključno je možda baš ovo: da li će Zoran Đinđić biti jači od sopstvenog mita koji će Srbi o njemu stvoriti i neće li taj mit postati nužno nekrofilski, jer nije on nikakav mučenik i žrtva kakvim bi ga Srbi najradije videli, on je space shuttle za Srbiju, koji ponekad eksplodira u svojoj ludoj hrabrosti i brzini, ali ostaje blistava i munjevita misao budućnosti.

OLGA POPOVIĆ-OBRAĐOVIĆ:

Odmah nakon ubistva premijera mnogi tumači tog događaja okrenuli su se nešto daljoj prošlosti i pokušali da u njoj potraže neke primere za koje bi se mogla utvrditi sličnost sa slučajem ubistva Đinđića. Obično se pominjao knez Mihailo Obrenović, kralj Aleksandar Obrenović, kralj Aleksandar Karađorđević. Po mom dubokom uverenju, taj nešto dublji istorijski kontekst daleko je preciznije od svih analitičara razumeo niko drugi nego Amfilohije Radović. To se čulo u govoru koji je održao pored odra pokojnog premijera, govoru koji je nazvan opelom premijeru Zoranu Đinđiću. Amfilohije Radović je Zorana Đinđića povezo sa dinastijom Obrenović, koja je pod kraljem Milanom Obrenovićem postala simbol vezivanja Srbije za Zapad, a samim tim i za politiku modernizacije Srbije. Za ogromnu većinu onovremene Srbije politika okretanja ka Zapadu bila je zapravo ravna izdajstvu. Zato je ubistvo poslednjeg Obrenovića, nakon kojeg je došlo do duge vladavine Narodne radikalne stranke, za onovremenu Srbiju interpretirano ne kao zločinački čin, nego kao legitiman, herojski čin, čije izvršioce ne treba kažnjavati, nego ih treba slaviti kao heroje i spasioce naroda.

Upravo tu istoriju Srbije vrlo je dobro naučio i razumeo Amfilohije Radović. Svojim govorom on je onima koji su u Srbiji to umeli da čuju i razumeju poručio - tako u Srbiji prolaze oni koji je vode na Zapad, oni su uvek bili i ostaće izdajnici i zato oni predstavljaju legitimnu metu za

odstrel. To je crvena nit koja povezuje ubistvo Zorana Đinđića sa prošlošću Srbije i koju je Amfilohije Radović u najvećem srpskom pravoslavnom hramu predočio srpskoj javnosti, na jedan vrlo dijabolički način. Postoji, međutim, bliži i, rekla bih, značajniji istorijski kontekst na koji je ukazao Amfilohije Radović. Sto godina kasnije, u vreme kada je ideja moderne Srbije, koju je simbolisao Đinđić, postala problematična ne samo iz nekih načelnih ideoloških, kulturoloških razloga koji su prerastali u mržnju prema Zapadu, pojavio se jedan mnogo prozaičniji razlog otpora takvoj viziji Srbije, koji je bio vezan za činjenicu da je Srbija u to vreme, nakon svršenih ratova i zločina neviđenih razmera, neumitno ušla u doba odgovornosti. Pokazalo se da Srbija nije spremna za takvo suočavanje i da je u njoj previše onih koji zaziru od njega, bilo zato što se boje moralne odgovornosti, odgovornosti pred istorijom, političke ili možda i krivične odgovornosti. Temeljne državne institucije koje su prethodno bile sistematski i do kraja razorene i kriminalizovane, upregnute su tada u funkciju odbrane ratno-zločinačke mafije. Došlo je do isprepletanosti njihovih interesa i oni su se povezali u jedno jedinstveno zlo. Situacija je bila, takoreći, bezizlazna, saradnja sa Hagom je bila pod sistematskom blokadom, lustracija se odbacivala, a sudovi su bili ili nesposobni ili korumpirani ili upleteni u organizovani kriminal.

Tada se Srbija davila u zločinu. Sa svim tim nosio se Zoran Đinđić, sâm sa grupom svojih saradnika. To su rezultati legalizma kojima se posle 5. oktobra pravdala svaka blokada reformi koju je vlada premijera Đinđića pokušavala da ostvari. Od početka je bilo jasno da je politika legalizma rujanje zdravoj pameti, ali 12. marta je postalo jasno da to ima jedan ozbiljniji cilj: i posle Miloševića Milošević, a to je podrazumevalo i put ka novom zločinu. Ubistvom od 12. marta srušen je mit o 5. oktobru, tada je, znači posle 5. oktobra, a ne pre 5. oktobra, viziji moderne Srbije zadat najteži, ako ne i odlučujući udarac, jer tada je Srbija suočena sa činjenicom da se borba za modernu Srbiju zapravo može izjednačiti sa Sizifovim poslom, i to poslom za koji se plaća najveća cena.

GRADANKA:

Verujte mi, toliko mi ga je žao da, evo, i posle toliko godina mi krenu suze za njim. Bio je šok, znala sam da on neće preživeti, a ovo posle - žal za njim, ali i žal za životom koji smo mogli da proživimo zajedno s njim. Tuga je što mi sada živimo ovako i što smo stalno na nekom dnu, u ponoru iz kojeg ne znam kako ćemo se izvući. Imam poster sa njegovom slikom u stanu, gde je napisana ona njegova rečenica "oni koji misle da

će mojim ubistvom ubiti i Srbiju, varaju se", tako nekako. Kad će se njegove reči obistinuti, kad će Srbija oživeti, ja ne znam tačno, ali mislim da je bio u pravu.

GRADANKA:

Dolazim svake godine i mislim da ću dolaziti sve dok budem mogla da hodam. To je već neki inat. Do prošle godine sam dolazila iz potrebe da budem tu na ovaj dan. Teško je o tome govoriti, a da bude i odmereno i da ne bude patetike, mislim da je to dug, koji je pomešan s osećajem inata zbog svega što se trenutno dešava. Došla sam sa tim osećanjem, ali evo, sad sam videla neke prijatelje koje nisam srela još od studija i malo sam se i poradovala. Kao da je pravi svet na pravom mestu.

GRADANKA:

Moje duboko i prvo osećanje je osećanje žalosti što njega više nema, pa onda sve drugo. Ali, zbog onoga što je on bio i što je radio mi nemamo pravo samo na osećanje žalosti, nego to mora biti i protest. Ni danas ne mogu da oprostim sebi što mu nisam pomogla, moralo je da postoji nešto što smo mogli da uradimo da ne završi tako. Ona medijska haranga je predugo išla, a mi smo ćutali. I neka mi oprost i što danas tako kažem, ali i njega krivim što nas nije na neki način upozorio, što nas nije pozvao da pomognemo. Nije to neko osećanje bezgraničnog poverenja u vođu, nego je on radio ono što ja duboko želim i Srbiji i svom unučetu i svojoj deci. Zato mislim da nije smelo tako da se završi. Meni je sve bilo jasno, ali jednostavno, nisam mogla ništa da uradim. Pre svega, on je to preuzeo samo na svoja pleća i nije nas pozvao - da nas je pozvao možda smo mogli bar pokušati nešto da uradimo. Iz pijeteta prema svemu što je on radio neću i ne dozvoljavam sebi da gubim nadu dok sam živa. Iako imam 62 godine i ne znam da li ću doživeti da se sudi njegovim ubicama, a ne samo izvršiocima. Nadam se da će u Srbiji jednog dana biti dovoljno ljudi koji će tražiti da se sudi ubicama Zorana Đinđića.

(EKV - Zemlja)

NIKOLA SAMARDŽIĆ:

U kontekstu srpske politike iz poslednjih deset godina mislim da je sve manje važno ko je taj atentat izvršio, a da je sve jasnije ko je politički i komandno stajao iza njega. Predsednik Tadić nije slučajno rekao da je proces okončan kad je došao da prisustvuje izricanju presude izvršiteljima, koji su mogli da budu i istočni Nemci i Libijci ili roboti,

potpuno svejedno. Njihove ličnosti nisu važne ni za naš pravni sistem, niti za politički kontekst. Dobro je da su zatvoreni, jer su pretnja za opštu javnu bezbednost. Nakon šest godina, mi se opet nalazimo u tom vakuumu između događaja koji beleže naše političke promašaje. Kad pogledate politiku poslednjih deset godina, primećuje se jedan neobičan proces gde sve postepeno propada i odlazi na neku marginu, vremenom se prlja i nestaje. Možda je s vremena na vreme potrebno da resetujemo ne samo naše političko mišljenje, nego i naše političko organizovanje. Šta se dogodilo u ovih deset godina? DSS su postali radikali, DS je postao DSS, G17 je postao JUL, LDP G17. Jedino su radikali ostali radikali, pa su se još umnožili, sad imamo dve radikalne stranke umesto samo jedne. U kontekstu poraza demokratije i sloboda, i svih tih datuma koji nam mnogo znače, potrebno je razmišljati šta ćemo dalje da radimo. Danas je *Peščanik* jedina opozicija u Srbiji, ali *Peščanik* je nastao u vreme vlade Zorana Đinđića, kad je takođe bio jedina opozicija u Srbiji. Ja govorim i o *Peščaniku*, ne kao nekom bloku, nego kao skupu neistomišljenika. Stalno se govori o tih 80 do 100 ljudi koji se tu vrte, ali mi nismo istomišljenici. Kada bismo slobodno radili test naših političkih opredeljenja pronašli biste ogromne razlike. I meni te razlike znače više od činjenice da smo mi tu neki parapolitički blok koji ne postoji zvanično, nije registrovan, ali nekome stalno smeta, i dobro je dok smeta. Danas su vlast i opozicija podeljeni na političke grupacije koje simbolišu s jedne strane korupciju i pljačku, a s druge strane agresiju, nasilje, ratne zločine. Onda ljudi biraju manje zlo, biraju ono što ih manje boli i stalno odlažemo agoniju koju živimo svakodnevno. Tako da je i Zoranovo ubistvo često postajalo izgovor za našu nemogućnost da jasnije, u ime svih onih ljudi u čije ime nastupamo, definišemo šta su to naši politički prioriteti koje bi trebalo da zastupamo.

ŽARKO KORAĆ:

Pitanje koje mene daleko najviše boli je - zašto se niste obračunali sa Miloševićevim nasleđem. Ostaviću po strani jednu jako tešku temu - koliko je ljudi u stvari podržavalo Miloševića? Ničice su pred njim padali akademici, bilo je tu ljudi, nemojte da se zavaravamo, koji znače nešto u srpskoj kulturi, koji jesu značajni u nauci, umetnosti. Posle 2000. godine ta politika je doživela faktički poraz, narod je na kraju izašao na ulice, odbacio tu politiku na izborima. A Koštunica je - i to je strašan istorijski teret koji on nosi na ramenima - faktički amnestirao celokupan taj režim i inaugurisao politiku koju sada nastavlja

Demokratska stranka. Čovek koji je bio najpopularniji političar u Jugoslaviji - Vojislav Koštunica je januara 2001. godine imao 80% podrške u Srbiji, više nego Milošević - praktično je amnestirao Miloševićev režim. Zoran Đinđić je duboko poražen čovek, on je tragičan lik srpske istorije, ne zato što je ubijen, što je najstrašnije, nego zato što je politika kojoj se on suprotstavio ta politika kohabitacije. Ta politika danas se smatra mudrom, pametnom, ona ima podršku. Zoran Đinđić ne bi ni danas imao podršku, kao što nije imao ni 2001. godine. To je tragična istorija Srbije. On je praktično jedini političar u modernoj istoriji Srbije koji se protivi našem čuvenom istorijski nasleđenom kolektivizmu, uvezenom iz Rusije preko Pašića i nekih drugih.

On stalno govori - ti moraš nešto da uradiš. Sećate se, čak u jednom govoru, kaže onom čoveku "nemoj da spavaš", svako pojedinačno nešto treba da uradi, a on kaže - napravili smo istorijsku grešku, skuvali smo ribe, napravili smo kašu, pojeli smo, gotovo je, ali idemo dalje, da vidimo šta možemo. Istovremeno, imate politiku koja kaže - dobro, to je bila zabuna, mi sad idemo u Evropu, zločinci su već odgovarali, neki će još odgovarati, ali u principu, svi smo mi demokrati, manje ili više. I danas svako ovde u sali zna da je politički pobedila ideja da u Srbiji ne treba polarizovati dve politike, a vi svakoga dana vidite da to jesu dve politike. Jedna je duboko antievropska, ona ima svoje teoretičare i ljude koji i danas govore onako kako je - neka mi se oprost, ne govorim o njegovom ukupnom delu - govorio vladika Nikolaj Velimirović, o kurvi Evropi koja je prodala svoju dušu. To je ta mržnja prema Zapadu, Zapad se ne vidi po svom kulturnom, ekonomskom, naučnom, tehnološkom razvoju. Nama treba duhovnost, ono što Velmar-Janković zove "kalemegdanski čovek", koji je zagledan i na Istok i na Zapad, on će sve da pomiri. U tome je poraz Zorana Đinđića, jer je prvi u vrlo dugoj modernoj istoriji koji je govorio da moramo da se oslonimo na sebe. Ali, sad - sve je to pokrio šaš. Sve je dobro, mi smo sada okrenuli list, mi smo sada nasmejano, vedro i veselo lice Srbije. To je porazno, i zato oni koji danas treba nešto da kažu o Zoranu Đinđiću ne znaju šta da kažu jer su pljunuli na sve što je on predstavljao u srpskoj istoriji. Oni mogu sada da otvaraju muzeje, oni mogu da mu pale sveću, možda oni i osećaju neku tugu, možda su tog čoveka voleli - mada za neke od njih iskreno sumnjam - ali, objektivno, oni su njegovu politiku uništili. Ta politika, koja je jasno definisala svoje ciljeve i preuzimala odgovornost, danas ima vrlo malo predstavnika u Srbiji. Ako tako vodite politiku, onda se zaista postavlja pitanje kako telefonski poziv jednog vladike može da povuče zakon iz procedure. Znači, vi otvarate pitanje odnosa crkve i države, a to uopšte

nije jednostavno pitanje. Evo, danas je, ako sam tačno pročitao vest, ministar spoljnih poslova bio u Sinodu da razgovara sa vladikama. Prvo, nije Sinod u inostranstvu pa da ide ministar spoljnih poslova. A drugo, kopka me šta su to tačno pregovarali. Ti ljudi su ustvari celokupnu njegovu političku ideju uništili. Ono što je započeo Koštunica danas se smatra vrhunskom političkom mudrošću u Srbiji.

NIKOLA SAMARDŽIĆ:

I Žarko i ja smo bili na listi na prethodnim izborima i takođe smo dužni da ponese neku političku odgovornost. Za našu listu nisu glasali ni svi oni koji su bili na sahrani Zorana Đinđića. Meni je veoma neprijatno da govorim pred vama, neprijatno mi je da vas gledam u oči. Velika je odgovornost kad ljude aktivirate, kad ih uterate u jedan novi tok politike, a da pri tom niste svesni šta svi ti ljudi svakog dana doživljavaju zato što se za to opredeljuju. Kad krenete sami protiv svih to je možda lako iz Beograda, sa akademskih pozicija, sa pozicija bivšeg potpredsednika vlade, ministara i narodnih poslanika. Šta je sa svim onim ljudima koji su opredeljujući se za nas izgubili posao, koji su ponižavani, vređani i koji se i danas osećaju izgubljeno, prepušteni sami sebi. Tada smo pokušali da se odvojimo od Demokratske stranke jer je bilo jasno da su nad tom strankom preuzeli komandu akademik Tadić, akademik Ćosić, vojna, državna i crkvena bezbednost. Danas je to potpuno jasno, nas svetu predstavlja tip koji ne samo da ima razdeljak na zubima, nego ima razdeljak u mozgu i to je naša kolektivna sramota, ako u politici uopšte postoji kolektivno osećanje. To nije samo poraz Demokratske stranke. Slažem se da bez Demokratske stranke nema demokratije u Srbiji, ali isto tako, bez opozicije Demokratskoj stranci nema demokratije u Srbiji. Danas su Demokratskoj stranci opozicija svi kojima se ona udvara oponašajući njihove najgore osobine. Kad gledate njihov Glavni odbor, da ne piše ko su i šta su mislili biste da je to koalicija svega i svačega. Ima tamo i radikala, JUL-ovaca ponajviše, a SPS ih postepeno prestiže - ukoliko bi se sad izlazilo na izbore, ja ne znam za koga bih se opredeljivao, da li za Dačića, ili za Jovanovića, ili za Tadića, sve više liče jedan na drugoga. To je dobro za Dačića, i to je užasna istina o kojoj je potrebno da razgovaramo.

Zašto mi je neprijatno? Neprijatno je kad ljude lažete, kad im dajete nadu, unosite optimizam, a sve završi u Luci Beograd i Apotekarskoj ustanovi. Danas je najgore kad u Srbiji govorite o zakonodavstvu koje bi trebalo da ima neku svrhu. Čemu bela šengenska lista kad 90% ljudi ne putuje nigde, niti će putovati? Pa, toplije je ovde. Ne morate da znate ni

italijanski, ni mađarski, ni engleski, imate kod Miškovića da kupite šta god hoćete, svako vas razume i možete da pričate gluposti koje niko u normalnom svetu ne govori. Ima ludnica iz kojih se ne beži, možete da otvorite sva vrata, njima je tu super, šta će napolju kad ih niko ne razume. A mi smo zatvoreni 20 godina. U filmu Bekstvo iz Šošenska se onaj stari bibliotekar obesi kad ga puste na slobodu. 90 odsto ljudi u Srbiji bi se obesilo pred papom, ispred Bazilike Svetog Petra u Rimu, jer bi se osećali loše, jer bi razumeli da su poraženi, da su izgubili život u 20 godina mraka i besmisla. O čemu mi pričamo? O Zakonu protiv diskriminacije? Ovde je diskriminacija kultura svakodnevnog života, ovde je diskriminacija normalno stanje svesti kad imate ovakvog ministra spoljnih poslova. Pa, osećate se kao on kad ga gledate; ja stalno mislim da strašno ličim na njega. Voleo bih da izgledam kao E.T., da budem zelen i krstav, samo da ne ličim na Vuka Jeremića. Da li se ti zakoni donose zbog bele šengenske liste koja većinu u ovoj zemlji uopšte ni ne interesuje niti im je potrebna? Ili se ti zakoni donose, jer u svakom od nas ima i gej, i ateista, i pravoslavac. Nedostaje nam da u svakom od nas bude i Zoran Đinđić, to je uzrok našeg neuspeha. I ne ide se kod Zorana na grob da bi se dizao cenzus, palile sveće ili polagalo cveće. Tamo se ide po oproštaj, po razumevanje, a dovoljno je da je razumete da je svaki dan i 12. mart i 5. ili 6. oktobar, jer ti dani i dalje žive u nama. To je naša velika obaveza. Zbog neispunjenja te obaveze meni je danas veoma neprijatno, ne zato što u ovima koji su dobacivali čuči i gej i lezbij i Albanac i Srbin i pravoslavac i katolik i ateista i patriota i izdajnik, jer su sve to gluposti, svi udišete isti ovaj vazduh, svi pijete istu ovu vodu.

DUBRAVKA STOJANOVIĆ:

Važno je da se razume da se ovde uglavnom stranka izjednačava sa čitavim narodom. To je ponovo jedan suštinski antipluralni stav. Često i danas možemo da čujemo, a pogovo smo to mogli da čujemo dok su nastajale stranke tokom devedesetih, da su stranke nešto što cepa narod, nešto vrlo bolesno. Uzroke tome treba videti u tome kako oni sami sebe razumeju. Kada se analizira to kako stranke same o sebi govore, i onda i sada, onda se vidi da one sebe ne sagledavaju kao običnu političku pojavu, nisu oni samo jedna od političkih institucija koja treba da dovede do nesrećnog javnog dobra, nego uvek koriste vrlo velike reči. Ja ću sada citirati reči iz 19. veka, ali možemo ih naći i danas. Stranke za sebe govore da su izraz duše naroda, da su oličenje narodnog bića, da su oni narodno vjeruju. Kada opisuju kako su nastali kažu da su eruptivno

izašli iz duše naroda, ili, recimo: "mi smo pozvali narodni zbor, a odazvao nam se ceo narod". Ključna ideja je da njihova stranka odslikava ceo narod. Suština takve izjave je antidemokratska, zbog toga što oni narod vide kao jednu organsku celinu u kojoj nema razlike, u kojoj ne sme biti različitih mišljenja. I tu smo onda već vrlo blizu veoma problematičnih ideja, kao što je u Nemačkoj bila ideja Volksgeista, narodnog duha. To su već sasvim sigurni temelji svake totalitarne ideologije.

Onda je jasno da svaka nova stranka cepa narod, pa je u tom ključu "izdajnik" prirodna osuda. Sada postoji mnogo veći broj onih koji bi vas mogli platiti, od Vatikana do CIA, ali i tada se govorilo da je neko austrijski smečar ili da dobija tuđinski novac. Dakle, postojala je ista ta ideja o izdajnicima i stranim plaćenicima. Ne radi se samo o uvredi i diskvalifikaciji, to proizlazi iz suštine, oni vas zaista vide kao izdajnika i stvarno misle da predstavljaju narod, a ako vi mislite drukčije, tu mora da je nešto sumnjivo. Ako ste deo tog naroda - a to prvo istražite, da li imate kap neke druge krvi - a mislite drukčije, pa to mora biti da je za pare. Dalje, ako ste vi ta druga stranka i mislite drukčije, onda je iz ovog razumevanja potpuno jasno da ste vi nelegitimni, a samim tim vrlo lako postajete i nelegalni. Od trenutka kad postanete nelegitimni, odnosno nelegalni, prema vama je dozvoljeno upotrebiti sva sredstva. To je jedan od izvora političkih zločina u našoj istoriji, jer zaista, ovde su na vlasti prirodnom smrću umrli samo knez Miloš i Josip Broz Tito, svi drugi vladari bili su, do Vojislava Koštunice doduše, ili nasilno oterani ili ubijeni na vlasti. Prema tome, to takođe nije stvar nekog ekscesa, nego dubinskog razumevanja - od trenutka kada počinjete da delujete i govorite drukčije, vi postajete nelegalni i samim tim vaše ubistvo postaje opravdano. To je bukvalno urađeno i sa Zoranom Đinđićem, prvo je postao nelegitimni, kasnije i nelegalan i onda je njegovo ubistvo došlo kao sasvim prirodna posledica.

Uzmimo konkretan primer, knjigu nemačkog istoričara Zundhau-zena, Istorija Srbije od 19. do 21. veka. Ona je izuzetno zanimljiva, a objavljena je nedavno sa veoma negativnim pogovorom Dušana Batakovića. Bataković u tom pogovoru ima jednu rečenicu za koju mislim da zaslužuje da se ovde analizira, jer potpuno transponuje taj način mišljenja o jednoj misli koju ima ceo narod. On kaže: "Određeni segmenti postjugoslovenskih elita Srbije" - verujem da je tu mislio na takozvane jugonostalgične elite, ili na takozvanu Latinkinu Srbiju. Dakle: "Određeni segmenti postjugoslovenskih elita u Srbiji, premda

veoma prisutni na medijskoj sceni, ne odražavaju realno raspoloženje srpskog naroda." On ovde govori o intelektualcima i o tome da postoji realno raspoloženje srpskog naroda. Ponovo nailazimo na tu jednu misao srpskog naroda i, pod dva, ova rečenica govori o tome kako on vidi ulogu elite i kako vidi ulogu intelektualaca. Intelektualci su za njega portparoli naroda, oni su samo svirale iz priče U cara Trojana kozje uši, kroz koje narod progovara. Oni su samo neka vrsta protočnih bojlera kroz koji prolaze ta, kako kaže, realna raspoloženja našeg naroda. On ne zna i ne želi da zna da su intelektualci nastali u 19. veku na modelu kritike sopstvene sredine i politike, da je to njihov posao, obaveza i uloga u društvu.

Čim sam to videla setila sam se reči jednog ruskog putopisca koji je, prolazeći kroz Srbiju u 19. veku, napisao da nikada nije video da je inteligencija toliko blizu narodu i da se gotovo od njega ne razlikuje. To je model koji nam Bataković preporučuje, da inteligencija ne može biti protiv raspoloženja naroda, već je ona samo njegov glasnogovornik. Treća ideja se može videti u rečima "veoma prisutni na medijskoj sceni", pa pošto ne izražavaju mišljenje naroda, ne treba ni da budu toliko prisutni, što je već sužavanje slobode. Zato je vrlo važno da se razume šta znači svaka vrsta ovog govora, bez obzira da li se radi o politici ili o intelektualcima, jer to je koren odnosa većine i manjine. Većina odražava raspoloženje naroda ili, još preciznije, većina se izjednačava sa narodom. Manjina je ono što je van sistema tog mišljenja i tako dobijamo jednu većito revolucionarnu manjinu, jer ona ne može da promeni državu na drugi način nego revolucijom. Često navodim reči Stojana Protića, ideologa Narodne radikalne stranke - većina ima pravo i da krši zakon zato što je većina.

To je ono što je opozicija tada u Srbiji zvala tiranijom većine, pato-loško razumevanje principa većine koji manjinu ostavlja bez ikakvih prava. Mislím da je to način na koji danas treba razgovarati o ovom zakonu protiv diskriminacije, jer ovo nije samo eksces crkve koja radi ono što ne bi trebalo da radi u modernom društvu, i nije samo drastično kršenje Ustava od strane vlade i od strane države, to je upravo ono što proizlazi iz suštine. Zato nema mesta za verske manjine, za seksualne manjine, za bilo koga ko je na bilo koji način slabiji, upravo zato što se on ne smatra delom sistema, jer kao što kaže Bataković, on ne odražava realno raspoloženje naroda. I to je granica na kojoj staje pitanje svake slobode.

Sabornost je nešto što je potpuno neprirodno, jer ljudi, čak i u najgorim totalitarnim režimima, nikako ne misle na isti način. Zato je sabornost potrebno neprestano održavati. Ovde se neprestano održava tenzija spoljne opasnosti, nacionalne ugroženosti, da bi se obezbeđivala ta sabornost i da bi se suštinski sprečila svaka sloboda koja je možda i dozvoljena nekim zakonom. Sloboda štampe ili sloboda misli može biti dozvoljena, ali se ona posredno guši zato što nam se neprestano govori da je domovina u opasnosti. U našoj prošlosti postoji mnogo slučajeva kad zemlja jeste bila u opasnosti, ali ja imam mnogo primera koji pokazuju kako se to radilo i u trenucima kada nije bilo nikakve opasnosti. Evo, recimo, imam još jedan citat baš iz 1905. godine, kad se baš ništa nije dešavalo. Srbija je imala zakon o slobodi štampe, ali evo šta kaže Samouprava, novine koje su pripadale vladajućoj Radikalnoj stranci: "Srbiji više nego ikada treba jednodušnost" - eto, to je ta sabornost - "da bi se mogla naći na visini ozbiljnih događaja koji su na pomolu". A onda kaže: "A 'nezavisni' srpski listovi trude se da je ometu na njenom putu". U Radničkim novinama koje su pripadale Srpskoj socijaldemokratskoj partiji, citirali su Jovana Jovanovića Zmaja, njegovu pesmu Na proleće, gde se kaže da je glavna državna politika u pretnjama šta će se desiti na proleće. Na proleće će nešto strašno da se desi i nemojte sada da čačkate, sačekajte proleće. To je to većito odlaganje demokratije.

Postavlja se pitanje koja je uopšte vrsta sistema u kojem živimo, a potrebno nam je da to definišemo da bismo znali kako da se borimo. *Peščanik* je ove nedelje bio u Lazarevcu gde su građani svojim jedinstvenim nastupom odbranili *Peščanik* i izbacili nasilnike. Onda je *Peščanik* došao u Šabac gde su bili kordoni policije. Vi ste fizički zaštićene, ali da li je ta reč suštinski slobodna, da li sad ima smisla ići po svim mestima u Srbiji u kojima vas čekaju građani kojima nešto značite, ili vi procenjujete da pratnja kordona više nije sloboda reči i da treba da kažete slušaocima - izvinite, građani, ali reč koja je zaštićena kordonom više nije slobodna. Ja bih tu uputila na jednu dijagnozu koju su navele opozicione novine 1907. godine u tekstu Stambulovština, koji je izašao u naprednjačkom listu Pravda. Stambulov je bio tadašnji bugarski premijer, tako da su oni tobože pisali o Bugarskoj, i ovako postavili dijagnozu: "Stambulovština je sistem u kome građani formalno imaju sva prava, ali ne smeju nijedno upotrebljavati. To je jedan naročiti hibridan režim kakav je moguć samo u balkanskim zemljama. Formalno je taj režim vrlo slobodouman, stvarno, on je negacija svake slobode." Vrlo je važno da stalno tragamo za ovakvim

dijagnozama, jer na kraju ne znate kako da se protiv toga borite. Da li je moguć institucionalni put ili ponovo mora da bude vaninstitucionalan i na koji način se to može dovesti u neki red.

Stalno razmišljam da napišem jedan tekst, ali nikako se još ne usuđujem, na temu jednog od mojih omiljenih filmova Frenka Kapre, koji se valjda zove *Bilo jednom na Božić*, gde Džimi Stjuart hoće da izvrši samoubistvo u vreme ekonomske krize 1929. godine. Bankrotirao je, hoće da izvrši samoubistvo, i spasava ga anđeo koji nema krila koja želi da zasluži. On ga ne spasava tako što mu priča neke banalnosti o tome kako je život važan, nego tako što ga provodi kroz čitav njegov život, od detinjstva pa do zrelog doba, ali kroz jedan drugi, potencijalni život. Pokazuje mu kako bi izgledala njegova majka da njega nije bilo, šta bi bilo sa njegovim starijim bratom, šta bi bilo sa njegovim mlađim bratom. Pokazuje mu zapravo sve dobre stvari koje je on svim tim ljudima uradio, a kojih nije bio svestan, i na taj način Džimi shvata koji je bio smisao njegovog života. Mene taj film stalno opseća kad mislim o Zoranu Đinđiću i stalno se pitam kakav bi naš život bio da njega nije bilo.

To se u meni ponovi svakog 12. marta, jer što smo dalje od tog trenutka, a sad smo već šest godina daleko, to je jasnije da je to jedina demarkaciona linija, jer inače bi zaista sve bilo isto. Ostaje to kratko vreme, te dve godine njegove vlasti, kao vreme u kojem je bilo nade da može da bude drukčije. Zato se stalno vraćam na taj film, zbog tog stalnog podsećanja na pitanje koji je bio smisao njegovog života i te dve godine. Ali mislim da za sve nas to podsećanje znači da još ima nade, da nešto može da se promeni. To je ono što mene muči 12. marta - da njega nije bilo ne bih znala da može da bude drukčije.

(Madredeus - Vem)

LATINKA PEROVIĆ:

Prvi i jedini put sam sreća Zorana Đinđića dva dana pošto je preuzeo teško breme premijera. Bila sam u delegaciji Odbora za oslobađanje Ivana Stambolića, u haosu koga je kao retko ko bio svestan, a u opštoj euforiji prilično usamljeni skeptik, novi premijer je prijem ove delegacije svrstao u svoje političke prioritete. U isto vreme, posle više intervencija i nakon dve nedelje čekanja, predsednik tadašnje Savezne Republike Jugoslavije odgovorio je na pismo pomenutog Odbora: iako je Ivan Stambolić bivši komunista, državni organi treba da vrše svoj posao. Ta dva pristupa premijera i predsednika jednom eminentnom političkom zločinu koji je na razmeđu dve istorijske epohe imao

simbolično značenje, nisu posledica ličnih razloga, to su dve različite političke filozofije. Za prvu politički protivnik nije neprijatelj, za drugu on je upravo to. U svakom slučaju, razlika u pristupu političkom umorstvu Ivana Stambolića, bivšeg predsednika Republike Srbije, bila je za mene indikativna i upozoravajuća - u kom pravcu će srpsko društvo krenuti sa raskršća na kome se našlo na početku 21. veka? Tradicionalnim putem, da političke, socijalne, verske, etničke, ideološke konflikte rešava i dalje nasiljem, revanšom i tako nastavi da hrani mogućnost permanentnog građanskog rata, ili primenom zakona i institucijama države, u društvu koje razlikuje istorijsku i sudsku istinu.

Pisala sam o Zoranu Đinđiću prvi put u članku *Srpsko društvo i Zoran Đinđić, osvetoljubivost duha palanke*. Taj članak je objavljen na dan početka suđenja Miloradu Lukoviću Legiji od koga se očekivalo da kaže istinu o Zoranu Đinđiću i za to pripremljenoj srpskoj javnosti potvrdi njegove veze sa organizovanim kriminalom. A zatim, u zborniku *Zoran Đinđić, etika odgovornosti*, koji je 14 autora objavilo u jeku posthumne kriminalizacije Zorana Đinđića, hteli smo da pokažemo ko je za nas koji smo ga čitali bio Zoran Đinđić. Bilo je to nepristajanje da jedna od vodećih ličnosti intelektualnog života, ne samo u svojoj generaciji, ostane samo tema žute štampe i kriminalnih rubrika, jer reč je tu o nama, a ne o Zoranu Đinđiću.

Govorila sam o Zoranu Đinđiću najčešće povodom godišnjica njegovog ubistva, uvek u prepunim dvoranama i gotovo pobožno tihoj publici. Bio je to način na koji su ljudi u Srbiji pokazivali da se ne mire sa lažima o Zoranu Đinđiću i to nakon njegovog ubistva. Zoran Đinđić se na intelektualnoj i na političkoj sceni Srbije nije pojavio sa gotovim idejama i političkim programom, spreman da ga odmah primeni. Njegova ambicija nije bila vlast, već, kako je tačno uočio Vladimir Gligorov, istorijska misija, ali ne lična, već misija naroda i društva. Što smo dalje od njegovog ubistva, a bliže teškim posledicama tog ubistva, sve je jasnije da je Zoran Đinđić sublimisao jednu istorijsku mogućnost razvoja Srbije. Zašto Zoran Đinđić nije uspeo, zašto je Srbija propustila jedinstvenu šansu i nastavila regresiju? U traženju odgovora na ova pitanja treba biti realan.

Promena 5. oktobra 2000. godine bila je koliko važna, toliko i neizvesna mogućnost, Zoran Đinđić je bio apsolutno svestan toga. Nije trebalo mnogo da se kristališu snage u sukobu, vojni i politički poraz Srbije navukao je demokratsku masku. Prva reformska vlada imala je na

svojoj strani, kako je govorio Đinđić samo istoriju. Evropske integracije bile su duh vremena i za njih se trebalo brzo i čvrsto hvatati, a zemlja je bila razorena, potresale su je nove afere i nova ubistva. Besprimerna medijska difamacija vlade i premijera lično, sudbonosna podela u demokratskoj opoziciji, blokada parlamenta, optužba premijera koji priprema zakone protiv organizovanog kriminala, za vođu mafije. Najzad, mučko ubistvo premijera. Poštovani prijatelji, ja sam večeras želela da vas zamolim da razmišljamo o Zoranu Đinđiću kao o pojavi u još jednom za Srbiju prelomnom trenutku, jer u toj pojavi je, uverena sam, sadržano ono čemu Srbija još uvek može da se vrati, zrelija za nauku koji joj je on ostavio. Ali ne zaboravimo, istorija je mnogo manje na strani Srbije bez Zorana Đinđića, nego što je bila sa njim.

GRADANIN:

Nismo znali kako da nastavimo dalje sami i mislim da je to najveći problem, što je sistem definitivno stao. Doživljavao sam ga kao neku osobu koja je konačno došla i koja zna šta želi, koja ima snage da natera narod da se promeni. On je bio lik u kome smo svi videli podstrek, podsticaj da se promenimo na bolje i da prihvatimo neke nove vrednosti i način razmišljanja.

MILOŠ ĆIRIĆ:

Vi ste iz Bora?

GRADANKA:

Da, iz Bora.

MILOŠ ĆIRIĆ:

Dolazite u Beograd, znači, već drugu godinu?

GRADANKA:

Da.

MILOŠ ĆIRIĆ:

O čemu najviše razmišljate dok stojite tu ispred vlade?

GRADANKA:

O tome kako je to strašno što nema Zorana, što ne znamo gde ćemo. Srušio mi se svet, srušila mi se nada, ja sam videla neko svetlo na kraju tunela, sada nema ničega. Danas nema nade, nema ničega.

MILOŠ ĆIRIĆ:

Šta je vam je on predstavljao?

GRADANKA:

Prozor u svet, otvorio nam je vrata u budućnost... Jedno dete mi je otišlo u Španiju, s drugim ne znam šta ću sad kad završi fakultet. Deca nemaju budućnost, a kad ona nemaju budućnost, nemam je ni ja. Ja mislim da Srbija ima mesta za sve, samo nema mesta za pametne ljude.

GRADANKA:

Kad god ovuda prolazim ja vidim to mesto i uvek zamišljam kako je ovde pao. Čitala sam danas jedan divan komentar, u kojem je rečeno da smo suviše tužni i da previše očajavamo, a da bi Đinđić, da je na našem mestu, rekao - ma, hajdete, molim vas, dobro, ubili su vam premijera, pa šta, idemo, moramo ići dalje, moramo pronalaziti nove puteve. To je tačno, on se ne bi ponašao kao ja, on bi nešto preduzeo. On nas ne bi lagao, ovde je vrlo veliki problem to što se narod obmanjuje. Užasno sam razočarana Demokratskom strankom. To nije ništa novo, uljuljkali su nas u nekakve magle, dimne zavese, a mi nemamo vremena, mi moramo da delamo, mi moramo da kažemo istinu - istinu o zločinima, istinu o onome šta je urađeno u naše ime, šta smo na kraju krajeva sami uradili, nemojmo se kriti iza toga. Mora da se kaže, sada podvlačimo crtu, ovo je urađeno, od ove crte nadalje idemo dalje. Ne znam da li ću to doživeti, ja sam možda najnestrpljivija osoba ovde zbog toga što nemam mnogo vremena, ali bih volela da vidim da se ovaj narod, i ja s njim, konačno okrenuo nekakvoj svojoj budućnosti. Moja ćerka je, nažalost, u Londonu već deset godina. Užasno je, evo, vidite, ja ne mogu da se smirim uopšte, ja svaki put kad se on pomene mogu da se rasplačem. S obzirom da sam ja u godinama kada već odbrojavam dane, znala sam da više u slobodnoj, normalnoj zemlji neću živeti.

MILOŠ ĆIRIĆ:

Dokle mislite da dolazite ovde?

GRADANKA:

Dok hodam.

MILOŠ
ĆIRIĆ

GRADANIN:

To je za mene bio potpuni šok, bio sam i tužan i besan i razočaran i osećao sam se poraženim, imao sam osećaj ogromnog gubitka i poraza. Danas vidim da sam tad bio u pravu, da to jeste bio poraz koji će jako teško pokrenuti nekakvu energiju. Mnogo enerije je izgubljeno za to vreme, izgubili smo šest generacija. Moja generacija je nalazila izlaz u odlasku iz ove zemlje, ali mislim da je mnogo opasnije što je šest generacija koje su stasavale, odnosno koje je trebalo da uđu u taj javni prostor, postalo apatično. Prestali su da se zanimaju za javni prostor, a to je jako opasno, i to se zapravo i hoće, mlade ljude hoće da bukvalno izguraju iz javnog prostora koji, naravno, zatvaraju za sebe. Na kraju krajeva, to su oni koji su proizvod i koji su nosioci te totalitarne ideje. Citirao bih Srđu Popovića: "Čitavog života ga je Udba proganjala, na kraju ga je Udba i ubila." Ne vidim nikakvu razliku između vlade koje ja izvukla političke poene na njegovom ubistvu i ove vlade. U suštini, to je potpuni kontinuitet.

GRADANIN:

Lično nisam ni bio svestan koliko smo izgubili Đinđićevom smrću, dok nije čovek nestao, to priznajem. Nisam ja bio neki njegov obožavalac, fan, ali tek kad je otišao onda sam video šta smo izgubili.

GRADANKA:

U tom trenutku za nas je sve stalo. Čula sam od mnogo ljudi - evo, ja se sad pakujem i odlazim. Bili smo u pravu, njegovim ubistvom zaustavljena je Srbija. Ja sam to doživela kao lični gubitak. Nekad pomislim: žao mi je, da li je trebalo da toliku žrtvu položi za Srbiju, da li je Srbija vredna takve žrtve, da li mi to zavređujemo? Treba ljudi da odu da žive negde u inostranstvu i da žive normalnim životom, kakvim bi u stvari želeli da živimo svi mi u Srbiji. Prosto ne bih pomislila da je to sebično da je Zoran Đinđić otišao u inostranstvo i živio srećno i normalno sa svojom porodicom, ali eto, on je voleo Srbiju i želeo je da živi u Srbiji. Ponekad pomislim da smo mi možda mogli više da uradimo, da smo i mi pomalo krivi, da je trebalo da vičemo na sva usta. Osećala sam grižu savesti. Možda smo mogli da ga spasimo. Znali smo da mu je pretila opasnost, to su svi znali, ali ta mafijaška družina na vlasti i oko nje...

Danas, politička situacija u zemlji je užasna, svakog dana poneki skandal. Ovde vlada bezakonje. Ako neko neće da menja Srbiju onda mu odgovara Srbija ovakva kakva jeste, mogu da krađu, mogu da lažu,

mogu da uzimaju naše pare i da rade s njima šta hoće. Mislim, kad gledam televiziju osećam se kao u vreme Slobodana Miloševića, čak se ni ne trude da budu suptilni, otvoreno nas vređaju, kao da sve vreme na vlasti sedi Slobodan Milošević, samo se presvlači. Meni sad dođe da se spakujem i da odem, ovde nema boljitka, mislim, ovo su mravlji koraci, ovo je stvarno besmisleno.

GRADANKA:

Bila sam iza njega kad je trebalo izaći na Trg, izaći na ulice, ali on je radio posao za mene, za moju porodicu, za moje đake s kojima sam se na kraju totalno razišla, nismo imali više o čemu da pričamo. On je radio posao. Za razliku od ovih danas koji se istaknu kao lideri i najednom se odlepe, više nemaju veze sa nama. Jesmo rekli da hoćemo u Evropu? Tadić je na tome dobio izbore i šta sad radi? Kako smo uopšte došli u situaciju da treba popovi da odluče da li ćemo mi da usvojimo taj zakon? Njegova stranka - to mi je najbolnije i najtužnije i najgore, ja ne mogu da verujem, ja ne znam šta je sa tim ljudima, ne znam šta je u njihovim glavama, a strašno bih volela da znam.

MILOŠ ĆIRIĆ:

Znamo šta se njemu desilo pre šest godina, šta se vama desilo tada?

GRADANKA:

Desilo mi se da sam se povukla u svoj mali balon, radim ono što je ispravno, što mislim da treba da se radi u životu. Izgubili smo vezu sa svetom, sa realnim životom. Pričamo o tim vrednostima, a da nismo svesni o čemu u stvari pričamo, šta to znači za svakog pojedinca, šta treba da uradi u životu. Osećam jedno opšte rasulo, nerazumevanje među ljudima, svako ide nekim svojim putem. Da su to bar neki slobodni strelci koji znaju šta rade, ali ne, nego je to sve bez vizije, bez jasne slike gde želi da živi, kako da živi i šta da uradi u svom životu. I ta mržnja prema svemu što je sa strane, što je tuđe, što je sa Zapada pogotovo, to ne razumem.

GRADANKA:

Nekako me ovaj dan, ne mogu da kažem raduje, ali idem sa nekim osećajem zadovoljstva što ću biti okružena ljudima koji otprilike isto misle, isto osećaju. Teško smo se rastali od Zorana, ali ovde kad smo zajedno nešto nam znači zauvek. Ne znam kako bih vam rekla, živi se tužno i jadno, ali stvarno, dok je Zoran bio tu postojala je velika nada. I

svako od nas je mislio, čak i u mojim godinama, da može nešto da uradi i da će nešto uraditi, da ga pratimo i da bude bolje.

GRADANIN:

Đinđića vidim kao čoveka koji sebe nije štedeo, jer je stvarno ovoj zemlji želeo dobro. Možda ga neki put nisam razumeo, ali sam mu duboko verovao. Mislim da je pre svega bio jako hrabar čovek, ni mi sami možda nismo bili spremni da budemo toliko hrabri koliko je on, ali on nam je jednostavno govorio - hoćete li ili nećete. Na kraju se ispostavilo da ipak treba hteti, a da je on ipak najviše hteo, i to pre nas. Sve o čemu je pričao, sve to o Evropskoj uniji, o tome da Srbija mentalno treba da se modernizuje, da treba da se upristojimo. Da je dosta infantilnosti, da promenimo sliku o sebi, da unesemo više poštovanja, više reda, više ljudskosti u sve što radimo, više smisla. Verovao je u nas pre svega, stalno je pričao - budimo drugačiji, sposobni smo za to, možemo to. Ali ona druga strana Srbije je uvek gledala u neko kandilo, u neko bledilo. Navodno je sramota biti uz Evropu, biti moderan, pozitivan, iskren, priznati da ne znaš, priznati da ne umeš. Treba da se menjaš, nije to ništa strašno. Pričao je neke sasvim jasne, toliko očigledne stvari. Osećao bih se bezveze i grozno da nisam došao, i došao sam svim srcem i radostan sam i zadovoljan što sam došao. Jeste da je 12. mart tužan datum, ali za mene je tako.

(Leonard Cohen - The Letters)

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste Zorana Đinđića, Beograđane i građane Srbije, Teofila Pančića, Stojana Cerovića, Branku Prpu, Nenada Prokića, Olgu Popović-Obradović, Nikolu Samardžića, Žarka Koraća, Dubravku Stojanović i Latinku Perović. Ovu emisiju su pripremili Miloš Ćirić, Dražan Tošić, Darko Borović, Petar Savić, Marko Perunović, Svetlana Vuković i Svetlana Lukić. Bio je ovo Peščanik.

